

**T.C.
NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI**

**MİLLİYETÇİ ÇALIŞMA PARTİSİ'NİN TÜRK SİYASETİNDEKİ YERİ VE
ÖNEMİ (1985-1993)**

Yüksek Lisans Tezi

Ziya BÖLÜK

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Haşim ERDOĞAN

Nevşehir
Eylül 2019

**T.C.
NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI**

**MİLLİYETÇİ ÇALIŞMA PARTİSİ'NİN TÜRK SİYASETİNDEKİ YERİ VE
ÖNEMİ (1985-1993)**

Yüksek Lisans Tezi

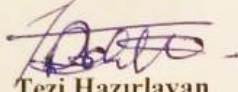
Ziya BÖLÜK

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Haşim ERDOĞAN

Nevşehir
Eylül 2019

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim. Aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi belirtirim.

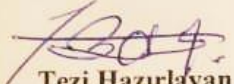

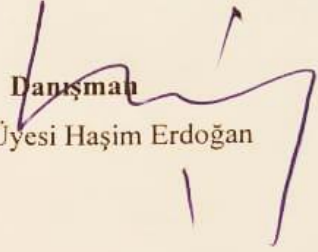
Tezi Hazırlayan

Ziya BÖLÜK

TEZ YAZIM KILAVUZUNU UYGUNLUK

“Milliyetçi Çalışma Partisi’nin Türk Siyasetindeki Yeri ve Önemi (1985-1993)” adlı Yüksek Lisans tezi Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Tez Yazım Kılavuzu’na uygun olarak hazırlanmıştır.

Tezi Hazırlayan
Ziya BÖLÜK

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Haşim Erdoğan

Ana Bilim Dalı Başkanı
Doç. Dr. Ahmet OĞUZ

KABUL VE ONAY SAYFASI

Dr. Öğr. Üyesi Haşim Erdoğan'ın danışmanlığında Ziya Bölük tarafından hazırlanan "Milliyetçi Çalışma Partisi'nin Türk Siyasetindeki Yeri ve Önemi (1985-1993) adlı bu çalışma, jürimiz tarafından Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi Olarak Kabul Edilmiştir.

02.09.2019

JÜRİ

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Haşim ERDOĞAN

Üye: Doç. Dr. Kürşat KOÇAK

Üye: Dr. Öğr. Üyesi Erhan YOSKA

İMZA

ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulunun 20 / 09 / 2019 tarih ve 2019.37.966 sayılı Kararı ile onaylanmıştır.

20/09/2019

Doç. Dr. Vedat AKTEPE
Müdür

TEŞEKKÜR

Başta büyük bir emek ve özveri ile bugnlerimi sağlayan anneme ve babama sonsuz teŐekkürlerimi sunarım. Lisans ve Yüksek Lisans eğitimimde üzerimde büyük emekleri bulunan, bilgi ve tecrübelerini Őahsımdan esirgemeyen tez danıŐmanım Dr. Öğr. Üyesi Sayın HaŐım Erdoğan'a teŐekkürlerimi bir borç bilirim. Tez çalıŐmam boyunca yardımlarını esirgemeyen Mehmet Berat Arslan'a, Mehmet Dodur'a ve hususi arŐivinden kaynak temininde bulunan AraŐtırmacı Yazar Metin Turhan'a ayrıca teŐekkürlerimi sunarım.

MİLLİYETÇİ ÇALIŞMA PARTİSİ'NİN TÜRK SİYASETİNDEKİ YERİ VE ÖNEMİ (1985-1993)

Ziya BÖLÜK

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Eylül, 2019

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Haşim Erdoğan

ÖZET

Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) ve Ülkücü Hareket, 12 Eylül Darbesi ile başlayan ve Milliyetçi Çalışma Partisi'nin (MÇP) 24 Ocak 1993'te MHP'ye dönüşmesiyle tamamlanan, kendisi için özel şartların olduğu ve gelişmelerin yaşandığı bir “geçiş dönemi” yaşamıştır. 12 Eylül Darbesinden sonra Alparslan Türkeş dâhil ülkücü kadroların büyük çoğunluğu tutuklanarak uzun yargılamalara dönemlerine tabi tutulmuşlar ve siyasi yasaklı hale getirilmişlerdir. Bunlarla birlikte MHP'nin kapatılması MHP ve ülkücü kadrolarda çözülmeyle beraberinde getirmiş ve MHP'li kadroların çoğunluğu Anavatan Partisi (ANAP) başta olmak üzere diğer partilere savrulmuştur. 24 Nisan 1983'te siyasi faaliyetlere tanınan serbesti ile ülkücü kadroların siyasi yasaklı olmayan mensupları tarafından MHP ideolojisini temsilen Muhafazakâr Parti (MP) kurulmuştur. Bir “geçiş dönemi partisi” misyonu taşıyan MP, 30 Kasım 1985'de MÇP'ye dönüşmüştür. MÇP, orijini olan MP'den devraldığı “geçiş dönemi partisi” misyonunu devam ettirmiş ve 12 Eylül Darbesinin getirdiği şartlar altında çözülen ve başta ANAP olmak üzere diğer partilere savrulan MHP tabanını derlemek, toplamak ve bir çatı altında birleştirmek böylelikle kapatılan MHP'yi farklı bir ad ve amblem altında diriltmek gayesi gütmüştür. Ancak “Lider-teşkilat-doktrin” esasına göre eğitilen ve dikey hiyerarşi içerisinde refleks göstermeye alışkın olan Ülkücü Hareket için Alparslan Türkeş'in tutuklu ve siyasi yasaklı bulunması büyük bir otorite boşluğu doğurmuş ve MÇP Genel Başkanları Alparslan Türkeş'in güdümünde olsalar bile Ülkücü Hareket'in gözünde “Emanetçi Genel Başkan” olarak görülmüşlerdir. MÇP'nin aşmakta zorlandığı liderlik sorunu Alparslan Türkeş'in siyasi yaşayışının kalkması ve 27 Kasım 1987'de MÇP Genel Başkanı olmasıyla birlikte çözülmüştür. Alparslan Türkeş'in Genel Başkanlığı sonrasında bir genel seçim ve bir yerel seçime katılan MÇP sürekli bir oy artışı sağladıktan sonra 20 Ekim 1991 genel seçimlerine Refah Partisi listelerinden ittifak halinde katılmış ve 19 milletvekili ile TBMM'de temsil hakkı kazanmıştır. 3 Temmuz 1992'de 12 Eylül Darbesi ile kapatılan siyasi partilerin yeniden açılmasına izin verilmesi ile MHP tekrar açılmış ve MHP'nin son kurultay delegeleri tarafından MHP'nin isim ve amblem hakkı MÇP'ye devredilmiştir. Bunun üzerine MÇP, 24 Ocak 1993'de ismini MHP, amblemini de “Üç hilal” olarak değiştirmiş ve 30 Kasım 1985'te MP'den devraldığı misyon ile topladığı bütün maddi ve manevi unsurları MHP'ye devretmiş böylelikle geçiş dönemini tamamlamıştır.

Anahtar Kelimeler: 12 Eylül Darbesi, Alparslan Türkeş, Milliyetçi Çalışma Partisi, Milliyetçi Hareket Partisi, Muhafazakâr Parti, Ülkücü Hareket, Geçiş Dönemi.

THE SIGNIFICANCE OF THE NATIONALIST TASK PARTY IN TURKISH POLITICS (1985-1993)

Ziya BÖLÜK

Nevşehir Hacı Bektaş Veli University, Institute of Social Sciences, Department of History, Master's Thesis, September 2019

Advisor: Assistant Professor Haşim Erdoğan

ABSTRACT

The Nationalist Movement Party (MHP) and the Idealist Movement have lived a transformation process that had started with the September 12 coup d'état and ended when the Nationalist Task Party (MÇP) transformed into MHP on January 24, 1993. After the September 12 coup d'état, the idealist cadres including Alparslan Türkeş had been arrested, subjected to prolonged trials, and became politically banned. More, the closing of the MHP had dissolved the cadres and a majority of these people had been scattered to other political parties and mainly to the Motherland Party (ANAP). With the liberalization of the political activities on 24 April 1983, the non-banned idealist cadres had formed the Conservative Party (MP) representing the MHP's ideology. The MP, which itself was a transitional political party had transformed into the MÇP on 30 November 1985. The MÇP had resumed this transitional party mentality and mainly tried to resurrect the MHP with another name and logo, and to consolidate the MHP grassroots which had been scattered to other political parties within the political environment that followed the September 12 coup. The imprisonment of and the political ban on Alparslan Türkeş was a major source of this absence of authority for the idealist cadres who are used to operate within a vertically structured hierarchical order and were trained according to a principal of: "leader-organization-doctrine." Despite being guided by Alparslan Türkeş himself, all the party leaders of the MÇP were seen as "substitute party leaders" This problem of leadership was overcome with the removal of the political ban on Alparslan Türkeş. He was elected the MÇP leader on 27 November 1987. MÇP entered a general election and a local election under Türkeş's leadership and continuously increased its share of the votes. In the 20 October 1991 general elections, MÇP entered the elections within the Welfare Party (RP)'s lists with an electoral alliance and had 19 members of the parliament elected. With the removal of the ban on the pre-1980 parties, the MHP was re-formed and the last delegates of the MHP caucus had decided to transfer the name and logo rights of the MHP to the MÇP. After this decision, the MÇP had changed its name to MHP and its logo to three crescents on January 24, 1993. MÇP had transferred all the elements and the mission it had inherited from the MP on 30 November 1985 to the MHP and therefore concluded the transitional period.

Keywords: The September 12 Coup, Alparslan Türkeş, The Nationalist Task Party, The Nationalist Movement Party, The Conservative Party, The Idealist Movement, Transitional Period.

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK	ii
TEZ YAZIM KILAVUZUNU UYGUNLUK	iii
KABUL VE ONAY SAYFASI	iv
TEŞEKKÜR	v
ÖZET	vi
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER	viii
KISALTMALAR	xi
TABLolar LİSTESİ	xiii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

MHP'NİN KÖKENİ VE GELİŞİMİ

1.1. MHP İdeolojisinin Temeli	8
1.2. MHP'nin Partileşme Serüveni	12
1.2.1. Millet Partisi.....	12
1.2.2. Cumhuriyetçi Millet Partisi	15
1.2.3. Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi (CKMP)	16
1.2.3.2. Adana Kurultayı ve MHP'nin Doğuşu (8-9 Şubat 1969)....	21
1.3. Milliyetçi Hareket Partisi (1969-1980)	22
1.3.1. MHP'nin Seçim Ajandası (1969-1973-1977 Genel Seçimleri). 22	
1.3.2. Şiddet Olayları Bağlamında MHP	26

İKİNCİ BÖLÜM

MÇP'NİN KURULUŞ AŞAMASI

2.1. MÇP'nin Kuruluşunu Sağlayan Gelişmeler	30
--	-----------

2.1.1. 12 Eylül 1980 Darbesi	30
2.1.1.1. 12 Eylül 1980 Darbesi ve MHP.....	34
2.1.1.1.1. Alparslan Türkeş'in Tutuklanması ve MHP'nin Kapatılması	34
2.1.1.1.2. MHP ve Ülkücü Kuruluşlar Davası.....	36
2.1.1.1.2.1. MHP ve Ülkücü Kuruluşların Savunması.....	38
2.1.1.1.2.2. Davanın Seyri ve Sonucu	39
2.1.1.1.2.3. Davada Provokatör Ajanlar "Hicabi Koçyiğit" Meselesi	42
2.1.2. Siyasi Faaliyetlerin Başlaması ve Kurulan İlk Partiler.....	43
2.1.2.1. Ülkücü Camiada İlk Siyasi Faaliyetler	45
2.1.2.1.1. Muhafazakâr Parti'nin Kurulması	47
2.1.2.2. Yeni Dönemin İlk Seçimi "6 Kasım 1983 seçimleri"	49
2.2. MP Birinci Olağan Kongresi ve MP'nin MÇP Oluşu	51

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MÇP'NİN TÜRK SİYASETİNDEKİ FAALİYETLERİ

3.1. Alparslan Türkeş'in Tahliye Olduktan Sonra Faaliyetleri ve MÇP'ye Etkisi.....	54
3.2. MÇP'nin İlk Seçim Sınavı "28 Eylül 1986 Ara Seçimleri"	56
3.2.1. 28 Eylül Ara Seçimlerinin Değerlendirmesi.....	59
3.3. MÇP Birinci Olağanüstü Kongresi	61
3.3.1. Birinci Olağanüstü Kongrenin MÇP'ye Etkisi.....	64
3.3.1.1. Abdülkerim Doğru'nun Genel Başkanlık Faaliyetleri	66
3.3.1.2. Devlet Bahçeli'nin Genel Sekreterlik Faaliyetleri	68
3.4. Siyasi Yasakların Kaldırılması (6 Eylül 1987 Referandumu) ...	70
3.5. MÇP'de Genel Başkanlık Bunalımının Doğması.....	72

3.6. İkinci Olağanüstü Kongre ve Alparslan Türkeş'in Genel Başkan Olması.....	73
3.7. 29 Kasım 1987 Milletvekili Genel Seçimleri ve MÇP.....	75
3.7.1. 29 Kasım 1987 Seçimlerinin Değerlendirilmesi	78
3.8. MÇP İkinci Olağan Kongresi.....	80
3.9. 29 Mart 1989 Yerel Seçimleri ve MÇP	82
3.9.1. 26 Mart 1989 Yerel Seçimlerinin Değerlendirilmesi	85
3.10. 20 Ekim 1991 Milletvekili Genel Seçimleri ve MÇP.....	89
3.10.1. MÇP, RP ve IDP İttifakı (Kutsal İttifak).....	91
3.10.2. 20 Ekim Seçimlerinin Değerlendirmesi.....	94
3.10.3. Seçim Sonrası RP-MÇP-IDP İttifakındaki Gelişmeler	96
3.11. Üçüncü Olağan Kongre ve 19 Milletvekilinin MÇP'ye Dönüşü	
.....	97
3.12. MÇP'nin TBMM Faaliyetleri	98
3.13. Muhsin Yazıcıoğlu ve Arkadaşlarının MÇP'den Ayrılışı.....	101
3.14. MHP'nin Yeniden Açılma Tartışmaları	106
3.15. Dördüncü Olağanüstü Kongre ve MÇP'nin MHP'ye	
Dönüşümü	110
SONUÇ.....	113
KAYNAKÇA	121
EKLER.....	133
ÖZ GEÇMİŞ.....	154

KISALTMALAR

a.g.e: adi geçen eser

a.g.m: adı geçen makale

a.g.t: adı geçen tez

ANAP: Anavatan Partisi

AP: Adalet Partisi

Bkz. Bakınız

BTP: Büyük Türkiye Partisi

CGP: Cumhuriyetçi Güven Partisi

CHP: Cumhuriyet Halk Partisi

CKMP: Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi

CMP: Cumhuriyetçi Millet Partisi

Çev: Çevirmen

Dem: Demirbaş

Der: Derleyen

DHP: Demokratik Hareket Partisi

DP: Demokrat Parti

DSP: Demokratik Sol Parti

DYP: Doğru Yol Partisi

HP: Halkçı Parti

Hızl: Hazırlayan

IDP: Islahatçı Demokrasi Partisi

IMF: Uluslararası Para Fonu

MBK: Milli Birlik Komitesi

MÇP: Milliyetçi Çalışma Partisi

MGK: Milli Güvenlik Kurulu

MHP: Milliyetçi Hareket Partisi
MP: Muhafazakâr Parti
MYK: Merkez Yürütme Kurulu
RP: Refah Partisi
SHP: Sosyal Demokrat Halkçı Parti
SODEP: Sosyal Demokrasi Partisi
SP: Sosyalist Parti
TBMM: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TİP: Türkiye İşçi Partisi
TKP: Türkiye Köylü Partisi
TSK: Türk Silahlı Kuvvetleri
TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu
ÜOB: Ülkü Ocakları Birliği
ÜOD: Ülkü Ocakları Derneği
YSK: Yüksek Seçim Kurulu
YTP: Yeni Türkiye Partisi

TABLULAR LİSTESİ

1.	Tablo 1. 1969 Milletvekili Seçimleri Sonuçları.....	24
2.	Tablo 2. 1973 Milletvekili Seçimleri Sonuçları.....	25
3.	Tablo 3. 1977 Milletvekili Seçimleri Sonuçları.....	26
4.	Tablo 4. 1983 Milletvekili Seçimleri Sonuçları.....	52
5.	Tablo 5. 28 Eylül 1986 Ara Seçimleri Sonuçları.....	60
6.	Tablo 6. 1987 Milletvekili Seçimleri Sonuçları.....	78
7.	Tablo 7. 1987 Milletvekili Seçimlerinin MÇP'nin Türkiye Geneli İstatistiksel Bilgileri	80-81
8.	Tablo 8. 1989 Yerel Seçim Sonuçları.....	86
9.	Tablo 9. 1989 Yerel Seçim Sonuçlarına Göre MÇP'nin Kazandığı İl ve İlçe Belediye Başkanlıklarının Künye ve İstatistiksel Bilgileri	88
10.	Tablo 10. 1989 Yerel Seçimlerinde MÇP'nin Türkiye Geneli İstatistiksel Bilgileri.....	88-89
11.	Tablo 11. 20 Ekim 1991 Milletvekili Genel Seçim Sonuçları.....	95

GİRİŞ

Siyaset kavramı, terim olarak devlet ve toplum yönetiminin idare edilmesini sağlayan faaliyetlerin bütünü olarak tanımlanabilir. Devlet ve toplum idaresini sağlayan siyaset kurumu, devlet ve toplum idaresini gerçekleştirmek amacıyla çeşitli sistemler geliştirmiş ve bu sistemlere işlevlik kazandırmak için birtakım araçlar üretmiştir. Bu bağlamda modern asırlarda devlet ve toplum düzeni içerisinde siyasi iktidarı ele geçirmek için ortaya çıkan araçlardan birisi de siyasi partilerdir. Siyasi partileri ortaya çıkaran etkenlerin, ideolojik fikirlerin, kültürel dinamiklerin ve sosyal sınıfların farklılık arz etmesi, siyasi partinin genel bir tanımını yapmakta güçlükler ortaya çıkarmakla birlikte bu hususta siyaset bilimcilerin arasında görüş ayrılıklarının doğmasına neden olmuştur. Siyasi partinin ülkemizde ki resmi tanımı ise 24 Nisan 1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununda şu şekilde yapılmaktadır. *“Siyasi partiler, anayasa ve kanunlara uygun olarak;¹ milletvekili ve mahalli idareler seçimleri yoluyla, tüzük ve programlarında belirlenen görüşleri doğrultusunda çalışmaları ve açık propagandaları ile milli iradenin oluşmasını sağlayarak demokratik bir devlet ve toplum düzeni içinde ülkenin çağdaş medeniyet seviyesine ulaşması amacını güden ve ülke çapında faaliyet göstermek üzere teşkilatlanan tüzel kişiliğe sahip kuruluşlardır.”²*

Siyasi Partiler örgütlenme biçimi, ideolojik saikleri ve sosyolojik özellikleri bakımından birçok hususta kendilerine özgü farklılıklar göstermekle birlikte bu farklılıklar partilerin tipolojilerini ve sistemlerini belirlemektedir. Dünyada parti tipolojileri hususunda birçok görüş olmakla birlikte en kabul gören görüşlerden biri Maurice Duverger’in, kadro partileri ve kitle partileri olmak üzere iki başlıkta yaptığı tasniftir. Kadro partileri daha çok sağ siyasi yelpazede yer alırken bu tip partiler için niteliksel değerler, niceliksel değerlerden önce gelmektedir. Bu partiler toplumun elit tabakalarını bir araya getirmek ve böylelikle bu elit tabakanın ekonomik gücünden ve nüfuzundan faydalanarak seçime girecek adaylara maddi destek sağlamak aynı zamanda oy devşirmek istemektedirler. Kadro partileri seçim çevrelerinde seçim kampanyası hazırlamak ve yürütmek için yerel komiteler oluşturdukları için bu

¹ Bkz. 25.4.2018 tarihli ve 7140 sayılı Kanunun 8 inci maddesiyle, bu maddede yer alan olarak ibaresinden sonra gelmek üzere Cumhurbaşkanı ibaresi eklenmiştir. Resmi Gazete, Sayı 30442, 2’nci Mükerrer, 25 Nisan 2018.

² Resmi Gazete, Sayı 18027, 24 Nisan 1983.

partilere komite partileri de denilmektedir. Bu tip partilerin faaliyet takvimi seçim dönemlerinde hız kazanmakta seçim zamanları dışında ise durağan geçmektedir. Kadro partilerinde disiplin ve otorite zayıftır. Kitle partileri ise 20. yüzyılın başlarında kitlelere oy hakkı sağlanması ile kitlelerin siyasi iradesi olarak ortaya çıkmıştır. Bu parti tipinin ortaya çıkışında sosyalist akımlar büyük rol oynamışlardır. Kitle partileri için üye sayısının çokluğu önemlidir çünkü üye sayısının çokluğu ile aidat gelirlerinin arttırılmak istenmesi sermaye azlığı bulunan kitle partileri için hayati önem taşımaktadır. Kitle partilerinde ideolojik etkenler ağır basmakla birlikte hiyerarşik yapı daha sert ve disiplinlidir. Kitle partileri halk yığınlarına siyasal eğitim vererek onların içerisinde halk seçkinleri çıkarmayı amaçlamaktadır.³

Tipolojik olarak kadro ve kitle tanımları üzerinden tasnif edilen siyasi partiler, sistemsal olarak tasnif edilirken siyaset bilimciler genellikle niceliksel değerleri göz önünde tutmuşlar ve parti sistemlerini tek partili sistem, iki partili sistem ve çok partili sistem olmak üzere üç ana başlıkta tasnif etmişlerdir. Bu tasnif metodu bazı siyasi bilimciler tarafından parti sistemlerinin sadece nicelik yönünden ele alınamayacağını siyasi partilerin kendilerine özgü niteliklerinin de olduğunu ve bu niteliklerin tasnifte önemlilik arz ettiği ileri sürülerek eleştirilmiştir.⁴ Siyasi parti sistemlerini kısaca izah edecek olursak tek partili sistem, bir ülkede siyaset kurumunun tek bir partinin tekelinde bulunması demektir. Tek partili sistemde sadece nicelik yönünden teklik bulunması önemli değildir. Eğer bir ülkede sadece tek bir parti yönetimi ele almışsa ve diğer bulunan partilerin hiçbir sosyal, siyasi ve iktisadi bir yaptırım söz konusu değilse o ülkede birden çok parti bulunsadahi sistem tek partili sistemdir. İki partili sistemde ise bir ülkede sadece nicelik yönünden iki partinin varlığı anlaşılmalıdır. Eğer bir ülkede sisteme iki büyük parti egemen olmuşsa ve bu iki partinin dışında kalan partilerin sistemi etkileyecek güçleri yoksa o ülkede iki partili sistem vardır. Çok partili sistemin en bariz özelliği ise bir ülkede iki partiden daha çok partinin siyasal sistem içerisinde etkili olması ve siyasi gücün bu partilerin arasında paylaşılmış olmasıdır.⁵

³ Münci Kapani, **Politika Bilimine Giriş**, 19. Baskı, Ankara: Bilgi Yayınevi, 2007, 184-185. Erdoğan

⁴ Ergun Özbudun, **Siyasal Partiler**, 3. Baskı, Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1979, 111.

⁵ Erdoğan Teziç, **100 Soruda Siyasi Partiler**, 1. Baskı, İstanbul: Gerçek Yayınevi, 1976, 108-111-113.

Siyasi partiler ilk olarak 18. yüzyılda Amerika’da ve Avrupa’da ortaya çıkmıştır. Siyasi partilerin ülkemizde ortaya çıkışı ise 1909 yılında ilan edilen İkinci Meşrutiyet’ten sonra başlamıştır. İkinci Meşrutiyet’ten önce gizli bir cemiyet olarak kurulan İttihad-ı Osmanî Cemiyeti, İkinci Meşrutiyet’in cemiyet kurma hakkı tanınması ile İttihat ve Terakki Fırkasına dönüşmüş ve meşru bir statü kazanarak siyasal hayatımızın ilk siyasi partisi olmuştur. Cumhuriyet döneminin ilk siyasal partisi ise Halk Fırkası’dır. Halk Fırkası, Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyetinin, 9 Eylül 1923 tarihinde Halk Fırkası tüzüğünü kabul etmesi ile kurulmuştur. 1924 yılında Cumhuriyet Halk Fırkası, 1935’te Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) adını almıştır. Cumhuriyet dönemini siyasal yaşamımızda CHP’nin tekelinde olmak üzere 1923 yılından 1946 yılına kadar “Tek parti” dönemi yaşanmıştır. Bu yıllar arasında bazı parti teşebbüslerinde bulunulmuşsa da Türk siyasi hayatında gerçek anlamda çok partili sistem 1946 yılında Demokrat Partinin (DP) kurulmasıyla temin edilebilmiştir.

DP’nin kuruluş felsefesinin ana temeli ise CHP’nin tek parti iktidarını sonlandırmak gayesi gütmekteydi. DP’nin sahip olduğu bu temel misyon onu çok kısa bir zaman içerisinde CHP karşısında reaksiyoner bir siyasal parti kimliğine sokmuştur. DP bu kimlik ile “anti-CHP” cephesinde buluşan grupları ve kişileri kendi çatısı altında toplamayı başarmıştır. Ancak DP’nin reaksiyoner yönü CHP ve DP arasında ilişkilerin gerilmesine neden olmuş ve bu durum Türkiye’de çok partili hayatının geleceğini tehlikeye sokmuştur. Bu gelişmeler üzerine CHP ve DP arasında artan tansiyonu düşürmek için dönemin Cumhurbaşkanı aynı zamanda CHP Genel Başkanı olan İsmet İnönü devreye girerek partiler ile ikili ve üçlü görüşmeler yapmıştır. CHP ve DP arasında uzlaşma zemini sağlamaya çalışan İnönü görüşmelerde belli bir uzlaşma zemini sağlanınca da bunun resmîyete dökülmesini teklif etmiştir. Bu teklifin iki parti tarafından kabul edilmesi üzerine İsmet İnönü tarafından, Türkiye’de çok partili hayatının güvencesi olarak nitelendirilen “12 Temmuz Beyannamesi” yayınlanmıştır.

12 Temmuz Beyannamesi, çok partili siyasal yaşamın temini ve DP’nin geleceği için olumlu bir gelişme olmuştur. Ancak bu beyanname DP içerisinde var olan milliyetçi gruplarda, DP’nin CHP ile muvazaalı (anlaşmalı) parti olduğu algısının doğmasına neden olmuştur. Bunun üzerine bu durumdan rahatsızlık duyan milliyetçi gruplar DP’den ayrılmışlardır. Milli Mücadele kahramanı Mareşal Fevzi Çakmak Paşa’nın

karizmatik şahsiyetinin etrafında konumlanan milliyetçi gruplar CHP ve DP'ye karşı "Üçüncü bir yol" misyonu ile başka bir siyasi parti arayışına girmişlerdir. Bu arayışın sonucu olarak 1948 yılında Fevzi Paşa'nın Fahri Genel Başkanlığında Milliyetçi Hareket Partisi'nin (MHP) başlangıç noktası olarak kabul edilen Millet Partisi kurulmuştur. Türk milliyetçiliği fikrine sahip kişiler tarafından Türk milliyetçiliği temelinde kurulan Millet Partisi'nin en belirgin özelliği ise kurulduğu dönemde Türk siyasal yaşamının iki egemen unsuru olan CHP ve DP'ye karşı alternatif olmak iddiası taşımasıdır. Millet Partisi'nin Türk siyasetine taşıdığı bu iddia daha sonra Alparslan Türkeş tarafından "Üçüncü yol" olarak tarif edilmiş ve MHP felsefesinin genel karakteristik özelliği olmuştur.

Millet Partisi irticai faaliyetlerin odağı haline geldiği gerekçesi ile 1954 yılında kapatılmıştır. Bunun üzerine Millet Partisi'nin kadroları tarafından aynı yıl Cumhuriyetçi Millet Partisi (CMP) adında yeni bir parti kurulmuştur. CMP, 1957 yılında Türkiye Köylü Partisi ile birleşmiş ve Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi (CKMP) adını almıştır. Milli Birlik Komitesi (MBK) içerisinde bulunan ve 13 Kasım 1960'ta "Ondörtler" olarak bilinen arkadaşları ile birlikte MBK'dan tasfiye edilen Alparslan Türkeş 1963 yılında Türkiye'ye geri döndükten sonra 31 Mart 1965 tarihinde CKMP'ye katılmıştır. CKMP'ye katıldıktan sonra CKMP Genel Müfettişliğine getirilen Alparslan Türkeş kısa zaman içerisinde teşkilatlar üzerinde hâkimiyet kurmuş ve aynı yıl içerisinde 31 Temmuz 1965'te Genel Başkanlığa seçilmiştir.

Alparslan Türkeş'in Genel Başkanlığı ile birlikte uzun zamandır yorgunluk yaşayan CKMP'de hareketlilik sağlanmıştır. Bu hareketlilikle birlikte bugün ki bildiğimiz MHP'nin kurumsal kimliği oluşmaya başlamıştır. Bu konuda ilk somut adım Alparslan Türkeş tarafından ortaya konulan "Dokuz Işık Doktrininin" 1968 yılında yapılan kongrede parti programına girmesi olmuştur. CKMP, Alparslan Türkeş'in Genel Başkan olmasıyla birlikte teşkilatlarda hareketlilik sağlamış "Dokuz Işık Doktrini" ile birlikte ideolojik dinamizm kazanmıştır. "Dokuz Işık Doktrininin" sağladığı ideolojik dinamizm çok geçmeden MHP'yi ortaya çıkarmıştır. Partinin isminin ve ambleminin parti tabanında oluşan ideolojik dinamizmi karşılayamadığı gerekçesiyle CKMP'nin Adana Kurultayında (8-9 Şubat 1969) partinin ismi MHP, amblemi ise "Üç hilal" olarak değiştirilmiştir. Böylelikle 1948 yılında Millet Partisi

ile başlayan MHP'nin partileşme serüveni CMP ve CKMP safhalarını gerçekleştirmiş, gerek insan kaynakları ve siyaset üslubu gerekse programıyla birlikte (tabi ki değişerek ve gelişerek) nihayet 1969 yılında Milliyetçi Hareket Partisine ulaşmıştır.

MHP, 12 Eylül 1980 tarihine kadar 3 milletvekili genel seçimi yaşamıştır. Bu seçimlerden ilki olan 1969 seçimlerinde başarı gösteremeyen MHP %3 oy alarak sadece 1 milletvekili çıkarabilmiştir. MHP için aynı başarısızlık 1973 seçimlerinde de devam etmiş %3,4 oy ile milletvekili sayısını ancak 3'e çıkarabilmiştir. MHP, 1977 seçimlerinde ise ülke genel siyasetinde büyük bir başarı yakalayamasa da kendi oy oranını iki katına çıkarmış ve %6 oy alarak 16 milletvekili kazanmıştır. 1970'li yıllar boyunca oy potansiyeli bakımından büyük kitleleri etkileyemeyen MHP'nin sahip olduğu ideolojik dinamizm onu "anti-komünist" cephede sağ siyasi cenahın en önemli partisi haline getirmiştir. Gençlik üzerinde ideolojik bir zemin bulun MHP, sahip olduğu "teşkilat gücü" ile birincisi 1974'te ikincisi 1977'de kurulan Milliyetçi Cephe Hükümetlerinde oy oranının çok üstünde bir temsil hakkı sağlayarak iktidar ortağı olma başarısı göstermiştir. MHP'nin sahip olduğu "teşkilat gücü" ona hükümet ortağı olma imkânı sağlayken aynı zamanda 1970'li yıllar boyunca yaşanan şiddet olaylarının içerisine çekmiştir.

12 Eylül 1980 günü yakın tarihimizin en önemli olaylarından olan 12 Eylül Darbesi gerçekleşmiştir. Darbe ile birlikte Alparslan Türkeş dâhil olmak üzere MHP'li ve Ülkücü kadroların, büyük bölümü tutuklanmış, uzun tutukluluk ve yargılama dönemi geçirmişlerdir. Darbe ile birlikte siyasi faaliyetleri durdurulan MHP, diğer bütün partiler gibi 16 Ekim 1981 tarihinde kapatılmış mensupların çoğuna siyaset yapma yasağı getirilmiştir. 12 Eylül Darbesi ile birlikte MHP tabanında beliren kaygı ve Ülkücü Hareket'in geleceğine ilişkin oluşan belirsizlik tabanda çözülmeye getirmiş ve MHP tabanının başta Anavatan Partisi (ANAP) olmak üzere diğer partilere savrulmasına neden olmuştur. Ancak 12 Eylül Darbesinin getirdiği bütün olumsuz ve zorlu şartlar içerisinde MHP tabanında büyük oranda yaşanan çözülmeye mukabil MHP'nin sahip olduğu mefkûrenin kutsallığına inanan ve Alparslan Türkeş'in liderliğini kutsayan "öz" diyebileceğimiz kitlenin bütün bu zorluklara rağmen MHP'nin temsil ettiği siyasi ve fikri cepheyi terk etmediği görülmektedir.

12 Eylül Darbesi ile yasaklı hale getirilen siyasi faaliyetler 24 Nisan 1983’de yayımlanan Siyasi Partiler Kanunu ile birlikte serbesti hakkı kazanmıştır. Ancak Türk siyasetinin bu yeni döneminde eski partilerin ve siyasi yasaklı siyasetçilerin siyaset yapma yasağı devam etmiştir. Bu yüzden MHP’nin 12 Eylül Darbesi ile birlikte çözülme öz kitlesinin siyasi yasaklı bulunmayan mensupları 24 Nisan 1983 tarihinde başlayan siyaset serbestisi üzerine tutuklu bulunan Alparslan Türkeş’in kontrolünde siyasi çalışmalara başlamışlardır. Ülkücü Hareket’in bu kadrolarının çalışmaları neticesinde 12 Eylül Darbesi sonrası yeni siyasal dönemde MHP fikriyatının temsil partisi 7 Temmuz 1983 tarihinde Muhafazakâr Parti (MP) adında kurulmuştur. MP 30 Kasım 1985 tarihinde Milliyetçi Çalışma Partisi (MÇP) adını almıştır. 30 Kasım 1985 tarihinde siyaset sahnesine çıkan MÇP, 12 Eylül Darbesi sonrasında MHP’nin kapatıldığı ve yasaklı hale getirildiği bir dönemde “geçiş dönemi partisi” rolü ile MHP fikriyatının misyonunu yüklenmiş ve yaklaşık yedi yıllık bir faaliyet döneminin ardından MHP’yi yeniden inşa etmiş ve 24 Ocak 1993 tarihinde MHP’ye dönüştürülmüştür.

Bizde, ülkemizin ana siyasi kamplarından biri olan MHP’nin 12 Eylül Darbesi sonrasında yeniden inşa edildiği ve yeniden doğmayı başardığı bir dönemde yaklaşık yedi yıllık bir takvim içerisinde faaliyet gösteren MÇP hakkında bu zamana kadar detaylı ve lokal bir çalışma yapılmadığını MHP ve Ülkücü Hareket’in bu döneminin bilimsel bir metotla gün yüzüne çıkarılıp akademik bir çalışma ile ortaya konulmadığını tespit ettik. Bu tespitimizle birlikte siyasi partiler tarihimizdeki bu eksikliğin giderilmesinin gerektiğini ve genelde Türk siyasi hayatı için, özel olarak ise MHP tarihi için böyle bir ihtiyacın hâsıl olduğu düşüncesinden hareket ederek çalışma alanımız olarak MÇP’yi belirledik.

Çalışmamızın konusu, “Milliyetçi Çalışma Parti’sinin Türk Siyasetindeki Yeri ve Önemi (1985-1993)” başlığı altında MÇP’nin 1985-1993 tarihleri arasındaki göstermiş olduğu faaliyetleri incelemek olacaktır. Bu incelemenin içerisinde MÇP’nin, genel ve yerel seçimlerde aldığı sonuçlar, birleşme veya ittifak girişimleri, gerçekleştirdiği kongreler, bu kongrelerin MÇP yönetimine verdiği biçim, partideki dâhili çekişmeler ve değişen güç dengeleri, bölünmeler ve MÇP’nin, MHP’ye dönüşümünün ne şekilde gerçekleştiği olacaktır.

Çalışmamızın amacı, 12 Eylül Darbesinden sonra kapatılan MHP'nin kendisini yeniden inşa ettiği 12 Eylül Darbesi sonrası "geçiş döneminde" MÇP'nin bir "geçiş dönemi partisi" olarak göstermiş olduğu faaliyetlerle MHP'nin yeniden inşasına katkılarını anlatmak ve böylelikle Türk siyasetindeki yerini ve önemini anlamlandırmak olacaktır. Bu çalışmanın önemi ise Ülkücü Hareketin, 12 Eylül Darbesi sonrası faaliyetlerine ışık tutması bununla birlikte MÇP'nin Türk siyasetindeki yerini ve önemini ortaya çıkarması olacaktır.

Çalışmamızda MÇP'nin faaliyetleri, siyaset kurumunun olağan döngüsü içerisinde diğer siyasi partilerin iştiraki de göz önünde tutularak MÇP'nin bulunmuş olduğu pozisyondan değerlendirilecek ve genel bir kompozisyon içerisinde sunulmaya çalışılacaktır. Çalışma boyunca olaylar anlatılırken mümkün olduğunca kronolojik terkip gözetilecektir. Çalışmada MÇP'nin sosyal ve siyasi dinamikleri incelenirken konunun daha anlaşılır ve çözümlenir bir hal alması için analitik veriler (seçim /referandum sonuçları) sunulacaktır.

Üç bölümden oluşan çalışmamızın birinci bölümünde, MHP'nin ideolojik temelini, Millet Partisi ile başlayan partileşme serüveninin 1969 yılında MHP'ye ulaşmasını ve MHP'nin 12 Eylül 1980 tarihine kadar faaliyetleri incelenmiş bunlarla birlikte 1970'li yıllar boyunca yaşanan toplumsal çatışma ortamında MHP'nin "anti-komünist" cephede bulunmuş olduğu konum irdelenmiştir. İkinci bölümde, MÇP'nin kuruluş aşamasında 12 Eylül Darbesinin MHP ve Ülkücü Hareket üzerindeki etkilerini, 1983 yılında başlayan yeni siyasi dönemi ve bu dönemde ülkücü camianın ilk siyasi faaliyetleri sonucu MP'nin kuruluşunu ve MÇP'ye dönüşümü incelenmiştir. Üçüncü bölümde ise MÇP'nin girmiş olduğu seçimleri, gerçekleştirdiği kongreleri, dâhili çekişmeleri ve değişen güç dengelerini, bölünmeleri ve MÇP'nin, MHP'ye dönüşümü incelenmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

MHP'NİN KÖKENİ VE GELİŞİMİ

1.1. MHP İdeolojisinin Temeli

MHP ideolojisinin temelinde iki unsur belirleyici olmakla birlikte bunlardan birincisi Türk milliyetçiliği, ikincisi ise Alparslan Türkeş'in bizzat ortaya koyduğu Dokuz Işık Doktrindir. Bu hususta Alparslan Türkeş, bu iki unsurun MHP ideolojisinde belirleyici olduğunu “görüşlerimizin temeli Türk milliyetçiliği ise siyasi aksiyonun dayandığı doktrin, dokuz ışıktır” sözleri ile açık bir şekilde belirtmiştir.⁶

MHP ideolojisinin fikri dinamiği olan ve Türk tarihinin derinliklerinden günümüze intikal eden Türk milliyetçiliği, modern anlamını 19. yüzyılda gelişme gösteren Türkçülük akımı ile kazanmıştır. 1789 Fransız İhtilali'nden sonra dünyaya yayınlan milliyetçilik akımının etkisi ile Osmanlı Devleti'nin egemenliği altında bulunan Müslüman ve Hristiyan tebaanın gayr-i Türk unsurları arasında ayrılıkçı hareketlerin başlamasına neden olmuş ve bu ayrılıkçı hareketler Osmanlı Devleti'nden kopmak suretiyle bağımsızlıklarla sonuçlanmıştır. Gayr-i Türk unsurların bu ayrılıkçı hareketleri Osmanlı Devleti açısından siyaseten olumsuz etkiler bıraksa da devlet ricali ve Türk entelektüellerinin gözünde “Türk varlığının” anlam ve önem kazanmasında önemli bir rol oynamış ve Türkçülük akımının doğmasını sağlamıştır.⁷

⁶ Mehmet Nihat, Emre Cemiloğlu, **Türk Siyasi Hayatında Milliyetçi Hareket-Tarihi Gelişimi, Partileşme ve İdeoloji**, 1. Baskı, Ankara: Turkuaz Ajans Yayınları, 1995, 97-99.

⁷ Mustafa Keskin, **Atatürk'ün Millet ve Milliyetçilik Anlayışı**, Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi, 1999, 52.

Tanzimat devrinde ilk olarak edebi sahada başlayan Türkçülük akımının ilk izleri Şinasi ve Ziya Paşa'nın eserlerinde görülmekle birlikte⁸ ilk önemli temsilcisi Ahmet Vefik Paşa'dır. Entelektüel bir kişiliğe sahip olan Ahmet Vefik Paşa'nın dil, tarih ve etnoloji alanında ortaya koyduğu eserler Osmanlı Türkiye'sinde milliyetçilik idealinin canlanmasını büyük katkı sağlamıştır. Ahmet Vefik Paşa'nın, Ebu'l Gazi Bahadır Han'ın, Çağatay lehçesinde kaleme aldığı Şecere-i Türkî adlı eserini Osmanlı lehçesine çevirmesi ve Lehçe-i Osmanî adlı bir Türkçe sözlük meydana getirmesi bu konudaki önemli çalışmalarının başında gelmektedir.⁹ Ahmet Vefik Paşa'dan sonra Namık Kemal, Şemsettin Sami, Ali Suavi gibi isimlerin çalışmaları ile edebi sahada gelişen Türkçülük akımı, İkinci Abdülhamit döneminde fikri bir hareket olarak gelişme göstermiştir. Mehmet Emin Yurdakul, Süleyman Nazif, Ahmed Hikmet Müftüoğlu, Necip Asım Bey, Bursalı Tahir Bey gibi isimler bu dönemin önemli Türkçü aydınlarıdır.¹⁰

Edebi ve fikri sahada yaklaşık yarım asırlık bir gelişme gösteren Türkçülük akımı 1908 sonrasında İkinci Meşrutiyetten tanıdığı cemiyet kurma hakkı ile birlikte teşkilatlanmaya başlamış ve Türk Milliyetçiliği esasına dayanan ilk cemiyet 1908 yılında Türk Derneği adında kurulmuştur. 1911 yılında Türk Yurdu, 1912 yılında ise Türk Ocağı kurulmuştur.¹¹ 1912'de kurulan Türk Ocakları, Türk aydınları için mühim bir rol oynamış ve Türk aydınlarına bir arada toplamayı başaran Türkçülük akımının en büyük teşkilatı olmuştur. 1912 yılında iktidara gelen İttihat ve Terakki Fırkasının ve Türk Ocaklarının karşılıklı olarak birbirini desteklemesi İttihat ve Terakki Fırkasının, Türkçülük yönünü ön plana çıkarmış ve böylelikle Türkçülük akımı siyasi alana taşınmıştır.¹²

Türkçü entelektüellerin ve devlet ricalinin Türkçülük akımını, devletin içerisine düştüğü burhandan çıkışı ve kurtuluşu için en tutarlı akım olarak görmeleri bununla birlikte 19. yüzyıl boyunca ve 20. yüzyılın başlarında yaşanan hadislerin bu fikri desteklemesi Türkçülüğün her geçen gün güç kazanmasına vesile olmuştur. Bunlarla birlikte Osmanlıcılık ve İslamcılık fikirlerinin iflas etmesi nihai olarak Türkçülük

⁸ Yusuf Akçura, **Türkçülüğün Tarihi**, hzl Sadık Perinçek, 3. Baskı, İstanbul: Kaynak Yayınları, 2008, 28

⁹ Keskin, a.g.e, 43-44.

¹⁰ Keskin, a.g.e, 54

¹¹ Akçura, a.g.e, 169

¹² Erol Güngör, **Türk Kültürü ve Milliyetçilik**, 11. Baskı, İstanbul: Ötüken Neşriyat, 1996, 243.

akımını en güçlü fikir haline getirmiş ve birinci dünya savaşı sonrasında toprakları işgale uğrayan Türk milletinin vermiş olduğu milli mücadele savaşında tek fikri dayanağı olmuştur. Bu yüzden ki milli mücadele sonrasında kurulun Türkiye Cumhuriyeti, Türk milliyetçiliği temelinde kurulmuştur.

Türkçülük akımı, “Büyük Türk birliği” yani “Turan” tahayyülü üzerinden inşa edilirken Atatürk döneminde ise hususiyetleri başlıca ilkeler etrafında belirlenmiş bir millet ve sınırları belli bir vatan mefhumu üzerinden daha somut argümanlarla şekillenmiştir. Atatürk, Türk milletini oluşturan unsurları siyasi birliktelik, dil birliği, vatan birliği, köken birliği, kültür birliği ve tarihi yakınlık olarak belirledikten sonra milliyetçilik anlayışını da bu unsurlar çerçevesinde geliştirmiş ve “Ne mutlu Türküm diyene” ifadesi ile veciz hale getirmiştir.¹³ Atatürk döneminde Türkçülüğün en önemli isimleri ise Ziya Gökalp ve Yusuf Akçura olmuştur. Gökalp’in fikirleri Atatürk’ü derinden etkilemiş ve uyguladığı politikalarda önemli bir ağırlığı olmuştur. Atatürk dönemi Türkçülük akımının hususi bir özelliği de Türkçülüğün batı değerleri ile mecz edilmesi olmuştur.

19. yüzyıldan itibaren Türkçülük kavramı altında gelişme gösteren Türk milliyetçiliği MHP’nin kurulduğu ve geliştiği yıllarda Türk-İslam Ülküsü kavramı altında gelişme göstermiştir. MHP’nin sahip olduğu ve taşıdığı Türk-İslam Ülküsünün en temel özelliği ise İslamiyet ve Türklüğün değerlerini bir potada mecz etmesi ve bu değerleri asla çatıştırmamasıdır. Tarihi arka planda, Türk milliyetçiliğinin gelişimine bakıldığında bazı müfrit uçlar hariç ana odaklar konuyu daima bu şekilde tefekkür etmişler ve bu konuda taviz vermemişlerdir. Bu hususta Ziya Gökalp, “Türkleşmek, İslamlaşmak, Muasırlaşmak” adlı eserinde Türkleşmek ve İslamlaşmanın birbirine zıtlık azletmediğine ve bununla birlikte bu değerlerin muasırlaşma ile arasında bir çekişme bulunmadığına dikkat çekmektedir.¹⁴ İbrahim Kafesoğlu’da Türklük ve İslami değerlerin meydana getirdiği Türk-İslam kültürünün Türk tarihinde ki önemini ve yerini şu cümlelerle vurgulamaktadır. “...bin yıldan beri bütün dış belirtileri ve deruni manası ile her İslam-Türk siyasi kuruluşunda devam etmiştir, ortaya koyduğu yeni cemiyet varlığını korumuş, o kadar sağlam

¹³ Haşim Erdoğan, **Türkiye Cumhuriyeti Tarihi**, (Atatürk İlkeleri). Edit. Prof. Dr. İlyas Gökhan, Not Yayınları, 2017, 273.

¹⁴ Ziya Gökalp, **Türkleşmek İslamlaşmak, Muasırlaşmak**, hzl. Mustafa Özsarı, Ötüken, 22.

temellere oturtmuştur ki Büyük Selçuklu ve Osmanlı İmparatorlukları gibi iki cihan hükümdarlığı mekanizması teşkil edip, işletmeyi başarmıştır.”¹⁵

Kadim Müslüman-Türk medeniyetinin taşıdığı İslamlık ve Türklük değerlerinin savunulması ve siyasi alana taşınması iddiası taşıyan Türk-İslam Ülküsü'nün, MHP'nin ideolojisi haline gelmesinde en etkili isimlerden birisi Seyid Ahmet Arvasi olmuştur. 1970'li yıllarda MHP'yi derin bir şekilde etkileyen ve Türk-İslam Ülküsünün MHP'nin ideolojisi haline gelmesinde mühim bir rol oynayan Arvasi, Alparslan Türkeş tarafından MHP yönetimine getirilerek görüşlerinin partide temsil edilmesi sağlanmıştır. Arvasi'nin fikirleri saf biyolojik ırkçılığı reddettiği ve geniş bir milliyetçilik anlayışını öngördüğü için MHP'nin geniş kesimlere ulaşmasında etkili olmuştur.¹⁶ Seyyid Ahmet Arvasi “Neden Türk-İslam Ülküsü” başlıklı makalesinde İslamiyet'in ve milliyetin zıt değerler olmadığını belirtmiştir. Bununla birlikte Türk-İslam sentezi tabirinin uygun olmadığını çünkü sentezin, tez ve antitez arasında bir şey olduğuna dikkat çekerek Türklüğün ve İslamiyet'in birbirinin tezi veya antitezi olamayacağını bu yüzden Türk-İslam Sentezi yerine Türk-İslam Ülküsü şeklindeki tanımlamanın daha doğru olacağına belirtmiştir.¹⁷ Alparslan Türkeş ise Türklüğü ve İslamiyet'i Türk milletine güç veren kutlu kaynaklar olarak tarif etmektedir.¹⁸

MHP'nin fikri temelinde ki ikinci unsur olan Dokuz Işık Doktrini ise Alparslan Türkeş tarafından ortaya konulmuş, yabancı bütün tesir ve ideolojilere rağmen Türk milletini kendi öz dini ve milli değerleri ile kalkındırmayı vaat eden ve dokuz ilke etrafında şekillenen MHP ideolojisinin kabul ettiği temel pratik esaslardır. Milliyetçilik, Ülkücülük, Ahlakçılık, İlimcilik, Toplumculuk, Köycülük, Hürriyetçilik ve Şahsiyetçilik, Gelişmecilik ve Halkçılık, Endüstricilik ve Teknikçilik gibi dokuz ilke etrafında şekillenen Dokuz Işık Doktrini, Türk milletini ve devletini yüceltmek ve hey şeyi ona göre dizayn etmek gayesinde olan, karma ekonomik model ile iktisadi alanda denge sağlayan, köyleri tarım kentleri haline getirmek suretiyle kalkındırmayı projelendiren, sanayileşmeyi ve teknik

¹⁵ İbrahim Kafesoğlu, **Türk-İslam Sentezi**, 5. Baskı, İstanbul: Ötüken Neşriyat, 2014, 197.

¹⁶ Hakan Akpınar, **Kurtların Kardeşliği CKMP'den MHP'ye (1965-2005)**, 1. Baskı, İstanbul: Birharf Yayınları, 2005, 119-120.

¹⁷ Seyyid Ahmet Arvasi, **Türk İslam Ülküsü 1**, İstanbul: Bilgeoğuz, 2003, 13.

¹⁸ Alparslan Türkeş, **Temel Görüşler**, 4. Basım, İstanbul: Dergâh Yayınları, 1979, 33-34.

modernizasyonu, insan haklarını, bilimi geliştirmeyi ve böylelikle insan odaklı sosyal devlet ve toplum düzenini tesis etmeyi ve Türk milletini en medeni varlık haline getirmeyi tahayyül etmekte ve amaçlamaktadır.¹⁹

1.2. MHP'nin Partileşme Serüveni

1.2.1. Millet Partisi

Celal Bayar, Adnan Menderes, Fuat Köprülü gibi isimlerin başını çektiği bir grup Cumhuriyet Halk Partisi (CHP)'nin tek parti idaresine son vermek ve çok partili hayatı tesis ederek demokratik düzeni temin etmek amacıyla CHP'den ayrılarak 7 Ocak 1946 tarihinde Demokrat Parti (DP)'yi kurmuşlardır.²⁰ DP'nin kuruluş felsefesinin CHP'nin tek parti yönetimine son vermek amacı taşıması, kısa zaman içerisinde DP'ye, CHP karşısında reaksiyoner bir kimlik kazandırmış ve iki parti arasında bazı sorunlar meydana getirmiştir. Bu sorunlardan en somutu CHP'nin DP'ye teşkilatlanma imkânı tanımadan 1947 yılında yapılması gereken seçimleri bir yıl erkene alması olmuştur. 21 Temmuz 1946'da yapılan erken seçimlerde açık oy, gizli tasnif metodunun uygulanması ve DP aleyhine yapıldığı ileri sürülen usulsüzlük iddiaları seçim sonrasında DP ve CHP arasında ilişkileri germiştir.²¹

21 Temmuz seçimlerinden sonra iki parti arasındaki gerginliğin tırmanması üzerine dönemin Cumhurbaşkanı ve aynı zamanda CHP Genel Başkanı olan İsmet İnönü devreye girmiş Başbakan Recep Peker ve DP Genel Başkanı Celal Bayar ile bu gerginliğin giderilmesi ve siyasi hayatın sükûnete ermesi için bir takım görüşmeler gerçekleştirmiştir. İki parti arasında hakemlik rolünü üstlenen İnönü, görüşmeler neticesinde yaşananların anlatıldığı ve güvencelerin yazılacağı bir bildirin hazırlanması ve bu bildirin kamuoyuna deklare edilmesini önermiştir.²² Bu önerinin taraflarca kabul edilmesi üzerine İsmet İnönü tarafından yazılan bildiri 12 Temmuz 1947 günü kamuoyu ile paylaşılmıştır. Tarihe "12 Temmuz Beyannamesi" olarak geçen bu bildiride İnönü, kendisini partiler üstü bir yerde konumlandırarak iki tarafa da müsavi olduğunu belirtmiş ve muhalefete birtakım güvenceler verilmiştir.²³

¹⁹ Türkeş, **Temel Görüşler**, 46-47-48.

²⁰ Kemal Karpat, **Türk Demokrasi Tarihi**, 1. Baskı, İstanbul: Timaş Yayınları, 2010, 485, 488.

²¹ Hüseyin Şeyhanlıoğlu, 12 Temmuz Beyannamesi'nin Siyasal Etkileri ve Önemi, **Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Sayı:16, 2012, 84-85.

²² Fehmi Akın, 12 Temmuz Beyannamesi'nin Türk Siyasi Tarihindeki Yeri ve Önemi, **Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt 7, Sayı 2, 2005, 94-97.

²³ Akın, a.g.m, 98.

12 Temmuz Beyannamesi, muhalefete vermiş olduğu güvence ile Türk siyasi hayatında çok partili dönemin başlamasında müspet bir tarihi rol oynamıştır.

12 Temmuz Beyannamesi ile CHP ve DP arasında bir ölçüde uzlaşma zemini sağlanırken DP içerisinde bulunan müfrit (aşırı) gruplar bu uzlaşma zemininden memnun olmamışlardır. Çünkü bu gruba göre DP'nin asıl amacı tek parti "diktatörlüğünü" tasfiye etmektir ve bu amaç gerçekleştirilmedikçe mücadelede duraksama olmamalı ve CHP ile bir uzlaşma sağlanmamalıdır. Ancak 12 Temmuz Beyannamesi'nin kabul edilmesi partinin asıl amacını unutturduğunu, İnönü'nün istediklerini DP'ye kabul ettirdiğini ve bununla birlikte DP ile CHP'nin muvazaalı (anlaşmalı) parti olduğunu ileri sürmüşlerdir.²⁴

DP'nin, CHP ile muvazaalı parti olduğunu ileri süren müfritler DP'den istifa etmişler ve yeni bir parti kurma girişimlerine başlamışlardır. Bu grubun önde gelen ismi olan DP İstanbul İl Başkanı Kenan Öner tarafından başlatılan yeni parti girişimleri neticesinde 20 Temmuz 1948'de Millet Partisi kurulmuştur.²⁵ Partinin Fahri Genel Başkanlığına Mareşal Fevzi Çakmak, Genel Başkanlığına Hikmet Bayur getirilmiştir.²⁶ Millet Partisi, fikri temelini "*ananeci mutedil Türkçülük*" olarak tarif etmiş, DP ve CHP'nin muvazaalı bir parti olduğunu ileri sürerek Millet Partisi'nin gerçek bir muhalefet partisi olarak kurulduğunu iddia etmiştir.²⁷ Bu yönü ile Millet Partisi, siyasi hayata CHP'nin ve DP'nin egemen olduğu bir dönemde "Üçüncü yol" iddiasında bulunmuştur.

Milli Mücadele kahramanı Fevzi Paşa'nın sahip olduğu karizmanın egemenliğinde gelişen Millet Partisi, Fevzi Paşa'nın ve partinin etkili isimlerinden Kenan Öner'in vefat etmeleri üzerine büyük güç kaybetmiştir. Bu gelişmeler ile birlikte Millet

²⁴ Karpat, a.g.e, 301.

²⁵ Evren Ayhan, **Osman Bölükbaşı'nın Siyasi Faaliyetleri**, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türk Tarihi Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2006, 21-22.

²⁶ Adnan Ferruh Pancaroğlu, **Yakın Tarihimizde Millet Partisi Olgusu**, Afyonkarahisar Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Genel Türk Tarihi Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon, 2006, 9-10.

²⁷ Âdem Çaylak, 1946-50 Arası Dönemde Müfrit Muhafazakâr Demokratlar ve Türk Demokrasinin Almış Olduğu Biçim, **Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt 1, Sayı 62, 2007, 35-36.

Partisi 1950 seçimlerinde ilk sınavını vermiş ve sadece Kırşehir’de 1 milletvekili kazanabilmiştir.²⁸

1950 seçimlerinden sonra ise Millet Partisi’nin irticai faaliyetler içerisinde olduğuna yönelik birtakım iddialar ileri sürülmüştür. Bu iddialara ilişkin olarak Fevzi Paşa’nın cenaze merasiminde yaşanan hadiselerin büyük etkisi olmuştur. 10 Nisan 1950 tarihinde vefat eden Fevzi Paşa’nın ölümüne CHP hükümeti kayıtsız kalmış ve radyodan müzik yayınları hiçbir şey olamamış gibi devam etmiştir. Bu durum halk nezdinde büyük bir tepkiyle karşılanmış vatandaşlar radyonun susmasını ve bayrakların yarıya indirilmesini istemiştir. Halkın kabaran duyguları Fevzi Paşa’nın cenaze merasiminde daha da artmıştır. Cenaze merasiminde toplanan gençler cenazeyi omuzlarına alarak top arabasına koydurmamışlardır. Resmi törenin yapılmasına mani olan vatandaşlar cenazede Arapça tekbirler getirmişlerdir. Bütün bu olaylardan Millet Partisi mesul tutulmuş ve parti irtica iddialarının odağı haline gelmiştir.²⁹ 1923’ten 1954’e kadar geçen 31 yıllık Cumhuriyet Döneminde tecrübeyle sabit olmakla beraber bir partiye karşı iddia edilen laiklik karşıtlığının o partiyi kapatılmaya götüreceği açık bir durumdu. Millet Partisi’nin de bu durumdan nasibini alacağı ve onun için sonun başlangıcının başladığının görülmesi parti içerisinde huzursuzlukları beraberinde getirmiştir.

Millet Partisi’nin Dördüncü Büyük Kongresinde (27-28 Haziran 1953) parti içerisinde fikir ayrılıkları gün yüzüne çıkmıştır. Genel Başkan Hikmet Bayur ve ileri gelen birçok isim partinin gerici ve Kemalizm karşıtı tutum takındığı gerekçesiyle istifa etmiştir. Bütün bu gelişmelerden sonra DP hükümeti harekete geçerek Millet Partisi hakkında soruşturma başlatmıştır.³⁰ Hükümet tarafından soruşturma açılmasıyla birlikte 8 Temmuz 1953 tarihinde faaliyetleri durdurulan Millet Partisi 27 Ocak 1954 tarihinde ise Ankara Sulh Mahkemesi tarafından “*dini esasa dayanan ve gayesini saklayan bir cemiyet*” olduğu gerekçesiyle tüm teşkilatları ile birlikte tamamen kapatılmıştır.³¹ Millet Partisi’nin kapatılması, CHP’nin baskıcı politikalarına son vermek amacıyla kurulan DP’nin, iktidar olduktan sonra Tek-parti

²⁸ Karpat, a.g.e, 508.

²⁹ Ayhan, a.g.t, 28.

³⁰ Karpat, a.g.e, 510.

³¹ Turgay Uzun, **Türk Milliyetçiliği ve MHP**,1.Baskı, Ankara: Ebabil Yayıncılık,2005,269.

Döneminin baskıcı metotlarına benzer bir şekilde muhalefete karşı uyguladığı mobbing politikalarının en bariz örneğini göstermektedir.

1.2.2. Cumhuriyetçi Millet Partisi

Millet Partisi'nin kapatılmasından sonra sadece iki hafta gibi kısa bir süre içerisinde Millet Partisi'nin yöneticileri tarafından 9 Şubat 1954 tarihinde Cumhuriyetçi Millet Partisi (CMP) adında yeni bir parti kurulmuştur. CMP'nin Genel Başkanlığına ise Ahmet Tahtakılıç getirilmiştir.³²

CMP, öncülü Millet Partisi'nin düştüğü hataları tekrarlamamak için daha dikkatli davranmıştır. Siyasi başarının radikal söylemlerden daha ziyade çağdaş kurallara göre siyaset üretmekle mümkün olduğunu gören CMP, Millet Partisi'nden kalan radikal grupları tasfiye ederek bu grupların benimsediği sert söylemin yerine daha yapıcı bir siyaset tarzı benimsemiştir.³³ Radikal söylemlerden uzak durmaya çalışan CMP, programında milliyetçi bir parti olduğunu belirtirken aynı zamanda hürriyetçi, eşitlikçi, demokratik ve laik bir parti olduğunu da vurgulamıştır.³⁴ CMP, siyasi arenada ilk seçim sınavını 2 Mayıs 1954 tarihinde yapılan milletvekili genel seçimlerinde vermiş ve seçimlerin sonucunda %4 oy alarak Türkiye genelinde sadece Kırşehir'de 5 milletvekilliğini kazanabilmiştir³⁵

İktidar partisi DP'nin, CMP'ye karşı tutumu ise Millet Partisi'ne olduğu gibi olumsuz yönde gelişmiştir. Kırşehir'de 5 milletvekilini CMP'nin kazanması üzerine DP, Kırşehir'i "cezalandırmak" için Kırşehir'in Nevşehir'e bağlanarak il statüsünden ilçe statüsüne düşürülmesine yönelik TBMM'ye kanun teklifi vermiştir. Sert tartışmaların yaşandığı TBMM görüşmelerinde Türk siyasetinde belagati ile meşhur olan CMP Kırşehir milletvekili Osman Bölükbaşı uzun bir konuşma yapmış ve DP'yi zulüm yapmakla suçlamıştır. Ancak DP hükümeti geri adım atmamış ve kanun 39'a karşı 259 oyla kabul edilmiştir.³⁶ CMP'ye verdiği destekten dolayı Kırşehir'in "cezalandırılarak" ilçe yapılması ile DP kendi tabanını etkileyebilme potansiyeli bulunan CMP'yi, Millet Partisi'ne karşı uyguladığı mobbing politikalarına benzer

³² Mete Kaan Kaynar, vd. **Cumhuriyet Dönemi Siyasi Partiler**, 1. Baskı, Ankara: İmge Kitabevi Yayınları, 2007.100

³³ Pancaroğlu, a.g.t, 52.

³⁴ TBMM Kütüphanesi, **Cumhuriyetçi Millet Partisi Programı**, Yer 85-3151, Dem 41-8999, 1954.

³⁵ Kadir Kaan Güler, **Alparslan Türkeş, Türk Milliyetçiliği Fikri ve CKMP**, 1. Baskı, Ankara: Deli Dumrul Kitap, 2017, 90.

³⁶ TBMM Tutanak Dergisi, 10. Dönem, 1. Cilt, 15. Birleşim, 1.Oturum, 30 Haziran 1954, s.297-361.

politikalarla sindirmek ve kendi tabanına siyasi gücün kendisinde olduğunu göstermek istemiştir.

CMP'nin 27-29 Haziran 1955 tarihleri arasında yapılan Birinci Büyük Kongresinde Genel Başkanlığı Osman Bölükbaşı seçilmiştir.³⁷ 27 Ekim 1957 tarihinde yapılan milletvekili genel seçimlerde CMP, 1954 seçimlerinde olduğu gibi sadece Kırşehir'de Osman Bölükbaşı dâhil olmak üzere 4 milletvekili kazanabilmiştir.³⁸ 27 Ekim 1957'de yapılan seçim sonuçlarını göstermiştir ki CMP, öncülü Millet Partisi gibi bölgesel ve kişisel bir parti olmaktan öte bir başarı gösterememiştir.³⁹ Bu durum parti için menfi bir durum oluştururken Genel Başkan Osman Bölükbaşı'nın partideki ağırlığını arttırmıştır.

16 Ekim 1958 tarihinde CMP ve Türkiye Köylü Partisi (TKP) yönetimlerinin gerçekleştirdiği müzakerelerin neticesinde Osman Bölükbaşı ve TKP Genel Başkanı Tahsin Demiray'ın imzasıyla bir tebliğ yayınlanmıştır. Tebliğde, CHP ve DP iktidarlarının icraatlarını ve zihniyetlerini beğenmeyen vatandaşlara “Üçüncü bir yol” tercihi sunmak için iki partinin birleşme kararı aldığı ve partinin isminin Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi (CKMP) olacağı belirtilmiştir.⁴⁰ Partilerin birleştirilmesi 19-21 Kasım 1958 tarihleri arasında yapılan CMP Üçüncü Büyük Kongresinde resmîyet kazanmış, kongrede TKP, CMP'ye katılmış ve partinin adı CKMP olmuştur. CMP Genel Başkanı Osman Bölükbaşı'da, CKMP Genel Başkanlığı seçilmiştir.⁴¹

1.2.3. Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi (CKMP)

CKMP'nin siyaset sahnesine çıktığı 1950'li yılların sonlarında Türkiye'de siyasi atmosfer iyiden iyiye gerilmiş, toplumsal gösteriler çatışmalara dönüşmüş ve hükümet tarafından basına sert bir sansür uygulanmıştır. Böyle bir ortamda DP ve CHP arasındaki ilişkiler hiç olmadığı kadar gerilmiş bununla birlikte DP'nin “Tahkikat Komisyonları” kurarak toplumsal muhalefeti bastırmak istemesi DP ve CHP ilişkilerini kopma noktasına getirmiştir. Hatta CHP Genel Başkanı İsmet İnönü bu gelişmeler üzerine DP'yi kastederek bilinen o meşhur “*sizi artık ben bile*

³⁷ Ayhan, a.g.t, 51.

³⁸ Pancaroğlu, a.g.t, 58.

³⁹ Teziç Siyasi Partiler, 276.

⁴⁰ Cumhuriyet, Sayı 12294,17 Ekim 1958.

⁴¹ Cumhuriyet, Sayı 12330, 21 Kasım 1958.

kurtaramam” sözünü söylemiştir. Bütün bu gelişmeler ordu saflarında rahatsızlık uyandırmış ve neticede 27 Mayıs 1960 tarihinde Cumhuriyet Döneminin ilk askeri müdahalesi gerçekleşmiş ve DP iktidarı devrilmiştir.⁴²

27 Mayıs İhtilalinden sonra ilk seçimler 15 Ekim 1961 tarihinde yapılmıştır. CKMP bu seçimlerde yürüttüğü kampanyasını kapatılan DP'nin mirasına sahip çıkmak üzerine kurmuştur.⁴³ Yapılan seçimler sonucunda CKMP, %14 oy alarak 54 milletvekili kazanmış Senatörlük Meclisinde ise 16 sandalye kazanmıştır.⁴⁴ Seçim sonuçlarına bakıldığında CKMP'nin DP'nin mirasına sahip çıkmak üzere kurduğu seçim kampanyası başarısız olmuştur.

İsmet İnönü'nün Başbakanlığında kurulan CHP-AP Hükümeti 30 Mayıs 1962'de yıkılmıştır.⁴⁵ Bu gelişme üzerine Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel yeni hükümeti kurma yetkisini bir kez daha İsmet İnönü'ye vermiştir. Yeni hükümetin kurulma çalışmaları sırasında CKMP'de bir grup koalisyonunda yer almak isterken başını Osman Bölükbaşı'nın çektiği diğer bir grup bu fikre karşı çıkmışlardır. Bu sorun partide bölünmeyi getirmiş ve Osman Bölükbaşı, 29 milletvekili arkadaşı ile birlikte CKMP'den istifa etmişlerdir.⁴⁶ Bölükbaşı'nın istifası üzerine CKMP Genel Başkanlığına Ahmet Oğuz getirilmiştir.⁴⁷ Osman Bölükbaşı gibi karizmatik bir şahsiyetin partiden ayrılması ileride göreceğimiz suretle Alparslan Türkeş'in partide ağırlık kazanıp otorite haline gelmesinde de büyük rol oynamıştır.

Osman Bölükbaşı ve ekibinin ayrılmasından sonra CKMP koalisyon görüşmelerine iştirak etmiş ve 24 Haziran 1962 tarihinde CHP-CKMP-YTP Hükümeti, İsmet İnönü'nün Başbakanlığında kurulmuştur. Yeni kurulan hükümette CKMP'ye 4 bakanlık verilmiş olup CKMP'li bakanlar şunlardır; Hasan Dinçer (Başbakan Yardımcılığı), Abdülhak Kemal Yörük (Adalet Bakanlığı), Muhlis Ete (Ticaret Bakanlığı), Celal Tevfik Karasapan (Basın-Yayın Turizm Bakanlığı).⁴⁸

⁴² Mehmet Ali Birand, **Emret Komutanım**, 9. Baskı, İstanbul: Milliyet Yayınları, 1987, 438.

⁴³ Ayhan, a.g.t, 69.

⁴⁴ Erol Tuncer, **Osmanlıdan Günümüze Seçimler (1877-1999)**, 1.Baskı, Ankara: TESAV Yayınları,2002, 324-344.

⁴⁵ Cumhuriyet, Sayı 13584, 31 Mayıs 1962.

⁴⁶ Cumhuriyet, Sayı 13587, 3 Haziran 1962.

⁴⁷ Kaynar vd. a.g.e, 101.

⁴⁸ Cumhuriyet, Sayı 13609, 24 Haziran 1962.

24 Haziran 1962'de kurulan CHP-CKMP-YTP Hükümeti uzun ömürlü olamamış CKMP ve YTP'nin hükümetten çekilmesiyle birlikte Başbakan İsmet İnönü 2 Aralık 1963'te istifa etmek zorunda kalmış ve hükümet düşmüştür. CKMP, yeni kurulan 28. Hükümette ise yer almamıştır.⁴⁹ CKMP, 23 Şubat 1964 tarihinde Altıncı Büyük Kongresini gerçekleştirmiştir. Ahmet Tahtakılıç, Hasan Dinçer ve Ahmet Oğuz'un yarıştığı kongrede Ahmet Oğuz, 328 oy alarak CKMP Genel Başkanlığına seçilmiştir⁵⁰

1.2.3.1. Alparslan Türkeş'in CKMP Genel Başkan Olması

Alparslan Türkeş,⁵¹ 27 Mayıs İhtilalinde Kurmay Albay rütbesiyle MBK içerisinde bulunmuştur. 38 üyeden oluşan MBK'da kısa zaman içerisinde görüş ayrılıkları başlamış ve komitede iki grup oluşmuştur. Üst rütbeli generallerden oluşan birinci

⁴⁹ Tunca Özgişi, **Türk Parlamento Tarihinde Cumhuriyet Senatosu**, Ankara: TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, 2012, 139-140.

⁵⁰ Milliyet, Sayı 4935, 24 Şubat 1964.

⁵¹Alparslan Türkeş: Kayseri'nin Pınarbaşı ilçesinin Yukarı Köşkerli köyünden Koyunoğlu ailesine mensuptur. Koyunoğlu ailesi, 1860 yılında toprak meselesi yüzünden çıkan anlaşmazlık üzerine Sultan Abdülaziz tarafından Kıbrıs'a gönderilmişlerdir. Ailesi Kıbrıs'a gönderilen Alparslan Türkeş 25 Kasım 1917 tarihinde Lefkoşa'da Ahmet Hamdi Bey'in ve Fatma Zehra Hanım'ın oğulları olarak dünyaya gelmiş 1933 yılında ise babası ve annesi ile birlikte İstanbul'a yerleşmişlerdir. Ailesi ile birlikte İstanbul'a yerleşen Alparslan Türkeş, 1933 yılında girdiği Kuleli Askeri Lisesine 1936 yılında asteğmen olarak bitirmiş 1938 yılında ise Harp okulundan teğmen olarak mezun olmuştur. Türk milliyetçiliği fikrine sahip bir asker olan Üsteğmen Alparslan Türkeş, 1944 yılında "İrkçilik ve Turancılık" davası kapsamında bir yıl tutuklu kalmış ve yargılanmıştır. Davanın sonunda 9 ay 10 gün hapis cezasına çarptırılan Türkeş bir yıl tutuklu kaldığı için tahliye edilmiştir. 1947 yılında Genelkurmay Başkanlığı tarafından A.B.D. Kara Harp Akademisi ve Piyade Okuluna gönderilmiş orada iki yıllık bir eğitimin ardından Türkiye'ye dönmüştür. 1955 yılında Harp Akademisi'nden Kurmay Binbaşı olarak mezun olan Türkeş, aynı yıl NATO Türk Temsil Heyeti üyeliğine atanmış ve 1957 yılında Türkiye'ye dönmüştür. Bu yıllar arasında Amerika Üniversitesinde uluslararası ekonomi eğitimi görmüştür. 1959 yılında Almanya'ya Atom ve Nükleer Okulu'na gönderilmiş ve bu okulu başarıyla bitirmiştir. 27 Mayıs 1960 İhtilalinde Kurmay Albay olan Alparslan Türkeş MBK üyesi olarak yer almıştır. MBK içerisinde Başbakanlık Müsteşarlığı görevini getirilen Türkeş bu görev esnasında Devlet Planlama Teşkilatı, Devlet İstatistik Enstitüsü ve Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü gibi kurum ve kuruluşları kurmuştur. Ancak daha sonra MBK içerisinde ortaya çıkan anlaşmazlıklar nedeniyle, 13 Kasım 1960'ta Alparslan Türkeş, "Ondörtler" olarak bilinen arkadaşları ile birlikte MBK'dan tasfiye edilmiş ve Hindistan Büyükelçiliği müşaviri sıfatıyla sürgüne gönderilmiştir. 23 Mart 1963'te Türkiye'ye dönen Alparslan Türkeş, arkadaşlarıyla birlikte kadro oluşturup partileşmek amacıyla Huzur ve Yükseliş Derneğini kurmuştur. 31 Mart 1965 tarihinde CKMP'ye katılan Türkeş, 1 Ağustos 1965 tarihinde CKMP Genel Başkanı olmuştur. CKMP'nin 1969 yılında adını Milliyetçi Hareket Partisi olarak değiştirmesi ile Alparslan Türkeş MHP Genel Başkanı olmuştur. Birincisi 31 Mart 1975 -13 Haziran 1977, ikincisi 1 Ağustos - 31 Aralık 1977 tarihleri arasında görev yapan Milliyetçi Cephe Hükümetlerinde MHP Genel Başkanı olarak, Başbakan Yardımcılığı ve Devlet Bakanlığı yapmıştır. Alparslan Türkeş 12 Eylül Darbesi ile tutuklanmış, siyasi yasaklı hale getirilmiş ve 4 yıl 7 ay hapis yattıktan sonra 9 Nisan 1985'de tahliye edilmiştir. 6 Eylül 1987 yılında yapılan referandumla siyasi yasağı kalkan Alparslan Türkeş, 4 Ekim 1987 tarihinde Milliyetçi Çalışma Partisi Genel Başkanı olmuştur. MÇP'nin RP ve IDP ile ittifak yaptığı 20 Ekim 1991 seçimlerinde Yozgat milletvekili seçilmiştir. 24 Ocak 1993 tarihinde MÇP'nin adını MHP olarak değiştirilmesiyle birlikte tekrar MHP Genel Başkanı olan Alparslan Türkeş 4 Nisan 1997 tarihinde MHP Genel Başkanlığı görevindeyken vefat etmiştir. <https://www.mhp.org.tr>. Erişim: 11.03.2019, 19.17.

grup, yönetimi biran evvel sivillere devretmeyi planlayken, başını Alparslan Türkeş'in çektiği alt rütbeli subaylardan oluşan ve "Ondörtler"⁵² olarak isimlendirilen ikinci grup bir takım radikal tedbirlerin uygulamaya konulması gerektiğini ve bu hedefler gerçekleştirilmeden yönetimi sivillere devredilmesinin yanlış olacağını düşünmüşlerdir.⁵³ "Üst generaller" ve "Ondörtler" grubu arasındaki güç mücadelesi 1960 yılının Kasım ayında "Üst generaller grubu" lehine neticelenmiş ve Ondörtler grubu 13 Kasım'da MBK'dan ihraç edilmişlerdir⁵⁴ MBK'dan ihraç edilen Ondörtler grubu ülkeden uzaklaştırılmaları amacıyla çok kısa bir zaman içerisinde muhtelif yurtdışı görevlerine atanmışlardır. Bu atamalar ile Alparslan Türkeş, Yeni Delhi elçiliğinde görevlendirilmiştir.⁵⁵ Ondörtler grubuna daha sonra verilen yurda dönüş izninden sonra Alparslan Türkeş, 22 Şubat 1963 tarihinde yurda dönüş yapmıştır. Edirne'de kalabalık bir grup tarafından karşılan Türkeş beraberindekiler ile birlikte İstanbul'a gelmiş ve burada "Millete Beyanat" adında bir metin yayınlamıştır. Türkeş, yayınladığı beyanatta hedeflerinden vazgeçmediğini belirterek siyasi geleceğine dair ilk işaretlerini şu cümleler ile vermiştir. *'Ülkü ve inancından vazgeçmez bir insan olarak, iki yıl önce aranızdan ayrılmış uzaklara gitmişim. Bugün yine aynı azim ve imanla dolu ve Türk milletinin geleceği hakkında büyük ümitler taşıyarak, sevinç ve heyecan içinde tekrar sizlere kavuşmuş bulunuyorum...'*⁵⁶

Türkeş ve "Ondörtler" grubundan diğer arkadaşları yurda döndükten sonra da birlikte hareket etmişlerdir. Siyasete girmek için uygun zamanı kollayan Türkeş ve arkadaşları önce birtakım kültürel faaliyetlerde bulunmuşlar ve "Türkiye Huzur ve Yükseltme Derneğini" kurmuşlardır. Türkeş'in liderliğinde kümelenen bu ekip 23 Şubat 1964'te yapılan CKMP'nin Altıncı Büyük Kongresinde siyasete girmek için ilk hamleyi gerçekleştirmişler ve Ahmet Oğuz'un CKMP Genel Başkanı seçildiği bu

⁵² Bkz. Ondörtler grubunu oluşturan subaylar şunlardır; Alparslan Türkeş, Dündar Taşer, Orhan Erkanlı, Numan Ersin, Orhan Kabibay, Muzaffer Özdağ, Ahmet Er, Münir Köseoğlu, Mustafa Kaplan, Suphi Karaman, Şefik Soyuyüce, Fazıl Akkoyunlu, Rıfat Baykal, İrfan Solmaz. Cumhuriyet, Sayı 13034, 14 Kasım 1960.

⁵³ Ahmad, a.g.e,167-168.

⁵⁴ Cumhuriyet, Sayı 13034, 14 Kasım 1960.

⁵⁵ Milliyet, Sayı 3767, 17 Kasım 1960.

⁵⁶ Muammer Taylak, **27 Mayıs ve Türkeş**, 3.Baskı, Ankara: Ayyıldız Matbaası, 1977, 203.

kongrede Alparslan Türkeş'e yakınlıklarıyla bilinen yaklaşık 60 kişilik bir ekip CKMP'ye katılmıştır.⁵⁷

CKMP içerisinde "Türkeşçi" bir ekibin oluşmasından sonra Alparslan Türkeş ve Ondörtler grubundan Dünder Taşer, Muzaffer Özdağ, Ahmet Er ve Rıfat Baykal 31 Mart 1965 tarihinde CKMP'ye üye olmuşlardır.⁵⁸ Alparslan Türkeş, CKMP'ye üye olduktan sonra CKMP Genel Müfettişliğine getirilmiştir.⁵⁹ CKMP teşkilatları üzerinde kısa bir zaman içerisinde karizmatik otoritesini pekiştiren Alparslan Türkeş 31 Temmuz 1965 tarihinde yapılan Yedinci Büyük Kongrede CKMP Genel Başkanlığına aday olmuştur. Türkeş'in, Genel Başkanlık yarışındaki rakibi ise Ahmet Tahtakılıç olmuştur. Kongre neticesinde Tahtakılıç 516 oy alırken, Türkeş 698 oy alarak CKMP Genel Başkanlığına seçilmiştir.⁶⁰ Böylelikle Alparslan Türkeş'in siyasi yaşamında 1965-1969 (CKMP), 1969-1980 (MHP), 1987-1993 (MÇP), 1993-1997 (MHP) tarihleri arasında olmak üzere 25 yıllık Genel Başkanlık dönemi başlamıştır.

Alparslan Türkeş'in, CKMP Genel Başkanı seçildiği Yedinci Büyük Kongre Türk siyasi hayatında milliyetçi grupların partileşmeleri açısından büyük önem arz etmektedir. Mustafa Çalık'a göre bu kongre, MHP hareketinin başlangıç tarihidir. Çalık, bu görüşünü partinin Alparslan Türkeş'in şahsında temsil edilmesine, onun karizmasında bütünleşerek ideolojik hüviyetini kazanmasına bununla beraber 1940'tan sonra Türkçü ve milliyetçi gruplar arasında Türkeş'in itibarının artması ve bu grupların Türkeş'in Genel Başkanlığı ile birlikte CKMP'de toplanmasına bağlamaktadır.⁶¹

Alparslan Türkeş, Genel Başkan olduktan kısa bir süre sonra 10 Ekim 1965'te milletvekili genel seçimleri yapılmış ve seçimlerde CKMP %2,2 oy alarak 11 milletvekilliği kazanmıştır.⁶² Bu seçimler Alparslan Türkeş'in siyasi yaşamında ilk seçim sınavı olmuştur.

⁵⁷ Uzun, a.g.e, 272.

⁵⁸ Cumhuriyet, Sayı 14608, 1 Nisan 1965.

⁵⁹ Nihat, a.g.e, 93.

⁶⁰ Milliyet, sayı 6351, 1 Ağustos 1965.

⁶¹ Mustafa Çalık, **MHP Hareketinin Kaynakları ve Gelişimi**, Ankara Üniversitesi Kamu Yönetimi ve Siyaset Anabilim Dalı, Yayımlanmış Doktora Tezi, Ankara, 1991, 59.

⁶² Tuncer, a.g.e, 325.

Alparslan Türkeş'in, Genel Başkanlığı ile birlikte CKMP'de durağan bir hal alan teşkilatlanma çalışmaları büyük bir ivme kazanmıştır. 1965 yılında CKMP'nin il teşkilat sayısı 25 iken 1967 yılında il teşkilat sayısı 61'e, ilçe teşkilat sayısı ise 435'e yükselmiştir.⁶³ CKMP, 25-26 Kasım 1967 tarihleri arasında 8. Büyük Kongresini gerçekleştirmiş ve bu kongrede "Dokuz Işık Doktrini" parti programına girmiştir.⁶⁴ Böylelikle parti daha progmatik bir çerçeve kazanmıştır. Zaten kamuoyunda CKMP'ye karşı yapılan eleştirilerin odağında da partinin progmatik eksikliği gelmekteydi. Örneğin; Alparslan Türkeş'in parti içerisinde kısa zamanda taraftar kazanmasına ilişkin Cumhuriyet gazetesinde yapılan bir yorumda mevcut parti yapısının ve yöneticilerinin progmatik eksikliğini, Alparslan Türkeş'e taraftar kazandırma hususunda fayda sağladığı belirtilmiştir.⁶⁵ Dokuz Işık Doktrininin parti programına girmesi ile birlikte CKMP progmatik çerçevenin yanı sıra ideolojik dinamizm kazanmıştır.

1.2.3.2. Adana Kurultayı ve MHP'nin Doğuşu (8-9 Şubat 1969)

Alparslan Türkeş'in, Genel Başkanlığı ile birlikte CKMP'de teşkilatlanma ve ideolojik anlamda kazanılan dinamizm sonuçlarını kısa zamanda göstermiştir. CKMP'nin 1967 yılında yaptığı kongre öncesinde partinin isim ve ambleminin kazanılan ideolojik dinamizmi karşılamakta yetersiz kaldığı görüşü ileri sürülmüş ve bu konu üzerinde tartışmalar başlamıştır. Parti'ye yeni isim olarak "Milliyetçi Parti" veya "Milli Hareket Partisi", amblem olarak ise "Kurt" veya "Üç hilal" sembolleri düşünülmüştür.⁶⁶ Ancak partinin isminin ve amblemin değiştirilmesi Adana'da düzenlenen CKMP Olağanüstü Kongresinde gerçekleştirilebilmiştir.

CKMP'nin Adana'da düzenlenen Olağanüstü Kongresi 8-9 Şubat 1969 tarihlerinde toplanmıştır.⁶⁷ Kongrenin açılış konuşmasını yapan Alparslan Türkeş CKMP'nin

⁶³ Nihat, a.g.e, 95.

⁶⁴ Uzun, a.g.e, 274.

⁶⁵ Bkz. "...Türkeş ve arkadaşlarının bütün karşı hücumlara ve bu arada ihtilalci Albay'ın hatalarına rağmen tutulmasının nedenleri gayet açıktır. Sadece siyasi özgürlükler üzerine oturtulmuş statükocu eski model programla CKMP 1960'dan bu yana renksiz, kokusuz, küçük bir parti daha doğrusu küçük bir milletvekilliği şirketi haline gelmiştir. Programı hiçbir yeni fikir getirmeyen adeta çarşambadan sonra perşembe gelir gibi malum yuvarlak laflarla doludur. Hatta bazı maddeler öylesine klişeleşmiştir ki daha sonra partisini kuran Bölükbaşı yeni şeyler söylemek zahmetine bile katlanmadan aynı maddeleri noktasına virgülüne kadar programına geçirivermiştir..." Ecvet Güresin, Günün Notları, Cumhuriyet, sayı 14726, 31 Temmuz 1965.

⁶⁶ Milli Hareket Dergisi, 14 Kasım 1967.

⁶⁷ Milliyet, Sayı 7620, 9 Şubat 1969.

orijini olan Millet Partisi'nden itibaren ileri sürülen "Üçüncü yol" söylemini devam ettirmiş ve şunları söylemiştir;

*"Sevgili Arkadaşlarım; Biz yeni bir ahlak, yeni bir maneviyat, yeni bir iktisat davasının temsil ediyoruz. İçimizde Tanrı Dağı'ndan taşıdığımız Ergenekon setini eriten ateş, gönlümüzde, zihnimizde Hira Dağı'ndan güneşin ışığı var. Biz Müslüman Türkün öz nizamını, milli nizamını temsil eden milli hareketiz. İslam iman ve fazileti, Türklük şuur ve gururu, Türk harsı ile 21. Yüzyıl medeniyeti feza, atom, elektronik çağının yeni Müslüman-Türk medeniyeti; davamız budur. Bu gaye ile iktidara talibiz."*⁶⁸

CKMP'de, Alparslan Türkeş'in Genel Başkanlığı ile başlayan değişim ve dönüşümün resmiyet kazanacağı bu kongre oldukça sancılı geçmiştir. Kongrede özellikle iki grup arasında CKMP'nin yeni isminin ve ambleminin belirlenmesinde büyük bir çekişme yaşanmıştır. Bir grup partinin ambleminin "Üç hilal" olmasını isterken diğer bir grup "Bozkurt" olmasını istemişlerdir. "Üç hilalcilerin" ve "Bozkurtçuların" kavgaya varan çekişmesi kongre sonuna kadar devam etmiştir.⁶⁹ Bütün bu yaşananların ardından CKMP Olağanüstü Kongresi'nin sonucunda CKMP'nin ismi "Milliyetçi Hareket Partisi", amblemi ise "Üç hilal" olarak belirlenmiştir. Gençlik kollarının ambleminin ise "Hilal içerisinde kurt" olması kararlaştırılmıştır.⁷⁰ Böylelikle 1948 yılında Millet Partisi ile başlayan MHP'nin partileşme serüveni yirmi bir yıl sonra MHP'ye ulaşmıştır.

1.3. Milliyetçi Hareket Partisi (1969-1980)

1.3.1. MHP'nin Seçim Ajandası (1969-1973-1977 Genel Seçimleri)

MHP, kurulduktan sonra o döneme kadar daha çok akademik ve kültürel sahalarda faaliyet gösteren Türk milliyetçiliği fikir sisteminin değerlerini siyasi sahaya taşımış ve Türk milliyetçiliğinin siyasi sahada savunuculuğunu üstlenmiştir. Taşdığı bu

⁶⁸ Güler, a.g.e, 147.

⁶⁹ Cumhuriyet, Sayı 15999, 10 Şubat 1969.

⁷⁰ Uzun, a.g.e, 275.

misyon itibariyle amacı Türk milliyetçiliğini iktidar yapmak olan MHP, bu amaç doğrultusunda partililik faaliyetlerine ve seçim çalışmalarına hız vermiştir.⁷¹

MHP, siyasi tarihinde ilk seçim tecrübesini 12 Ekim 1969'da yapılan milletvekili genel seçimlerinde yaşamıştır. “Türkiye’imizi aç hürlerin veya tok esirlerin ülkesi olmaktan kurtaracağız”⁷² vaadi ile girmiş olduğu siyasi tarihinin ilk seçimlerinde MHP %3 oy alarak, sadece 1 milletvekili çıkarabilmiştir. 1969 seçimlerinin sonuçları MHP açısından başarısızlıkla neticelenmiş olsa bile bu seçimlerde MHP, daha sonraki yıllarda kendisinin geleneksel oy coğrafyası haline gelecek olan Orta Anadolu illerinde belli bir oy potansiyeli oluşturmayı başarmıştır.⁷³

12 Ekim 1969'da yapılan seçimlere AP, CHP, MHP, Güven Partisi (GP) Millet Partisi (MP) Birlik Partisi (BP) Türkiye İşçi Partisi (TİP) Yeni Türkiye Partisi (YTP) olmak üzere toplam 8 Parti katılmıştır. Seçim sonuçları şu şekildedir;

Tablo 1: 1969 Milletvekili Seçim Sonuçları

Parti	Aldığı oy	%Oran	Mv. sayısı
AP	4.229.712	46.6	256
CHP	2.487.006	27.4	143
GP	597.818	6.6	15
MP	292.961	3.2	6
MHP	275.091	3.0	1
BP	254.695	2.8	8
TİP	243.631	2.7	2
YTP	197.929	2.2	6
Bağımsız.	511.023	5.6	13

(Kaynak: TÜİK verilerine göre hazırlanmıştır.)

MHP, siyasi tarihinde ikinci seçim tecrübesini ise 14 Ekim 1973'te yapılan milletvekili genel seçimlerinde yaşamıştır. Bu seçimlerin sonucunda MHP %3,4 oy olarak milletvekili sayısını sadece 3'e çıkarabilmiştir. Seçimlere AP, CHP, MHP, MP, Milli Selamet Partisi (MSP), Cumhuriyetçi Güven Partisi (CGP),⁷⁴ Türkiye Birlik Partisi (TBP),⁷⁵ Demokratik Parti (DP), katılmıştır. Seçim sonuçları şu şekildedir;

⁷¹ Nihat, a.g.e, 96.

⁷² TBMM Kütüphanesi, **Milliyetçi Hareket Partisi 1969 Seçim Bildirgesi**, yer 76-225, dem 76-472, 1969, 20.

⁷³ Uzun, a.g.e,278.

⁷⁴ Bkz. CHP'nin 21. Kurultayından sonra partiden ayrılanların Kemal Satır öncülüğünde kurdukları Cumhuriyetçi Parti 3 Mart 1973'te Güven Partisi ile birleşme kararı almıştır. İki partinin birleşmesi sonucu partinin ismi Cumhuriyetçi Güven Partisi olmuştur. Teziç, a.g.e, 334.

⁷⁵ Bkz.1966 yılında kurulan Birlik Partisi 1973 seçimleri öncesinde bazı sosyalist grupların iltihakı ile partinin ismi Türkiye Birlik Partisi olmuştur. Teziç, a.g.e, 337.

Tablo 2: 1973 Milletvekili Seçimlerinin Sonuçları

Partiler	Aldığı oy	%Oran	Mv. sayısı
CHP	3.570.583	33,3	185
AP	3.197.897	29,8	149
DP	1.275.502	11,9	45
MSP	126.5771	11,8	48
CGP	564.343	5,3	13
MHP	362.208	3,4	3
TBP	121.759	1,1	1
MP	62.377	0,6	—
Bağımsız.	303.218	2,8	6

(Kaynak: TÜİK verilerine göre hazırlanmıştır.)

14 Ekim 1973'te yapılan seçimlerde hiçbir parti tek başına iktidar olacak başarıyı yakalayamamıştır. %33,3 oy alarak birinci parti olan CHP'nin Genel Başkanı Bülent Ecevit'in koalisyon arayışları sonucunda 25 Ocak 1974 tarihinde CHP-MSP Hükümeti kurulmuştur.⁷⁶ 1973 seçimleri sonucunda kurulan CHP-MSP koalisyonu iki parti arasındaki sorunlardan dolayı Başbakan Ecevit'in istifası ile 18 Eylül 1974 tarihinde yıkılmıştır.⁷⁷ CHP-MSP Hükümetinin yıkılması üzerine başlayan Ecevit'in ve Demirel'in yeni hükümet kurma çalışmaları sonuçsuz kalmış ve Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk tarafından hükümet kurma görevi kontenjan senatörü olan Sadi Irmak'a tevdi edilmiştir. Ancak Sadi Irmak'ın kurduğu hükümet Meclisten güvenoyu alamamıştır.⁷⁸ Yaşanılan bu hükümet krizini Bülent Ecevit, 24 Temmuz 1974'te gerçekleştirilen Kıbrıs Barış Harekâtının kendisine kazandırdığı karizmayı oya devşirmek için ısrarla erken seçim yoluyla aşmak istemiştir. Ancak olası bir erken seçimde oy kaybı yaşayacaklarını düşünen küçük "Sağ partiler" Demirel'in koalisyon arayışlarına yeşil ışık yakmışlar ve yapılan görüşmeler neticesinde 31 Mart 1975 tarihinde AP, MSP, CGP ve MHP'den oluşan Birinci Milliyetçi Cephe (MC) Hükümeti kurulmuştur. Birinci MC Hükümetinde MHP iki bakanlıkla temsil edilmiş olup MHP'li bakanlar şunlardır; Alparslan Türkeş (Başbakan Yardımcısı), Mustafa Kemal Erkovan (Devlet Bakanı).⁷⁹ Birinci MC Hükümeti ile MHP siyasi tarihinde ilk defa iktidar ortağı olarak hükümette yer almıştır.

MHP, 5 Haziran 1977 tarihinde üçüncü genel seçimine girmiştir. MHP'nin seçmene "*Büyük milliyetçi Türkiye'yi kurmayı taahhüt ettiği*"⁸⁰ bu seçimler sonucunda büyük

⁷⁶ Milliyet, Sayı 9420, 26 Ocak 1974.

⁷⁷ Teziç a.g.e, 340.

⁷⁸ Emre Kongar, **21. Yüzyılda Türkiye 2000'li Yıllarda Türkiye'nin Toplumsal Yapısı**,26.Baskı, İstanbul: Remzi Kitapevi, 2000,184.

⁷⁹ Uzun a.g.e, 281.

⁸⁰ TBMM Kütüphanesi, **1977 MHP Seçim Beyannamesi**, Yer 85-3130, Dem 79- 4005, 1977, 5.

bir çıkış yakalamış ve oylarını bir önceki seçimlere göre yaklaşık %100 artırarak, %6,4 oy almış ve 3 olan milletvekili sayısını 16'ya çıkarmıştır. MHP'nin seçimlerde başarılı olmasında Birinci MC hükümeti ile birlikte devlet imkânlarından faydalanması ve sağ-sol çatışmasının arttığı bir ortamda anti-komünist söylemi sertleştirmesi etkili olmuştur. MHP'nin anti-komünist cephede diğer sağ partilere göre daha aksiyoner bir kimlik kazanması sağ seçmen kitlesinden MHP'ye oy akışı sağlamıştır. Özellikle 1973 seçimlerinden sonra MSP'nin, CHP ile koalisyona girmesi MSP tabanında rahatsızlık oluşturmuştur. Bu durumu başarılı bir propaganda ile kullanabilen MHP, MSP tabanını etkilemeyi başarmış ve bilhassa alevi vatandaşların yoğun olarak yaşadığı kentlerde MSP'nin Sünni tabanını kendisine konsolide etmiştir.⁸¹

1977 seçimlerine AP, CHP, MHP, MSP, CGP, TBP ve DP katılmıştır. Seçim sonuçları şu şekildedir;

Tablo 3: 1977 Milletvekili Seçimlerinin Sonuçları

Partiler	Aldığı oy	%Oran	Mv. sayısı
CHP	6.136.171	41,4	213
AP	5.468.202	36,9	189
MSP	1.269.918	8,6	24
MHP	951.544	6,4	16
CGP	277.713	1,9	3
DP	274.484	1,8	1
TBP	58.540	0,4	—
TİP	20.565	0,1	—
Bağımsız.	370.035	2,5	4

(Kaynak: TÜİK verilerine göre hazırlanmıştır.)

1973 seçimlerinde olduğu gibi 1977 seçimlerinde de CHP birinci parti çıkmış ancak hiçbir parti yine tek başına hükümet kurabilecek milletvekili sayısına ulaşamamıştır. Muhalefet partilerinin CHP ile koalisyona yanaşmaması üzerine Bülent Ecevit tarafından bir azınlık hükümeti kurulmuş ancak bu azınlık hükümeti Meclisten güvenoyu alamamıştır.⁸² Bunun üzerine hükümet kurma görevini devralan AP Genel Başkanı Süleyman Demirel, 21 Temmuz 1977'de AP, MSP ve MHP'den oluşan İkinci MC hükümetini kurmuştur.⁸³ İkinci MC hükümetinde MHP 5 bakanlıkla temsil edilmiş olup MHP'li bakanlar şunlardır; Alparslan Türkeş (Başbakan

⁸¹ Uzun, a.g.e, 284.

⁸² Milliyet, Sayı 10657, 4 Temmuz. 1977.

⁸³ Yakup Kara, Hüseyin Şahin, Türk Siyasal Yaşamında Milliyetçi Cephe Hükümetleri Dönemi, *Uluslararası Tarih ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, sayı 19, 2018, 531.

Yardımcısı) Sadi Somuncuoğlu (Devlet Bakanı), Agah Oktay Günay (Ticaret Bakanı), Cengiz Gökçek (Sağlık Bakanı), Gün Sazak (Gümrük ve Tekel Bakanı).⁸⁴

İkinci MC hükümeti içerisinde zamanla çeşitli sorunlar ortaya çıkmıştır. Bilhassa sağ siyasetin omurgasını teşkil eden MHP'nin, Birinci MC ve İkinci MC hükümetlerinde yer alarak büyük bir güç kazanması toplumda sağ-sol gerginliğini arttırmış ve 1970 yılların başından beri süregelen çatışma ortamı zirve yapmıştır. Hükümet içerisindeki sorunların halledilememesi ve toplumsal şiddetin zirve yapması İkinci MC hükümetini oldukça müşkül duruma düşürmüştür. Bütün bunlarla birlikte AP'den 11 milletvekilinin istifa etmesinden sonra hükümete verilen gensoru yoklamasında İkinci MC Hükümeti, 31 Aralık 1977'de düşürülmüştür.⁸⁵

1970'li yıllarda MHP oy konsolidasyonu bakımından istikrarlı bir yükseliş göstermiştir. İlk defa girdiği 1969 milletvekili seçimlerinde aldığı oyu 1977 seçimlerinde ikiye katlayan MHP bu dönemde MC hükümetlerinde kendisine yer bulmayı başarmıştır. MHP'nin MC hükümetlerinde içerisinde sahip olduğu oy potansiyeline ve milletvekili sayısına bakılacak olursa hükümet ortağı diğer partilere oranla çok üstün bir temsil hakkı bulduğu görülmektedir. Bu durum 1970'li yıllarda MHP'nin başarılı siyasi hamleler yaptığını göstermekle birlikte bu başarının ortaya çıkmasındaki en büyük etken sahip olduğu aksiyoner gençliğin sağladığı teşkilat gücüdür.

1.3.2. Şiddet Olayları Bağlamında MHP

1960'lı yılların sonlarında Avrupa'da gelişen sol hareketlerin etkisiyle birlikte Türkiye'deki sol hareketlerde ivme kazanmıştır. Türkiye'de artan sol hareketler karşısında milliyetçi-ülkücü unsurlar kendisine devletçi bir çizgide anti-komünist eylem ve söylem tarzı geliştirmiştir.⁸⁶ MHP'nin anti-komünist çizgide siyaset geliştirebilmesinde Alparslan Türkeş'in CKMP Genel Başkanı olmasıyla birlikte başlayan ve 1968'de Dokuz Işık Doktrinin parti programına girmesi ile kazanılan ideolojik pratiğin büyük etkisi olmuştur.

⁸⁴ Milliyet, Sayı 10675, 22 Temmuz 1977.

⁸⁵ Kara, a.g.m, 532.

⁸⁶ Uzun, a.g.e, 278.

Başta üniversitelerde olmak üzere birçok alanda sol örgütlerin ortaya çıkması üzerine bu sol yapılanmalar karşısında milliyetçi-ülkücü unsurlarda atağa geçmiş ve temelde anti-komünist olan ve komünizmin “Beynelmilelci” anlayışı karşısında milli ve İslami değerlere sahip çıkmak ve onları yüceltmek iddiasıyla Ülkü Ocakları adında teşkilatlar kurulmaya başlanmıştır. Ülkü Ocakları ilk olarak 1966 yılında Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi öğrencileri tarafından kurulmuş olup bu yılları müteakip Türkiye’nin pek çok yerinde Ülkü Ocaklarının şubeleri açılmıştır. Bu Ocaklar zamanla kendi bölgelerinde üst birlikler teşkil etmişler ve böylelikle Ülkü Ocakları Birliği (ÜOB) kurulmuştur.⁸⁷ Bu dönemde MHP’nin gençlik yapılanmaları üzerinden yapılan kamuoyu eleştirilerinin ve tartışmalarının başında MHP’nin açtığı “Komando Kampları” gelmiştir. Bu kamplar sol örgütler tarafından yasadışı olmakla itham ve ihbar edilirken MHP, kampların sadece eğitim-kültür faaliyetleri amacı taşıdıklarını öne sürmüştür.⁸⁸ MHP’nin bu dönemdeki gençlik hareketleri ÜOB, MHP Gençlik Kolları ve Komando Kampları etrafında şekillenmiştir. TİP’in yayın organı olan Aydınlık gazetesi tarafından 1978 yılında yayınlanan ve iddiaya göre 1970’de AP Hükümetinin MHP hakkında hazırladığı raporda ÜOB’nin, MHP’nin yan kuruluşu olduğu ve faaliyetlerini MHP’den aldığı talimatlarla gerçekleştirdiği belirtilmiştir. Ayrıca ÜOB’nin MHP’nin Gençlik Kolları ile birlikte komando kamplarını idare ettiği belirtilerek “*Devrimci gençliğin sokak gösterilerine karşı koyan ve karşı gösteriler düzenleyen kuruluşların başında geldiği*” şeklinde tespit yapılmıştır.⁸⁹

Sol cenahta ve sağ cenahta örgütlü bir şekilde gelişen gençlik yapılanmalarının etkisiyle 1970’li yıllara girildiğinde ülkedeki şiddet eylemleri iyiye tırmanmıştır. Bu durumdan rahatsızlık duyan TSK, 12 Mart 1971’de Cumhurbaşkanı ve Meclis Başkanlarına muhtıra vermiştir. Muhtırada askerler, ülkede var olan anarşi ve kargaşa ortamından hükümeti mesul tutmuş, bu durumun düzeltilmesi için Atatürkçü

⁸⁷ Turhan Feyzioğlu, *Fırtınalı Yıllarda Ülkücü Hareket*, 2. Baskı, İstanbul: Ozan Yayıncılık, 2003, 27-33.

⁸⁸ Hakkı Öznur, *Ülkücü Hareket*, 3. Cilt, 1. Baskı, Ankara: Alternatif Yayınları, 1999, 8.

⁸⁹ *AP Hükümetinin 1970’te Hazırladığı MHP Raporu*, 1. Baskı, İstanbul: Aydınlık Yayınları, 1978, 11-12

bir görüşle inkılap kanunlarını uygulayacak yeni bir hükümetin kurulmasını istemişlerdir.⁹⁰

12 Mart Muhtırasının görünüşteki ilk hedefi sol örgütlerdi. Bunun böyle olmasında şiddet dönemi içerisinde solun daha aktif ve saldırgan oluşu sağ kesimin ise daha çok savunma pozisyonunda kalması ve aynı zamanda devletçi bir çizgide görüntü vermesi etkili olmuştur. Ancak milliyetçi-ülkücü unsurların bulunmaya çalışıldığı devletçi çizgiye rağmen 12 Mart Muhtırasının ardından sol örgütler ile birlikte ÜOB'de kapatılmıştır. ÜOB kapatılsa bile Alparslan Türkeş, bu dönemde resmi devlet gücünü karşısına almamaya özen göstermiş ve muhtırayı destekleyici bir pozisyon almıştır. “Devletçi” çizginin muhafaza edilmeye çalışılmasına rağmen 12 Mart sonrasında MHP'nin söylem tarzında değişiklik yaşanmış devletçi ve statükocu söylem tarzı yerini daha muhafazakâr bir söylem tarzına bırakmıştır.⁹¹

1970'li yıllarda gençlik hareketlerinin sağladığı şiddet sarmalı siyasi arenada daha çok MHP, CHP ve TİP arasında mücadeleye sahne olmuştur. Bunun böyle olmasının başlıca sebebi bu üç partinin ideolojik saiklerle hareket etmesi ve böylelikle gençlikte karşılık bulmasıdır. Gençlik içerisinde orta solcular CHP'yi tercih ederken aşırı solcular TİP'te yuvalanmışlardır. Milliyetçi gençlik ise MHP'de kendisine temsil bulmuştur.⁹² Bu partiler 1970'li yıllar boyunca toplumsal şiddetin müsebbibinin kim olduğu konusunda sürekli olarak karşılıklı suçlamalar içerisinde girmişlerdir. MHP komünist anarşinin destekleyicisinin ve himayecisinin CHP olduğunu ileri sürmüş hatta bu iddiasını 1977 seçimlerinde yayınladığı seçim beyannamesine taşımış ve seçmeni bu konuda ikna etmeye çalışmıştır. Beynamede komünist eylemler ile CHP'nin ilişkisi uzunca anlatılmış ve “*Komünizmin baş hamisi CHP'dir*” denilmiştir.⁹³

CHP ve TİP ise MHP'yi faşizan davranışlar içerisinde girmekle suçlamışlardır. CHP, MC Hükümetlerine karşı muhalefetini bilhassa MHP ve Alparslan Türkeş üzerinden kurmuş MHP ve Türkeş'i Faşizme ve Nazizm'e benzeşlikle suçlamışlardır. CHP ve TİP yukarıda değindiğimiz Aydınlık gazetesi tarafından 1978'de yayınlanan MHP

⁹⁰ Milliyet, Sayı 8387, 13 Mart 1971.

⁹¹ Uzun, a.g.e, 279.

⁹² Feyzioğlu, a.g.e, 59.

⁹³ 1977 MHP Seçim Beyannamesi, 9.

raporundan sonra MHP'ye yapılan eleştirilerin dozunu arttırmışlardır. Ecevit, raporun yayınlanmasından sonra açıklamalarında ve mitinglerinde MHP'yi şiddet ve terörün merkezi olmakla suçlamıştır. MHP ise bu raporun Ecevit iktidarı tarafından Aydınlık gazetesine ulaştırıldığını ve düzmece bir yalan olduğunu ileri sürmüştür.⁹⁴

Toplumsal çatışma dönemi içerisinde, sağ partiler içerisinde sadece MHP'nin, komünizm karşısında tek başına mücadele verdiği görüntüsü oluşmuştur. Bu görüntünün oluşmasında MHP'nin aksiyoner mizacı etkili olmuştur. Bu durum sağ cenahta MHP lehine bazı siyasi dönüşümleri sağlamıştır. Bu dönüşümün en somut göstergesi 1977 seçimlerinde Sünni MSP tabanının bir bölümünün MHP'ye kayması olmuştur. Ayrıca bu yıllarda sağ entelektüalizminin "Şahin" şahsiyetleri MHP'ye yönelik göstermiştir. Bu şahsiyetlerin başında MSP'nin taban ve tavanı üzerinde büyük etkisi olan Necip Fazıl Kısakürek gelmektedir. Kısakürek, 1977 seçimlerinde MHP'yi destekleme kararı almış ve katıldığı MHP mitinglerinde MSP'yi "*İslam davasını arkadan hançerlemekle*" suçlamıştır.⁹⁵ Bu dönemde meydana gelen şiddet olaylarında 26 Ocak 1974-11 Eylül 1980 tarihleri arasında sağ ve sol kutuplardan yaklaşık 6.280 kişi hayatını kaybetmiştir.⁹⁶ Siyasi suikastlar sonucunda hayatını kaybedenlerin içerisinde üst düzey devlet yetkilileri de bulunmakla birlikte hayatını kaybeden en önemli isimlerden birisi İkinci MC Hükümetinin Gümrük ve Tekel Bakanı MHP'li Gün Sazak'tır. Gün Sazak 27 Mayıs 1980 günü Dev-Sol örgütünün saldırısına uğrayarak şehit⁹⁷ edilmiştir.⁹⁸ 1970'li yıllar boyunca bir türlü önlenemeyen anarşi ve şiddet eylemleri ve siyasilerin bu konuda düştüğü acziyet Türkiye'yi 12 Eylül Darbesine götürmüştür. 12 Eylül 1980 tarihinde gerçekleştirilen askeri darbenin ülkücü camia üzerindeki etkileri ise çalışmamızın konusunu teşkil eden MÇP'nin ortaya çıkış serüvenini başlatmıştır.

⁹⁴ Öznur, 3. Cilt, a.g.e, 113.

⁹⁵ Hakkı Öznur, **Ülkücü Hareket**, 6. Cilt, 1. Baskı, Ankara: Alternatif Yayınları, 1999, 615.

⁹⁶ Akpınar, a.g.e, 158.

⁹⁷ Gün Sazak ve 16 MHP'li 10 Kasım 1992 tarihinde 21401 sayılı resmi gazetede bizzat resmi makamlarca şehit ilan edilmişlerdir. Resmi makamlarca şehit ilan edilen MHP'liler şunlardır; Gün Sazak, H. Cahit Aküzüm, Hamza Uzgören, Şahin Bingöl, Mehmet Ali Çelik, Mustafa Gökçek, Mehmet Mallı, İlhan Darendelioğlu, İsmail Gerçekşöz, Mehmet Başak, Faruk Kartal, Ali Rıza Altınok, Cemal Gülbay, Yusuf Bahri Genç, Hüsnü Özalındere, Cemil Çöllü, Y. Kenan Muratoğlu. Bkz. Necdet Pekmezci, Nurşen Yıldız, **Ülkücüler, Öteki Devletin Şehitleri**, 1. Baskı, İstanbul: Kaynak Yayınları, 1999, 174.

⁹⁸ Öznur, 6. Cilt, 681.

İKİNCİ BÖLÜM

MÇP'NİN KURULUŞ AŞAMASI

2.1. MÇP'nin Kuruluşunu Sağlayan Gelişmeler

2.1.1. 12 Eylül 1980 Darbesi

Meşru demokratik sistemlerde bir suç unsuru olan darbeye ülkemizin sıklıkla muhatap kalmasının elbette siyasi, iktisadi, sosyal ve kültürel birçok sebebi vardır. Milletimizin ve ordumuzun geleneklerinde var olan “Ordu-Millet” anlayışından dolayı ordumuzun bütün sahalarda hâkim güç unsuru olması ve TSK'nın Cumhuriyeti, koruma ve kollama vazifesini üstlenmesi ordunun gerektiğinde sivil siyasete müdahale etme hakkını kendinde bulmasına ve bu eylemini meşrulaştırması en temel faktör olmuştur.

12 Eylül 1980 tarihinde yakın tarihimizin en önemli dönüm noktalarından biri olan 12 Eylül Darbesi gerçekleşmiştir. 12 Eylül Darbesinin ülkemizde genel siyaset kurumuna ve onun bir parçası olan aynı zamanda tez çalışmamızın konusunu teşkil eden MHP/MÇP üzerindeki etkisini anlamak ve anlamlandırabilmek için kuşkusuz ki Türkiye'yi 12 Eylül Darbesine götüren gelişmelere bakmamız gerekmektedir.

1977 seçimlerinden sonra kurulan İkinci MC Hükümetinin yıkılması üzerine CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit, meşhur “Güneş Motel olayı” olarak tarihimize geçen olayla bakanlık vaadiyle AP'den 11 milletvekili transfer etmiş ve hükümeti tek başına kurmayı başarmıştır. Ancak bu hükümet olumsuz yönde gelişen sosyal ve ekonomik sıkıntılarla baş edememiştir.⁹⁹ Ecevit'in kurduğu bu hükümetin yıkılması üzerine Süleyman Demirel tarafından azınlık hükümeti kurulmuştur. Demirel'in

⁹⁹ Bahar Üste, *Türkiye'de Siyaset- Dönemler / Etkileri ve Sonuçları*, 1. Baskı, İstanbul: Beta Basım Yayın Dağıtım,2016,99.

kurduğu azınlık hükümeti 12 Kasım 1979'da göreve başlamıştır.¹⁰⁰ Bu dönemde ülkede ki en önemli gündem siyasi istikrarsızlık, toplumsal şiddet olayları ve ekonomik bunalım olmuştur. Bilhassa 1 Mayıs Taksim Katliamı, Maraş, Sivas, Malatya, Çorum olayları ve sağ-sol kutuplarından önemli şahsiyetlere yönelik gerçekleştirilen siyasi suikastlar zaten gergin olan toplumsal yapı içerisinde şiddeti iyice tırmandırmış ve toplumsal atmosferi gerginleştirmiştir. Bununla birlikte TBMM'nin 1980 yılında yeni Cumhurbaşkanı bir türlü seçememesi halkta siyasilere karşı bir güvensizlik ve rahatsızlık oluşturmuştur.¹⁰¹ Halkta siyasilere karşı oluşan bu güvensizlik duygusu darbe planlayan askerler için en büyük kozlardan biri olmuştur.

Sosyal ve siyasi alanda oluşan menfi şartların yanı sıra ağır ekonomik şartlar da darbenin gelişiminde etkili olmuştur. 1980 yılına doğru ülkedeki ekonomik bunalım hat safhaya çıkmıştır. Ülkede döviz sıkıntısı başlanmasıyla birlikte özellikli petrol ürünlerinin ithalatında büyük sıkıntılar yaşanmış ve enerji ihtiyacında büyük eksiklikler ortaya çıkmış aynı zamanda temel ihtiyaç maddelerinin temininde sıkıntılar doğmuştur. Türk parası, dolar karşısında çok büyük bir değer kaybetmiş ve bu durum sürekli hale gelmiştir. Enflasyon hızla artmış ekonomide tam bir kaos baş göstermiştir.¹⁰²

1980 yılına doğru iyice artan yukarıda anlattığımız bütün bu asayiş bozuklukları, siyasi istikrarsızlıklar ve ağır ekonomik şartlar ordu saflarında rahatsızlık uyandırmış ve orduyu harekete geçirmiştir. 27 Aralık 1979 tarihinde Genelkurmay Başkanı Kenan Evren tarafından dönemin Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk'e Genelkurmay Başkanı, Kuvvet Komutanları ve Jandarma Genel Komutanının imzasını taşıyan bir uyarı mektubu yazılmıştır. Uyarı mektubunda, TSK tarafından anarşi, terör ve bölücülüğe karşı toplumsal birliğin sağlanması hususunda siyasi partiler göreve davet edilmiş ve komünist faaliyetlerin, şeriatçı yapıların ve faşizan grupların yaptıklarından dolayı milletin sabrının kalmadığı bununla birlikte siyasi partilerin tutum ve faaliyetlerinin milleti kutuplaştırdığı ve milleti düşman kamplara ayırdığı belirtilmiştir. TSK, uyarı mektubunda siyasi partilerden anarşi, terör ve bölücülük

¹⁰⁰ Cumhuriyet, Sayı 19861, 13 Kasım 1979.

¹⁰¹Abdulvahap Akıncı, Türk Siyasal Hayatında 1980 Sonrası Darbeler ve E-muhtıra, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, cilt 15, Sayı 25,2013, 41.

¹⁰² Üste, a.g.e, 99

gibi eylemlerin önlenmesi için gereken tüm tedbirlerin ortak bir akıl ile alınmasını talep etmiştir.¹⁰³ Bu uyarı mektubu ile artık Türkiye’de bir şeylerin olacağı yavaş yavaş görülmüş ve Silahlı Kuvvetler olup bitenler karşısında açık bir pozisyon almıştır. Silahlı Kuvvetlerin bu pozisyonu siyasilere yönelik olarak, eğer toplumsal yapıdaki bozukluklar düzelmezse siyasete müdahale ederiz! Şeklinde açık bir mesaj olmuştur.

Muhtıra mahiyeti taşıyan uyarı mektubuna siyasilerin tepkisi ise genel olarak yumuşak bir tarzda olmuştur. Başbakan Demirel: “...*Silahlı kuvvetlerimizin bir rahatsızlığı varsa bu rahatsızlık mutlaka siyasi karakterde olamaz. Bunu ortaya koyuyorsa bunun üstüne ciddi olarak eğilmek hükümet olarak benim görevimdir...*” demiştir. CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit ise “*Silahlı Kuvvetlerin demokrasi dışı bir niyeti olmadığı kanısındayım*” şeklinde görüş beyan etmiştir.¹⁰⁴ MHP Genel Başkanı Alparslan Türkeş “*Demokratik olmayan yollar devleti daha da çıkmaza sokar*” demiş ve MHP olarak hükümeti desteklediklerini beyan etmiştir.¹⁰⁵ MSP Genel Başkanı Necmettin Erbakan’da uyarı mektubunu “*Komutanlarının memleketin hayrına çözüm istediklerini görüyoruz*” şeklinde yorumlamıştır.¹⁰⁶

TSK’nın muhtıra niteliğindeki uyarı mektubu dış basında da geniş yer bulmuştur. Times gazetesi durumun sorumlusunun Demirel olduğunu, Financial Times ise eğer durum düzelmezse askerlerin müdahale edeceğini yazmıştır. Alman basını eğer istekleri yerine gelmezse askerlerin yönetime el koyacağını görüşünde birleşmiş ve Alman Frankfurter Rundschau gazetesi Türk Ordusunun darbe ile tehdit ettiğini yazmıştır. Belçika basını uyarı mektubunun bir ultiatom olduğunun şüphesiz olduğunu vurgulamıştır.¹⁰⁷ Fransız gazetesi Le Monde durumun 1971 yılına çok benzediğini yazarken İngiliz BBC radyosu uyarı mektubunu TSK’nın bölücülüğe ve ekonomik bunalıma karşı siyasi partilerin birlik içinde davranmalarını istediği şeklinde yorumlamıştır.¹⁰⁸

¹⁰³ Kongar, a.g.e, 188-189.

¹⁰⁴ Milliyet, Sayı 11563, 9 Ocak 1980.

¹⁰⁵ Milliyet, Sayı 15558, 4 Ocak 1980.

¹⁰⁶ Milliyet, Sayı 11557, 3 Ocak 1980.

¹⁰⁷ Milliyet, Sayı 15558, 4 Ocak 1980.

¹⁰⁸ Milliyet, Sayı 11557, 3 Ocak 1980.

Uyarı mektubu ile Türkiye’de var olan siyasi bunalım yeni bir boyut kazanmıştır. Darbe öncesi ritüelleri yerine getirmekten başka bir şey yapmayan askerler, siyasilerden gerçekçi olmayan yaklaşımlarla kısa zamanda toplumsal bunalımın düzeltilmesini istemişlerdir. Askerlerin tehditkâr uyarılarına rağmen siyasi partilerin birbirleri ile çekişmeleri devam etmiş ve toplumda sağ-sol kutuplaşması zirve yapmıştır.

Türkiye, 1980 yılına ağır sosyal ve ekonomik şartlar altında girmiştir. 1979 yılında Ecevit’in hükümetten çekilmesiyle birlikte AP Genel Başkanı Süleyman Demirel tarafından kurulan azınlık hükümetinin bu ağır şartlardan ülkeyi çıkaracak reçetesi ise Demirel’in ekonomi danışmanı olan Turgut Özal tarafından ortaya konulan ve tarihimize “24 Ocak Kararları” olarak geçen aşırı liberal tedbirler içeren yeni bir ekonomik model olmuştur. 24 Ocak Kararları incelendiğinde IMF’in Türkiye’de uygulamasını istediği reçeteden ibaret olduğu görülmekle birlikte bu yeni ekonomik model Türkiye’yi bunalımdan çıkarmak için yeterli olmamıştır.¹⁰⁹

24 Ocak Kararları siyasi istikrarı sağlayamadığı gibi darbeye yönelik davet edici bir etkisi olmuştur. Çünkü 24 Ocak Kararlarının mimarı olan Özal, yeni modelin uygulanabilmesi için hiçbir şekilde muhalefetin olmadığı bir sükûnet ortamı istemiştir.¹¹⁰ Özal’ın istediği sükûnet ortamını o dönem için Türkiye’nin şartları göz önüne alındığında ancak askeri bir müdahale sağlayabilirdi. Nitekim darbe olduktan sonra Milli Güvenlik Konseyi’nin (MGK) 14 Eylül 1980 tarihinde yayınlanan 5 numaralı kararında, “*Yürürlüğe konulan ekonomik program ile yapılan anlaşmaların ve protokollerin uygulanmasına devam edecektir*” şeklinde beyan edilerek yeni ekonomik model güvence altına alınmıştır.¹¹¹ Aynı karar 15 Eylül 1980 tarihinde MGK’nın 16 numaralı bildirisi ile tekrar edilmiştir.¹¹²

1980 yılının ortalarına gelindiğinde Türkiye’de darbeciler için bekledikleri ortam artık oluşmuştur. 17 Haziran 1980 tarihinde askerler “Bayrak Harekâtı” adında bir darbe planı hazırlamışlar ve bu plana göre darbe tarihi olarak 11 Temmuz 1980 gününü belirlemişlerdir. Ancak CHP’nin bu sıralarda hükümeti devirmek için verdiği

¹⁰⁹ Kongar, a.g.e,187.

¹¹⁰ Ahmad, a.g.e,359.

¹¹¹ Resmi Gazete, Sayı 17105, 14 Eylül 1980.

¹¹² Resmi Gazete, Sayı 17106, 15 Eylül 1980.

gensorusu başarısız olunca bu plandan vazgeçilmiştir. Askerlerin bu kararında Bülent Ecevit'in, Başbakan Demirel'e karşı başarısız olduğu bir zamanda Demirel'i devirmelerinin ordunun Ecevit'in yanında yer aldığı şeklinde algılanacağından endişe etmeleri etkili olmuştur.¹¹³

Siyasi istikrarsızlıklar ve ekonomik bunalım yüzünden artık halkta bezginlik başlamış ve bütün bunların sebebi olarak siyasiler görülmüştür. Bu durum askerleri müdahaleye teşvik ederken aynı zamanda da askerlere cesaret vermiştir. Bütün bu çatışma ortamı ve siyasi istikrarsızlık aslında bir olgunlaş(tır)ma serüveninin bir parçası olarak görülmelidir. Nitekim bu husus daha sonraki yıllarda Kenan Evren tarafından 12 Eylül Darbesi için yaptığı bir yorumda “*Şartların olgunlaşmasını bekledik*” şeklinde itiraf edilmiştir. Bütün bu gelişmelerin neticesinde 12 Eylül 1980 günü TSK, emir-komuta zinciri içerisinde yönetime el koymuştur. Darbe ile birlikte hükümet ve parlamento feshedilmiş, milletvekillerinin dokunulmazlığı kaldırılmış, bütün yurttaki sıkıyönetim ilan edilerek sokağa çıkma yasağı konulmuştur.¹¹⁴ Emir-komuta içerisinde gerçekleştirilen darbenin lider kadrosu ise MGK¹¹⁵ olmuştur.

2.1.1.1. 12 Eylül 1980 Darbesi ve MHP

2.1.1.1.1. Alparslan Türkeş'in Tutuklanması ve MHP'nin Kapatılması

12 Eylül 1980 sabahı MGK tarafından siyasi liderlere yönelik duyurular yapılmış ve can güvenlikleri için teslim olmaları istenmiştir. Liderlerden AP Genel Başkanı Süleyman Demirel, CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit ve MSP Genel Başkanı Necmettin Erbakan tebliğe icabet ederek teslim olmuşlar ve askeri birlikler içerisinde gözetim altına alınmışlardır. MHP Genel Başkanı Alparslan Türkeş ise tebliğe icabet etmemiş ve teslim olmamıştır.¹¹⁶

Alparslan Türkeş, darbe ile ilgili ilk istihbaratını 11 Eylül 1980 günü almıştır. Evvela ordunun daha önce olduğu gibi sadece bir muhtıra vereceğini düşünmüş fakat daha sonra aldığı istihbaratı kesinleştirmiş ve yakın çevresine ordunun yönetime el koyacağı bilgisini vermiştir. Bu saatten sonra Türkeş'in yakınlarından biran evvel

¹¹³ Ahmad, a.g.e, 360.

¹¹⁴ Cumhuriyet, Sayı 20163, 12 Eylül 1980.

¹¹⁵ Bkz. Millî Güvenlik Konseyi üyeleri şunlardır: Başkan: Genelkurmay Başkanı Orgeneral Kenan Evren, üyeler: Kara Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Nurettin Ersin, Hava Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Tahsin Şahinkaya, Deniz Kuvvetleri Komutanı Oramiral Nejat Tümer, Jandarma Genel Komutanı Orgeneral Sedat Celasun. Resmi Gazete, Sayı 17103 Mükerrer, 12 Eylül 1980.

¹¹⁶ Uzun, a.g.e, 291.

öğrenmesini istediği husus darbenin kimin tarafından yapıldığının öğrenilmesi olmuştur.¹¹⁷ Çünkü Alparslan Türkeş'in en büyük endişesi darbenin ordu içerisindeki sol bir cunta tarafından yapılabileceği idi.¹¹⁸ Böyle bir durumda kendisinin ve teşkilatının çok daha müşkül durumda kalabileceği açıktı. Çünkü Alparslan Türkeş ve MHP, savundukları fikirlerden, ideolojik motiflerine kadar sağ cenahın omurgasını teşkil ediyorlar ve sağ adına mücadeleyi her alanda en sert biçimde kendileri yürütüyorlardı.

Darbenin emir-komuta hiyerarşisi içerisinde yapıldığını öğrenen Alparslan Türkeş tedbirli davranmayı devam ettirerek gelişmeleri izlemek için saklanmayı tercih etmiştir. Türkeş, saklandığı evde yakınlarına *“Ben gelişmeleri izliyorum. Ne olacağını tam bilmiyorum. Ordu kışlandan çıkınca kimin ne zaman ne yapacağı belli olmaz. İhtilalden geliyorum ben. Herkes birbirini kollar. Hiyerarşi içinde yapıldı. Ama sol bir cunta bu hareketten bir madil (sapılacak yer) alır ve kendi harekete geçebilir. Bunun için beklemek gerek”* demiştir. Yanında bulunanlarca böyle bir olasılık karşısında yurtdışına kaçması önerilen Türkeş bu öneriyi reddetmiştir.¹¹⁹ Devam eden saatlerde radyoda Türkeş'in teslim olmasına dair anonslar yapılmıştır. MGK, yayınladığı 13 numaralı bildiri ile diğer liderlerin teslim olma tebliğine icabet ettiğini bir tek Türkeş'in etmediğini 14 Eylül 1980 günü saat 13.00'a kadar en yakın garnizon komutanlığına teslim olmadığı takdirde kendisinin Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı ve MGK emirlerine uymadığından dolayı suçlu duruma düşeceğini bildirmiştir.¹²⁰ Alparslan Türkeş, darbeden iki gün sonra 14 Eylül 1980 sabahı Ankara Garnizon Komutanlığını arayarak teslim olacağını belirtmiş ve saklandığı evin adresini vererek alınmasını istemiştir. Gözaltına alınan Türkeş, Erbakan'ın tutulduğu Uzunada'ya gönderilmiştir.¹²¹ Alparslan Türkeş, Uzunada'da yirmi beş gün kaldıktan sonra Ankara Sıkıyönetim Komutanlığına getirilerek sorgulanmış ve 11 Ekim 1980 tarihinde tutuklanmıştır.¹²² Türkeş, tutukluluk süresinin ilk zamanlarını siyasi tarihimizde *“Liderler hapisanesi”* olarak da bilenen ve 12 Eylül döneminde tutukevi olarak kullanılan Ankara'da ki Askeri Dil ve İstihbarat

¹¹⁷ Yalçın Doğan, **Dar Sokakta Siyaset**, 2.Baskı, İstanbul: Tekin Yayınevi,1985,26.

¹¹⁸ Cemal Anadol, **Alparslan Türkeş Olaylar/Belgeler/Hatıralar MHP ve Bozkurtlar**, İstanbul: Kamer Yayınları,1995,31.

¹¹⁹ Doğan, a.g.e, 30.

¹²⁰ Resmi Gazete, Sayı 17105, 14 Eylül 1980.

¹²¹ Cumhuriyet, Sayı 20166, 15 Eylül 1980.

¹²² Uzun, a.g.e, 292.

Okulunda geçirmiştir.¹²³ 12 Eylül Darbesi ile faaliyetleri askıya alınan siyasi partiler 16 Ekim 1981 tarihinde yayınlanan 2533 sayılı kanunla tamamen kapatılmış böylelikle diğer siyasi partiler gibi MHP’de kapatılmış ve bütün malvarlığı hazineye devredilmiştir.¹²⁴

2.1.1.1.2. MHP ve Ülkücü Kuruluşlar Davası

12 Eylül’den sonra gözaltına alınan liderlerin geleceği hakkında kamuoyunda merak uyanması üzerine Kenan Evren, 16 Eylül 1980 günü düzenlediği basın toplantısında *”Eğer herhangi bir parti lideri de suç işlemişse elbette kanun karşısında bunun hesabını vermek zorunda kalacaktır”* diyerek siyasi liderler hakkındaki düşüncesini kamuoyuna ilk defa bu şekilde izah etmiştir.¹²⁵ Bu açıklama siyasilerin ve partilerin yargılanacağına dair askeri yönetim tarafından kamuoyuna verilen ilk işaret olmuştur. Şüphesiz ki bu siyasilerin içerisinde hem MHP’nin kurumsal kimliği hem de MHP’lilerin kendileri bulunmaktaydı. Esasında askeri yönetimin, MHP hakkındaki olumsuz izlenimleri darbeden öncelere dayanmaktaydı. Öyle ki 22 Temmuz 1980 tarihinde Ankara Sıkıyönetim Komutanı Korgeneral Nihat Özer, Başbakan Süleyman Demirel’e resmi bir yazı yazarak MHP’nin sıkıyönetim yasaklarına uymadığına dair bilgiler vermiş ve MHP’nin uyarılmasını istemiştir.¹²⁶

12 Eylül Darbesinden sonra MHP hakkında dava açılıp açılmamasını hususunda ise MGK’da görüş ayrılıkları yaşanmıştır. Eski bir asker olan yazar Ferruh Sezgin’e göre MHP hakkında dava açılıp açılmamasını görüşmek için MGK toplanmış ve konseyin iki üyesi Tahsin Şahinkaya ve Nejat Tümer açılması diğer iki üyesi Nurettin Ersin ve Sedat Celasun ise açılmaması yönünde oy kullanmıştır. Konseyin MHP’ye dava açılıp açılmaması hususundaki beraberlik durumu Kenan Evren’in MHP aleyhinde oy kullanması ile bozulmuş ve MHP hakkında dava açılmasına karar verilmiştir.¹²⁷

Sıkıyönetim Komutanlıkları Mahkemeleri, 1402 sayılı kanuna, 8 Ekim 1980 tarihli 2310 sayılı yasayla eklenen ek-1 maddesi¹²⁸ gereğince siyasi partilerle ilgili olarak

¹²³ Oral Çalışlar, **Ecevit, Türkeş ve Erbakan’la Cezaevi Günleri (Liderler Hapishanesi)**, 1.Baskı, İstanbul: Gendaş yayınları, 2004, 5.

¹²⁴ Resmi Gazete, Sayı 17486 Mükerrer, 16 Ekim 1981.

¹²⁵ Doğan, a.g.e, 32.

¹²⁶ Doğan, a.g.e, 32-33.

¹²⁷ Yeni Düşünce, Sayı 411, 15 Ekim 1989.

¹²⁸ Bkz: 1402 sayılı sıkıyönetim kanuna eklenen ek-1 maddesi “Bu Kanunun 13. maddesindeki zaman ve yer kaydına bakılmaksızın, anılan madde ile 15. madde hükümlerine göre, sıkıyönetim askeri

soruşturma ve yargılama yapabilme yetkisini almıştır. Bu yasa çerçevesinde Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Savcılığı tarafından MHP ve Ülkücü Kuruluşlar hakkında hazırlık soruşturması başlatılmıştır. MHP ve Ülkücü Kuruluşlar hakkındaki hazırlık soruşturması Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Savcılığında görevli bulunan Nurettin Soyer, Enis Tunga, Erkan Başeren, Okan Yalçınkaya, Fahrettin Demirağ, Nihat Demirel tarafından 29 Nisan 1981 tarihinde tamamlanarak 945 sayfalık ve 587 sanıklı iddianame oluşturularak MHP ve Ülkücü Kuruluşlar hakkında kamu davası açılmıştır. İddianamede MHP ve Ülkücü Kuruluşların işlediği iddia edilen suçlar ise şunlardır;

1. Anayasal düzenin, cumhuriyetçilik ve demokrasiye prensiplerine aykırı olarak, devletin tek bir kişi tarafından yönetilmesi amacına yönelik, değiştirilmesine zor yoluyla kalkışmak.
2. Türkiye ahalisini birbiri aleyhine silahlandırarak toplu kıyıma yönlendirmek, toplu kıyıma neden olmak, bu cürümlere katılmak.
3. Türk Ceza Kanunu'nun 149 ve 146. maddelerinde yazılı cürümleri işlemek için silahlı cemiyet oluşturmak.
4. Amacı cumhuriyetçiliğe ve demokrasi prensiplerine aykırı olarak, devletin tek bir kişi tarafından idare edilmesini hedef tutan cemiyeti kurmak, faaliyetlerini düzenlemek, yönetmek, bu cemiyete girmek.
5. Bir şeyi işlemek veya işlenmesine müsaade etmek için bazı örgütlerin oluşturdukları baskı gücünden yararlanarak tehdit etmek.
6. Silah kaçakçılığı yapmak; ruhsatsız silah bulundurmak.
7. Silahlı gasp.
8. Hırsızlık.
9. Cürüm eşyasını saklamak.

mahkemelerinin görevine giren suçları işleyen siyasi partilerin her kademe ve yan kuruluşlarının yönetici ve üyeleri ile siyasi partilerle ilişkileri görülen diğer kuruluş ve derneklerin yönetici ve üyelerinin suç dosyaları hakkında, soruşturma ve yargılama yapmaya, parti genel merkezlerinin bulunduğu yer sıkıyönetim komutanlıkları nezdindeki askeri mahkemeler yetkilidir. Ancak, sıkıyönetim komutanı bu suçlardan kurulmuş sıkıyönetim askeri mahkemelerinde bakılmasına lüzum görmediklerini ilgili makam veya adli mercilere gönderebilir. İkinci fıkraya istinaden suç dosyasının gönderildiği makam dosyayı geri çeviremeyeceği gibi adli merciler de görevsizlik ve yetkisizlik kararı veremezler.” Resmi Gazete, Sayı 17131, Mükerrer, 10 Ekim 1980.

İddianamede suç tarihi olarak ise 12 Eylül 1980 öncesi belirlenmiştir.¹²⁹

2.1.1.1.2.1. MHP ve Ülkücü Kuruluşların Savunması

Tanıl Bora ve Kemal Can'a göre MHP ve Ülkücü Kuruluşlar Davasında savunmalar şu üç ana eksen etrafında gelişmiştir. Birinci eksen, darbecilerin MHP'ye karşı tepkisini yumuşatmaya yönelik olarak büyük bir hukuksal hata yapıldığını ve Ülkücülerin devlete bağlılıklarının her zaman üst düzeyde olduğunun vurgulandığı ve suçun şahsiliği öne çıkarılarak yapılan "Yasalıcı" savunmadır. İkinci eksen, 12 Eylül askeri yönetimi ile özdeşlik kurmaya ve darbecilerle bir tür uzlaşma yapmaya yönelik olarak darbenin sebepleri ile MHP'nin misyonunun aynılığını öne sürerek darbe ile özdeşleşmeyi hedefleyen "Özdeşleştirme" savunmadır. Bu ekseni savunanlar "*Fikri iktidarda kendi zindanda*" düsturuyla hareket ederek darbe ile özdeşlik kurmaya çalışmışlardır. Özdeşleştirme eksen "*Fikri iktidarda kendi zindanda*" sözünün sahibi Ağâh Oktay Güner, Taha Akyol ve Yaşar Okuyan gibi 1980'li yılların ortalarından sonra MHP'den ayrılan isimler tarafından savunulmuştur. Üçüncü eksen, Ülkücü Hareket'in tarihsel haklılığı ve devletin yanında olma düsturu ile hareket eden mücadelesini antikomünist ve meşru müdafaa alanında konumlandıran daha aksiyoner bir söyleme sahip olan "Milli refleks" tezinin işlendiği savunma eksenidir, bu eksen daha çok "Ocak" kökenli kadrolar tarafından işlenmiştir.¹³⁰

MHP Genel Başkanı Alparslan Türkeş, savunmasında Marksist-komünist hareketlere, yabancı ideoloji ve kültür saldırılarına karşı ancak milli kültür, milliyetçilik şuuru ve iman esaslı bir mücadelenin başarılı olacağını savunmuş ve gerçekleştirdikleri faaliyetlerinin bu zararlı akımlara karşı bu amaç doğrultusunda gerçekleştiğini belirtmiştir. İddianamede yer alan ve Ülkücülüğün, Faşizm ve Nazizm ile ilişkilendirildiği iddialara karşı Türkeş "*Biz ne nazist, ne de faşistiz. Biz yabancı milletleri taklit etmeyi şerefsizlik sayan Türk milliyetçileriyiz. Kendi tarihimizle övünür kendi milletimizin yetiştirdiği büyük insanları ancak örnek ittihaz edebiliriz.*" demiştir. Alparslan Türkeş, iddianamede yer alan Türkiye halkını ülkücü ve komünist diye ikiye bölmek iddiasına cevap olarak ise yaptıkları mücadelenin

¹²⁹ İddianame hakkında geniş bilgi için bkz. İddianame (MHP ve Ülkücü Kuruluşlar), T.C. Ankara, Çankırı, Kastamonu İleri Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Savcılığı (Evrak No: 1980/7040, Esas No: 1980/7040, Karar No:1981/600).

¹³⁰ Tanıl Bora, Kemal Can, **Devlet, Ocak, Dergâh**, İstanbul: İletişim Yayınları, 101-102.

“anti-komünizm” olduğunu ve bu mücadelenin millet sevgisi ve devlete bağlılıktan kaynaklandığını belirtmiştir. İddianamede ise bu mücadelenin millet sevgisi ve devlete bağlılıktan değil de faşist bir devlet kurma arzusundan kaynaklandığının belirtildiğine dikkat çekmiş ve askeri savcılıkça ileri sürülen bu iddiaları reddetmiştir.¹³¹

Savunmalar bu şekilde gelişirken askeri savcılığın MHP ve Ülkücü Kuruluşlar için iddia ettiği suçlar sürekli olarak değişiklik göstermiştir. İddianamede halkı komünist ve ülkücü olarak ikiye bölmekle suçlanan MHP ve Ülkücü Kuruluşlar daha sonra faşist ve ırkçı olmakla suçlanmıştır. O günkü Türk Ceza Kanununun 146’ncı ve 149’uncu maddesince “*Halkı birbirine karşı kışkırtmak ve iç savaşa yol açmak*” suçlamasıyla açılmış olan MHP ve Ülkücü Kuruluşlar davası askeri savcılığın son esas hakkındaki mütalaasında o günkü Türk Ceza kanununun 163’üncü maddesince “*Devletin temellerini dini esaslara dayandırmak*” suçlamasına dönüştürülmüştür.¹³² Askeri savcılık, MHP ve Ülkücü Kuruluşların laikliğe karşı olduklarına dair iddialarına ise MHP’nin kullandığı “*Kanımız aksa da zafer İslam’ın*”, “*Türklük gurur ve şuuru, İslam ahlak ve fazileti*”, “*Rehberimiz Kur’an hedefimiz turan*” gibi sloganları delil olarak göstermiştir.¹³³

Görüldüğü gibi bu dava iddia makamı açısından tutarsızlıklarla doludur. Ancak her ne kadar iddia edilen suçlar zamanla değişmiş ve uygulaması istenen Türk Ceza Kanununun maddeleri değişmiş olsa da, dava süresince değişmeyen tek şey savcılık tarafından sanıklara istenilen idam talebi olmuştur. İddia edilen üç suç şekli için Türk Ceza Kanununun 146’ncı, 149’uncu ve 163’üncü maddeleri gereğince Alparslan Türkeş başta olmak üzere pek çok sanık için idam talep edilmiştir.¹³⁴

2.1.1.1.2.2. Davanın Seyri ve Sonucu

İddia makamı sürekli olarak suç vasfını değiştirirken mahkeme heyeti ise davanın atmosferinden ve siyasiliğinden etkilenerek davaya sağlıklı bir şekilde yürütmenin olanaksızlığını ileri sürmüştür. Duruşma hâkimi Kıdemli Binbaşı Vural Özenirler, 15

¹³¹ Alparslan Türkeş, **Savunma**, İstanbul: Kamer Yayınları,2018. 11-24-31.

¹³² Hayati Bice, **Türk Siyasetinde MHP Üzerine Notlar**, 1. Basım, Ankara: Önder Yayıncılık, 2017, 90.

¹³³ Vahit Türk, İddianameden Hareketle 12 Eylül 1980 MHP ve Ülkücü Kuruluşlar Davası, **Düşünce Dünyasında Türkiz Dergisi**, Sayı 9, 2011,61.

¹³⁴ Anadol, a.g.e, 32.

Ekim 1981 günü yapılan duruşmada Askeri Yargıtay'ın denetimine tabi olmak şartıyla davadan çekildiğini açıklamıştır. Hâkim Özenirler, davadan çekilme kararı üzerine yaptığı açıklamada şöyle demiştir.

“Bugüne kadar yapmış olduğum askeri hâkimlik ve savcılık görevlerinde Anayasa'ya, yasalara ve vicdani kanaatlerime göre davranış içerisinde bulundu ve bu konuda bugüne kadar herhangi bir kuşkuya kapılmadım. İlk defa 14 ağustos 1981 tarihinde bu davanın görülmesiyle ilgili olarak verilen bir dilekçe ile davadan çekilmem, bir kısım sanık vekillerince öne sürüldü. Fakat belirtilen sebepler hiçbir zaman varit olmadığından bu öneriye karşılık davadan çekilmedim. Yalnız o günden beri hâkim olarak bu davada ve davanın özelliği göz önünde bulundurulduğunda alacağım her türlü kararda ve duruşmayı yönetmemde adına yargılama yaptığım milletimin, kullandığım oyda kuşkusunun doğabileceği kanaatine vardığım gibi, bunun muhasebesini kafamda ve vicdanımda yaptım. Yargılamanın bugünkü aşamasına kadar meydana gelen durumlar içinde yukarıda arz ettiğim nedenlerle sağlıklı bir karara varmada ve davayı görmede kuşkuya kapıldığımdan ve bunu adalete gölge düşüreceği kanaatine vardığımdan her türlü yargısal denetim ve yargılamaya açık olarak davadan çekildiğimi arz ederim.”

Vural Özenirler'in davadan çekilmesinden sonra hâkim üye Ali Fahir Kayacan'da aynı nedenlerle davadan çekildiğini açıklamıştır.¹³⁵ Hâkim Özenirler'in ve Hâkim Kayacan'ın vicdani bir muhasebe ile davadan çekilmesi davada bir takım haksızlıkların olduğunu ve mahkeme heyetinin sağlıklı ve adil karar verebilmesinde engellerin olduğunu göstermektedir. Yine hâkim Özenirler'in açıklamasından anlaşılacağı üzere davanın adli yönünden çok siyasi durumunun öne çıktığı görülmektedir.

Hâkimlerin davadan çekilme talebini inceleyen Askeri Yargıtay iki hâkimin yargı yolu açık olmak şartıyla aldıkları çekilme kararını yerinde bulmamış ve göreve devam etmelerine karar vermiştir.¹³⁶ Alparslan Türkeş'te 8 Nisan 1983 günü görülen

¹³⁵ Milliyet, Sayı 12196, 16 Ekim 1981.

¹³⁶ Milliyet, Sayı, 29 Ekim 1981.

duruşmada Hâkimin davadan çekilmesini talep etmiştir. Türkeş konuşmasında mahkeme heyetinin sahip olduğu ideolojik bakış açısının davanın salahiyeti bakımından sorun olacağını belirtmiştir. Mahkeme heyetinin ideolojik bakış açısının milliyetçiliğe karşı düşmanca bir tutum içerisinde olduğunu vurgulayan Türkeş, mahkeme heyetini şu sözlerle davadan çekilmeye davet etmiştir.”...*Sayın duruşma hâkiminin bu şartlar altında davayı takibini, adaletin tecellisi bakımından fevkalade sakıncalı buluyor ve kendilerini davadan çekilmeye davet ediyorum.*” Alparslan Türkeş’in bu talebi daha önce davadan kendi çekilmek isteyen duruşma hâkimi Vural Özenirler tarafından yersiz bulunarak reddedilmiştir. Alparslan Türkeş duruşmalarda ısrarla iddianamenin Marksist mantığa dayandığını, Marksist propagandanın paralelinde bir iddianame olduğunu ve mahkeme heyetinin bu propagandanın etkisi altında kaldığını belirtmiştir.¹³⁷ Alparslan Türkeş, duruşmalar devam ederken 10 Mayıs 1983 tarihinde sağlık sorunları nedeni ile Ankara Mevki Hastanesine kaldırılmıştır.¹³⁸ Dört yıl yedi ay tutuklu kaldıktan sonra 9 Nisan 1985 günü suç vasfının değişmesi ve tutukluluk süresinin göz önünde bulundurulması sebebiyle tahliyesine karar verilen Alparslan Türkeş, tutuklu kaldığı Mevki Hastanesinden tahliye edilmiştir.¹³⁹

19 Ağustos 1981 tarihinde yapılan ilk duruşma ile başlayan MHP ve Ülkücü Kuruluşlar Davası 7 Nisan 1987 tarihinde son duruşması yapılarak karara bağlanmıştır. Dava beş yıl on bir ay sürmüş ve toplamda 333 duruşma yapılmıştır. 7 Nisan 1987 tarihinde açıklanan gerekçeli karar ile Alparslan Türkeş’e on bir yıl hapis cezası verilmiştir. MHP GİK üyeleri tamamı dâhil olmak üzere toplam 150 sanık davadan berat etmiştir. 9 kişiye müebbet hapis cezası verilmiş, 5 sanık için idam kararı çıkmıştır.¹⁴⁰ Diğer Sıkıyönetim Komutanlıklarının mahkemelerinde görülen davalarda da birçok ülkücü için idam cezası istenmiştir. Erzurum’da 9. Sıkıyönetim Komutanlığı Mahkemesinde görülen davada 14 ülkücü için¹⁴¹ Ege Ordusu Komutanlığı Sıkıyönetim Mahkemesinde ise 4 ülkücü için idam cezası istenmiştir.¹⁴² Yurt genelinde Sıkıyönetim Komutanlıkları Mahkemelerinde 9 ülkücünün idam

¹³⁷ Hamle Dergisi, Sayı 15, 18 Nisan 1983. 15.

¹³⁸ Hamle Dergisi, Sayı 20, 23 Mayıs 1983. 20.

¹³⁹ Milliyet, Sayı 13444, 10 Nisan 1985.

¹⁴⁰ Akpınar, a.g.e, 170.

¹⁴¹ Milliyet, Sayı,16 Mayıs 1981.

¹⁴² Milliyet, Sayı 12196, 16 Ekim 1981.

cezaları infaz edilmiştir. İdam edilen ülkücülerin isimleri şöyledir; Mustafa Pehlivanoğlu, Ali Bülent Orkan, Fikri Arıkan, Cevdet Karakaş, Ahmet Kerse, Cengiz Baktemur, Halil Esendağ, Selçuk Duracık, İsmet Şahin.¹⁴³ İnfazı gerçekleştirilen bu idamlar Ülkücü Hareket'in hafızasında derin izler bırakmıştır.

2.1.1.1.2.3. Davada Provokatör Ajanlar “Hicabi Koçyiğit” Meselesi

12 Eylül Darbesi öncesi toplumsal çatışma döneminde Ülkücü Hareket içerisinde faaliyet gösteren bir çok provokatör ajanın olduğu iddia edilmiştir. Alparslan Türkeş, MHP ve Ülkücü Kuruluşlar Davası için yaptığı savunmasında MİT'e ve polis teşkilatına çalışan Hicabi Koçyiğit, Ergin Örgügören ve Ahmet Şahin gibi şahısların isimlerini vermiş ve MHP teşkilatlarını bu isimler ile işbirliği yapmamaları ve bu şahısların kışkırtıcılıklarına karşı tedbirli olmaları hususunda daha önceden uyardığını beyan etmiştir.¹⁴⁴

Ülkücü Hareket içerisine sızmış provokatör ajanlar meselesinde en meşhur isim ise Hicabi Koçyiğit olmuştur. Hicabi Koçyiğit ismi MHP ve Ülkücü Kuruluşlar Davası sırasında Alparslan Türkeş ve MHP Genel Başkan Yardımcısı Sadi Somuncuoğlu tarafından gündeme getirilmiştir. Somuncuoğlu, MHP davasının başlangıcından itibaren önemli bir belgeye sahip olduklarını ve haklarındaki iddiaların bu belge ile çürütüleceğini sürekli olarak dile getirmiştir. Alparslan Türkeş'in MGK Başkanı Kenan Evren'e bu belgeyi anlatan bir mektup yazdığı 12 Eylül Darbesi sonrası gündeme gelen önemli konulardan biri olmuştur.¹⁴⁵ MHP'lilerin bahsettiği söz konusu belge MİT ajanı olduğunu öne sürdükleri Hicabi Koçyiğit'in noter tasdikli açıklamalarıydı. Koçyiğit bu açıklamalarında askerliğini yaptığı sırada MSP'li eski bakan Süleyman Arif Emre aracılığıyla MİT'te çalışmaya başladığını askerlik vazifesini bitirdikten sonrada MHP'yi yıpratmak için provokatör ajan olarak görev yaptığını ileri sürmüştür. Açıklamaları üzerine hakkında dava açılan Koçyiğit sorgusunda MİT'in sağcı kuruluşlarla ilgili masasında görev yaptığını, sağcılarının aleyhinde deliller topladığını, dosyalar düzenlediğini ve sahte belgeler tertip ettiğini beyan etmiştir. Bu belgelerin bir kısmının Aydınlik gazetesine, bir kısmının askeri

¹⁴³ Akpınar, a.g.e, 168.

¹⁴⁴ Türkeş, **Savunma**, 84.

¹⁴⁵ Çalışlar, a.g.e, 41.

savcılığa, bir kısmının ise CHP Genel Merkezine verildiğini ve düzenlenen bu sahte belgeler ile MHP ve ülkücülerin suçlandığını iddia etmiştir.¹⁴⁶

Askeri savcılık, Koçyiğit'in bu iddialarının asılsız olduğunu öne sürmüştü ve sürmekte olan bir davanın (MHP ve Ülkücü Kuruluşlar Davası) seyrini yanlış yola çevirmek ve bu dava sanıklarının cürüm delillerini değiştirip bozmak, yalan beyanda bulunmak ve iftira atmak suçlarından toplam on beş yıla kadar hapis cezasına çarptırılmasını istemiştir. Yargılama sonucunda Hicabi Koçyiğit, MHP ve Ülkücü Kuruluşlar Davasının seyrini değiştirmek ve üst düzey devlet görevlilerine iftira atmaktan beş yıl yedi ay on beş gün hapis cezasına çarptırılmıştır.¹⁴⁷ Askeri Yargıtay, Hicabi Koçyiğit hakkındaki bu kararı bozmuş ancak askeri mahkeme bu kararında direnerek Hicabi Koçyiğit'in dosyasını MHP ve Ülkücü Kuruluşlar Davası ile birleştirme kararı almıştır.¹⁴⁸

Hicabi Koçyiğit olayı ülkücü camia için bilhassa MHP ve Ülkücü Kuruluşlar Davası açısından çok önemli bir etken olmuştur. Bu olay Alparslan Türkeş ve Sadi Somuncuoğlu tarafından sürekli olarak mahkemede öne sürülmüştür. Türkeş ve Somuncuoğlu, Hicabi Koçyiğit ve benzeri misyondaki provokatör ajanlar tarafından ülkücülere tuzak kurulduğunu, bu şahıslar ve emir aldıkları yapılar marifetiyle yasadışı eylemler tertip edilerek ve gerçekleştirilen bu eylemlerin MHP ve Ülkücü Kuruluşların üzerine yıkıldığını ileri sürmüşlerdir. Hicabi Koçyiğit olayının bir başka önemi ise ülkücü camiada, bu olayla birlikte darbe öncesi anarşi ortamında gerçekleşen terör eylemlerinde resmi güvenlik aygıtlarının payı olduğu fikrinin ilk defa ortaya çıkmasını sağlaması olmuştur.¹⁴⁹ Çatışma dönemi içerisinde provokatör ajanların Ülkücü Hareket içerisine sızması Ülkücü Hareket'in çatışma ortamı içerisinde belli bir yerlere kanalize edilmek istediğinin bir göstergesidir.

2.1.2. Siyasi Faaliyetlerin Başlaması ve Kurulan İlk Partiler

24 Nisan 1983 tarihinde yürürlüğe giren ve Siyasi Partiler Kanunu ile birlikte siyasi partilerin kurulmasına izin verilmiştir.¹⁵⁰ 24 Nisan 1983 günü yürürlüğe giren siyasi partiler kanunu ile Türkiye'de yeni bir siyasi dönem başlayken aynı gün yayınlanan

¹⁴⁶ Bora, a.g.e,109

¹⁴⁷ Milliyet, Sayı 13131, 27 Mayıs 1984.

¹⁴⁸ Milliyet, Sayı 13650, 8 Kasım 1985.

¹⁴⁹ Bora, a.g.e, 109.

¹⁵⁰ Resmi Gazete, Sayı 18027, 24 Nisan 1983.

MGK'nın 76 numaralı kararı ile feshedilmiş partilerin ve yasaklı siyasetçilerin siyaset yapma yasaklarının devam ettiği belirtilmiştir. Aynı zamanda yeni siyasal dönemde kendisini güvenceye almak isteyen 12 Eylül askeri yönetimi, 76 numaralı kararın 2. maddesinin c bendi¹⁵¹ uyarınca MGK'nın yaptıkları ve yapacakları faaliyetlerin siyasiler tarafından eleştiri ve tartışma konusu yapılmasını yasaklamıştır. 24 Nisan 1983 tarihinde siyasi partilerin kurulmasına izin verilirken yeni parti kurma müracaatlarının başlama tarihi 16 Mayıs 1983 olarak belirlenmiştir. Bu kararlar birlikte çok sayıda kişi ivedilikle parti kurma çalışmalarına başlamıştır. Yeni parti kurma çalışmalarında üç parti modeli ortaya çıkmıştır. Kimileri merkezde milliyetçi-muhafazakâr bir parti kurmayı düşünürken kimileri sosyal demokrat bir parti kurmayı düşünmüştür. Üçüncü bir parti modeli ise bütün siyasal akımları bir araya getirecek olan liberal tandanslı bir parti modeli olmuştur.¹⁵²

Türkiye, 12 Eylül askeri yönetimin kontrolünde yeni bir siyasal döneme kapı aralarken Kenan Evren, 29 Nisan 1983'te Erzincan'da yaptığı konuşmada yeni siyasal dönemde nasıl bir siyasal düzen istediğini şu sözlerle belirtmiş ve siyasileri uyarmıştır.

*“Siyasi partilerin kuruluşu serbest bırakıldıktan sonra gördük ki bu işin heveslileri çokmuş, yerden mantar biter gibi parti kurucuları çıktı şunu belirteyim ki millet ne çektiyse ayrı hareket etmekten çekmiştir. O parti kuracaklara buradan sesleniyorum, bölük pörçük partiler kuracaklarına doğru dürüst güçlü partiler kursunlar. Yine biz ne çektiysek koalisyon dönemlerinden çektik. Bir araya gelsinler, yeniden koalisyonlar dönemi istemiyoruz. Esasında partiler 16 Mayıs'tan sonra kurulacaklardır. Ama basında gördüğümüze göre bu işin heveslileri çokmuş, herkes lider olmak peşinde koşuyor. Onlara bir araya gelerek güçlü olmalarını tavsiye ediyorum.”*¹⁵³

¹⁵¹ Bkz. MGK'nın 76 numaralı kararının 2. maddesinin c bendi; 12 Eylül 1980'den bu yana ve bundan sonra Millî Güvenlik Konseyinin karar, bildiri ve icraatı ile Cumhurbaşkanının halkı aydınlatmak için yurt içindeki yaptıkları ve yapacakları gezilerdeki beyanlarının ve 1402 sayılı Sıkıyönetim Kanunu çerçevesinde Sıkıyönetim Komutanlarının koydukları yasaklar ve aldıkları kararlar ve beyanlarının tartışma ve eleştirme konusu yapılması yasaklamıştır. Resmi Gazete, Sayı 18027, 24 Nisan 1983.

¹⁵² Cumhuriyet, Sayı 21070, 25 Nisan 1983.

¹⁵³ Cumhuriyet, Sayı 21075, 30 Nisan 1983.

Kenan Evren'in çok sayıda parti kurulmasına karşı çıkmasının başlıca sebebi sayısal olarak çok partinin seçimlere girmesinin oy bölünmesine sebep olacağı ve seçimlerin sonucunda dağınık bir tablonun ortaya çıkacağını düşüncesiydi. Kenan Evren'e göre çok sayıda parti kurulmasını isteyenler eğer seçimlerde böyle bir tablo ortaya çıkarsa askeri yönetimin başarılı olamadığı imajını sağlamaya çalışacaklardı. MGK'nın bu tutumu kamuoyunda iki veya üç partili bir siyasi yapı kurulmasını ve bu yapı içerisinde kendilerinin tasvip ettiği kişilerin olmasını istedikleri şeklinde yorumlanmıştır.¹⁵⁴

Kenan Evren'in yeni dönemde çok parti kurulmasını ve seçimlerde koalisyon ortaya çıkaracak bir sonucun meydana gelmesini istememesine rağmen çok kısa bir sürede 15 siyasi parti kurulmuştur. Bu durum ise Türkiye'nin 12 Eylül 1980 öncesi görünümü ile aynı idi. 24 Nisan 1983'te siyasi partilerin açılmasına izin verilmesiyle birlikte 16 Mayıs-29 Temmuz 1983 tarihleri arasında yetmiş beş gün içerisinde 15 siyasi parti kurulmuştur. Yeni dönemin ilk partisi 16 Mayıs 1983 tarihinde eski bir asker olan Turgut Sunalp tarafından kurulan ve "Devlet partisi" olarak tanımlanan Milliyetçi Demokrasi Partisi (MDP) olmuştur. MDP'yi takiben Anavatan Partisi (ANAP), Büyük Türkiye Partisi (BTP), Halkçı Parti (HP), Doğru Yol Partisi (DYP), Sosyal Demokrasi Partisi (SODEP), Refah Partisi (RP) Muhafazakâr Parti (MP), Yeni Doğu Partisi, Yüce Görev Partisi, Bizim Parti, Huzur Partisi, Yeni Düzen Partisi, Fazilet Partisi ve Bayrak Partisi kurulmuştur.¹⁵⁵

2.1.2.1. Ülkücü Camiada İlk Siyasi Faaliyetler

24 Nisan 1983 tarihinde siyasi faaliyetler serbestisinin başlamışından sonra Ülkücü Hareket'in gelecekte izlemesi gereken yol haritası için ülkücü camiada içerisinde üç görüş ortaya çıkmıştır. Birinci görüş, Ülkücü Hareket'in, 12 Eylül Darbesi ile birlikte siyasi ömrünü tamamladığını bundan sonra yalnız eğitim ve kültür faaliyetleri ile ilgilenilmesi gerektiğini ve bu amaç doğrultusunda bir oluşumun meydana getirilmesi gerektiğini yönünde olmuştur. İkinci görüş, Ülkücü Hareket'in, kurulmuş ve kurulacak olan diğer sağ partiler içerisinde siyasal faaliyetlerde bulunması gerektiği yönündedir. Üçüncü görüş ise Ülkücü Hareket'in yeniden temsil edildiği bağımsız bir siyasal parti kurarak MHP misyonunun devam ettirilmesinin

¹⁵⁴ Hamle Dergisi, Sayı 27, 11 Temmuz 1983. 7.

¹⁵⁵ Turgut, a.g.e, 47.

gerektiğini yönündedir. Birinci görüşü savunanlar 12 Eylül sonrasında siyasetten çekilmiştir. İkinci görüşü savunanlar ANAP ve MDP gibi sağ tandaslı diğer partilerde faaliyetler göstermişlerdir. Üçüncü görüşü savunanlar ise yeni dönemde MHP'yi temsil edecek müstakil bir parti kurma hazırlıklarına başlamışlardır.¹⁵⁶

Ülkücü camiada parti kurma faaliyetine girişenler içerisinde iki ayrı ekip oluşmuştur. Devlet Bahçeli ve Ali Güngör'ün başını çektiği birinci ekip, parti çalışmasının tabana dayalı olarak yürütülmesini ve teşkilatların isteklerinin göz önünde bulundurulması gerektiğini savunmuşlardır. Başını Muharrem Şemsek ve Ali Koç'un çektiği ikinci ekip ise yeni partinin hemen kurulmasını ve yapılacak ilk seçimlere katılmasını savunmuşlardır.¹⁵⁷ Parti çalışmaları Muharrem Şemsek ve Ali Koç'un başını çektiği ekip tarafından yürütülürken kurulacak olan partinin Genel Başkanlığına o dönemde Danışma Meclisinde¹⁵⁸ ülkücülerin temsilcisi olarak görülen ve bu yönüyle kamuoyunda öne çıkan Danışma Meclisi Çanakkale Üyesi Mehmet Pamak'ın getirilmesi düşünülmüştür.¹⁵⁹ Mehmet Pamak'ın bu dönemdeki faaliyetleri ülkücü camiada kurulacak olan yeni partinin gelişim seyri içinde önem arz etmiştir.

Mehmet Pamak, yeni siyasi partilerin kurulduğu dönemde MHP, MSP ve AP tabanında şahsına yönelik bir ilginin olduğunu görerek siyasi faaliyetlere girişmiş ve ilk olarak kapatılan MSP'nin münfesih Genel Başkanı Necmettin Erbakan ile görüşmüştür. Yapılan görüşmede Erbakan, Mehmet Pamak'a sağ cenahı kucaklayan bir parti kurması gerektiğine yönelik tavsiyelerde bulunmuştur. Görüşmede Mehmet Pamak sağ cenahın Turgut Özal'ın çatısı altında buluşmasının mümkün olacağını söylemesi üzerine Erbakan bu görüşe şiddetle karşı çıkmış ve "*Zinhar olmaz. Batilla zinhar beraber olunmaz. Çünkü sağ partileri ele geçiririz diye gidenler, sonradan hep o partilerin malı oldular. İttihat Terakki'den bu yana hep böyle oluyor. Batıl olan partiler ele geçirilmiyor, gidenler de batıl oluyor*" diyerek Özal'a ağır ithamlarda bulunmuş ve bu görüşü reddetmiştir. Mehmet Pamak daha sonra parti

¹⁵⁶ Uzun, a.g.e,293.

¹⁵⁷ Akpınar, a.g.e,189.

¹⁵⁸ Bkz. Danışma Meclisi hakkında: 29 Haziran 1981 tarihinde 2485 numaralı kanunla oluşturulan ve görevi yeni Anayasa, Siyasi Partiler ve Seçim kanunlarını yapmak olarak belirtilen Kurucu Meclisinin MGK ile birlikte iki çalışma organından birisidir. 2485 numaralı kanunda Danışma meclisinin yapısı şöyle izah edilmiştir; "Danışma Meclisi, aşağıdaki maddelerde belirtilen usul ve esaslara göre her ilin tespit ve teklif ettiği adaylar arasından Milli Güvenlik Konseyince seçilen 120 üye ile Milli Güvenlik Konseyince doğrudan doğruya seçilen 40 üye olmak üzere 160 üyeden oluşur." Resmi Gazete, Sayı 17386 mükerrer, 30 Haziran 1981

¹⁵⁹ Bora, a.g.e,94.

kurma çalışmaları kapsamında ülkücü camiaya yönelmiş ve MHP'li Ayvaz Gökdemir ve Baki Tuğ ile temasa geçmiştir. Bu isimlerle bir toplantı yapan Mehmet Pamak sonrasında Muharrem Şemsek ile bağlantıya geçerek birlikte bir parti kurulmasına karar vermişlerdir.¹⁶⁰

2.1.2.1.1. Muhafazakâr Parti'nin Kurulması

Muharrem Şemsek ile birlikte yeni bir parti kurma girişimlerine başlayan Mehmet Pamak, Ankara Mevkii Hastanesinde tutuklu bulunan Alparslan Türkeş'ten izin alarak 7 Temmuz 1983 tarihinde Muhafazakâr Parti (MP) adında bir parti kurmuştur. Partinin amblemi ise Türkiye haritası üzerinde yükselen bir çınar ağacı olarak belirlenmiştir. MP'nin Genel Başkanlığına ise Mehmet Pamak getirilmiştir.¹⁶¹ Böylelikle 12 Eylül Darbesi sonrası yeni siyasal dönemde Ülkücü Hareket'in temsilcisi konumunda olan parti kurulmuştur. MP'nin kurucuları ise şu isimlerdir; Mehmet Pamak, Mehmet Küçükince Ahmet Özsoy, Mevlüt Mutlu, Kemalettin Toros, Ahmet Karaca, Ahmet Sayımlar, Münir Efe, Ahmet Uslu, M. Tufan Yavaş, İbrahim Ahi, H. İbrahim Yücel, İ. Faruk Evirgen, M. Kazım İlkhan, Ali Koç, Melek Denli, Mehmet Çalışkan, Sabahattin Çankaya, Zekai Özkan, M. Cemalettin Şener, Yaşar İmece, M. Ramazan Sönmez, Ahmet Ersan, İbrahim Dönmez, Yusuf Fetvacı, Celal Açıkgöz, Ahmet Kahraman, Bahadır Özel, M. Kemal Özkan, Kamil Özden, Mehmet Zeybek.¹⁶²

7 Temmuz 1983 tarihinde İçişleri Bakanlığına verilen kuruluş dilekçesinin ardından MP kurucuları hakkında MGK'nın onayı beklenmeyi başlanmıştır. MP bu zaman zarfı içerisinde veto barajını aşabilmek için 12 Eylül askeri yönetimi ile uyumlu bir strateji geliştirmeye çalışmıştır. Mehmet Pamak, partisinin bütün kurucuları adına yaptığı açıklamada *"Partimiz 12 Eylül ruh ve felsefesine bağlı olarak, 12 Eylül yönetiminin başarılı olmasına yardımcı olmayı bir vatan borcu saymaktadır"* demiştir.¹⁶³ Bu açıklamaları ile 12 Eylül askeri yönetimini metheden Pamak'ın bu tavrı tamamen oportünist bir anlayışın yansımasıdır. Çünkü Mehmet Pamak, 12 Eylül askeri yönetiminin en somut icraatlarından biri olan 1982 Anayasası metnine

¹⁶⁰ Doğan, a.g.e, 384-385.

¹⁶¹ Turgut, a.g.e, 395.

¹⁶² Ahmet Kutalmış Yalçın, Türk Siyasal Hayatında Muhafazakâr Parti Deneyimi, **Sosyal Bilimler Dergisi**, Yıl 5, Sayı 24, 2018, 377.

¹⁶³ Cumhuriyet, Sayı 21144, 8 Temmuz 1983.

Danışma Meclisinde hayır oyu veren 7 üyeden biridir. Mehmet Pamak'ın, 12 Eylül askeri yönetimine karşı vukuatları bundan ibarete değildir. Mehmet Pamak, Danışma Meclisi üyesi olarak görev yaparken 12 Eylül askeri yönetiminin İçişleri Bakanı Selahattin Çetiner ve Milli Eğitim Bakanı Hasan Sağlamın istifalarını da istemiştir.¹⁶⁴ Bu hadiselerden anlaşılacağı gibi Mehmet Pamak 12 Eylül askeri yönetiminin yaptığı birçok icraatı tasvip etmemiş sadece veto barajını aşabilmek için 12 Eylül askeri yönetimi ile uyum içerisinde hareket etmeyi amaçlamıştır. Ancak MP'nin bu stratejisi sonuçsuz kalmış, MGK 26 Temmuz 1983 günü MP'nin Genel Başkanı Mehmet Pamak dâhil 25 kurucu üyesini veto etmiştir.¹⁶⁵ MP, 25 kurucu üyesinin veto edilmesiyle birlikte büyük bir darbe yemiştir. Mehmet Pamak'ın yerine Genel Başkanlığa veto barajını aşmayı başaran MP Genel Sekreter Yardımcısı Ahmet Özsoy getirilmiştir. Vetolardan sonra toparlanmaya çalışan MP daha sonra yeni kurucular listesini MGK'ya bildirmiştir. 16 Ağustos 1983 tarihinde bildirilen yeni isimlerden 19 üye daha MGK tarafından veto edilmiştir. İkinci kez veto darbesi yaşayan MP veto edilen üyelerin yerine yenilerini bildirmiş fakat MGK yeni üyeleri 24 Ağustos 1983 tarihine kadar onaylanmadığından dolayı 6 Kasım 1983 tarihinde yapılan milletvekili genel seçimlerine katılmaya hak kazanamamıştır.¹⁶⁶

Mehmet Pamak'tan sonra Genel Başkanlığa getirilen Ahmet Özsoy çok kısa bir süre bu görevi ifa etmiş ardından MP Genel Başkanlığına, Alparslan Türkeş ile birlikte uzun yıllar siyaset yapmış deneyimli bir siyasetçi olan İsmail Hakkı Yılanlıoğlu getirilmiştir.¹⁶⁷ 6 Kasım 1983 seçimleri sonrasında partiler ve siyasiler üzerindeki veto yaptırımının kalkması üzerine Mehmet Pamak MP'ye geri dönmemiş, Ali Koç ise ekibi ile birlikte yeniden MP'ye katılmıştır. İsmail Hakkı Yılanlıoğlu, 2 Aralık 1984 tarihinde GİK toplantısında üyeler tarafından Genel Başkanlıktan düşürülmüş ve MP Genel Başkanlığına Ali Koç getirilmiştir.¹⁶⁸ Genel Başkanlık makamında yaşanan bu istikrarsızlık Ülkücü Hareket'in, 12 Eylül Darbesi sonrası geçiş döneminde en büyük sorunlarından olmuştur.

¹⁶⁴ Cengiz Sunay, Türk Siyasal Hayatında Danışma Meclisi, **İnsan ve İnsan**, Yıl 6, Sayı 19, 2019, 93-94

¹⁶⁵ Milliyet, Sayı 12840, 27 Temmuz 1983.

¹⁶⁶ Uzun, a.g.e, 293-294.

¹⁶⁷ Turgut, a.g.e,399.

¹⁶⁸ Akpınar, a.g.e,195

MP programına bakıldığında kapatılan MHP'nin programına büyük ölçüde benzerlik gösterdiği görülmektedir.¹⁶⁹ Ancak programda 12 Eylül Döneminin karakteristik özellikleri de etkili olmakla birlikte bu durumun en bariz örneği partinin milliyetçilik anlayışına yansımıştır. MP programında partinin milliyetçilik anlayışı belirtilirken 12 Eylül askeri yönetiminin tanımladığı “Atatürk milliyetçiliği” vurgusu yapılmıştır.¹⁷⁰ Oysa ülkücü camiada Mustafa Kemal Atatürk'ün büyük bir Türk milliyetçisi olduğu benimsenmekle birlikte “Atatürk milliyetçiliği” kavramı kabul görmeyen bir anlayıştır. Hatta yeni anayasa tasarısı Danışma Meclisinde görüşülürken o dönemde Danışma Meclisi Üyesi olan MP'nin kurucu Genel Başkanı Mehmet Pamak, anayasa tasarısına konulan “Atatürk milliyetçiliği” kavramının çıkartılmasını ve onun yerine “Türk milliyetçiliği” kavramının konulmasını istemiştir.¹⁷¹

2.1.2.2.Yeni Dönemin İlk Seçimi “6 Kasım 1983 seçimleri”

13 Haziran 1983 tarihinde 2839 sayılı Milletvekili Seçim Kanunu yürürlüğe girmiştir. Bu kanunla belirlenen seçim takvimine göre 12 Eylül Darbesi sonrası ilk seçimlerin 6 Kasım 1983 tarihinde yapılması kararlaştırılmıştır. Milletvekili Seçim Kanunu ile seçimlerde nispi temsil sistemi getirilmiş ve milletvekili sayısı 400, milletvekili seçilebilme yaşı 30 olarak belirlenmiştir. Seçimlerde uygulanacak ülke genel barajı ise %10 olarak belirlenmiştir.¹⁷² 12 Eylül Döneminin, Türk siyasetine miras bıraktığı, anti-demokratik bir uygulama olan %10'luk seçim barajı parlamento temsilinde ortaya çıkan adaletsizliğin sebebi olarak günümüzde dahi gündemde ki yerini korumakta ve tartışılmağa devam etmektedir.

6 Kasım 1983'de yapılacak seçimler, yeni kurulan partiler için ilk seçim sınav olmuştur. Ancak yasal bir zorunluluk olarak siyasi partilerin bu yarışa müdahil olabilmeleri için 24 Ağustos 1983 tarihine kadar MGK tarafından onaylanmış 30 kurucu üye sayısına ulaşmaları gerekmiştir. Bu şartı 24 Ağustos 1983 gününe kadar sadece MDP, ANAP ve HP yerine getirebilmiş ve seçime girmeye sadece bu üç parti

¹⁶⁹ Turgut, a.g.e, 403.

¹⁷⁰ Bkz. madde 7. “...Bizim milliyetçiliğimiz, hakka ve adalete saygılı, milli kültürümüzün işlenmesini gözetken, Türk medeniyetini geliştiren ve Anayasamıza uygun olan, milli birlik ve beraberliğe sağlayacak, milli ve manevi değerlerimiz koruyacak, geliştirecek ve yayacak, Türk milletinin bütün fertlerinin sevgi ve kardeşlik duyguları ile kucaklaşmasını sağlayacak, milli şuur ve ülküler etrafında bölünme kabul etmez kutsal bir bütün olan büyük Türk milletini çağın üzerine sıçratacak, muasır medeniyet seviyesine aşırarak bir anlayışın ifadesi olan Atatürk'ün belirlediği milliyetçiliktir.” TBMM Kütüphanesi, **Muhafazakâr Parti Programı**, 1983, 4.

¹⁷¹ Milliyet, Sayı 12493, 11 Ağustos 1982.

¹⁷² Resmi Gazete, Sayı 18076, 13 Haziran 1983

hak kazanmıştır.¹⁷³ Seçime girmeye hak kazanan bu üç partinin 12 Eylül askeri yönetimi içerisinde görev almış kişiler tarafından kurulmuş oldukları dikkat çekicidir. MGK veto yetkisini kullanarak diğer partileri sandıktan uzak tutmuş sadece bu üç partiyi seçime girmesini sağlayarak siyasetin yönünü istediği mecraya sokmayı başarmıştır.

MDP, ANAP ve HP, milletvekili listelerini 2 Eylül 1983 tarihinde Yüksek Seçim Kurulu'na (YSK) bildirmişlerdir.¹⁷⁴ Kesin adaylık onayı için MGK incelemesine sunulan listelerden HP'den 89, ANAP'tan 81, MDP'den 74, bağımsızlardan ise 428 aday veto edilmiştir.¹⁷⁵ Veto edilen adayların yerine yeni adaylar iki gün içerisinde MGK'ya sunulmuş ve MGK onaylanan yeni adayları 31 Eylül 1983'te YSK'ya bildirmiştir. Buna göre HP 11, ANAP 8, MDP 2 eksikle seçimlere katılmıştır.¹⁷⁶

Milletvekili aday listeleri kesinleştikten sonra partiler büyük bir hızla seçim propagandalarına başlamışlardır. Seçimin favori partisi ilk başlarda MDP olmuştur ancak daha sonra gerek ulusal gerekse dünya kamuoyunda tercih Turgut Özal'ın partisi ANAP'a kaymış bilhassa Amerikalılar Özal'ı açıktan desteklemişlerdir. Seçimlere az bir süre kala iş dünyasının da Özal lehine pozisyon aldığı gözlenmiştir.¹⁷⁷ İş dünyasının Özal'ın yanında yer almasında 24 Ocak Kararlarının olası bir Özal iktidarında daha istikrarlı bir şekilde devam edeceği kanısı etkili olmuştur.

Ulusal ve küresel kamuoyunun Özal'dan yana pozisyon alması 12 Eylül askeri yönetiminin tercihini Özal'a kaydırmıştır. 12 Eylül askeri yönetiminin siyasi alandaki temsilcisi gibi görünen partinin MDP olmasına rağmen Özal'ın gitgide artan popülaritesi ve askerlerin Turgut Sunalp'a karşı olan düşüncelerinin menfi yönde değişmesi 12 Eylül askeri yönetiminin tercihinin Özal'a kaymasında etkili olmuştur. Ancak Özal bu durumu tam tersi bir propagandaya dönüştürmüş ve askerlerin

¹⁷³ Cumhuriyet, Sayı 21190, 25 Ağustos 1983.

¹⁷⁴ Cumhuriyet, Sayı 21199, 3 Eylül 1983.

¹⁷⁵ Cumhuriyet, Sayı 21215, 22 Eylül 1983.

¹⁷⁶ Cumhuriyet, Sayı 21224, 1 Ekim 1983

¹⁷⁷ Doğan, a.g.e 408.

MDP'yi desteklediğini kendisinin mazlum olduğu imajını kamuoyunda oluşturmaya çalışmıştır.¹⁷⁸

MP'nin katılmadığı bu seçimlerde Alparslan Türkeş, MDP'nin desteklenmesini istemiştir. MDP Genel Başkanı Turgut Sunalp ile Alparslan Türkeş'in ikisinin de asker olmasından dolayı şahsi hukukları eskiye dayanmaktaydı. Alparslan Türkeş, çevresine bu durumu anlatarak MDP'ye verilecek desteğin zayı olmayacağı mesajını vermiş ve ülkücü camiaya MDP'yi destekleme yönünde telkinlerde bulunmuştur. Ancak bu dönemde ülkücü kadroların çoğunluğu yeni kurulan partiler içerisinde ANAP ile yakın ilişki içerisine girmişlerdir. Ayrıca MDP'nin 12 Eylül askeri yönetiminin partisi olarak algılanması, darbenin mağdur ettiği ülkücü tabanda MDP'ye karşı bir antipati oluşmasına vesile olmuştur. Bu sebeplerden ötürü seçimlerde ülkücü camianın MDP'ye olan desteği çok az bir oranda gerçekleşmiştir.¹⁷⁹ Alparslan Türkeş'in telkinlerine rağmen ülkücü tabanın büyük bir bölümünün MDP yerine ANAP'ı desteklemesi, 12 Eylül Darbesi sonrasında oluşan yeni siyasal dönemde Ülkücü Hareket'in en büyük sorunsalını teşkil eden tabandaki çözülmenin ilk işaretlerinden olmuştur.

Bütün bu gelişmeler ile birlikte 12 Eylül Darbesi sonrası yeni dönemin ilk seçimleri 6 Kasım 1983 tarihinde gerçekleştirilmiş ve ANAP, 400 olan Meclis üye sayısının salt çoğunluğunu sağlayarak tek başına iktidar olmuştur. Seçim sonuçları şu şekildedir;

Tablo 4: 6 Kasım 1983 Milletvekili Seçimleri Sonuçları

Partiler	Aldığı Oy	%Oran	Mv. sayısı
ANAP	7.833.148	45,1	211 ¹⁸⁰
HP	5.285.804	30,5	117
MDP	4.036.970	23,3	71
Bağımsızlar	195.588	1,1	—

(TÜİK verilerine göre hazırlanmıştır.)

2.2. MP Birinci Olağan Kongresi ve MP'nin MÇP Oluşu

MP'nin Birinci Olağan Büyük Kongresi 30 Kasım 1985 tarihinde 150 delegenin katılımıyla Ankara Selim Sırrı Tarcan Spor Salonunda yapılmıştır. Kongrede Genel Başkan Ali Koç tarafından divan başkanlığına Ahmet Özsoy yardımcılıklarını Yaşar

¹⁷⁸ Doğan, a.g.e, 411.

¹⁷⁹ Akpınar, a.g.e,194-195.

¹⁸⁰ Bkz. ANAP 1983 milletvekili genel seçiminde, Bingöl'de aday listesindeki isim eksikliğinden dolayı, 3 milletvekili yerine 2 milletvekili çıkartmıştır. Bundan dolayı Meclis'te 400 milletvekilliği yerine 399 milletvekilliği temsil edilebilmiştir. <http://rapory.tuik.gov.tr>. Erişim: 04.02.2019, 14.30.

Erbaz ve Ergin Bayramcı, divan kâtipliğine ise Abdullah Çakır ve Muzaffer Ayaslıer teklif edilmiş ve bu isimler delegeler tarafından kabul edilerek kongre divanı oluşturulmuştur. Divanın oluşturulmasından sonra Genel Başkan Ali Koç kurultay konuşmasını yapmıştır. Ali Koç'un konuşmasında dikkat çeken önemli bir husus 12 Eylül Dönemi ile ilgili olarak yaptığı tahlildir. Ali Koç, yaptığı konuşmada 12 Eylül ile ilgili olarak şunları söylemiştir.

“Şimdi birazda memleketin 12 Eylül öncesi ve 12 Eylül sonrası ekonomik ve siyasi tablosuna bakalım: 12 Eylül öncesinde özellikle iç siyaset ve iç huzur yönünden çok karışık günler yaşadık. Her gün 10-15 masum Türk vatandaşı öldürülüyor, bankalar, dükkânlar soyuluyor, bağımsız bölgeler oluşturuluyor, meydanlarda Atatürk yerine Lenin'in, Mao'nun resimleri dolaştırılıyor, faşist ordu sloganları atılıyor ve kale direklerine kızıl bayraklar asılıyordu. Fabrikalar, okullar işgal edilerek eğitim ve üretim durduruluyordu. Ülkemiz adeta savaş alanına döndürülmüş, yokluklar ülkesi haline getirilmişti.”

Ali Koç'un bu sözleri MP'nin 12 Eylül'e bakış açısını açık bir şekilde ifade etmekteydi. Anlaşılan o ki Ali Koç, MP'nin kuruluş günlerinde veto barajını aşmak için güdülen ve MP açısından çokta bir getirisi olmayan “12 Eylül askeri yönetimi ile uyum içerisinde olma” stratejisini devam ettirmek istemiştir.

Kongreye telgraf gönderen Alparslan Türkeş “Hayırlı olsun” temennisinde bulunurken Türkeş'in telgrafı salonda bulunanlar tarafından “Başbuğ Türkeş” sloganları ile karşılık bulmuştur. Muharrem Şemsek'te kongrede bir konuşma yapmış ve milliyetçileri aynı çatı altında birleşmeye davet etmiştir.¹⁸¹ Kongrede, siyasi yasaklı olmasına rağmen Alparslan Türkeş lehine sık sık “Başbuğ Türkeş”, “Başbuğ gelecek, yüzler gülecek” şeklinde sloganlar atılmıştır. Ayrıca salonda bulunanlar tarafından “Kahrolsun komünistler, emperyalistler”, “Ya Allah bismillah Allahüekber”, “Bozkurtlar geliyor”, “İstemem doğmasın ezansız güneş”, “Esir Türkler kurtulsun”, “Komünistler Moskova'ya”, “Bayrak inmesin, ezan dinmesin”¹⁸² gibi ülkücü camia tarafından 12 Eylül Darbesi öncesi kullanılan

¹⁸¹ Yeni Düşünce, Sayı 214, 6 Aralık 1985.

¹⁸² Milliyet, Sayı 13673, 1 Aralık 1985.

sloganlar atılmıştır. Kongredeki kullanılan sloganlar ve Alparslan Türkeş'in gıyabına gösterilen alaka, MHP mirası üzerine kurulan MP'nin ve kitlesinin, ülkücü fikriyattan sapmadıklarını göstermektedir.

Kongrede Genel Başkanlık seçimine tek aday olarak giren Ali Koç yeniden Genel Başkanlığa seçilmiştir.¹⁸³ Kongrede alınan karar ile MP'nin adı Milliyetçi Çalışma Partisi (MÇP) olarak değiştirilmiştir. MP'nin Türkiye haritası üzerinde yükselen bir "Çınar ağacı" olan amblemi de değiştirilmiş ve MÇP'nin amblemi olarak kırmızı zemin üzerinde bir hilal etrafında eşit aralıklarla sıralanmış "Dokuz adet yıldız" olarak belirlenmiştir.¹⁸⁴ MP ve MÇP amblemleri için bkz. Ek-1.

Böylelikle MÇP müstakil ismi ve amblemiyle Türk siyaset sahnesinde yerini almıştır. MÇP'nin ambleminde MHP ideolojisinin temel unsurlarından olan Dokuz Işık Doktrinini temsilen hilal etrafında dokuz yıldızın bulunması bununla birlikte MÇP adının MHP'ye benzer olması gibi durumlar 12 Eylül Darbesi ile kapatılan MHP'nin yavaş yavaş öz partisine ve öz sembollerine kavuştuğunu göstermektedir. MP'nin adının ve ambleminin değiştirildiği bu kongrede parti programında bir değişiklik yapılmamıştır. MP'nin 63 maddeden oluşan kuruluş programı MÇP'nin de programı olarak devam ettirilmiştir.¹⁸⁵ Kongre sonucunda oluşan parti yönetimi için bkz. Ek-2.

¹⁸³ Turgut, a.g.e, 408.

¹⁸⁴ Kaynar vd., a.g.e, 200.

¹⁸⁵ TBMM Kütüphanesi, **Milliyetçi Çalışma Partisi Programı**, Yer No.90/167, Dem. No. 87/270, 28 Şubat 1986. 3.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MÇP’NİN TÜRK SİYASETİNDEKİ FAALİYETLERİ

3.1. Alparslan Türkeş’in Tahliye Olduktan Sonra Faaliyetleri ve MÇP’ye Etkisi

Alparslan Türkeş, yaklaşık beş yıllık tutukluluk dönemi ve 1987 yılına kadar sürecek olan siyasi yasağından dolayı MHP mirası üzerine kurulan MP’nin ve MÇP’nin liderliğini perde arkasından “gölge lider” pozisyonunda sürdürmeye çalışmıştır. Alparslan Türkeş’in 9 Nisan 1985 tarihinde tahliye edilmesi Ülkücü Hareket’in geleceğine dair ümitleri arttırmış ve olumlu bir hava oluşturmuştur.¹⁸⁶ Bununla birlikte Türkeş’in tahliye edildikten sonra giriştiği siyasi ve kültürel faaliyetler MÇP’nin büyümesi ve gelişmesi içinde önem arz etmiştir.

Alparslan Türkeş’e karşı 12 Eylül Darbesinden sonra “resmi devlet aygıtının” takındığı olumsuz bakış açısı ve aynı zamanda MHP ve Ülkücü Kuruluşlar Davasının devam etmesi bununla birlikte onlarca ülkücünün hapishanelerde tutuklu bulunması gibi durumlar Alparslan Türkeş’in siyasi faaliyetlere ilişkin daha temkinli ve dikkatli hareket etmesine neden olmuştur. Bütün bu olumsuzluklara rağmen Türkeş, tahliye olduktan sonra ülkücü camia tarafından tertip edilen birçok organizasyon ve toplantı faaliyetinin içerisinde yer almayı da ihmal etmemiştir.

Alparslan Türkeş’in tahliye olduktan sonraki dönemde Ülkücü Hareket’in geleceğini dair ilk önemli faaliyeti 1985 yılının Temmuz ayında gerçekleştirilen ve Ülkücü Hareket’in tarihinde “Dedeman Toplantıları”¹⁸⁷ olarak bilinen birtakım toplantılar serisidir. Bu toplantılara Ülkücü Kuruluşların Genel Başkanlığını yapmış kişiler ve Ülkücü Kuruluşların yöneticiliklerinde bulunmuş bazı isimlerle, kapatılan MHP’nin

¹⁸⁶ E. Semih Yalçın, **Davaya Adanmış Bir Ömür Devlet Bahçeli**, Ankara: Berikan Yayınevi, 2019, 22.

¹⁸⁷ Bu toplantılar Ankara’da bulunan Dedeman Otelinde gerçekleştirildiği için “Dedeman toplantıları” olarak adlandırılmıştır.

son GİK üyeleri çağrılmıştır. Ülkücü Hareket'in geleceğine yönelik tartışmaların yaşandığı toplantılarda "Ocak kökenli" kadrolar partileşme faaliyetlerinden yana olurken, GİK üyelerinin çoğunluğu ANAP'ta faaliyet gösterilmesinden yana görüş bildirmişlerdir.¹⁸⁸ MHP'nin son GİK üyeleri içerisinde Mehmet Irmak Alparslan Türkeş'in yanında partileşmeden yana olurken Sadi Somuncuoğlu, Yaşar Okuyan ve Nevzat Köseoğlu gibi isimler, Alparslan Türkeş'in partiler üstü bir pozisyonda kalmasına ve herkesin kendi istediği partide faaliyet göstermesine dair görüş beyan etmişlerdir. Bu durum üzerine Türkeş "*Arkadaşlar ben size fikrinizi artık sormuyorum. Ben yola koyuldum gidiyorum. Bunu size tebliğ ediyorum. İsteyen benimle birlikte gelir, isteyen gelmez*" diyerek bu isimlere karşı kesin bir tavır takınmıştır.¹⁸⁹ Bu dönemde Alparslan Türkeş, 12 Eylül Darbesinde büyük bir darbe alan Ülkücü Hareket'in darbeden geriye kalan bütün maddi ve manevi unsurlarını MÇP'de toplamak için çalışmalarına hız vermiştir.¹⁹⁰

Alparslan Türkeş, tahliye olduktan sonra mülakat ve yazılarında geleceğe dönük olarak halen siyasetin içinde olduğuna dair de sık sık mesajlar vermiş ve sürekli olarak milliyetçi camiaya yönelik birleştirici ve motive edici üslupta beyanatlarda bulunmuştur. Alparslan Türkeş bu minvalde haftalık olarak yayınlanan MÇP'nin yayın organı olan Yeni Düşünce gazetesine verdiği mülakatta "*Eski siyasi bir lider olarak daima milletimin hizmetindeyim. Bundan böylede hizmetinde olmaya devam edeceğim...*" sözleriyle geleceğe dönük kesin bir mesaj vermiştir.¹⁹¹

Alparslan Türkeş, tahliyesine müteakip gerçekleştirdiği yurt gezilerinde, çok sayıda il ve ilçe merkezini ziyarette bulunmuştur. İlk ziyaretlerinden birini Konya'ya yapan Alparslan Türkeş burada yaptığı açıklamada, siyasi bir faaliyet içerisinde olmadığı imajını vermek için amacının sadece arkadaş ve dostları ile hasret gidermek olduğunu söylemiştir.¹⁹² Yurt gezileri kapsamında gerçekleştirdiği ziyaretlerinden birini 15 Mart 1986 günü Yozgat'a gerçekleştiren Türkeş, Yozgat'ta kalabalık bir grup tarafından karşılanmış ve kalabalık tarafından Türkeş lehine "*Başbuğ Türkeş*" şeklinde sloganlar atılmıştır. Alparslan Türkeş, Yozgat'ta milliyetçi camiaya yönelik

¹⁸⁸ Rıza Müftüoğlu, **Derin Sayfalarıyla Milliyetçi Hareket**, 1.Baskı, İstanbul: Akis Kitap, 2006, 33.

¹⁸⁹ Müftüoğlu, a.g.e, 33,34.

¹⁹⁰ Pekmezci, a.g.e, 152

¹⁹¹ Yeni Düşünce, Sayı 216, 20 Aralık 1985.

¹⁹² Milliyet, Sayı 13679, 7 Aralık 1985.

birleştirici ve motive edici üslubunu sürdürmüş ve konuşmasında milliyetçilerin on yıl sonra iktidara geleceğini söylemiştir.¹⁹³ Alparslan Türkeş'in, bu sözü sadece kendi tabanına moral vermek için mi, yoksa rasyonel bir analizin neticesinde mi söylediği bilinmez, Ülkücü Hareket bu tarihten sadece on üç yıl sonra 1999 yılında Devlet Bahçeli'nin Genel Başkanlığında ikinci büyük parti olarak koalisyon ortağı olmuş ve iktidarı paylaşma gücüne erişmiştir.

Alparslan Türkeş, il ziyaretleri kapsamında 1986 yılının Nisan ayında Kayseri'ye gerçekleştirdiği ziyarette Türk milliyetçilerinin birlik ve beraberlik içinde olmalarını, gönül seferberliği ile bütün milletimizi kucaklamalarını ve vatandaşlarımızla bütünleşmeleri gerektiğini belirtmiştir.¹⁹⁴ Türkeş'in "Gönül seferberliği" olarak tanımladığı bu strateji MÇP teşkilatları tarafından proje haline getirilmiş ve bu başlık altında seminerler, konseyler ve toplantılar gibi pek çok sosyal faaliyet icra edilmiştir. Alparslan Türkeş'in gerçekleştirdiği yurt gezilerinde kendisine karşı ilgi her geçen gün artmış bununla birlikte Türkeş, siyasi yasaklı bulunmasına rağmen zaman ilerledikçe perde arkasından çıkarak direk olarak Ülkücü Hareket'in lideri olduğunu hissettirmiş ve lider pozisyonunda konum olarak Ülkücü Hareket'in geleceğine yönelik tespitlerde bulunmuştur.

MÇP ile ilişkileri kamuoyunda iyice açık hale gelen Alparslan Türkeş, MÇP'nin Ankara'da gerçekleştirdiği 3. kuruluş yıldönümü¹⁹⁵ kutlamalarına da katılmıştır.¹⁹⁶ Türkiye'de siyaset kurumu, 12 Eylül Darbesinin çekim merkezinden uzaklaştıkça Alparslan Türkeş'in faaliyetleri daha etkin bir hal almıştır. Alparslan Türkeş, faaliyetlerine her ne kadar "apolitik" bir imaj vermeye çalışsa bile Türkeş'in, Ülkücü Hareket üzerinde ki karizmatik otoritesi bu faaliyetlerin coşkun bir siyasi atmosferde geçmesini sağlamıştır.

3.2. MÇP'nin İlk Seçim Sınavı "28 Eylül 1986 Ara Seçimleri"

Ara seçimler, 1921 Anayasası hariç olmak üzere bütün Anayasalarımızda ve seçim kanunlarında yer almakla birlikte 1982 Anayasasının 78. maddesinde şu şekilde tanımlanmıştır; *"Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliklerinde boşalma olması halinde,*

¹⁹³ Yeni Düşünce, Sayı 229, 21 Mart 1986.

¹⁹⁴ Yeni Düşünce, Sayı 233, 18 Nisan 1986.

¹⁹⁵ Bu kuruluş yıldönümü MÇP'nin öncülü olan MP'nin kuruluş yıldönümüdür.

¹⁹⁶ Yeni Düşünce, Sayı 245, 11 Temmuz 1986

*ara seçime gidilir. Ara seçim, her seçim döneminde bir defa yapılır ve genel seçimden otuz ay geçmedikçe ara seçime gidilemez. Ancak, boşalan üyelüklerin sayısı, üye tamsayısının yüzde beşini bulduğu hallerde, ara seçimlerinin üç ay içinde yapılmasına karar verilir...”*¹⁹⁷

6 Kasım 1983 tarihinde yapılan milletvekili genel seçimleri sonucunda oluşan 17. Dönem TBMM’sinden, 1986 yılına gelindiğinde eksik liste, ölümler ve istifalar dolayısıyla 11 milletvekilliği kadrosu boşalmış ve boşalan 11 milletvekilliği kadrosu için ara seçim yapılmasına karar verilmiştir. Ara seçimin yapılacağı tarih ise TBMM tarafından 28 Eylül 1986 olarak kararlaştırılmıştır.¹⁹⁸ 28 Eylül 1986 tarihinde ara seçim yapılan 11 seçim bölgesi ise şunlardır; Ankara (2. Bölge), İstanbul (6. Bölge), İzmir (2. Bölge), Manisa (1. ve 2. Bölge) Samsun (2.Bölge), Zonguldak (2. Bölge), Gaziantep, Niğde, Bingöl ve Burdur seçim bölgeleri.¹⁹⁹

Seçimlere, ANAP, DYP, MÇP, RP, Sosyal Demokrat Halkçı Parti (SHP), Demokratik Sol Parti (DSP), İslahatçı Demokrasi Partisi (IDP), Bayrak Partisi, Büyük Anadolu Partisi, Hür Demokrat Parti ve Vatandaş Partisi katılmıştır.²⁰⁰ Bütün partilerin seçimlere katılabilmesi 12 Eylül askeri yönetiminden icazetli sadece üç partinin katılabildiği 1983 seçimlerine görece 28 Eylül ara seçimlerinin daha demokratik bir ortamda gerçekleşeceğine işaret etmekle birlikte siyaset kurumunun 12 Eylül Darbesinin çekim merkezinden uzaklaştığını ve normalleşmeye başladığını göstermektedir.

MÇP’nin 11 seçim bölgesi için belirlediği milletvekili adayları ise şunlardır: Ankara- Hasan Akgül, İstanbul- Osman Özer, İzmir- Muzaffer Kayıhan, Manisa 1. Bölge- Serdar Erbil, Manisa 2. Bölge- Alparslan Demirel, Samsun- İbrahim Dönmez, Zonguldak- Yaşar Kılıç, Gaziantep- Ali Koç, Niğde- Asım Abay, Bingöl- Selahattin Altunbay, Burdur- Mehmet Uygun.²⁰¹

MÇP gerek mali imkânsızlıklar gerekse teşkilatların yetersizliği gibi sebeplerden ötürü seçimlerde etkili bir kampanya yürütememiştir. Bu konuda Genel Başkan Ali

¹⁹⁷ Erdal ONAR, Levent GÖNENÇ, 1982 Anayasası'na Göre Ara Seçim, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, cilt.51 sayı 4, 2002, s. 11.

¹⁹⁸ Milliyet, Sayı 13891, 11 Temmuz 1986.

¹⁹⁹ Milliyet, Sayı 13966, 28 Eylül 1986.

²⁰⁰ Yeni Düşünce, Sayı 246, 18 Temmuz 1986.

²⁰¹ Yeni Düşünce, Sayı 248, 1 Ağustos 1986.

Koç, hazine yardımı almadıklarını kısıtlı mali imkânlar ile propaganda süreci yürüttüklerini buna rağmen seçimlerde iddialı partilerden biri olduklarını dile getirmiş ve MÇP için yardım kampanyası başlattıklarını açıklamıştır.²⁰² Siyasi yasaklı bulunmasına rağmen Alparslan Türkeş'te seçimlerde MÇP'ye oy vereceğini şu sözlerle açıklamıştır.

“MÇP milliyetçilik bayrağını dalgalandıran bir parti olduğu için oyumu ona vereceğim. Türkiye'nin yaşatılması, yüceltilmesi İslam- Türk sentezine dayalı Türk milliyetçiliği ile ancak mümkün olabilecektir. Milliyetçiliği açıkça siyasi programına koyan bir siyasi parti daima bu ülkeye inanmış kimselerin desteğini alır. Eski bir milliyetçi olarak bu sebeple oyumu Milliyetçi Çalışma Partisine vermeyi kararlaştırmış bulunuyorum.”²⁰³

Alparslan Türkeş bu sözlerle MÇP'ye desteğini açıklarken, MÇP yönetimi ise 28 Eylül ara seçimleri için yürüttüğü propagandasında, Ülkücü Hareket'in aynı çatı altında toplanması gerekliliği üzerine kurgulanmış bir strateji izlemiştir. 28 Eylül ara seçimlerinin sonuçları şu şekildedir;

²⁰² Yeni Düşünce, Sayı 250, 15 Ağustos 1986.

²⁰³ Yeni Düşünce, Sayı 250, 15 Ağustos 1986.

Tablo 5: 28 Eylül 1986 Ara Seçimlerinin Sonuçları

Seçim Yapılan İl ve seçim bölge Sayısı	10 il, 11 Seçim Bölgesi		
Seçilecek Milletvekili Sayısı	11 Milletvekili		
Seçim Yapılacak İller	Ankara, Bingöl, Burdur, Gaziantep, İstanbul, İzmir, Manisa 1.ve 2. Bölge, Niğde, Samsun, Zonguldak		
Seçmen Sayısı	2.950.154		
Seçime Katılan Seçmen Sayısı	2.592.752		
Geçerli Oy Sayısı	2.507.212		
Seçime Katılım Oranı	%87,9		
Seçime Katılan Partiler	Aldığı Oy Sayısı	Oy Oranı	Çıkardığı Mv. Sayısı
ANAP	805.267	%321	6
BP	9.058	%0,4	—
BAP	13.497	%0,6	—
BVP	32.303	%1,3	—
DSP	213.168	%8,5	—
DYP	590.069	%23,5	4
HDP	34.317	%1,4	—
IDP	15.729	%0,6	—
MÇP	55.144	%2,2	—
RP	137.485	%5,5	—
SHP	570.055	%22,7	1
VAP	25.814	%1,0	—
Bağımsızlar	5.306	%0,2	—
Toplam	2.507.212	%100	11

(Kaynak: Erol Tuncer, **Osmanlıdan Günümüze Seçimler 1877-1999**, 1. Baskı, Ankara: TESAV Yayınları, 2002, s. 342.)

3.2.1. 28 Eylül Ara Seçimlerinin Değerlendirmesi

28 Eylül ara seçimlerinde, Ülkücü Hareket'in mensupları 12 Eylül'den sonra ilk defa bağımsız bir şekilde kendi partisine oy verme imkânı bulmuştur. Ancak seçim sonucunda alınan %2,2'lik oy oranı Ülkücü Hareket'te moral bozukluğuna sebep olmuş bununla birlikte MÇP'nin bu seçimlerde Ülkücü Hareketi kendi çatısı altında toplama stratejisi başarısızlıkla sonuçlanmıştır.²⁰⁴

MÇP yönetimi, seçimlerden %2,2 oy oranı ile 6'ncı parti olarak çıkmasına ve seçim kampanyası döneminde Genel Başkan Ali Koç'un en az bir milletvekili çıkartacakları iddiasını²⁰⁵ gerçekleştirememelerine rağmen başarılı olduklarını ileri sürmüşlerdir. Ali Koç ve Muharrem Şemsek seçimlerde başarılı olduklarını savunurken buna dayanak olarak seçimlerdeki hedefin tutturulduğunu belirtmişlerdir. Koç ve Şemsek'e göre bu seçimlerde MÇP'nin hedefi, belli bir oranda oy alarak partinin tanıtımını yapmak bununla birlikte Ülkücü Hareket'e kendi partisinin MÇP

²⁰⁴ Uzun a.g.e, 294.

²⁰⁵ Yeni Düşünce, Sayı 254, 12 Eylül 1986.

olduğunu hatırlatmak ve MÇP çatısı altında birleşerek asıl hedef olan 1988 yılında yapılacak milletvekili genel seçimlerini hazırlanmaktadır.

28 Eylül seçimlerinde MÇP'nin bir diğer hedefi de sol blokta toplanan oyların azaltılmak istenmesi olmuştur. Alparslan Türkeş'te seçim sonucuna dair yaptığı açıklamada bu konuya değinmiş ve şöyle demiştir. *“Vatandaşlarımızın sağduyusu bu defa da kendisini göstermiştir. Şımaranlara ihtarda bulunmuş Sol'a da hayır demiş geçit vermemiştir. Milliyetçileri hor görenlerin gelecek seçimlerde daha büyük kayıplarla karşılaşacaklarının da işaretini vermiştir...”*²⁰⁶

MÇP yönetimini seçim sonuçlarından memnun eden başka bir hususta iktidar partisi olan ANAP'ın gerilemesi olmuştur. MÇP bundan sonra ANAP'ın çözüleceğini ve böylelikle ANAP içerisinde bulunan ülkücü kadroların MÇP çatısı altına döneceklerine düşünmüştür.²⁰⁷ MÇP'nin 55 binin üzerinde aldığı oy sayısına güvenerek ülkücülerin siyasi arenadaki tek temsil mercii olduğunu ileri sürmesi MÇP'nin bu seçimlerden başarılı çıktıklarına dair iddianın temelini oluşturmuştur.

28 Eylül ara seçimleri, MÇP açısından önemli olduğu kadar ülke siyaseti içinde önemli birtakım sonuçlar ortaya çıkarmıştır. Seçimlerin en tartışılan konusu iktidar partisi ANAP'ın oy kaybetmesi olmuştur. ANAP'ın ara seçim yapılan 11 seçim bölgesinde, tek başına iktidara geldiği 1983 seçimlerinde aldığı oy %43,5 iken 28 Eylül ara seçimlerinde bu bölgelerden aldığı oy oranı %32,1 düşmüştür. Bu büyük oy kaybı ANAP iktidarının muhalefet tarafından sorgulanmasına sebep olmuştur. Bu sorgulamayı en çok seçimin ikinci partisi olarak hızlı bir çıkış yakalayan DYP yapmıştır. Ayrıca siyasi faaliyetlerin başlaması ile yeni dönemde 12 Eylül Darbesi ile kapatılan partilerin mirası üzerine kurulan yeni partilerin bu seçimlerde oyların %60'ını alması seçimin dikkat çeken başka bir aritmetik sonucu olmuştur.²⁰⁸ Bu seçimlerin MÇP açısından en önemli sonucu ise siyasi varlığı için ilk aritmetik verilerin ortaya çıkması olmuştur.

²⁰⁶ Yeni Düşünce, Sayı 257, 3 Ekim 1986.

²⁰⁷ Yeni Düşünce, Sayı 260, 24 Ekim 1986.

²⁰⁸ Onar, a.g.m, 27.

3.3. MÇP Birinci Olağanüstü Kongresi

MÇP, 1987 yılına gelindiğinde halen ülkücü camianın gözünde istenilen başarıya yakalayabilmiş bir parti olamamıştır. MHP'nin bazı eski ileri gelenleri, MÇP yönetiminin, 12 Eylül Darbesi öncesinin fanatik argümanları ile hareket ettiğini, hizipçi ve dar kadro siyaseti izlediklerini bu durumun da partinin gelişmesine mani olduğunu ve partinin dar yönetim kadrosunun tecrübesiz gençlerden meydana geldiğini ileri sürmüşlerdir. MÇP yönetimine karşı bütün bu olumsuzluklar ülkücü camianın ileri gelenleri tarafından Alparslan Türkeş'e şikâyet edilmiştir. MP'nin kuruluşundan itibaren parti içerisinde ağırlık merkezi olan Muharrem Şemsek'in Ülkücü Hareket içerisinde mevcut olan başka ekiplerle zıtlama içine girmesi ve partide tekel oluşturmaya çalışması Alparslan Türkeş tarafından da kendi otoritesine karşı bir tehdit olarak algılanmıştır. Bütün bu gelişmeler sonucunda Alparslan Türkeş hem partinin içine düştüğü tikanıklığı açmak hem de "Başbuğluk" otoritesini pekiştirmek için partiye müdahale ederek parti yönetimini değiştirmek istemiştir.²⁰⁹

MÇP yönetimine karşı oluşan bu olumsuz bakış açısının ve eleştirilerin gün yüzüne çıkmış olmasında 28 Eylül ara seçimlerinde alınan başarısız sonuçlarında önemli bir etkisi olmuştur. Ayrıca bu dönemde parti içerisinde bazı ekiplerin Alparslan Türkeş'e karşı sorgulayıcı bir tavrın içerisine girdiği iddia edilmiştir. Muharrem Şemsek söz konusu bu iddialar karşısında "MÇP'de çok iyi şeyler olacaktır. Hiçbir MÇP'linin Türkeş'le çelişmesi olamaz. Türkeş'e herkesin saygısı, sevgisi büyüktür" diyerek iddiaların gerçeği yansıtmadığını dile getirmiştir.²¹⁰

MÇP yönetimine karşı yapılan bütün bu eleştiriler sonucunda Genel Başkan Ali Koç istifa kararı almıştır. Ali Koç istifa açıklamasında "Teşkilat ve genel merkez bünyesinde yeni isimlerin alınması, yeni isimlerle partimizin kuvvetlendirilmeye çalışılması ve parti içinde siyasi faaliyette bulunmak isteyenlere şans vermek için istifa edeceğim" demiştir.²¹¹ Ali Koç'un Genel Başkanlıktan istifası üzerine MÇP'de parti tüzüğü gereği kırk beş gün içerisinde olağanüstü kongreye gidilmesi gerekmiştir. Zaten Ali Koç'ta bu yasal prosedürü işletmek ve olağanüstü kongrenin yolunu açmak için istifa etmiştir. Partiyi olağanüstü kongreye götürmek için Genel

²⁰⁹ Bora, a.g.e, 231-232.

²¹⁰ Milliyet, Sayı 14148, 2 Nisan 1987.

²¹¹ Milliyet, Sayı 14124, 9 Mart 1987.

Sekreter Yardımcısı Naci Kamburoğlu Genel Başkan Vekillğine getirilmiştir.²¹² MÇP, olağanüstü kongreye giderken en çok tartışılan konu yeni Genel Başkanın kim olacağı olmuştur. Genel Başkanlık için Alparslan Türkeş'in, Turgut Sunalp'a teklifte bulunduğu iddia edilmişse de bu iddia hem Türkeş hem de Sunalp tarafından yalanlanmıştır. MÇP Genel Başkanlığı için kamuoyunda ismi geçen başlıca isimler şunlar olmuştur; Mehmet Kocabaş, Ercüment Konukman, Ömer Aksu, Reşat Akkaya, Mehmet Pamak, Emin Bilgin ve Mehmet Baydur.²¹³

MÇP'de yeni Genel Başkanın, Alparslan Türkeş tarafından belirlenecek olması ülkücü camiada peşinen kabul edilen bir husus olmuştur. Bununla birlikte yeni Genel Başkanın Alparslan Türkeş tarafından belirlenecek olması Genel Başkan olacak şahsiyetin lider potansiyeli olmayan sadece "Emanetçi genel başkan" profilinde birisinin olması beklenmiştir. Bütün bu tartışmaların ışığında Alparslan Türkeş kongrede MÇP'nin başına Ülkücü Hareket açısından sürpriz sayılabilecek bir isim olan Abdülkerim Doğru'yu getirmek istemiş ve Doğru'ya Genel Başkanlık teklifini de bizzat kendisi yapmıştır. Abdülkerim Doğru'nun, Ülkücü Hareket açısından sürpriz bir isim olmasının en başlıca sebebi Doğru'nun Ülkücü Hareket'in dışından bir isim olmasıdır. Abdülkerim Doğru, MSP'de milletvekilliği ve bakanlık yapmış daha sonra istifa ederek Milli Nizam Partisi'nde kuruculuk yapmıştır. Milli Nizam Partisi İslamcı ekol içerisinde anti-komünist söylemin ağır bastığı "milliyetçi-muhafazakâr" kadrolar tarafından kurulmuştur.²¹⁴ Bu durumdan hareketle Ülkücü Hareket için sürpriz sayılabilecek bir Genel Başkan adayı olan Abdülkerim Doğru'nun fikri açıdan Ülkücü Hareket'e yakınlık mesafesi anti-komünist bir söylem birlikteliği doğrultusunda olduğu anlaşılmaktadır.

MÇP adım adım kongre gününe yaklaşırken ülkücü camiada hareketlilik hat safhaya çıkmıştır. Kongre günü yaklaştıkça gençlik teşkilatlarından, çeşitli meslek gruplarında faaliyet gösteren bütün ülkücü kadrolara kadar ülkücüler Ankara'da toplanarak, görüşmeler ve kulisler yapmışlar ve birtakım görüşler beyan etmişlerdir. Ülkücü kadroların üzerinde ittifak ettiği en başlıca temenni MÇP'nin yenilenmesi talebi olmuştur. Ülkücü Hareket'in mensuplarının kongrede yeni Genel Başkanın

²¹² Müftüoğlu, a.g.e, 39.

²¹³ Milliyet, Sayı 14160, 14 Nisan 1987.

²¹⁴ Bora, a.g.e, 234.

onayına sunmak istedikleri konuları, MÇP'nin yayın organı olan Yeni Düşünce gazetesi şu şeklide tespit etmiş ve yayınlamıştır;

1. *“MÇP programının yeniden hazırlanması, siyasi yapıda Türk milliyetçilerinin gerçek sesini verecek bir yapıda takdim edilmesi.*
2. *MÇP tüzüğüünün oluşacak kadronun iyi bir çalışma gösterecek organizasyonu yansıtacak şekilde düzeltilmesi,*
3. *Başkanlık divanının gece gündüz çalışabilecek olanlardan teşekkülü ve en önemlisi ise liderinin ve davasının büyüklüğüne içten inanmış idealist kişilerden oluşması*
4. *Adı dolaşan ve ülkücü camiaya sonradan girenlerin karar organlarında kesinlikle yer almaması,*
5. *Şuanda değişik siyasi ilişkiler içerisinde olan bazı ülküçülere son bir çağrının daha yapılması, bu çağrıya uymayanların üzerinde artık durulmaması.”*²¹⁵

MÇP'nin, Birinci Olağanüstü Kongrede işlediği ana temalardan biri kuruluşundan itibaren kullandığı *“milliyetçilerin tek çatı altında toplanması çağrısı”* olmuştur. MÇP Genel Başkan Vekili Naci Kamburoğlu kongre hazırlıkları ile alakalı olarak yaptığı basın açıklamasında, ülkücülerin 12 Eylül öncesi ve sonrasında kitle partilerinin içerisinde üvey evlat muamelesi gördüklerini bu durumun bu günde aynı olduğunu ve Türk milliyetçileri için fikri beraberliğin yanı sıra siyasi birliğinde kaçınılmaz olduğunu dile getirmiştir.²¹⁶ Birinci Olağanüstü Kongre için Genel Başkan adayının belirlenmesinden, kongre için gereken bütün rutin iş ve işlemler tamamen Alparslan Türkeş'in isteğine göre düzenlenmiş ve MÇP, kongreye büyük bir titizlikle hazırlanmıştır. Kongrede başkanlık divanı tarafından belirlenen ve çoğu Ülkücü Hareket'in mevcut olan klasik sloganlarının²¹⁷ yanı sıra SHP'nin sloganlarından biri olan *“geri kalmışlık kader değildir”* ve DYP'nin sloganlarından *“yasaklar demokrasinin gölgesidir”* sloganları da kullanılmıştır.²¹⁸ MÇP'nin başka siyasi gelenekten gelen bir ismi Genel Başkan adayı göstermesi ve farklı siyasi kampların sloganlarını kullanması partinin marjinal bir görüntüden kurtulmak ve toplumun başka kesimlerine ulaşabilmek istediğini gösteren bir durumdur. Nitekim

²¹⁵ Yeni Düşünce, Sayı 285, 10 Nisan 1987.

²¹⁶ Yeni Düşünce, Sayı 286, 17 Nisan 1987.

²¹⁷ Yeni Düşünce, Sayı 286, 17 Nisan 1987.

²¹⁸ Cumhuriyet, Sayı 22500, 14 Nisan 1987.

MÇP yönetiminin Birinci Olağanüstü Kongresinden sonra izlemiş olduğu strateji ve takındığı üslup bu yönde seyir etmiştir.

MÇP'nin Birinci Olağanüstü Kongresi, 19 Nisan 1987 Pazar günü Ankara'da Selim Sırrı Tarcan Spor Salonunda yapılmıştır. Genel Başkanlık seçiminde 239 delegeden 141'i oy kullanmıştır. Genel Başkanlık yarışını tek aday olarak giren ve kullanılan 141 oyun tamamını alan Abdülkerim Doğru MÇP Genel Başkanlığa seçilmiştir. Abdülkerim Doğru, Genel Başkan seçildikten sonra yaptığı kısa konuşmada “*Biz asker milletiz. Emirle iş yaparız. Aldığımız emir doğrultusunda milletin birlik ve beraberliğine gölge düşürmeyeceğiz*” demiştir.²¹⁹ Kongre sonucunda oluşan parti yönetimi için bkz. ek-3.

3.3.1. Birinci Olağanüstü Kongrenin MÇP'ye Etkisi

Birinci Olağanüstü Kongrenin MÇP açısından en başlıca etkisi MÇP'de dar yönetim kadrosunun genişletilmesi olmuştur. Birinci Olağanüstü Kongre ile birlikte MÇP yönetimine karşı sürekli olarak eleştirilen dar kadro anlayışı değişmiş, 45 olan MKYK sayısı Genel Başkan ile birlikte 100'e çıkarılmıştır.

MSP kökenli Abdülkerim Doğru'nun Genel Başkan olmasıyla birlikte ülkücü camiada eksen kayması tartışmaları başlamıştır. Bu tartışmalar daha kongre gününde ortaya çıkmış ve Abdülkerim Doğru'nun Genel Başkan adayı olarak ilan edilmesinin ardından delegeler arasında huzursuzluk baş göstermiştir. Bunun üzerine başkanlık divanı tarafından partide düşünce olarak herhangi bir eksen kaymasının olmadığına ve delegelerin bu söylentilere rağbet etmemeleri gerektiğine yönelik açıklamalar yapılmıştır. Kongrede söz hakkı alan konuşmacılar da Abdülkerim Doğru'nun Genel Başkanlığı ile birlikte partinin fikri çizgisinde bir sapmanın olmayacağına dair açıklamalar yapmıştır.²²⁰

Abdülkerim Doğru'nun Genel Başkanlığı ile kamuoyunda Ülkücü Hareket içerisinde “Üç hilal” ile “Bozkurt”²²¹ çatışmasının “Üç hilalin” galibiyeti ile neticelendiği yorumları yapılmıştır. Ancak kamuoyunda MÇP için oluşan bu yargı tutarsız bir yargıdır. Çünkü MHP'nin temsil ettiği milliyetçi çizgi hiçbir zaman İslami değerler

²¹⁹ Milliyet, Sayı 14166, 20 Nisan 1987.

²²⁰ Milliyet, Sayı 14166, 20 Nisan 1987.

²²¹ Üç Hilal ile Partinin İslami yönü, bozkurt ile Türklük yönü kastedilmiştir.

ile çatışma içerisine girmemiştir.²²² Bu husus bizzat MHP'nin kurucu Genel Başkanı Alparslan Türkeş tarafından defaatle izah edilmiştir. Alparslan Türkeş tarafından neşredilen ve kamuoyunda "Dokuz Işık" olarak bilinen "Temel Görüşler" kitabında Türkeş, Türklük ve İslamiyet ilişkisi ile alakalı olarak şunları söylemektedir.

"Türklük ve İslamiyet'i birbirinden ayrı ve hele birbirine zıt veya birbirine düşman iki varlık gibi görmek Türk milliyetçiliği ve İslamiyet için zararlıdır." Türkeş aynı eserinde Türk milletine yaptığı çağrıda *"Türklük gurur ve şuuruna, İslam ahlak ve faziletine, yoksullukla savaşa, adalette yarışa, birliğe, kardeşliğe kısacası hak yolu, hakikat yolu, Allah yoluna çağırıyorum..."*²²³

Bu hususta ileri sürülen başka bir görüşte Ülkücü Hareket'in 12 Eylül Darbesi sonrası İslami bir kimliğe büründüğü algısıdır ki bu durumda yanlıştır. Bu algının yanlış olduğuna dair verebileceğimiz en bariz iki örnek vardır. En başta Alparslan Türkeş'in bu açıklamaları 12 Eylül Darbesi öncesine aittir. İkinci başka bir kanıt ise MHP ve Ülkücü Kuruluşlar Davasıdır. Bu davanın esas hakkında mütalaasında MHP ve Ülkücü Hareket'in mensupları *"İslami esaslara dayalı şeriat devleti kurmaya teşebbüs etmek"* ile suçlanmışlardır. Bu davanın suç teşkil tarihide 12 Eylül 1980 öncesini kapsamaktaydı. Görüldüğü gibi MHP'nin Türklük ve İslamiyet'i aynı potada mezmetmesi bizzat kurucu Genel Başkanı tarafından ifade edilmektedir. Aynı zamanda 12 Eylül 1980 öncesi yaptıklarından dolayı "İslami esaslara dayalı şeriat devleti kurmaya teşebbüs" ile suçlanan MHP ve Ülkücü kadrolar hakkında yapılan 12 Eylül Darbesi sonrası ve bilhassa Abdülkerim Doğru'nun Genel Başkan olması ile birlikte başlayan İslamlaşma ithamlarının gerçekçi olmadığı görülmektedir.

Birinci Olağanüstü Kongrenin MÇP için ortaya çıkardığı önemli sonuçlardan biride parti yönetiminde güç dengesinin değişmesi olmuştur. MP'nin kuruluşundan itibaren parti yönetimini teşkil eden Muharrem Şemsek ve Ali Koç'un ekibi kongrenin neticesinde pasifize edilmiş buna mukabil Devlet Bahçeli'nin başını çektiği "akademisyenler grubu" ile Ali Güngör'ün temsil ettiği ekip parti yönetiminde ağırlık kazanmıştır. Kongre sonucunda Devlet Bahçeli Genel Sekreterliğe, Ali

²²² Nihat, a.g.e, 113.

²²³ Türkeş, **Temel Görüşler**, 34-42.

Güngör ise Genel Başkan Yardımcılığına getirilmiştir. Devlet Bahçeli'nin ve Ali Güngör'ün başını çektiği ekibin akademisyen, bürokrat ve kariyer sahibi kişilerden oluşması MÇP'ye profesyonellik kazandırırken, bu kadronun yönetimde ağırlık kazanması MÇP yönetimine karşı yapılan eleştirilerin başında gelen “tecrübesiz dar kadro” görünümünü de silmiştir.²²⁴

3.3.1.1. Abdülkerim Doğru'nun Genel Başkanlık Faaliyetleri

Abdülkerim Doğru, Genel Başkan seçildikten sonra gündeme gelen ilk konu Abdülkerim Doğru'nun siyasi yasaklı olup olmadığı hususu olmuştur. Abdülkerim Doğru, 12 Eylül Darbesi ile birlikte siyasi yasaklılar kapsamına giren isimlerden birisi idi. Ancak Abdülkerim Doğru, hakkında açılan davalardan beraat ettikten sonra Ankara 3. İdare Mahkemesine başvurarak hakkında açılan davalardan beraat ettiğini ve hiçbir ceza almadığını belirterek siyasi yasağının kaldırılmasını talep etmiştir. Doğru'nun bu talebi üzerine mahkeme tarafından 10 Ocak 1987 tarihinde şu karar alınmıştır. *“Üzerine atılı suçla ilgisi olmadığı mahkemece kabul ve sabit görülerek beraat eden ve iktidar veya ana muhalefet partisi durumunda bulunmayan bir siyasi partinin üyesi olan davacının beş yıl ile süre ile siyasi faaliyette bulunma yasağı kapsamına girenler listesine dâhil edilmesinde yasal isabet görülmemiştir.”*²²⁵ Abdülkerim Doğru, bu karar ile daha Genel Başkan olmadan evvel bu meseleyi haletmiş ve siyasi yasağını kaldırmıştır.

Abdülkerim Doğru, Genel Başkan olduktan hemen sonra MÇP ve RP'nin birleşmesi gündeme gelmiştir. Bu konu hakkında Abdülkerim Doğru *“RP'li arkadaşlar beraber yola çıktığımız dava dostlarımız. Onlardan kopmuş değilim. Günün değişen şartlarına göre RP ile birleşme ortamına girebiliriz. İlk ılımlı hamleyi onlar yaptığı için Allah katında büyük sevaba girdiler. Bu hayırlı işin sonu inşallah birleşmede biter”* diyerek bu konuda istekli olduğunu göstermiştir. RP Genel Başkanı Ahmet Tekdal'da bu konuya istekli bakmış ve *“iki partinin tabanı zaten aynı. Müşterek geçmiş ölçülerinde mutabakat sağlanabilir. Bu durum da siyaset alanında daha güçlü olabiliriz”* demiştir.²²⁶

²²⁴ Bora, a.g.e, 233.

²²⁵ Milliyet, Sayı 14181, 5 Mayıs 1987.

²²⁶ Milliyet, Sayı 14170, 24 Nisan 1987.

Sağ cemahta partilerin birleştirilmesine yönelik izlenen politikalar Abdülkerim Doğru'nun Genel Başkanlık icraatlarının ana eksenini teşkil etmiştir. Zaten Abdülkerim Doğru, Alparslan Türkeş tarafından MÇP Genel Başkanı adayı gösterilirken Türkeş'e ile aralarındaki anlaşmanın bu hususta olduğunu açıklamıştır. Sağ cemahta birleştirilmesi istenilen partiler ise MÇP, RP ve IDP'dir.²²⁷ Birleşme görüşmeleri 1987 yılının yaz aylarında hız kazanmıştır. IDP Genel Başkanı Aykut Edibali, 26 Haziran 1987'de MÇP, IDP ve RP'nin birleşmesine yönelik olarak hazırladığı "Milli Partiler Arası Fazilet Misakı" adı ile bir öneri metnini Abdülkerim Doğru'yu sunmuştur. Bu metinde nasıl bir birleşme öngördüklerini belirten Edibali şu açıklamayı yapmıştır.

"Kurtuluş savaşını esas alan bir misakı getirmeye çalışıyoruz. Yeni bir toplum kurulmasını amaçlıyoruz. Partileri, grupları iptal etmek diye bir amacımız yok iki partide birleşmeyi şiddetle isteyen şahıslar ve gruplar var. Ama bu birleşmeden rahatsız olan muhaliflerimiz engellemeye çalışacaktır. Yine de her türlü engel aşılacaktır. Adım adım birleşmeye giden bir öneri paketi getirdik. Milliyetçiler arası daimi yüksek şura kurarak, Türk milletinin ilk hedefler beyannamesini ortaya koymasını, böylece de iktidara yönelmeyi istiyoruz. Bu şurada ortak politikalar tespit edilir. Partiler yine de kalabilir veya kalkabilir. Amaç ortak demokratik bir topluluk ve toplum kurmaktır. Bu partilerde bu amacın kurucusu olur."

Edibali'nin bu önerisi üzerine Abdülkerim Doğru'da "Zahiri ayrılıkların halletmenin tek çaresi fedakârlıktır. Biz her türlü fedakârlığa hazırız. Bu öneri ile birleşmeyi yüzde elli gerçekleşmiş görüyoruz" demiştir.²²⁸ Birleşme fikrine partilerin yöneticileri sıcak baktıkları gibi bu fikir parti tabanlarında da olumlu karşılanmış hatta Kahramanmaraş'ta MÇP'nin ve RP'nin il parti binalarındaki parti tabelaları bile indirilmiştir. Ancak RP'sinin doğal lideri konumunda olan Necmettin Erbakan birleşme fikrine karşı çok net bir tavır almış ve "birleşerseniz ben de ayrı bir siyasi partiyi hemen kurdururum" diyerek karşı çıkmıştır. Necmettin Erbakan'ın bu kesin tavrından sonra Ahmet Tekdal kamuoyuna böyle bir çalışmalarının olmadığına dair

²²⁷ Bora, a.g.e, 235.

²²⁸ Milliyet, Sayı 14232, 27 Haziran 1987.

açıklama yapmıştır.²²⁹ Erbakan'ın gösterdiği bu olumsuz tavır sağ cenahta partilerin birleştirilmesi fikrini olanaksız kılmıştır.

3.3.1.2. Devlet Bahçeli'nin Genel Sekreterlik Faaliyetleri

Devlet Bahçeli,²³⁰ 12 Eylül Darbesi sonrası dönemde Ülkücü Hareket'in derlenmesi ve toplanması için Ali Güngör ile birlikte hareket ederek birtakım çalışmalar yürütmüştür. Mayaş yayınevini kurmuşlar ve Töre dergisinin imtiyaz hakkını satın almışlardır. Aynı zamanda bu zor dönemlerde ülkücülerin ihtiyaçlarını gidermek için kaynak oluşturmaya da çalışmışlardır. Ancak daha sonra Devlet Bahçeli ve ekibinin Ülkücü Hareket içerisinde çıkış yapmasını istemeyenler tarafından Devlet Bahçeli aleyhine propaganda yürütülmüştür. Bunun üzerine Devlet Bahçeli, Ülkücü Hareket içerisinde ikilik tehlikesinin çıkmasını önlemek için teşkilatlanma çalışmalarına ara vermiş ve parti faaliyetlerine mesafeli durmuştur.²³¹

1987 yılına kadar parti faaliyetlerine karşı mesafeli duruşunu devam ettiren Devlet Bahçeli, 1987 yılında Alparslan Türkeş'in isteği ile Gazi Üniversitesindeki öğretim görevliliğinden ayrılarak MÇP'ye katılmış ve Birinci Olağanüstü Kongrede MÇP

²²⁹ Müftüoğlu, a.g.e, 40.

²³⁰ Devlet Bahçeli: 1 Ocak 1948 tarihinde Osmaniye'de doğmuştur. İlköğrenimini Osmaniye'de, orta öğrenimini İstanbul'da tamamlayan Devlet Bahçeli, yüksek öğrenimini Ankara İktisadi ve Ticari Bilimler Akademisinde tamamlamıştır. Devlet Bahçeli, 1967 yılında Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisinde öğrenci iken Ülkü Ocağı kurucusu ve yöneticisi olarak görev almıştır. 1970-1971 yıllarında Türkiye Milli Talebe Federasyonu Genel Sekreterliği görevlerinde bulunan Bahçeli, bir yandan Ülkücü Hareket içerisinde aktif olarak yer alırken, diğer yandan da akademik alandaki çalışmalarını devam ettirmiştir. 1972 yılından itibaren Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi ve bağlı Yüksek Okullarda İktisat Bölümü asistanı olarak görev yapmış, Ülkücü Maliyeciler ve İktisatçılar Derneği'nin ve Üniversite Akademi ve Yüksekokullar Asistanları Derneği'nin kuruculuk ve Genel Başkanlıklarında bulunmuştur. Devlet Bahçeli, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde İktisat Doktorası yapmış ve aynı üniversitede 1987 yılına kadar öğretim üyeliği görevini sürdürmüştür. Devlet Bahçeli bu süre içerisinde Türk-İslam âlemi, Türkiye ve Dünya Ekonomisi, Türk Tarihi ve Dış Politika konularıyla ilgilenmiş ve bu alanlarda akademik çalışmalar yapmıştır. 12 Eylül Darbesinden sonra cezaevlerindeki MHP ve Ülkücü kuruluşların mensupları için takdirle karşılanan çalışmalarda bulunan Devlet Bahçeli, Alparslan Türkeş'in isteği üzerine 17 Nisan 1987 tarihinde üniversitedeki görevinden istifa etmiş ve 19 Nisan 1987 tarihinde yapılan MÇP Birinci Olağanüstü Kongresinde parti yönetimine seçilerek Genel Sekreterlik görevine getirilmiştir. MÇP ve MHP'nin yönetim kadrolarındaki görevi, günümüze kadar kesintisiz olarak süren Devlet Bahçeli, Genel Sekreterlik, Genel Başkan Yardımcılığı, Merkez Yürütme Kurulu Üyeliği, Merkez Karar Kurulu Üyeliği, Genel Başkan Baş-Danışmanlığı görevlerinde bulunmuş ve Alparslan Türkeş'in vefatı sonrasında 6 Temmuz 1997 tarihinde MHP'nin Beşinci Olağanüstü Kongresinde MHP Genel Başkanlığına seçilmiştir. 21, 23, 24, 25, 26 ve 27. dönemde Osmaniye Milletvekili seçilen Devlet Bahçeli 57. Hükümette Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcılığı görevini yürütmüştür. 5 Kasım 2000, 12 Ekim 2003, 19 Kasım 2006, 8 Kasım 2009, 4 Kasım 2012, 21 Mart 2015 ve 18 Mart 2018 tarihlerindeki MHP Olağan Büyük Kongrelerinde MHP Genel Başkanı seçilmiştir. 6 Temmuz 1997 tarihinden itibaren kesintisiz olarak MHP Genel Başkanlığı görevinde bulunan Devlet Bahçeli bugün hâlihazırda bu görevi ifa etmektedir. <https://www.mhp.org.tr>. Erişim: 01.05.2019, 22.15.

²³¹ Yalçın, a.g.e, 21-22.

yönetimine girerek Genel Sekreterliğe getirilmiştir. Devlet Bahçeli, MÇP Genel Sekreterliğine getirildikten sonra bu makamı aktifleştirmiş ve icra makamı haline getirmiştir. Devlet Bahçeli'nin faaliyetleri ile birlikte MÇP organizasyon kabiliyeti yüksek, profesyonel bir parti çalışması içerisine girmiş ve MÇP'de daha çok bilimsel esasların göz önünde tutulduğu profesyonel politik araçlar geliştirilmeye çalışılmıştır. Devlet Bahçeli'nin modernleştirici faaliyetleri orta ve uzun vadede MÇP'yi dava ve fikir partisi olmasının yanı sıra belirli bir oranda kitle partisi haline getirmeyi de başarmıştır.²³² Devlet Bahçeli, Genel Sekreterlik görevine getirildikten hemen sonra Yeni Düşünce gazetesine verdiği röportajda şunları söylemiştir;

“...hareketimiz, mücadelesini tamamen meşru zeminde sürdürme karar ve iradesindedir. Hukukun üstünlüğünü esas alan, insan haklarına saygılı, demokratik çok partili parlamento rejimi vazgeçilmez görmekteyiz. Maceracı açılımlar hiç bir zaman yanında olmadığımız ve olmayacağımız tutumlardır. Politik mücadelenin ötesinde kültür ve medeniyet boyutlarındaki davamız, sevgiye ve gönüle dayanan bir çalışma metodunu bizim için tek ve vazgeçilmez metot haline getirmektedir. İlim, tefekkür ve iman üzerine yükselen dünya görüşümüzün tek aracı kelamdır. Dilimiz ve kalemimiz, kelamın hizmetinde olacaktır. Bizim dışımızda siyasi yelpazenin çeşitli kesimlerine kümelenmiş olan politik oluşumlar, bu ülkenin sosyal gerçekleri şeklinde görüyor, millet iradesinin değişik renkleri olarak duyuyoruz. Bu politik çizgilerle kurulacak medeni ilişkilerin ülke için faydalı olacağına inanıyoruz...”²³³

Devlet Bahçeli'nin bu açıklamaları MÇP'nin yeni dönemde izleyeceği yol haritasını dair önemli mesajlar içermektedir. Devlet Bahçeli'nin başka siyasi oluşumları sosyal bir gerçeklik olarak gördüklerini ve saygı duyduklarını söylemesi, MÇP'nin yeni dönemde çatışmacı bir tavır içerisinde olmayacağını, uzlaşıcı ve bütünleştirici bir politika izleyeceğine ve eski yönetimin fanatizm üzerine kurulu politik söyleminin terk edileceğine dair yeni yönetimin kamuoyuna ilk mesajı olmuştur.

²³² Bora, a.g.e,237.

²³³ Yeni Düşünce, Sayı 286, 24 Nisan 1987.

Devlet Bahçeli'nin uzlaşıcı ve demokrat mesajları eski yönetimin görevde olduğu sırada kamuoyunda MÇP'ye karşı oluşan olumsuz kanaatleri değiştirmiştir. Yeni yönetimin uzlaşıcı söylemleri ile birlikte MÇP kendisine uzak duran sermaye çevrelerine güven vermiş ve partinin mali kaynaklarında önemli bir gelişme meydana gelmiştir.²³⁴

3.4. Siyasi Yasakların Kaldırılması (6 Eylül 1987 Referandumu)

1982 Anayasasının geçici 4. maddesine göre 12 Eylül Darbesi öncesi faaliyet gösteren pek çok siyasetçiye on yıl siyaset yapma yasağı getirilmiştir.²³⁵ Bu yasaklı siyasetçilerin başında Türkiye'de dört ana siyasi kampın liderleri olan Alparslan Türkeş, Süleyman Demirel, Bülent Ecevit ve Necmettin Erbakan bulunmaktaydı.

19 Nisan 1983 tarihinde siyasi partilerin kurulmasına izin verilmesiyle birlikte yasaklı liderler kendi fikirlerini temsil eden yeni partilerde “doğal liderlik” otoritelerini kullanarak perde arkasından bu partileri idare etmişlerdir. Bu durum bazı siyasi partilerin başında biri “emanetçi lider” diğeri “doğal lider” olmak üzere çifte bir başkanlık durumunu ortaya çıkarmıştır. Bu fiili durum özellikle 28 Eylül 1986'da yapılan ara seçimlerde yasaklı liderlerin sahaya inerek kendi fikirlerini temsil eden yeni partiler lehine seçim çalışmalarına katılmaları ile daha belirgin bir hale gelmiştir. Bunun üzerine Cumhurbaşkanı Kenan Evren ortaya çıkan fiili durumun

²³⁴ Bora, a.g.e, 238.

²³⁵Bkz. Geçici 4. Madde 1.)16 Ekim 1981 tarih ve 2583 sayılı Kanunla feshedilmiş bulunan siyasi partilerden; 11 Eylül 1980'den sonra gerek parti tüzelkişiliği, gerek bunların merkez yöneticilerinden veya Parlamento üyelerinden herhangi biri hakkında Türk Ceza Kanununun İkinci Kitabının birinci babında yer alan Devletin şahsiyetine karşı işlenmiş cürümlerden herhangi biri ile ilgili olarak kamu davası açılmış, olanlarla 11 Eylül 1980 tarihinde iktidar partisi ve ana muhalefet partisi durumunda bulunan siyasi partilerin;

a) 1 Ocak 1980 ve daha sonraki tarihlerde; genel başkan, genel başkan yardımcıları veya vekilleri, genel sekreterleri, bunların yardımcıları ve merkez yönetim kurulu veya benzeri organların üyeleri; Anayasanın halkoylaması sonucu kabulü tarihinden başlayarak on yıl süre ile siyasî parti kuramazlar; Anayasa hükümlerine dayalı olarak kurulacak siyasî partilere üye olamazlar, bu partiler tarafından veya bağımsız olarak milletvekili genel ve ara seçimlerinde, mahalli seçimlerde aday gösterilemezler ve aday olamazlar. Siyasî partilerle herhangi bir şekilde bağlantı kuramazlar ve siyasî partilerde fahri olarak bile herhangi bir görev alamazlar.

b) 1 Ocak 1980 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisinde üye bulunan milletvekilleri ile senatörler, Anayasanın halkoylaması sonucu kabulü tarihinden başlamak üzere beş yıl süre ile siyasi parti kuramazlar, kurulacak siyasi partilerin merkez yönetim kurullarında veya benzeri organlarda görev alamazlar.

2.) 1 Ocak 1980 tarihinde kontenjan senatörü veya Cumhuriyet Senatosunun tabii üyesi olanlar ile Türkiye Büyük Millet Meclisinin bağımsız üyelerinden; haklarında Türk Ceza Kanununun ikinci Kitabının birinci babında yer alan Devletin şahsiyetine karşı işlenmiş cürümlerden herhangi biri ile kamu davası açılmış bulunanlar veya birinci fıkrada nitelendirilen siyasi partilerden birine girmiş olanlar birinci fıkraya (b) bendi hükümlerine tabi olurlar. **Resmi Gazete, Sayı 17863 mükerrer, 9 Kasım 1982.**

hukukileştirilmesi için halka başvurularak bu konuda referandum yapılmasını istemiştir.²³⁶

ANAP iktidarı bu dönemde ülke sorunları karşısında büyük bir sıkışmışlık içerisine girmiştir. Bilhassa ekonominin olumsuz yönde sonuçlar vermesi üzerine enflasyon oranları artmaya başlamış hükümet ise bu enflasyon artışını engelleyememiştir. Hükümetin bu sıkışmışlığını fırsat bilen yasaklı siyasiler, basınında desteğini alarak yasakların kaldırılmasına yönelik propaganda yürütmeye başlamışlardır.²³⁷ Başbakan Turgut Özal ise yasakların kaldırılmasına yönelik çabalara karşı çıkmıştır. Turgut Özal, ANAP'ın İkinci Olağan Kongresinde yaptığı konuşmada yasakların kaldırılmak istenmesini anarşi özlemciliği olarak tanımlamış ve buna taraftar olanları da bu suça alet olmakla itham etmiştir. Başbakan Özal, siyasi yasakların kaldırılmasına karşı olumsuz bir tutum içerisinde davranırsa da artan kamuoyu baskısına fazla dayanamamıştır. Meseleyi çözüme kavuşturmak isteyen Turgut Özal, Cumhurbaşkanı Evren ve DYP ile ilke bazında anlaşarak anayasa değişikliğini TBMM'nin gündemine getirmiştir. Kabul edilen anayasa değişikliği ile seçmen yaşı 20'ye düşürülmüş, milletvekili sayısı 450'ye çıkarılmış, anayasa değişikliğini içeren 175. madde yumuşatılmış ve siyasi yasakları içeren geçici 4. madde kaldırılmıştır. Ancak siyasi yasakların nihai olarak kaldırılması referanduma sunulması gerçekleştirilmesi şartına bağlanmıştır.²³⁸

Muhalefet ise yasakların kaldırılmasının referandum şartına bağlanmasına tepki göstermiş ve meselenin Mecliste çözüme kavuşturulmasını savunmuştur. DYP ve SHP, Anayasa Mahkemesine başvurarak anayasa değişikliği ile kaldırılan geçici 4. maddesinin kaldırılması için getirilen referandum şartının iptalini istemiştir.²³⁹ Anayasa Mahkemesi 18 Haziran 1987 tarihinde başvuruyu incelemiş ve iptal istemini yetkisizlik gerekçesiyle reddetmiştir.²⁴⁰

²³⁶Tanör, a.g.e, 71.

²³⁷Özlem Eştürk, **Türkiye'de liberalizm: 1983 - 1989 Turgut Özal Dönemi Örneği**, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hatay, 2006, 55.

²³⁸Tanör, a.g.e,72.

²³⁹ Milliyet, Sayı 14203, 27 Mayıs 1987.

²⁴⁰TBMM Araştırma Merkezi, **Bir Doğrudan Demokrasi Aracı Olarak Referandum Uygulama Örnekleri Türkiye-ABD-Avrupa Ülkeleri**, Yayın Koordinatörü Doç. Dr. Ahmet Yıldız, Ankara, 2010, 130.

Turgut Özal, yasakların kaldırılmak istenmesine karşı büyük bir direnç göstermiştir. Özal'ın çekincesinin sebebi ise sağ cenahta alternatifsizliğinin sona ermesinden endişe etmesi olmuştur. Çünkü kendisi 1983 seçimlerinde sadece üç partinin katılabildiği bir seçim ile iktidara gelmeyi başarabilmiştir. Siyasi yasakların kalkması durumunda yasaklı bulunan liderlerin siyasi kamplarına geri dönecekleri ve partileri ile buluşacakları açıktı, bu durumda özellikle sağ yelpazede alternatifsiz olan Özal'a karşı yeni alternatifleri ortaya çıkaracaktı. Özal, yasakların kalkması halinde sağ siyasi kampta Demirel, Erbakan ve Türkeş gibi deneyimli siyasetçilerin geri döneceğini görmüş bu yüzden yasakların kalkmasını istememiştir.

Turgut Özal, bütün bu endişeleri ile birlikte referandumda hayır kampanyası yürütürken muhalefet partileri ise evet kampanyası yürütmüştür. Demirel, Ecevit, Erbakan ve Türkeş gibi siyasi yasaklı liderlerde evet çıkmasına yönelik yoğun bir çaba sarf etmişlerdir. Referandumda sermaye çevreleri de evet yönünde görüş bildirmişlerdir. Sermaye çevrelerinin yasakların kalkmasına ilişkin isteğinin altında yasakların devam etmesi halinde Türkiye'nin Avrupa Topluluğuna üyeliliğinin uzayacağı ve yabancı sermayenin yasaklardan olumsuz etkileneceği kanısı etkili olmuştur.²⁴¹

6 Eylül 1987 tarihinde yapılan referandumda toplam geçerli oylar üzerinden 11.711.461 evet, 11.636.395 hayır oyu çıkmıştır. Bu sonuçların oransal karşılığı ise %50,16 evet, %49,4 hayır olmuştur. Ülke genelinde sadece 75.000 oy farkı ile kıl payı evet çıkmış ve siyasi yasaklar kaldırılmıştır. Bu referandum sonuç olarak müspet bir netice vermiş olsa bile temel hak ve özgürlüklerin kullanımının referandum sonucuna bağlanmış olması anti-demokratik bir uygulama olarak görülmüştür.²⁴²

3.5. MÇP'de Genel Başkanlık Bunalımının Doğması

MÇP'de Abdülkerim Doğru'nun Genel Başkan olmasıyla tırmanan Genel Başkanlık bunalımı esasında MP'nin kuruluşundan itibaren Ülkücü Hareket içerisinde olagelen bir sorundur. MP, kuruluşunun akabinde değişik sebeplerden ötürü bir yıl içerisinde sırasıyla Mehmet Pamak, Ahmet Özsoy ve İsmail Hakkı Yılanlıoğlu olmak üzere üç

²⁴¹ Milliyet, Sayı 14253, 18 Temmuz 1987.

²⁴² TBMM Araştırma Merkezi, a.g.e, 131-133.

Genel Başkan değiştirmek zorunda kalmıştır. Dördüncü Genel Başkan Ali Koç'un Genel Başkanlığı da parti tabanında sürekli olarak sorgulanmıştır.²⁴³

12 Eylül Darbesi sonrası Ülkücü Hareket'te baş gösteren bu sorun sadece salt bir Genel Başkanlık sorunundan öte bir liderlik sorunu idi. Lider-teşkilat-doktrin disiplinine göre yetiştirilen ülkücü kadrolar için "karizmatik" bir lider olan Alparslan Türkeş'in 12 Eylül Darbesi sonrası uzun yıllar tutuklu kalması ve siyasi yasaklı bulunması Ülkücü Hareket'i Alparslan Türkeş'in liderlik karizmasından mahrum bırakmıştır. Bu mahrum kalış ülkücü kadroları bocalatmış ve liderlik karizması bulunmayan Genel Başkanları sürekli olarak sorgulatmıştır. Devlet Bahçeli ve Ali Güngör ekibinin partideki modernleştirici politikaları MÇP'yi profesyonel bir çizgiye getirmiş ve parti tabanında moral ve motivasyon açısından belli bir başarı sağlamış olsa da bütün bu olumlu gelişmelere rağmen Abdülkerim Doğru'nun MSP kökenli olması MÇP kadrolarında Genel Başkanlık bunalımını derinleştirmiştir.

MÇP'li kadroların Abdülkerim Doğru'yu "Emanetçi Genel Başkan" olarak görmelerine karşın Abdülkerim Doğru kendisini gerçek bir lider olarak görmüş ve MÇP'de Genel Başkanlık sorunu olmadığını belirtmiştir. Ülkücü Hareket'in doğal lideri olan Alparslan Türkeş'in 6 Eylül 1986'da siyasi yasağının kalkması ile birlikte ülkücü kadrolar karizmatik liderlerine biran önce kavuşma arzusu ile hareket etmişler ve bu durum MÇP'de Genel Başkanlık bunalımını daha da tırmanmıştır.²⁴⁴

3.6. İkinci Olağanüstü Kongre ve Alparslan Türkeş'in Genel Başkan Olması

Siyasi yasakların 6 Eylül 1986'da kalkmasıyla birlikte diğer liderler gibi Alparslan Türkeş'te siyaset yapabilme hakkına tekrar kavuşmuştur. Bu gelişme ile birlikte Alparslan Türkeş'in perde arkasından "Emanetçi Genel Başkanlar" ile yönetmeye çalıştığı MÇP'nin başına geçebilmesi için hukuki hiçbir engel kalmamıştır. Alparslan Türkeş referandumdan sonra İzmir'de verdiği ilk demeçte "*Ben partimde çaycılık dâhil her görevi yapmaya hazırım...*"diyerek partiye döneceğinin ve "emanetini" yani Genel Başkanlığı geri almayı düşündüğünün ilk işaretini vermiştir.²⁴⁵

²⁴³ Turgut, a.g.e,399-407.

²⁴⁴ Bora, a.g.e,238.

²⁴⁵ Müftüoğlu, a.g.e,46

Alparslan Türkeş'in bu çıkışı ülkücü camiyayı heyecanlandırmış ve Genel Başkanlığı başından itibaren sorgulanan Abdülkerim Doğru'ya "emanetçi" olduğu yönündeki telkinler artmıştır. Bu arada MÇP MKYK'sı toplanarak olağanüstü kongre kararı alınmış, kongre tarihi ise 4 Ekim 1987 olarak belirlenmiştir. Bunun üzerine Abdülkerim Doğru MKYK toplantısında gündemde olmamasına rağmen olağanüstü kongre kararı alınarak Alparslan Türkeş'in Genel Başkanlığa getirilmek istendiğini belirtmiş görevinden ve partisinden istifa etmiştir.²⁴⁶

Bu gelişmelerle birlikte Alparslan Türkeş'te 20 Eylül 1987 günü MÇP'ye üye olmuştur. Alparslan Türkeş'le birlikte eski MHP milletvekilleri Mehmet Irmak, İsmet Kapısız, Faruk Demirtola ve MHP Genel Başkan Yardımcısı Tahsin Ünal'da MÇP'ye üye olmuşlardır. Üyelikler için MÇP Genel Merkezinde düzenlenen törende konuşan Türkeş, Genel Başkanlık makamını haiz bir üslup ile şunları söylemiştir.

*"MÇP hiçbir partiyle işbirliği yapmadan kendi başına seçimlere giriyor. Bağımsız milletvekili gibi tertiplerimiz söz konusu değildir. Türk milliyetçilerinin toplanacağı saflar MÇP'dir. Başka partilerde daha fazla şans olduğu için oralara gidenler ülkücülükten istifa etsin. Onlar etmezlerse biz zaten kaydını siliyoruz. ANAP'ta, DYP'de aday olsunlar diye ben kimseye izin vermedim. Onları söyleyenler külliye yalancılardır. Dokuz ışığı benimseyen insanlar kaç kişi olursa olsun benim yanımda bulunsunlar."*²⁴⁷

MÇP'nin İkinci Olağanüstü Kongresi 4 Ekim 1987 tarihinde gerçekleştirilmiş Alparslan Türkeş Genel Başkanlık için tek aday olarak gösterilmiştir.²⁴⁸ Alparslan Türkeş kongrede yaptığı konuşmada MÇP'nin 12 Eylül Darbesi sonrası yeni siyasal dönemde geliştirdiği temel retorik olan ülkücü camianın tek çatı altında toplanması savını tekrarlamış ve "bütün milliyetçileri, ülkücüleri, bütün arkadaşlarımı ve evlatlarımı yuvalarına dönmeye çağırıyorum" diyerek başka partilere giden ülkücülere geri dön çağrısında bulunmuştur. Alparslan Türkeş, konuşmasında MÇP'nin stratejisinin dört ilke bazında oluştuğunu belirtmiş ve bu dört ilkeyi şu şekilde açıklamıştır.

²⁴⁶ Milliyet, Sayı 14311, 17 Eylül 1987.

²⁴⁷ Milliyet, Sayı 14315, 21 Eylül 1987.

²⁴⁸ Milliyet, Sayı 14329, 5 Ekim 1987.

“Birincisi, meşruiyetçilik ve kanun çerçevesi içerisinde çalışmak olacaktır. İkincisi, hukukun üstünlüğüne esas alan hürriyetçi çok partili demokratik yönetim ideali ve yönetimi olacaktır. Üçüncüsü, insan haklarını korumak ve savunmak olacaktır. Dördüncüsü ise hiçbir ayırım gözetmeksizin bütün vatandaşlarımıza karşı sevgi ve saygıyı temel alan gönül seferberliği faaliyeti, tutumu olacaktır.”²⁴⁹

İkinci Olağanüstü Kongrenin neticesinde Alparslan Türkeş, kullanılan 210 oyun tamamını alarak MÇP Genel Başkanlığına seçilmiştir. Böylelikle ülkücü camia yedi yıl aradan sonra “Başbuğları” Alparslan Türkeş’in liderliğine kavuşmuşlardır. Ülkücü camia açısından İkinci Olağanüstü Kongrenin en bariz önemi de bu husus olmuştur.²⁵⁰ Alparslan Türkeş’in Genel Başkan olmasıyla birlikte MP’nin kuruluşundan itibaren başlayan ve artarak devam eden Genel Başkanlık bunalımı da çözülmüştür. İkinci Olağanüstü Kongre sonucunda oluşan parti yönetimi bkz. Ek-4.

3.7. 29 Kasım 1987 Milletvekilliği Genel Seçimleri ve MÇP

Sağ siyasi kampta alternatifsizliğini devam ettirmek isteyen Turgut Özal, 6 Eylül 1987’de yapılan referandumda siyasi yasakların kalkmaması için hayır kampanyası yürütmüş fakat 75 bin gibi çok az bir oy farkıyla siyasi yasakların kalkmasına mani olamamıştır. Bu durum üzerine Turgut Özal, referandum sonuçları belli olur olmaz partisinin MKYK toplantısını gerçekleştirmiş ve erken seçim kararı alarak²⁵¹ muhalefet partilerini hazırlıksız yakalamak istemiştir. Bu durumun farkında olan muhalefet partileri başta DYP olmak üzere Turgut Özal’ın erken seçim hamlesine itiraz etmiş ve seçimi boykot etmek istemişlerdir. Fakat ana muhalefet partisi SHP seçimin boykot edilmesine destek vermemiş ve seçimlere katılacağını açıklamıştır. Muhalefet partilerinin kendi aralarındaki anlaşmazlıkları sebebiyle seçimleri boykot etme düşüncesi uygulanamamıştır.²⁵²

Bütün bu tartışmalar devam ederken iktidar partisi ANAP erken seçim için gereken yasal düzenlemeyi TBMM’nin gündemine getirmiştir. Mecliste kabul edilen erken seçim yasası Cumhurbaşkanı tarafından onaylanmış ve resmi gazetede yayınlanarak

²⁴⁹ Cumhuriyet, Sayı 22669, 5 Ekim 1987.

²⁵⁰ Nihat, a.g.e,114.

²⁵¹ Cumhuriyet, Sayı 22641, 7 Eylül 1987.

²⁵² Milliyet, Sayı 14305, 11 Eylül 1987.

yürürlüğe girmiştir. Böylelikle erken seçimin 1 Kasım 1987 tarihinde yapılması kararlaştırılmıştır.²⁵³ SHP ise seçimin 1 Kasım 1987’de yapılmasının çok erken olduğunu belirterek yasanın iptalini Anayasa Mahkemesi’ne götürmüştür.²⁵⁴ Anayasa Mahkemesi’nin müdahalesi sonrasında iktidar partisi ANAP seçim yasasında değişiklik yapmak zorunda kalmış ve üzerinde değişiklik yapılan erken seçim yasası 19 Ekim 1987 tarihinde resmi gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Yürürlüğe giren bu yasaya göre seçim tarihi 29 Kasım 1987 olarak belirlenmiştir.²⁵⁵

29 Kasım 1987 seçimlerinde doğru gidilirken Türkiye’de siyaset kurumu yeniden şekillenmiş ve siyasi yasakları kalkan eski liderler siyasete geri dönmüştür. Süleyman Demirel DYP’nin, Necmettin Erbakan RP’nin, Bülent Ecevit DSP’nin ve Alparslan Türkeş MÇP’nin Genel Başkanı olmuştur. Ayrıca 1983 seçimlerini girebilen üç partiden biri olan MDP kendini feshetmiş, HP ise SHP ile birleşmiştir. 29 Kasım seçimleri eski siyasiler ve yeni siyasilerin ilk seçim yarışı olmuştur.²⁵⁶

29 Kasım 1987 seçimlerinde MÇP, seçim kampanyasını Turgut Özal eleştirisi üzerine kurmuştur. MÇP Genel Başkanı Alparslan Türkeş seçim çalışması için gittiği yerlerde direk olarak Özal’ı eleştirmiştir. Alparslan Türkeş, Hatay Dört Yol’da yaptığı konuşmada Turgut Özal’ı yalancılıkla itham etmiş ve Özal’ın “*milliyetçi ve muhafazakârız*” demesine rağmen solcularla işbirliği yaptığını söylemiştir.²⁵⁷ Türkeş, Samsun’da yaptığı konuşmada ise Özal’ın solcuları ve bölücüleri milletvekili adayı yaptığını ileri sürerek milletin Özal’a oy vermeyeceğini söylemiştir.²⁵⁸

Alparslan Türkeş, seçim çalışmaları kapsamında ziyaret ettiği Ankara’nın Nallıhan, Beypazarı ve Ayaş ilçelerinde yaptığı konuşmalarda yine Turgut Özal’ı hedef almış ve şu sözlerle eleştirmiştir. “*Seçimler öncesinde halkımız yine sıkıntılı ve dertlidir. Ülkemize dört bir yandan saran tehlikeler gün geçtikçe büyümektedir. Türkiye milletlerarası platformlarda hiçte iç açıcı olmayan bir görünüm içindedir. Bir yandan bunların tesiriyle ortaya çıkan başarısızlık göstergesi dış münasebetlerimiz ülkemizin baş ağrıtan meseleleri olarak gündemdedir.*” Bütün bu sorunlardan Özal’ı

²⁵³ Resmi Gazete, Sayı 19571 mükerrer, 11 Eylül 1987.

²⁵⁴ Cumhuriyet, Sayı 22647, 12 Eylül 1987.

²⁵⁵ Resmi Gazete, Sayı 19609, 19 Ekim 1987.

²⁵⁶ Ayşe Erkmen, Türkiye’de 1950 ile 2002 Yılları Arasında Uygulanan Genel Seçim Sistemlerinin Halk İradesine Etkisi, **Gaziantep University Journal of Social Sciences**, 18, 2018, 1237- 1238.

²⁵⁷ Milliyet, Sayı 14356, 1 Kasım 1987.

²⁵⁸ Milliyet, Sayı 14363, 8 Kasım 1987.

sorumlu tutan Türkeş ayrıca referandum ve seçim emrivakileri ile memleketin 6 aydır “Meclissiz” yönetildiğini söylemiştir.²⁵⁹ Seçim kampanyası döneminde MÇP açısından yaşanan önemli bir gelişmede MÇP hakkında açılan kapatma davası olmuştur. Alparslan Türkeş’in vatandaşlara Kuran-ı Kerim dağıtmasından dolayı hakkında savcılık tarafından dava açılmış ve MÇP’nin kapatılması istenmiştir. MÇP kapatma davasını iyi bir savunma ile ikinci celsede düşürmüş ve bu badiyeden kurtulmayı başarmıştır.²⁶⁰

MÇP seçimlerde “Devlet ve Millet olarak Gönül seferberliği ile Yeni Ufuklara ve Güvenli Yarınlara” başlığı ile uzunca bir metinden oluşan seçim beyannamesi yayınlamıştır. Seçimlerde kullanılacak vaatlerin, afişlerin ve sloganların yer aldığı beyannamede, “*milliyetçiler MÇP’de birleşiniz*” çağrısı yapılmış ve ülkücü fikriyatın siyasi temsilcisinin MÇP olduğu vurgulanmıştır.²⁶¹ 29 Kasım 1987 tarihinde yapılan milletvekili genel seçimlerine ANAP, SHP, DYP, DSP, RP, MÇP ve IDP olmak üzere toplam yedi parti ve 72 bağımsız aday katılmıştır.²⁶² Seçim sonuçları şu şekildedir;

Tablo 6: 29 Kasım 1987 Milletvekili Seçim Sonuçları

Seçmen sayısı		26.376.926				
Oy kullanan Seçmen Sayısı		24.603.541				
Seçime Katılma Oranı		%93,3				
Geçerli Oy Sayısı		23.923.687				
Gümrük Kapılarındaki Geçerli Oy Sayısı		47.942				
Toplam Geçerli Oy Sayısı		23.971.629				
Partiler	Aldığı Oy sayısı	Oy Oranı (%)	Mv. sayısı	Meclis Sandalye Oranı (%)	Aşkın/Eksik Temsil (+/-)	Mv. Başına Oy Sayısı
ANAP	8.704.335	36,8	292	64,9	+28,6	29.809
DSP	2.044.576	8,5	—	—	-8,5	—
DYP	4.587.062	19,1	59	13,1	-6,0	77.746
IDP	196.272	0,8	—	—	-0,8	—
MÇP	701.538	2,9	—	—	-2,9	—
RP	1.717.425	7,2	—	—	-7,2	—
SHP	5.931.000	24,8	99	22,0	-2,8	59.909
Bağımsız	89.421	0,4	—	—	0,4	—
Toplam	23.871.629	100,0	450	100,0	+/-0,0	53.159

(Kaynak: Erol Tuncer, **Osmanlıdan Günümüze Seçimler 1877-1999**, 1. Baskı, Ankara: TESAV Yayınları, 2002, s. 330.)

²⁵⁹ Cumhuriyet, Sayı 22705, 10 Kasım 1987.

²⁶⁰ Müftüoğlu, a.g.e, 75.

²⁶¹ TBMM Kütüphanesi, **Milliyetçi Çalışma Partisi 1987 Seçim Bildirisi**, 88-703, 88-1693/ 1987

²⁶² Eştürk, a.g.t, 57.

3.7.1. 29 Kasım 1987 Seçimlerinin Değerlendirilmesi

29 Kasım 1987 seçimlerinde çifte barajlı nispi temsil/d'Hondt sistemine ek olarak kontenjan aday sistemi uygulanmış ve bu sisteme göre seçim çevresinde birinci olan parti kontenjan listesinden gösterilen aday otomatik olarak kendi çıkarmıştır.²⁶³ Seçimlerde uygulanan kontenjan sistemi ANAP'a Meclis aritmetiği için %28'lik bir aşkın temsil oranı sağlamıştır. ANAP, bu sonuçlar ile birlikte tek başına iktidar olmayı başarmış lakin seçim sistemindeki adaletsizlik ANAP iktidarının sorgulanmasına yol açmıştır. Ayrıca bu seçimlerin sonucunda oluşan TBMM'nin 18. Dönem parlamentosu tarafından 1989 yılında Cumhurbaşkanı seçilen Turgut Özal'ın Cumhurbaşkanlığı da bu husustan dolayı eleştirilere açık hale gelmiştir.²⁶⁴

MÇP açısından seçimlerin başarılı bir şekilde sonuçlanmadığı görülmektedir. MÇP'nin bu seçimlerde aldığı oy oranı MHP'nin en son girdiği 1977 milletvekilliği genel seçimlerindeki aldığı %6,4 oy oranına göre çok düşük kalmış ancak yaklaşık olarak yarısına yaklaşabilmiştir.²⁶⁵ MÇP yönetimi seçimlerde alınan başarısız sonuçlara ilişkin olarak ANAP iktidarının partizan tutumları, TV ve radyo propaganda tekniklerinden faydalanamaması ve %10 seçim barajının seçmeni büyük partilere yönlendirmesi gibi bazı mazeretler ileri sürmüştür. İleri sürülen bu mazeretlerde MÇP'nin haklılık payı olduğunu söylemek mümkündür. Aynı zamanda MÇP parlamentoda grubu bulunmayışının oy oranı üzerinde olumsuz etki yaptığını da iddia etmiştir. Lakin aynı durumda olan Refah Partisi'nin bu seçimlerde, orjini olan MSP'nin 1977'de aldığı %8,6'lık oy oranını hemen hemen yakalaması MÇP yönetiminin bu mazeretini geçersiz kılmaktadır.²⁶⁶

MÇP'nin bu seçimlerde en büyük sorunu 12 Eylül Darbesi sonrası başta ANAP olmak üzere başka partilere dağılan MHP tabanının tam anlamıyla kendi çatısı altına toplayamaması olmuştur. Ayrıca bu seçimlerde MÇP açısından birincisi, MÇP'nin girmiş olduğu ilk genel seçim olması, ikincisi ise Alparslan Türkeş'in 12 Eylül sonrası girdiği ilk seçim olması bakımından iki önemli ilk yaşanmıştır.

²⁶³ Erkmen, a.g.m, 1238.

²⁶⁴ Tuncer, a.g.e, 226.

²⁶⁵ Nihat, a.g.e,114.

²⁶⁶ Bora, a.g.e, 362.

MÇP bu seçimlerde en yüksek oy oranlarını, MHP'nin 12 Eylül 1980 öncesi geleneksel oy coğrafyası olan Yozgat, Kahramanmaraş, Erzincan, Erzurum, Sivas, Kayseri, Çorum ve Nevşehir gibi iç bölge illerinde yakalamıştır. Ancak bu illerdeki oy potansiyeli MÇP'nin siyaseten kendisini ispat etmek için halen yeterli seviyede gerçekleşmemiştir.

Tablo 7: 1987 Seçimlerinde MÇP'nin Türkiye Geneli İstatistiksel Bilgileri

İl	Toplam Geçerli oy	Aldığı Oy	Oran %
Adana	781.221	29.797	%3.8
Adıyaman	157.423	3.510	%2.2
Afyon	306.664	12.012	%3.9
Ağrı	127.668	1.410	%1.1
Amasya	176.215	7.356	%4.2
Ankara	1.644.545	82.625	%5.0
Antalya	465.482	9.754	%2.1
Artvin	111.508	1.467	%1.3
Aydın	406.469	6.620	%1.6
Balıkesir	548.552	9.893	%1.8
Bilecek	91.877	1.259	%1.4
Bingöl	76.778	837	%1.1
Bitlis	81.822	1.312	%1.6
Bolu	270.972	4.685	%1.7
Burdur	135.718	3.794	%2.8
Bursa	768.489	13.044	%1.7
Çanakkale	250.365	2.957	%1.2
Çankırı	116.017	6.444	%5.6
Çorum	284.164	19.346	%6.8
Denizli	355.635	7.121	%2.0
Diyarbakır	297.996	2.028	%0.7
Edirne	218.640	1.911	%0.9
Elazığ	201.188	7.458	%3.7
Erzincan	115.721	9.994	%8.6
Erzurum	330.364	25.112	%7.6
Eskişehir	341.722	5.459	%1.6
Gaziantep	404.324	12.987	%3.2
Giresun	213.031	7.850	%3.7
Gümüşhane	104.457	3.916	%3.7
Hakkâri	57.728	212	%0.4
Hatay	428.581	13.479	%3.1
Isparta	184.179	5.176	%2.8
Mersin	500.018	17.713	%3.5
İstanbul	3.111.132	36.805	%1.2
İzmir	1.319.412	13.009	%1.0
Kars	250.356	4.755	%1.9
Kastamonu	230.130	10.322	%4.5
Kayseri	396.519	27.170	%6.8
Kırklareli	168.139	1.542	%0.9
Kırşehir	112.523	6.791	%6.0
Kocaeli	402.058	7.292	%1.8
Konya	799.612	37.161	%4.7
Kütahya	289.170	10.208	%3.5
Malatya	272.100	5.452	%2.0
Manisa	579.568	8.630	%1.5

K.Maraş	310.111	31.009	%10
Mardin	212.057	932	%0.4
Muğla	279.079	3.367	%1.2
Muş	105.160	966	%0.9
Nevşehir	130.046	8.359	%6.4
Niğde	234.168	10.258	%4.4
Ordu	319.595	6.165	%1.9
Rize	166.683	4.324	%2.6
Sakarya	322.187	9.442	%2.9
Samsun	530.085	13.717	%2.6
Siirt	161.777	1.120	%0.7
Sinop	130.358	2.419	%1.8
Sivas	314.683	22.292	%7.1
Tekirdağ	228.331	1.936	%0.8
Tokat	307.006	18.185	%5.9
Trabzon	336.683	14.068	%4.2
Tunceli	57.503	563	%1.0
Şanlıurfa	270.845	2.721	%1.0
Uşak	145.872	3.068	%2.1
Van	173.198	7.120	%4.1
Yozgat	228.160	24.547	%10.8
Zonguldak	521.790	7.315	%1.4
Toplam	23.971.629	701.538	%2.9

(Kaynak: TÜİK verilerine göre hazırlanmıştır.)

3.8. MÇP İkinci Olağan Kongresi

MÇP açısından 29 Kasım 1987’de yapılan genel seçimler başarısız bir sonuç ortaya çıkarmış olsa bile Alparslan Türkeş’in karizmatik otoritesinin derleyici ve toparlayıcı etkisi kısa zamanda MÇP teşkilatları üzerinde kendisini göstermiş ve MÇP ulusal düzeyde faaliyetler gerçekleştirebilecek organizasyon kabiliyeti kazanmıştır. Bu bağlamda MÇP, 1988 yılının Mart ayında MKYK kararı alarak “*Vurguna, talana, rüşvete dur*” başlığı altında ANAP iktidarının ekonomi politikaları, zamlar ve pahalılığın eleştirilmesi amacı ile yurt genelinde protestolar düzenlemiştir. MÇP’nin bütün il ve ilçe teşkilatları protestoların düzenlenmesinden sorumlu tutulmuştur.²⁶⁷

Alparslan Türkeş, 1988 yılının Haziran ayında Avrupa seyahati gerçekleştirmiş ve Avrupa’daki ülkücü dernekleri tarafından düzenlenen toplantılara katılmıştır. Türkeş, Belçika’da yaptığı temaslarda “*Esas olan bizim davamızdır. Davanın lideri benim*”²⁶⁸ diyerek Avrupa’daki ülkücü teşkilatlara “Başbuğluk” otoritesini göstermiştir.

1988 yılına gelindiğinde yurt çapında ve Avrupa’da faaliyetler düzenleyebilecek organizasyon kabiliyeti kazanan MÇP, 27 Kasım 1987 tarihinde İkinci Olağan

²⁶⁷ Cumhuriyet, Sayı 22838, 22 Mart 1988.

²⁶⁸ Milliyet, Sayı 14567,5 Haziran 1988.

Kongresini gerçekleştirmiştir. Ankara Atatürk Kapalı Spor Salonunda gerçekleştirilen kongrede Genel Başkanlık için tek aday olan Alparslan Türkeş kullanılan 680 oydan 679'unu alarak yeniden MÇP Genel Başkanlığına seçilmiştir. 1 oy ise boş çıkmıştır.

Alparslan Türkeş, kongrede yaptığı konuşmada partisinin geliştirdiği klasik retorik devam ettirmiş ve ANAP'ta bulunan ülkücülere geri dön çağırısını yenileyerek bu kişilere *"bu vebale daha ne kadar katlanacaksınız"* demiştir. Konuşmasında Turgut Özal'ın kendi getirdiği seçim sistemiyle iktidar olabildiğini belirten Türkeş, ANAP iktidarı dönemini değerlendirirken enflasyonun %90 arttığını, hayali ihracatçı ve ayrıcalıklı işadamlarını kayırıldığını, son seçim sistemi ile demokratik rejimin ve milli kültürün yozlaştırıldığını belirtmiştir. Bütün bu olumsuzluklardan ANAP iktidarını mesul tutan Türkeş, *"Bu Türkiye'nin mimarı Anavatan İktidarındır. Bu manzaranın müsebbibi bir partide bu partinin iktidar sorumluluğunu ve vebalini taşıyarak hala 'ben milliyetçiyim, muhafazakârım, maneviyatçiyim'" diyen insanlarımız, kardeşlerimiz sizlere sesleniyorum; daha ne kadar bu sorumluluğa katlanacak, bu vebali taşıyacaksınız."* demiştir. Kongre'de Merkez Yürütme Kurulu (MYK) üyeliğine seçilen Muhsin Yazıcıoğlu da *"Bu dava devam edecek. Yeni fidanlar yetişiyor"* şeklinde kısa bir konuşma yapmıştır.²⁶⁹

Alparslan Türkeş'in tek başına aday olmasıyla birlikte her şeyin olağan seyrinde geliştiği kongrede MÇP için iki önemli gelişme yaşanmıştır. Bu önemli gelişmelerin birincisi; 12 Eylül öncesi gençlik teşkilatlarında üst düzey görevlerde bulunmuş Muhsin Yazıcıoğlu, Şefkat Çetin, Yaşar Yıldırım, Mustafa Mit, Mehmet Ekici, Mahir Damatlar ve Hasan Çağlayan gibi isimler MYK'ya girmişlerdir.²⁷⁰ İkinci önemli gelişme ise yeni parti programının kabul edilmesi olmuştur. MP'nin kuruluşunda dönemin kısıtlı şartları içerisinde hazırlanan parti programı büyüyen ve gelişen MÇP'nin ihtiyaçları doğrultusunda İkinci Olağan Kongrede yeniden güncellenmiştir. Yeni parti programı eskisine göre daha güncel ve daha profesyonel bir bakış açısıyla dizayn edilirken yeni parti programında en bariz değişiklik milliyetçilik anlayışının tanımlanmasında gerçekleşmiştir. Eski programda dönemin şartları gereği partinin milliyetçilik anlayışının Ülkücü Hareket'te kabul görmeyen

²⁶⁹ Milliyet, Sayı 14740, 28 Kasım 1988.

²⁷⁰ Bora, a.g.e.,374.

“Atatürk milliyetçiliği” kavramı üzerine inşa edildiğini daha önce açıklamıştık.²⁷¹ Yeni programda ise partinin milliyetçilik anlayışı Ülkücü Hareket’in geleneklerine göre yeniden şekillenmiş ve “Atatürk milliyetçiliği” kavramı kullanılmadan tarif edilmiştir.²⁷² Kongre sonucunda oluşan parti yönetimi²⁷³ için bkz. Ek-5.

3.9. 29 Mart 1989 Yerel Seçimleri ve MÇP

29 Mart 1989 tarihinde yapılacak olan mahalli idareler seçimini Başbakan Turgut Özal, erken bir tarihe almak istemiş ve bu amaç doğrultusunda iktidar partisi ANAP tarafından yerel seçimlerin 1988 yılının Ekim ayında yapılmasına yönelik TBMM’de yasa hazırlanmıştır. Fakat Anayasa Mahkemesi hazırlanan seçim yasasını, “Anayasanın 127. Maddesinde yerel seçimlerin beş yılda bir yapılacağı hükme bağlanmıştır. Yerel seçimler 25 Mart 1984 tarihinde yapılmıştır. Söz konusu beş yıllık sürenin başlangıcı 25 Mart 1984 tarihidir. Bu tarih esas alınınca beş yıllık süre 25 Mart 1989 tarihinde dolmaktadır. Yerel seçimler, Anayasa’nın bu hükmü karşısında 25 Mart 1989 tarihinde yapılabilir” gerekçesiyle iptal etmiştir.”²⁷⁴

Turgut Özal, Anayasa Mahkemesinin iptal kararına karşı anayasa değişikliği yapmak istemiştir. Hazırlanan değişiklik teklifinde 1982 Anayasasının yerel seçimlerle ilgili “beş yılda bir yapılır” hükmünün yanı sıra bu sürenin bir yıl kısaltılabilmesi mümkün kılacak bir değişiklik önerilmiştir. Bu sırada tatilde olan TBMM anayasa değişiklik teklifini görüşmek üzere 2 Ağustos 1988’de toplantıya çağırılmıştır. Mecliste yapılan görüşmelerde DYP çekimser kalırken SHP ret oyu vermiştir. Teklif ikinci turda ANAP’ın 284 oyu ile kabul edilmiş ve Cumhurbaşkanının onayına sunulmuştur. Cumhurbaşkanı da kanun teklifini referanduma sunmuştur.²⁷⁵ Referandumun ise 25 Eylül 1987 tarihinde yapılması kararlaştırılmıştır. Referandumda evet oyları fazla çıktığı takdirde seçimlerin 13 Kasım 1987 tarihine

²⁷¹ Bkz. 171 numaralı dipnot.

²⁷² TBMM Kütüphanesi, **Milliyetçi Çalışma Partisi Programı**, Yer 90-167, Dem 95-1865, Yıl 1988. 4.

²⁷³ MÇP 24 Aralık 1988’de 2. Olağan Kongre sonucunda oluşan Başkanlık Divanında değişikliğine gitmiştir. Yapılan değişiklik ile Kaya Alp kartal, Metin Ergüç, Zeki Bayın, Kemal Acı ve Sırrı Erkuş başkanlık divanından çıkarılmıştır. Bu isimlere mukabil Muhsin Yazıcıoğlu, Muharrem Şemsek, Mustafa Mit, Mehmet Ekici ve Sinan Ocak yeni oluşturulan başkanlık divanında görev almışlardır. Muharrem Şemsek ve Mustafa Mit Genel Başkan Yardımcılığına, Muhsin Yazıcıoğlu ve Mehmet Ekici Genel Sekreter Yardımcılığına, Sinan Ocak ise Genel Muhasiplik görevine getirilmiştir. Ayrıca Genel Sekreter Yardımcısı olan Olcayto Turhan bu değişiklik ile Genel Muhasip yardımcılığına getirilmiştir. **MHP Meclis Albümü 1965-2007**, 234.

²⁷⁴ Milliyet, Sayı 14604, 12 Temmuz 1988.

²⁷⁵ TBMM araştırma merkezi, a.g.e, 133-134.

alınması, hayır oylarının fazla çıkması halinde ise olağan tarihinde yani 26 Mart 1989 tarihinde yapılması kararlaştırılmıştır.²⁷⁶

26 Mart 1989 tarihinde yapılacak olan yerel seçimleri sadece dört ay önceye almak isteyen Turgut Özal'ın bu konuda ısrarlı davranması üzerine kamuoyunda Özal'ın bazı hesaplar içerisinde olduğuna dair birtakım yorumlar yapılmıştır. Kamuoyunda yapılan yorumlarda Özal'ın olumsuz yönde seyir eden ekonomik şartların daha fazla ağırlaşmadan seçimi gerçekleştirmek istediği ileri sürülmüştür. Yine bu yorumlara göre Özal'ın, referandumda hayır çıksa bile en az yüzde 40 oranında evet çıkartmaya çalışacağı ve bu sonucu kendisine verilmiş oy olarak kamuoyuna lanse etmekle, 1987 genel seçimlerinde aldığı yüzde 36'lık oy oranının üstüne çıktığı algısını oluşturmak ve böylelikle yerel seçimlerde vatandaşları etkilemek istemiştir.²⁷⁷ Kamuoyundaki bu yorumlara karşı Özal, Türkiye'nin uzun süre seçim atmosferinde tutulmasının zararlı olduğunu belirterek yerel seçimi erkene alma isteğinin ülkeyi seçim atmosferinden kurtarmak amacıyla olduğunu ileri sürmüştür.²⁷⁸

Muhalefet partileri izledikleri strateji ile referandumu Turgut Özal'a karşı bir güven oylaması haline dönüştürmek istemiştir. Bu stratejisinde başarılı olan muhalefet partileri referandumu anayasa değişikliği olmaktan ziyade Özal iktidarının politikalarının sınıandığı bir referandum haline dönüştürebilmeyi başarmıştır.²⁷⁹

Referandum 25 Eylül 1987 tarihinde yapılmıştır. Referandum sonuçlarına göre evet oyları %34,99, hayır oyları ise %65,01 olarak çıkmıştır. Türkiye genelinde sadece Özal'ın memleketi olan Malatya'da %58,2 ile evet oyları fazla çıkmış geri kalan bütün illerde hayır oyları fazla çıkmıştır. Böylelikle yerel seçimlerin 1989 yılının Mart ayında yapılması kesinleşmiştir. Muhalefet referandum sonucuna göre Turgut Özal'ın halktan güvenoyu alamadığını ileri sürmüştür.²⁸⁰

26 Mart yerel seçimlerinde muhalefet partileri 25 Eylül referandumundaki stratejilerini devam ettirmiş ve seçimleri Turgut Özal iktidarına karşı bir güvenoyu yoklamasına hatta genel seçim havasına dönüştürmek istemiştir. İktidar ise seçim

²⁷⁶ Cumhuriyet, Sayı, 22977, 13 Ağustos 1988.

²⁷⁷ Milliyet, Sayı 14600, 8 Temmuz 1988.

²⁷⁸ Cumhuriyet, Sayı 22978, 14 Ağustos 1988.

²⁷⁹ TBMM Araştırma Merkezi, a.g.e, 134.

²⁸⁰ Cumhuriyet, Sayı 23022, 27 Eylül 1988.

kampanyasında yerel seçimlerin kendine özgü argümanlarını kullanarak merkezi yönetim ile yerel yönetimlerin aynı partide olması gerektiği tezini işlemiştir.

MÇP bu seçimlerde oldukça etkin bir seçim kampanyası yürütmüştür. Seçim kampanyası döneminde parti teşkilatları sürekli olarak uyarılmış taşkınlıklar ve lüzumsuz gösteriler yapılamasına ve seçmeni ürkütücü tavırlarda bulunulmasına müsaade edilmeyeceği belirtilmiştir. MÇP seçimlerde diğer partilerin yaralandığı hazine yardımından ve televizyon propaganda tekniklerinden yararlanamamıştır.²⁸¹ MÇP seçim kampanyasını daha önceki seçimlerde olduğu gibi Özal eleştirisi ve MÇP'nin klasik retoriği haline gelen ANAP başta olmak üzere başka partiler içerisinde bulunan ülkücüler için “yuvaya dön çağrısı” üzerine kurmuştur. Alparslan Türkeş, Isparta’da katıldığı bir toplantıda ülkücülerin yerinin, liderinin ve bayrağının belli olduğunu belirtmiş ve başka partilerde bulunan ülkücülerini şu sözlerle eleştirmiştir. “Ülkücülerin yeri, lideri ve bayrağı bellidir. Bu bayrağın etrafında toplanın. Mücadelemiz için 5 bin şehit verdik. Bu şehitlerin hatıralarının yaşadığı yerlerde toplanmalısınız. İktidar partisinin içinde 5 kuruş menfaat için ülkücüler vardır. Bunlar sonunda pişman olacaklar fakat biz bunları kabul etmeyeceğiz.”²⁸²

Alparslan Türkeş seçimlerden beş gün önce Adıyaman’da partisinin düzenlendiği bir toplantıda da geri dön çağrısını biraz daha sert bir söylem ile yinelemiş ve “bugün için ANAP ve başka partilerde bulunanların en yakın zamanda yuvaya dönmelerini emrediyorum. Dönmedikleri takdirde kamuoyunun gözünde (yanaşma) olacaklardır” demiştir. Türkeş aynı toplantıda Özal’ı da eleştirmiş ve milliyetçiler olarak “Özal zihniyetine” dur diyeceklerini belirtmiştir.²⁸³ 26 Mart 1989 tarihinde gerçekleştirilen yerel seçimlerin sonuçları şu şekildedir;

²⁸¹ Bora, a.g.e, 375.

²⁸² Milliyet, Sayı 14839, 7 Mart 1989.

²⁸³ Cumhuriyet, Sayı 23198, 22 Mart 1988.

Tablo 8: 26 Mart 1989 Yerel Seçimleri Sonuçları

Partiler	Belediye Başkanlığı			İl Genel Meclisi	
	Aldığı oy	%Oran	Kazandığı İl sayısı	Aldığı oy	%Oran
ANAP	3.178.504	%23,7	3	4.828.871	%21,8
DSP	870.408	%6,5	—	1.998.897	%9,0
DYP	3.155.324	%23,5	16	5.565.657	%25,1
IDP	67.189	%0,5	—	208.775	%1,0
MÇP	406.120	%3,0	3	916.436	%4,1
RP	1.175.976	%8,7	5	2.170.365	%9,8
SHP	4.402.700	%32,8	39	6.354.888	%28,7
Bağımsızlar	176.620	%1,3	1	103.860	%0,5
Toplam	13.432.841	%100	67	22.147.749	%100

(Kaynak: TÜİK verilerine göre hazırlanmıştır.)

3.9.1. 26 Mart 1989 Yerel Seçimlerinin Değerlendirilmesi

26 Mart 1989'da yapılan yerel seçimlerde iktidar partisi ANAP büyük bir hezimet yaşamıştır. 1987 milletvekili genel seçimlerinde %36'lık bir oy alan ANAP, yerel seçimlerde, genel seçime en yakın sonuçları yansıtan İl Genel Meclisi oylarında %21,8'lik bir oyla üçüncü parti olmuştur. Bir önceki genel seçime göre yaklaşık %15 oy kaybına uğrayan ANAP için durum 1984 yerel seçimleri ile kıyaslandığında daha kötü bir sonuç ortaya çıkarmaktadır. 1984 yerel seçimlerinde il belediye başkanlığında toplam 67 ilden 52'sini kazanan ANAP, 1989'da sadece 3 il belediyesini kazanabilmiştir. ANAP İl Genel Meclis oylarında ise 1984 yerel seçimlerinde 67 ilden 66'sında birinci iken 1989 yerel seçimlerinde 67 il içerisinde sadece 7 ilde birinci olabilmıştır.²⁸⁴ ANAP için sürekli olumsuz yönde seyir eden seçim istatistiği 26 Mart 1989 yerel seçimlerinde hezimetle sonuçlanmıştır.

Seçimler ANAP için hezimetle sonuçlanırken SHP ise büyük bir zafer kazanmıştır. SHP, SODEP adı ile girdiği 1984 yerel seçimlerinde toplam 67 ilden sadece 7'sini kazanabilirken, 1989 yerel seçimlerinde 6'sı Büyükşehir olmak üzere 67 ilin 39'unu kazanmıştır. DYP'de seçimlerde büyük bir atılım yaparak 1 tanesi Büyükşehir olmak üzere 19 il belediye başkanlığı kazanmıştır. RP'de seçimlerde anlamlı bir çıkış yakalamış 1 tanesi Büyükşehir olmak üzere 5 il belediye başkanlığını kazanmıştır.²⁸⁵

MÇP, 1989 yerel seçimlerinde önemli bir atak yapmıştır. MÇP 1987 genel seçimlerinde aldığı %2,9'luk oyu, 1989 yerel seçimlerinde İl Genel Meclisi oylarında

²⁸⁴Cem Altan, Genel Seçimler-Yerel Seçimler İlişkisi (1983-2004) **Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi**, c.3, s. 12, 2005, 182.

²⁸⁵ Cumhuriyet, Sayı 23205, 29 Mart 1919.

%4,1'e çıkarmayı başarmış ve Elazığ, Erzincan, Yozgat'ta belediye başkanlıklarını kazanmıştır. Seçimlerden bir süre sonra belediye başkanlığını kazandığı Kırıkkale'nin il statüsü kazanmasıyla birlikte bu sayı 4'e çıkmıştır. MÇP bu seçimlerde özellikle 12 Eylül 1980 öncesi MHP'nin geleneksel oy coğrafyası olan Yozgat, Erzincan, Erzurum, Kayseri, Kahramanmaraş, Elazığ ve Kırşehir gibi yerlerde %10 barajına aşabilecek sonuçlar almıştır.²⁸⁶ MÇP'nin bu seçimlerde kazandığı Yozgat, Erzincan ve Elazığ belediyeleri 12 Eylül 1980 öncesinde MHP'li belediye başkanları tarafından yönetilmekteydi. MÇP bu 3 ilin yanı sıra 9 ilçe belediye başkanlığını da kazanmıştır.²⁸⁷

26 Mart 1989 yerel seçimlerinde MÇP bilhassa Orta Anadolu illerinde orijini olan MHP'nin 12 Eylül 1980 öncesindeki oy oranlarına yaklaşmış ve MHP'nin siyasi coğrafyasında yeniden doğmayı başarmıştır.²⁸⁸ Bu seçimler MÇP için büyük bir moral kaynağı olmuştur. Bilhassa MHP'nin geleneksel siyasi coğrafyasında alınan başarılı sonuçlar partinin özgüven kazanmasını sağlamış ve seçim sonuçların verdiği özgüvenle MÇP'nin söylemlerini “*iktidara yürümek*” gibi cümleler süsleyemeye başlamıştır. Yerel seçimlerde alınan bu başarı MÇP'nin teşkilatlandırılmasında da itici bir güç olmuş ve 1990 yılının ortalarına gelindiğinde 68 il ve 798 ilçede parti teşkilatlanmasını tamamlamıştır.²⁸⁹ MÇP'nin yayın organı olan Yeni Düşünce gazetesinde seçim sonrası yapılan analizde diğer partilerin mali imkânları ve MÇP'nin mali imkânları karşılaştırılmış ve diğer partilere nispetle çok dar bir bütçe ile seçim propagandası yürüten MÇP'nin aldığı sonuçlar neticesinde “*gün umutlanmak günüdür*” denilmiştir.²⁹⁰

1989 yerel seçimlerinin sonucunda MÇP için yaptığımız başarı saptaması Türkiye genelinde diğer partiler ile kıyaslandığında abartılı gelebilir. Lakin almış olduğu sonuçlar kendi öznel şartları içerisinde değerlendirildiğinde başarılı olduğu açıktır. Mevcut iktidar partisi ANAP ile aynı sayıda belediye başkanlığı kazanması, mali imkânsızlıklarla boğuşan ve 12 Eylül Darbesinin maddi-manevi menfi tesirleri

²⁸⁶ Bora, a.g.e,376.

²⁸⁷ Cumhuriyet, Sayı 23205,29 Mart 1919.

²⁸⁸ Nihat, a.g.e, 115.

²⁸⁹ Bora, a.g.e,377.

²⁹⁰ Yeni Düşünce, Sayı 388, 7 Nisan 1989.

altında siyasi mücadele veren MÇP açısından ne denli bir başarının kazanıldığını anlatmaya yeterli olacaktır.

Tablo 9: 29 Mart 1989 Yerel Seçim Sonuçlarına Göre MÇP'nin Kazandığı İl ve İlçe Belediye Başkanlıklarının Künye Bilgileri ve İstatistiksel Verileri

İl	İlçe	Belediye Başkanının Adı Soyadı	Geçerli oy	Aldığı oy	Oran %
Elazığ		Behçet SUSMAZ	62.463	13.528	%21,7
Erzincan		Talip KABAN	27.964	7.761	%27,8
Yozgat		Mehmet ERDEMİR	18.439	9.064	%49,2
Ankara	Kırıkkale* ²⁹¹	Hayati KARAYOL	68.405	20.871	%30,5
Çorum	Alaca	Uğur AKAR	8.323	2.251	%27,0
Çorum	Bayat	Edip TİRYAKİ	2.850	1.204	%42,2
Erzincan	Üzümlü	Lütfü YAKUT	2.572	875	%34,0
Erzurum	Aşkale	Nuri ÇOMAKLI	4.332	1.227	%28,3
Kayseri	Bünyan	Ali BAYRAM	6.683	2.698	%40,4
K.maraş	Afşin	Ergun ERTEKİN	8.730	3.508	%40,2
K.maraş	Elbistan	Abdullah DEDE	14.537	5.331	%36,7
Sivas	Kangal	Ahmet PALAN	3.262	989	%30,3
Yozgat	Sorgun	Yılmaz KILIÇKAYA	9.606	2.410	%25,1

(Kaynak: TÜİK verileri ve Yeni Düşünce gazetesinden elde edilen bilgiler ile hazırlanmıştır.)

Tablo 10: 29 Mart 1989 Yerel Seçimlerinde MÇP'nin Türkiye Geneli İstatistiksel Bilgileri

İl	Belediye Başkanlığı.			İl Genel Meclisi		
	Geçerli oy sayısı	Aldığı Oy	%Oran	Seçmen sayısı	Aldığı Oy	%Oran
Adana	456.553	19.227	%4.2	703.978	43.198	%6.1
Adıyaman	68.824	1.143	%1.7	158.808	3.641	%2.3
Afyon	173.657	3.672	%2.1	293.697	15.563	%5.3
Ağrı	33.623	311	%0.9	121.169	1.251	%1.0
Amasya	84.768	2.703	%3.2	170.208	9.362	%5.5
Ankara	1.305.103	73.211	%5.6	1.543.164	99.762	%6.5
Antalya	251.587	3.198	%1.3	449.587	12.490	%2.8
Artvin	33.855	_____	_____	103.590	2.041	%2.0
Aydın	216.512	2.185	%1.0	389.703	7.684	%2.0
Balıkesir	249.582	2.538	%1.0	514.360	10.143	%2.0
Bilecik	40.332	452	%1.1	87.562	1.228	%1.4
Bingöl	22.556	199	%0.9	73.771	1.973	%2.7
Bitlis	33.229	74	%0.2	79.118	621	%0.8
Bolu	83.340	782	%0.9	256.766	4.090	%1.6
Burdur	66.712	3.135	%4.7	128.317	6.109	%4.8
Bursa	494.179	7.820	%1.6	702.343	12.792	%1.8
Çanakkale	93.470	340	%0.4	236.270	3.590	%1.5
Çankırı	40.449	5.080	%12.6	113.045	11.350	%10.0
Çorum	105.055	9.804	%9.3	274.086	24.796	%9.1
Denizli	203.332	1.180	%0.6	338.501	5.017	%1.5
Diyarbakır	125.700	721	%0.6	270.202	_____	_____

²⁹¹*Bkz. Ankara ilinin ilçesi olan Kırıkkale 21.06.1989 tarihli ve 3578 sayılı kanunla il statüsü kazanmıştır. Resmi Gazete, Sayı 29292, 21 Haziran 1989.

Edirne	97.254	_____	_____	203.588	537	%0.3
Elazığ	98.344	14.375	%14.6	181.463	22.784	%12.5
Erzincan	44.948	9.980	%22.2	105.292	16.281	%15.5
Erzurum	129.653	17.857	%13.8	295.678	35.859	%12.1
Eskişehir	225.722	2.338	%1.0	308.897	4.317	%1.4
Gaziantep	238.880	6.165	%2.6	365.023	19.024	%5.2
Giresun	72.318	1.195	%1.6	202.367	12.646	%6.2
Gümüşhane	28.538	1.189	%4.2	93.306	7.264	%7.8
Hakkâri	20.715	34	%0.2	61.298	98	%0.2
Hatay	235.379	4.607	%1.9	413.082	17.848	%4.3
Isparta	116.345	2.918	%2.5	174.637	7.715	%4.4
İçel	301.451	5.527	%1.8	460.917	21.544	%4.7
İstanbul	2.402.459	24.318	%1.0	2.556.066	28.888	%1.1
İzmir	925.352	6.854	%0.8	1.169.157	13.772	%1.2
K. Maraş	147.649	26.279	%17.8	304.187	54.728	%18.0
Kars	67.435	267	%0.4	242.191	5.898	%2.4
Kastamonu	62.250	5.074	%8.2	213.232	18.731	%8.8
Kayseri	243.360	20.043	%8.2	355.262	38.414	%10.8
Kırklareli	86.990	325	%0.4	159.765	2.262	%1.4
Kırşehir	61.474	8.979	%14.6	108.385	16.189	%14.9
Kocaeli	293.473	5.656	%1.9	367.919	8.599	%2.3
Konya	574.797	23.175	%4.4	754.313	45.542	%6.0
Kütahya	124.673	1.455	%1.2	273.709	8.881	%3.3
Malatya	143.795	7.539	%5.2	244.443	13.847	%5.7
Manisa	326.848	3.006	%0.9	555.978	8.498	%1.5
Mardin	92.981	127	%0.1	204.732	_____	_____
Muğla	112.257	864	%0.8	272.204	5.058	%1.9
Muş	26.695	_____	_____	102.154	_____	_____
Nevşehir	81.845	2.144	%2.6	126.442	7.626	%6.0
Niğde	147.855	11.891	%8.0	234.894	19.553	%8.3
Ordu	133.416	1.284	%1.0	312.863	7.545	%2.4
Rize	67.258	444	%0.7	152.562	5.393	%3.5
Sakarya	164.246	3.477	%2.1	308.085	9.771	%3.2
Samsun	218.008	7.164	%3.3	507.666	24.959	%4.9
Sıirt	79.660	272	%0.4	167.293	641	%0.4
Sinop	34.649	146	%0.4	124.567	3.854	%3.1
Sivas	134.672	8.891	%6.6	288.063	20.063	%7.0
Şanlıurfa	109.126	_____	_____	259.921	_____	_____
Tekirdağ	119.240	102	%0.1	214.073	699	%0.3
Tokat	135.443	7.877	%5.8	290.535	24.645	%8.5
Trabzon	126.127	3.724	%2.9	309.636	20.944	%6.8
Tunceli	15.691	88	%0.6	49.998	240	%0.5
Uşak	67.379	983	%1.4	137.548	4.965	%3.6
Van	62.414	948	%1.5	175.320	2.737	%1.6
Yozgat	93.221	16.075	%17.2	229.392	40.083	%17.5
Zonguldak	214.655	2.513	%1.2	499.980	10.762	%2.2
Toplam	13.432.841	406.120	%3.0	22.147.749	916.436	%4.1

(Kaynak: TÜİK verilerine göre hazırlanmıştır.)

3.10. 20 Ekim 1991 Milletvekili Genel Seçimleri ve MÇP

9 Kasım 1982’de Cumhurbaşkanı seçilen Kenan Evren’in görev süresi 9 Kasım 1989 tarihinde dolmuştur. Yapılan Cumhurbaşkanlığı seçiminde aday olan ANAP Genel Başkanı ve Başbakan Turgut Özal 31 Ekim 1989 günü TBMM tarafından Türkiye Cumhuriyeti’nin 8. Cumhurbaşkanı olarak seçilmiştir. O dönemde anayasaya göre Cumhurbaşkanı’nın parti üyesi olmasının yasak olmasından²⁹² dolayı Turgut Özal partisinden istifa etmek zorunda kalmıştır.

Cumhurbaşkanı Özal’ın görevlendirmesi ile TBMM başkanı olan ANAP’lı Yıldırım Akbulut önce Başbakanlığa sonra ANAP Genel Başkanlığına getirilmiştir. Ancak Özal ve Akbulut’un arasında daha sonra bazı sorunlar yaşanmış ve Akbulut bu durum hakkında Özal ile aralarındaki güvenin sarsıldığını ve Özal’ın kendisini Başbakan ve ANAP Genel Başkanı olarak görmek istemediğini söylemiştir.²⁹³ Turgut Özal’dan sonrası ANAP’ta büyük bir liderlik mücadelesi başlamıştır. Bu mücadele 16 Haziran 1991 tarihinde yapılan ANAP’ın Üçüncü Olağan Kongresinde Mesut Yılmaz’ın, rakipleri Yıldırım Akbulut ve Hasan Cemal Güzel’i yenerek Genel Başkan olmasıyla noktalanmıştır.²⁹⁴

Kongreden sonra kamuoyunda Mesut Yılmaz’ın, Özal’ın desteği ile Genel Başkan seçildiğine ve partinin Özal’ın kontrolünde olmaya devam edeceğine dair yorumlar yapılmıştır. Bu yorumlardan rahatsız olan Mesut Yılmaz, Özal’ın güdümünde olmadığını ve kontrolün tamamen kendisinde olduğunu belirtmiştir. Tartışmalar bu şekilde devam ederken Yılmaz, kendi rüştünü ispat etmek ve Genel Başkanlık makamına kimsenin iradesi altında gelmediğini kamuoyuna göstermek için erken seçim yapılmasına karar vermiş ve 1992 yılında yapılacak milletvekili genel seçimlerini bir yıl erkene almıştır.²⁹⁵

²⁹²Bkz. madde 101- Cumhurbaşkanı, Türkiye Büyük Millet Meclisince kırk yaşını doldurmuş ve yükseköğrenim yapmış kendi üyeleri veya bu niteliklere ve milletvekili seçilme yeterliğine sahip Türk vatandaşları arasından yedi yıllık bir süre için seçilir. Cumhurbaşkanlığına Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri dışından aday gösterilebilmesi, Meclis üye tamsayısının en az beşte birinin yazılı önerisiyle mümkündür. Bir kimse, İki defa Cumhurbaşkanı geçilemez. Cumhurbaşkanı seçilenin, varsa partisi ile ilişkisi kesilir ve Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliği sona erer. **Resmi Gazete, Sayı 17863 mükerrer, 9 Kasım 1982.**

²⁹³ Süleyman Âşık, Turgut Özal’ın Cumhurbaşkanı Seçilmesi Sürecinde ve Sonrasında Yaşanan Bazı Gelişmeler, **Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi**, Sayı 34, 2017, 455.

²⁹⁴ Milliyet, Sayı 15661, 17 Haziran 1991.

²⁹⁵ Altan, a.g.m, 183.

1989 yerel seçimlerinden sonra iktidarı sürekli olarak erken seçim çağrısı yapan muhalefet partileri Mesut Yılmaz'ın erken seçim hamlesine olumlu karşılık vermişlerdir. Mesut Yılmaz'ın daveti ile erken seçim meselesini görüşmek için SHP Genel Başkanı Erdal İnönü ve DYP Genel Başkanı Süleyman Demirel 17 Ağustos 1991 günü Mecliste bir araya gelmişler ve erken seçime gidilmesi yönünde kesin karar bildirmişlerdir. Görüşmede erken seçime gidilmesi yönünde ortak görüştü olan Genel Başkanlar seçim yasası ile ilgili yapılacak değişikliklerde ise mutabık kalamamışlardır. Toplantıda alınan kararlar seçim yasasında yapılması düşünülen seçme yaşının 18'e indirilmesi, milletvekili sayısının 600'e çıkarılması, ülke ve bölge seçim barajının düşürülmesi gibi değişiklikler ve seçim tarihinin netleştirilmesi için üç partinin üyelerinden oluşan bir komisyon kurulması kararlaştırılmıştır.²⁹⁶

ANAP, SHP ve DYP arasında başlayan görüşmelere ilişkin açıklama yapan MÇP Genel Sekreteri Devlet Bahçeli, Mesut Yılmaz'ın başlattığı diyalogun mecliste grubu bulunmayan partileri de kapsamaması gerektiğini ve seçim yasasında temsilde adalet ilkesini öne çıkaran bir düzenleme yapılmasını istemiştir. Devlet Bahçeli seçim yasasında yapılması öngörülen seçme yaşının 18'e, seçilme yaşının 25'e indirilmesi, milletvekili sayısının 600 çıkarılması gibi değişikliklerde görüş sahipleri ile mutabık olduklarını söylemiştir. Devlet Bahçeli ayrıca seçime girebilecek partilerin TRT imkânlarından ve hazine yardımından eşit şekilde yararlanması gerektiğini ve seçim barajının %4 veya %5'e indirilmesi gerektiğini de dile getirmiştir.²⁹⁷ Ancak seçim yasası üzerine görüşmeler yapan komisyonun çalışmaları sonuçsuz kalmıştır. Bunun üzerine ANAP, 24 Ağustos 1991 günü kendi hazırladığı yasa önerisini TBMM'ye sunmuş ve aynı gün bu yasa önerisi kabul edilmiştir. Böylelikle erken genel seçimin 20 Ekim 1991 tarihinde yapılması kararlaştırılmıştır.²⁹⁸

Seçimlerin 20 Ekim 1991'de yapılması kararlaştırıldıktan sonra MÇP, seçim çalışmalarına hemen başlamış ve ilk olarak 29 Eylül 1991'de yapılacak olan Üçüncü Olağan Kongresini, seçimden sonraya ertelenmiştir. MÇP bu seçimlerde kullanılmak üzere slogan olarak "*Türk asrında lider bir Türkiye*" ve "*Ülkücüler Meclise*" sloganlarını belirlemiştir. Alparslan Türkeş'in de Yozgat'tan milletvekili adayı

²⁹⁶ Milliyet, Sayı 15720, 18 Ağustos 1991.

²⁹⁷ Yeni Düşünce, Sayı 511, 16 Ağustos 1991.

²⁹⁸ Cumhuriyet, Sayı 24068, 25 Ağustos 1991.

olması kararlaştırılmıştır.²⁹⁹ MÇP, bu seçimlerde geçmiş seçimlerde olduğu gibi kampanyasını ANAP eleştirisi üzerine kurmuştur. Bu eleştiriler geçmiş seçimlerde ANAP'ın ekonomik ve siyasi icraatlarına yönelik olurken 20 Ekim 1991 seçimlerinde ANAP'ın bölücülük faaliyetlerine karşı politikalarını eleştirmek üzerine kurulmuştur. MÇP'nin bu stratejiyi benimsemesinin sebebi 1990 yılında tırmanmaya başlayan terör olaylarıdır.

Partilerin seçim hazırlıkları devam ederken seçimlerde sağ cenahta ittifak yapılması gündeme gelmiştir. İttifak meselesine karşı hassas bir şekilde hareket eden MÇP'den bazı yetkililer her ne kadar seçimlerde ittifak yapmayacaklarını yönelik açıklamalar yapsalar da %10 seçim barajını aşabilmek için başka partilerle sağlanacak ittifaka kayıtsız kalamamışlardır. Alparslan Türkeş bu konuda seçimlere kendi başlarına girecek gibi hazırlandıklarını fakat partilerin güç birliği kurabilmelerinde fayda olduğunu söylemiştir.³⁰⁰

3.10.1. MÇP, RP ve IDP İttifakı (Kutsal İttifak)

MÇP, RP ve IDP'nin arasındaki ittifak meselesinin 1987 yılına dayandığını ve bunun o tarihlerde hangi şartlardan ötürü neden gerçekleştirilemediğini daha önce anlatmıştık.³⁰¹ 1991 yılının yaz aylarından Mesut Yılmaz'ın erken seçim hamlesi bu 3 partinin ittifakını yeniden gündeme getirmiş ve erken seçimin 20 Ekim 1991'de yapılmasının kararlaştırılması üzerine Necmettin Erbakan, Alparslan Türkeş'e seçimlerde birlikte hareket etme teklifinde bulunmuştur. Türkeş'in bu teklifi kabul etmesi üzerine partilerin Genel Sekreterleri Devlet Bahçeli ve Oğuzhan Asiltürk arasında görüşmelerin başlatılması kararlaştırılmıştır.³⁰²

MÇP ve RP arasındaki görüşmeler devam ederken IDP'de harekete geçmiş ve ittifakı temin etme yolunda birtakım girişimlere başlamışlardır. IDP ittifakın üçüncü partisi olarak oyu %1'lik bir oran teşkil etmekteydi. Ancak seçimde uygulanan %10 ülke genel barajını ve %25'lere varacak olan çevre barajını aşabilmek bilhassa Meclis dışı muhalefet partileri için büyük bir sorun meydana getirmekteydi. Bu sistemsel zorunluluk %1'lik oy oranlarını bile değerli kılmıştır. IDP bu durumdan ötürü %1'lik

²⁹⁹ Yeni Düşünce, Sayı 514, 6 Eylül 1991.

³⁰⁰ Yeni Düşünce, Sayı 515, 13 Eylül 1991.

³⁰¹ Bkz. 226, 227, 228, 229 numaralı dipnotlar.

³⁰² Cumhuriyet, Sayı 24059, 24 Kasım 1991, Ruşen Çakır, 52 Günlük İttifak

oy oranının kıymetini anlamakta gecikmemiş ve ittifak yapılmasına yönelik ilk çalışmayı başlatmışlardır.³⁰³

MÇP-RP-IDP arasında başlayan ikili ve üçlü görüşmeler devam ederken ittifak görüşmeleri üç temel sorun üzerine oturmuştur. Bu sorunlardan birincisi yasal engelin aşılması idi. Çünkü Siyasi Partiler Kanununun 90. maddesi³⁰⁴ ve Milletvekili Seçim Kanununun 16. maddesi³⁰⁵ partilerin müşterek olarak hareket etmesini engel teşkil ediyordu. Bu sorunu hukuki olarak aşmanın yolu ise bir partinin milletvekili adayı olacak mensuplarının kendi partisinden istifa etmek suretiyle başka bir partinin listesinden seçime girmeleri idi. Öyle de yapıldı. MÇP ve IDP seçimden çekilerek RP listelerinden seçime katılmışlardır.³⁰⁶ İkinci bir sorun ise RP listelerinde hangi partinin kaç adayının yer alacağı idi. İttifak komisyonu bu sorunu 1989 yerel seçimlerinde partilerin İl Genel Meclisi oy oranları hesaba katılarak aşılmasına karar vermiştir. Böylelikle 450 milletvekilinden oluşan aday listesinde %9,8 oy alan RP'ye 300, %4,1 oy alan MÇP'ye 120, %1 oy alan IDP'ye 30 adaylık kontenjan ayrılmıştır.³⁰⁷ Bu çözüm yolu 15 aday üzerinden 10+4+1 olarak formülize edilmiştir.³⁰⁸ İttifak meselesinde ortaya çıkan üçüncü sorun ise RP'nin MÇP ile yapacağı muhtemel ittifakta Güneydoğu bölgesinde oy kaybetmek endişesiydi. Birinci ve ikinci sorun hukuki ve teknik mülahazalar içerdiği için çözümü de kolay olmuştur. Ancak üçüncü sorunun siyasi semeresini düşünen RP bu sorunu aşmakta oldukça zorlanmıştır. RP içerisinde etkili bir ekip, MÇP ile ittifaka soğuk bakmış ve böyle bir ittifakın Güneydoğu'da RP'ye karşı bir tepki doğurabileceğini ileri sürmüştür. RP yönetimi bu endişe üzerine Alparslan Türkeş'in bağımsız aday olmasını istemiştir. Ancak bu teklif MÇP'liler tarafından şiddetle reddedilmiştir. Bu

³⁰³ Hamdi Kalyoncu, **İttifakın Perde Arkası (Üç Gülün Hikâyesi)**, Burak Yayınevi, İstanbul:1992, s.10.

³⁰⁴ Bkz. Madde 90: Siyasi partilerin tüzük, program ve faaliyetleri Anayasa ve bu Kanun hükümlerine aykırı olamaz Siyasî partiler, tüzük ve programları dışında faaliyette bulunamayacakları gibi seçimlerde başka bir partiyi destekleme kararı da alamazlar. Resmi Gazete, Sayı 18027, 24 Nisan 1983.

³⁰⁵ Bkz. Madde 16: Siyasî partiler anlaşarak müşterek liste halinde aday gösteremezler. Siyasi partilere kayıtlı olmayan kimselerin, herhangi bir siyasi parti tarafından aday gösterilmeleri, kendilerinin yazılı muvafakatlerine bağlıdır. Bir kimse aynı zamanda değişik siyasi partiden veya aynı partiden aynı seçim için birden fazla seçim çevresinden aday olamaz, aday gösterilemez ve seçilemez. Bağımsız adaylar da, aynı seçim için birden fazla seçim çevresinde aday olamaz ve seçilemez. Resmi Gazete, Sayı 18076, 13 Haziran 1983.

³⁰⁶ Kalyoncu, a.g.e, 37.

³⁰⁷ Milliyet, Sayı 15751, 18 Eylül 1991.

³⁰⁸ Kalyoncu, a.g.e,39.

sorun karşısında karar almakta zorlanan RP 19 Eylül 1991’de yapılan MKYK toplantısı sonrasında MÇP ve IDP ile yapılacak ittifakın yasalara aykırı olduğunu bahane ederek ittifakın yapılmayacağını açıklamıştır. Fakat aynı gece birçok eksik üye ile toplanan RP MKYK’sı bu sefer ittifakın yapılmasına karar vermiştir.³⁰⁹ Böylelikle tohumları 1987’de atılmaya başlanan RP, MÇP ve IDP arasındaki ittifak nihayet gerçekleşmiştir. Ancak şöyle bir fark vardı ki 1987’de yapılmak istenilen ittifak çalışması partilerin birleştirilmesi idi. 1991’de yapılan ittifak ise sadece %10 seçim barajını aşabilmek amacıyla tamamen pragmatik anlayışla gerçekleşen kısa süreli bir işbirliği olmuştur. Bu ittifak kamuoyunda “kutsal ittifak” olarak adlandırılmıştır.

RP’nin ve bizzat Erbakan’ın bu kararında MÇP’nin yüksek oy aldığı Orta Anadolu coğrafyasında MÇP ile yapılacak ittifakın olumlu yansıtacağı düşüncesi önemli rol oynamıştır.³¹⁰ İttifakın gerçekleştirilmesi MÇP’nin yayın organı olan Yeni Düşünce gazetesi tarafından “*inananların Refah Partisi’nin etrafında toplanması*” olarak yorumlanmıştır.³¹¹ İttifak partileri kendi seçim çalışmalarını ayrı yürütürlerken ittifakın gerçekleşmesi ile birlikte birçok şehirde ortak mitinglerde düzenlenmiştir. Özellikle 13 Ekim 1991’de İstanbul’da 3 partinin ortak düzenlediği, coşkulu ve kalabalık bir kitlenin toplandığı miting basınında dikkatini çekmiştir. Cumhuriyet gazetesi haberi “*ittifaktan gövde gösterisi*” başlığı ile vermiştir.³¹²

RP listelerinden aday olan MÇP’liler, aday profilini öne çıkardıkları seçim afişlerinde “*Türk asrında Lider bir Türkiye*” ve “*Ülkücüler Meclise*” sloganlarını kullanmışlardır. RP listesinden Yozgat milletvekili adayı olan Alparslan Türkeş’te seçim bildirisinde seçmenin RP’ye oy vermesini istemiştir. Türkeş bildiride “*her dava arkadaşımı, her ülküdaşımı bütün sevgili vatandaşlarımı Türkiye’nin hangi ilinde, hangi seçim çevresinde olursa olsun Refah Partisi listelerine ve Başaklı Hilale*³¹³ *oy vermeye davet ediyorum*” demiştir.³¹⁴

³⁰⁹ Cumhuriyet, Sayı 24059, 24 Kasım 1991. Ruşen Çakır, 52 Günlük İttifak

³¹⁰ www.gazetevatan.com. Kürşad Zorlu, Yaklaşan seçim ittifakı ve 1991 örneği, Erişim: 02.05.2019,

³¹¹ Yeni Düşünce, Sayı 517, 27 Eylül 1991.

³¹² Cumhuriyet, Sayı 24118, 14 Ekim 1991.

³¹³ Refah Partisi’nin amblemi kastedilmiştir.

³¹⁴ Yeni Düşünce, Sayı 520, 18 Ekim 1991.

RP listelerinden milletvekili adayı olabilmek için Genel Başkan Alparslan Türkeş dâhil MÇP Başkanlık Divanından pek çok isim partiden ve görevlerinden istifa etmişlerdir. İstifalar üzerine 24 Eylül 1991’de MÇP Divan Başkanlığında değişiklik yapılmış Alparslan Türkeş’in yerine Genel Başkan Vekili olarak Mehmet Irmak getirilmiştir.³¹⁵

MÇP’nin IDP ile birlikte RP listelerinden ittifak halinde girdiği 20 Ekim 1991 milletvekili genel seçimlerine ANAP, RP, DYP, DSP, SHP ve Sosyalist Parti (SP), olmak üzere 6 parti katılmıştır.³¹⁶ Seçim sonuçları şu şekildedir;

Tablo 11: 20 Ekim 1991 Milletvekili Genel Seçim Sonuçları

Seçmen Sayısı		29.979.123				
Oy Kullanan Seçmen Sayısı		25.157.089				
Seçime Katılma Oranı		%83,9				
Geçerli Oy Sayısı		24.371.474				
Gümrük Kaplarındaki Geçerli Oy Sayısı		45.192				
Toplam Geçerli Oy Sayısı		24.416.666				
Partiler	Aldığı Oy	Oy Oranı (%)	Çıkarılan Mv. Sayısı	Meclisteki Sandalye Oranı (%)	Aşkın/Eksik Temsil (+/-)	Mv Başına Oy sayısı
ANAP	5.862.623	24,0	115	25,6	+1,6	50.979
RP	4.121.355	16,9	62	13,8	-3,1	66.672
SP	108.369	0,4	---	---	-0,4	--
DYP	6.600.726	27,0	178	39,5	+12,5	37.082
DSP	2.624.301	10,8	7	1,6	-9,2	374.901
SHP	5.066.571	20,8	88	19,5	-1,3	57.574
Bağımsız	32.721	0,1	-	--	-0,1	--
Toplam	24.416.666	100,0	450	100,0	+/-0,0	54.258

(Kaynak: Erol Tuncer, **Osmanlıdan Günümüze Seçimler 1877-1999**, 1. Baskı, Ankara: TESAV Yayınları, 2002, s. 331.)

3.10.2. 20 Ekim Seçimlerinin Değerlendirmesi

20 Ekim 1991’de yapılan milletvekili genel seçimlerinde hiçbir parti tek başına iktidar olacak çoğunluğu yakalayamamış ve sekiz yıllık ANAP iktidarı son bulmuştur. DYP %27’lik oy ile 1.parti olmuş ve 178 milletvekili çıkarmıştır. ANAP 1987 seçimlerine göre oylarını 12 puan düşürmüş ve ikinci parti olmuştur.

³¹⁵Bkz. İstifalar nedeniyle 24 Eylül 1991 tarihinde yapılan değişiklik sonucu yeni oluşturulan MÇP Başkanlık Divanı; Genel Başkan Vekili: Mehmet Irmak, Genel Başkan Yardımcıları: Ferruh Sezgin, Mehmet Eke, Kaya Alpkartal, Aysel İzgi, Mehmet Aydeniz, Cengiz Genç. Genel Sekreter: Ömer Haluk Pirimoğlu, Genel Sekreter Yardımcıları: Semahat Müftüoğlu, Turgut Neşeli, Adnan Uçaş, Zafer Güler, Muzaffer Onüçyıldız, Genel Muhasip: Sinan Ocak, Genel Muhasip Yardımcısı: Osman Şen, Olcayto Turhan. Yeni Düşünce, Sayı 518, 4 Ekim 1991.

³¹⁶ Cumhuriyet, Sayı 24124, 20 Ekim 1991.

Milletvekili sayısını ise 292'den 115'e düşmüştür. SHP 1989 yerel seçimlerinde yakaladığı çıkışı devam ettirememiş ve %20,8'lik bir oy ile 3. parti olmuştur. DSP ise oylarına geçmiş seçimlere göre biraz daha arttırmış ve %10 seçim barajını geçmeyi başararak TBMM'ye 7 milletvekili taşımıştır. RP, MÇP ve IDP ittifakı ise %16,9'luk bir oy ile çok rahat bir şekilde %10 seçim barajını aşmışlar ve TBMM'ye 62 milletvekili sokmayı başarmıştır.

RP, MÇP ve IDP ittifakı bu partilerin kendilerine sağladığı avantaj kadar parlamento temsilindeki adaletsizliğin giderilmesinde de büyük rol oynamışlardır. İttifakın %16,9'luk temsil hakkını Meclise taşıması ve DSP'nin de az bir farkla %10 barajını aşması 1987 seçimlerinde oluşan 18. dönem parlamentoda ANAP'ın sağladığı %28'lik aşkın temsil oranını bu seçimler sonucu oluşan 19. Dönem parlamentoda %14'e düşürmüştür. Bu durum temsilde daha adil bir parlamento meydana getirmiştir.

20 Ekim 1991 seçimlerinde RP listelerinden RP'li 40, MÇP'li 19, IDP'li 3 aday TBMM'ye girmeyi başarmıştır.³¹⁷ Milletvekili seçilen MÇP'liler şunlardır; Alparslan Türkeş (Yozgat Milletvekili), İsmet Gür (Aksaray milletvekili), Muharrem Şemsek (Çorum Milletvekili), Tuncay Şekercioğlu, (Elazığ Milletvekili), Rıza Müftüoğlu (Erzurum Milletvekili), Oktay Öztürk (Erzurum Milletvekili), Ökkeş Kenger(Şendiller) (Kahramanmaraş Milletvekili), Esat Bütün (Kahramanmaraş Milletvekili), Saffet Topaktaş (Kahramanmaraş Milletvekili), S. Osman Sevimli (Karaman Milletvekili), Mustafa Dağcı (Kayseri Milletvekili), Seyfi Şahin (Kayseri Milletvekili), Osman Develioğlu (Kayseri Milletvekili), Musa Eraracı (Konya Milletvekili), Servet Turgut (Konya Milletvekili), Muhsin Yazıcıoğlu (Sivas Milletvekili), Ahmet Özdemir (Tokat Milletvekili), Koray Aydın (Trabzon Milletvekili), Yaşar Erbaz (Yozgat Milletvekili).³¹⁸ 20 Ekim 1991 seçimlerinde RP listelerinden seçilen MÇP'li milletvekillerinin fotoğrafları ve öz geçmişleri için bkz. Ek-6.

³¹⁷ Milliyet, Sayı 15785, 22 Ekim 1991.

³¹⁸ Yeni Düşünce, Sayı 522, 1 Kasım 1991.

3.10.3. Seçim Sonrası RP-MÇP-IDP İttifakındaki Gelişmeler

RP listelerinden seçilen MÇP ve IDP'li milletvekillerinin seçim sonrası RP'den istifa ederek kendi partilerine üye olmaları beklenmekteydi. Fakat seçim sonucunda hiçbir partinin tek başına iktidar olamayışı ve koalisyon hükümeti kurulmasının zorunluluğunun ortaya çıkması bu ayrılma işini biraz ertelemiştir. Seçimlerden sonra tartışılan koalisyon modellerinden biriside olası DYP-RP koalisyonuydu. Olası DYP-RP koalisyonu ile birlikte Üçüncü Milliyetçi Cephe Hükümetinin kurulması da gündeme gelmiştir. Alparslan Türkeş bu konuda yaptığı açıklamada “*gayet güzel olur MC hükümetleri memlekete gayet güzel işler yaptı*” demiştir. MÇP'nin ittifak içerisinde varlığını devam ettirmek eğiliminde olmasının DYP ve RP'nin kuracağı olası koalisyonun bir parçası olmak fikri en başlıca sebep olmuştur. Aynı zamanda Erbakan'da bu sebepten ötürü ittifakın dağılmasını engellemek için ittifakın devam edeceğine yönelik beyanlarda bulunmuş ve “*ittifaka Demirel'i de alacağız*”³¹⁹ diyerek Demirel'den gelecek koalisyon teklifine açık olduğunu göstermiştir. Ancak MÇP ve RP'nin beklediği bu olasılık gerçekleşmemiştir. Seçimlerden birinci parti çıkan DYP'nin Genel Başkanı Süleyman Demirel Cumhurbaşkanı Özal'dan hükümeti kurma yetkisi aldıktan sonra yaptığı girişimler neticesinde yeni hükümeti SHP ile kurmuştur.³²⁰

20 Ekim 1991 seçimlerinden sonra ittifakın genişletilmesi ve devam ettirilmesi gündeme gelmiştir. Ortaya atılan yeni formül şöyleydi; yeni bir parti kurulacak, MÇP, RP, IDP ve başka partilerden istifa eden milletvekilleri ve ittifaka dâhil olmak isteyen bütün guruplar yeni partiye iltihak edecekler. Yeni bir model ile teşkilatlanacak, kurulacak partinin başına herkesin mutabık kalacağı bir isim getirilecek ve yeni bir parti programı hazırlanacaktır.³²¹ RP yönetimi ise ittifakın genişletilmesinin kendi çatıları altında ve Erbakan'ın liderliğinde olmasından yana görüş bildirmişlerdir. RP'nin bu görüşü MÇP tarafından reddedilmiştir. Türkeş ve 18 MÇP'li milletvekili yeni bir siyasi oluşum için harekete geçerek 15 Kasım 1991 günü RP'den istifa etmişlerdir. İstifa ettikten sonra Erbakan'a son kez birleşme

³¹⁹ Milliyet, Sayı 15787, 24 Ekim 1991.

³²⁰ Milliyet, Sayı 15814, 20 Kasım 1991.

³²¹ Yeni düşünce, Sayı 524, 15 Kasım 1991.

çağrısı yapan Türkeş'in girişimleri sonuçsuz kalmıştır.³²² Bu gelişmeler üzerine MÇP'liler için partilerine geri dönmekten başka bir iş kalmamıştır.

MÇP'lilerin istifasından sonra bir süre daha RP çatısı altında bekleyen IDP'liler 23 Ocak 1992 tarihinde RP'den istifa etmişlerdir. IDP Genel Başkanı Aykut Edibali ittifakın RP çatısı altında gerçekleşmesine MÇP milletvekillerinin başından karşı çıktıklarını ve RP'den istifa ettiklerini kendilerinin ise bu konuda olumlu bir gelişme olabilir diye beklediklerini ancak bundan sonra ittifakın RP çatısı altında olmayacağını kesin suretle anlaşıldığı belirterek istifa ettiklerini açıklamıştır. Ortadoğu gazetesinde bu istifalar "*Erbakan'ın tutumu ittifakı dağıttı*" şeklinde yorumlamıştır.³²³ 1987 yılında olduğu gibi Erbakan'ın olumsuz görüşleri neticesinde bu partilerin birleştirilmesi fikri yine gerçekleşmemiştir. Erbakan'ın bu tutumunda 1987'de olduğu gibi partisinin tabanının MÇP'nin aksiyoner tabanı karşısında pasif kalacağı endişesi olmakla birlikte bunun yanı sıra yükselen oy potansiyelinin farkında olup bu gücünü bölüşmek istememesinin etkili olduğu açıktır.

3.11. Üçüncü Olağan Kongre ve 19 Milletvekilinin MÇP'ye Dönüşü

RP'den istifa ederek bağımsız kalan Alparslan Türkeş'in ve 18 milletvekili arkadaşının tekrar MÇP'ye dönenebilmesi için Anayasanın 84. maddesinin getirdiği "*Partisinden istifa eden milletvekili bir sonraki seçimde, istifa tarihinde mevcut herhangi bir partinin genel merkez organlarınca aday gösterilemez*"³²⁴ engelini aşmaları gerekmiştir. Bunun için 25 Aralık 1992'de Demokratik Hareket Partisi (DHP) adında bir hülle partisi³²⁵ kurulmuştur.³²⁶ Bağımsız kalan Alparslan Türkeş ve

³²² Milliyet, Sayı 15777, 17 Ekim 1991.

³²³ Ortadoğu, Sayı 8163, 24 Ocak 1992.

³²⁴Bkz madde 84: İstifa eden, Türkiye Büyük Millet Meclisine seçilmeye engel bir suçtan dolayı hüküm giyen, kısıtlanan, partisinden istifa ederek; başka bir partiye giren veya seçim hükümetleri hariç Bakanlar Kurulunda görev alan, üyelikle bağdaşmayan bir hizmet kabul eden, Meclis çalışmalarına özürsüz olarak bir ay içinde toplam beş birleşim günü katılmayanların üyeliğinin düşmesine, üye tamsayısının salt çoğunluğu ile karar verilir. Partisinden istifa eden milletvekili bir sonraki seçimde, istifa tarihinde mevcut herhangi bir partinin genel merkez organlarınca aday gösterilemez. Resmi Gazete, sayı 17863 mükerrer, 9 Kasım 1982.

³²⁵Bkz Hülle Partisi: Mebus Pazarı'nı önlemek ve milletvekillerinin parti değiştirmelerini önlemek için 1982 Anayasası'nın 84. maddesine konulan, "partisinden istifa ederek bir başka partiye giren milletvekillerinin üyeliğinin TBMM salt çoğunluğunun kararı ile düşürülebileceği ve bir sonraki seçimde istifa tarihinde mevcut herhangi bir partinin genel merkez organlarınca aday gösterilemeyeceği" maddesine karşı milletvekillerinin buldukları alternatif bir formüldür. Milletvekilleri, "istifa et, bir parti kur, sonra gitmek istediğin partiye iltihak et" formülünü geliştirmişlerdi. Kurulan bu paravan partiye "hülle partisi" denildi. **Seyida Erkek, Hülle Partileri, Konya Ticaret Odası Etüt Araştırma Servisi, Bilgi Raporu, sayı 2008.12.105, 2008, 2.**

³²⁶ Yeni Düşünce, Sayı 530, 27 Aralık 1991.

18 milletvekili arkadaşı önce DHP'ye üye olmuşlar daha sonra 29 Aralık 1991 tarihinde yapılan MÇP Üçüncü Olağan Kongresinde MÇP'ye iltihak etmişlerdir. Kongrede konuşma yapan Türkeş şunları söylemiştir.

“Bilindiği gibi ben ve 18 milletvekili arkadaşım TBMM’de bir süre bağımsız milletvekili sıfatı ile bulunduktan sonra DHP’yi kurmuş idik bu safhada MÇP’nin yönetiminde bulunan arkadaşlarımız Merkez Kurullarının kararıyla DHP’yi kuran bizleri MÇP’ye davet etmişlerdir. Bizde MÇP tarafından yapılan teklifi görüşerek DHP’yi kapatarak MÇP’ye katılma kararı aldık. Şuan ben ve 18 milletvekili arkadaşımın yanı sıra DHP kurucuları aranızda bulunmaktayız. Bu an şu yaşamakta olduğumuz vuslat anı Türk milliyetçiliği hareketi ve davası için büyük önem arz etmektedir. 12 Eylül’ün Mamak’a gönderdiği ülkücü hareket bugün yine dimdik ayakta milletimizin hizmetindedir. Dün ülkücüler meclise diyordunuz şuanda ben sizlere, kamuoyuna, gözlerini ve ümitlerini bu kurultaya çevirmiş Türk dünyasına buradan sesleniyorum; gözünüz aydın olsun ülkücüler mecliste...”³²⁷

Refah Partisi listelerinden seçime giren ve kazanan MÇP’li vekillerin 29 Aralık 1991 tarihinde MÇP’ye katılmasıyla birlikte on bir yıl aradan sonra gerçekleşen ve ülkücü camiada *“Ergenekon’dan ikinci çıkış olarak”* yorumlanan TBMM’deki temsil hakkı resmiyet kazanmıştır.³²⁸ Kongrede MÇP eski Genel Başkanı Alparslan Türkeş yeniden MÇP Genel Başkanlığına seçilmiştir.³²⁹ Kongre sonucu oluşan parti yönetimi için bkz. Ek-7.

3.12. MÇP’nin TBMM Faaliyetleri

29 Aralık 1991 tarihinde 19 milletvekilinin katılımı ile birlikte TBMM’de temsil hakkı kazanan MÇP, TBMM’nin 19. Dönemi içerisinde MÇP adı ile birinci ve ikinci yasama yıllarında Meclis faaliyetlerine iştirak etmiştir. Siyasi Partiler Kanununun 22. maddesine³³⁰ MÇP’nin milletvekili sayısının grup kurmak için yeterli olmamasından dolayı MÇP, TBMM’de bu süre zarfında grup olarak hareket

³²⁷ Yeni düşünce, Sayı 531, 3 Ocak 1992.

³²⁸ Yeni Düşünce, Sayı 521, 25 Ekim 1991

³²⁹ Milliyet, 15854, 30 Aralık 1991.

³³⁰ Bkz. Madde 22. En az yirmi milletvekiline sahip siyasi partiler, Türkiye Büyük Millet Meclisinde grup kurabilirler. **Resmi Gazete, Sayı 18027, 24 Nisan 1983.**

edememiş ancak mensubu olan milletvekillerinin ferdi iştirakleri ile Meclis çalışmalarına katılmıştır. MÇP milletvekilleri bu çalışmalar kapsamında birçok kamusal sorunla birlikte dış politika ve terör gibi konularda da pek çok konuyu Meclis gündemine taşımış bu hususlarda hazırladıkları kanun tekliflerini, meclis araştırma önermelerini ve genel görüşme önermelerini TBMM'ye sunmuşlardır. MÇP milletvekillerinin TBMM'ye vermiş olduğu başlıca kanun teklifleri şunlardır;

1. Yozgat milletvekili Alparslan Türkeş ve 7 arkadaşınca 3402 sayılı kadaströ kanununun 26. Maddesinin 5. Fıkrasının değiştirilmesi hakkında.
2. Yozgat milletvekili Alparslan Türkeş ve Erzurum milletvekili Rıza Müftüoğlu tarafından verilen veraset ve intikal vergisi kanununun sonuna geçici 4. Madde ilave edilmesi hakkında.
3. Yozgat milletvekili Alparslan Türkeş ve Erzurum milletvekili Rıza Müftüoğlu tarafından verilen toplu konut kanununun 2. Maddesinin (d) fıkrasının değiştirilmesi hakkında.
4. Erzurum Milletvekili Rıza Müftüoğlu ve 13 arkadaşınca Türkiye Güvenlik Araştırması Kurumu kurulması hakkında.
5. Erzurum Milletvekili Rıza Müftüoğlu ve 10 arkadaşınca DAP Bölge Kalkınma idaresi kurulması hakkında.
6. Kayseri Milletvekili Mustafa Dağcı ve 9 arkadaşınca Tütün ve Tütün Tekeli Kanununun 23. Maddesine (d) Fıkrası eklenmesi hakkında.
7. Kayseri Milletvekili Seyfi Şahin ve 15 arkadaşınca YÖK Kanununda bir maddenin değiştirilmesi hakkında.
8. Alparslan Türkeş ve 5 arkadaşınca maden kanununda değişiklik yapılması hakkında.
9. Kayseri milletvekili Mustafa Dağcı'nın ve Konya milletvekili Musa Eraracı'nın 657 sayılı devlet memurları kanununun 36. Maddesinin (a) fıkrası 2. ve 4. bendlerinin değiştirilmesi hakkında.
10. Kayseri milletvekili Osman Develioğlu ve 12 arkadaşınca 657 sayılı devlet memurları kanununa ek madde eklenmesi hakkında.
11. Kayseri Milletvekili Osman Develioğlu'nun ve 13 arkadaşınca Türk Kanunu Maddesinin 1. fıkrasının değiştirilmesi ve 2. fıkrasının kaldırılması hakkında.

12. Konya milletvekili Servet Turgut ve 12 arkadaşınca Konya ili Taşkent, Hadım ve Bozkır ilçelerinin kalkınmada öncelikli yöre kapsamına alınması hakkında.
13. Kayseri milletvekili Osman Develioğlu ve 8 arkadaşınca 2.7.1964 tarihli ve 492 sayılı harçlar kanununa bir ek madde eklenmesi hakkında.
14. Erzurum milletvekili Rıza Müftüoğlu ve Konya milletvekili servet Turgut tarafından 3182 sayılı kanunun bazı maddelerinin değiştirilmesi hakkında.
15. Erzurum milletvekili Rıza Müftüoğlu tarafından verilen 5632 sayılı pasaport kanununun 5. Maddesine 3 fıkra eklenmesi hakkında.³³¹

MÇP milletvekillerinin TBMM'ye vermiş olduğu meclis araştırma önermeleri şunlardır:

1. Erzurum Milletvekili Rıza Müftüoğlu ve 15 arkadaşının, bürokratik yapılanmadaki mevcut problemleri tespit etmek ve devletin bürokratik yapılanmasının yeniden düzenlenmesini sağlamak amacıyla Meclis araştırması açılmasına ilişkin önermesi.³³²
2. Aksaray Milletvekili İsmet Gür ve 16 arkadaşının, ülkemizde görülen sığır vebası hastalığının yaygınlaşma sebeplerini tespit etmek ve Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğünün idarî yapısını ve bu husustaki çalışmalarını incelemek amacıyla Meclis araştırması açılmasına ilişkin önermesi.³³³
3. Çorum Milletvekili Muharrem Şemsek ve 11 arkadaşının, Türkiye'de konuşlandırılan "Çekiş Güç" isimli yabancı askerî birliğin faaliyetlerinin araştırılması, bu gücün Türkiye'nin bağımsızlığı, toprak bütünlüğü ve millî birliğini tehdit eder mahiyet taşıyıp taşımadığı hususlarının ortaya çıkartılması ile bu konularda alınması gereken tedbirlerin tespiti için Meclis araştırması açılmasına ilişkin önermesi.³³⁴
4. Erzurum Milletvekili Rıza Müftüoğlu ve 12 arkadaşının, kamu kuruluşlarımızın turistik bölgelerdeki tesislerinin işleyişi, yasal durumları ve

³³¹ Milliyetçi Hareket Partisi Basın ve Propaganda Merkezi, **Milliyetçi Hareket Parti'sin TBMM Faaliyetleri**, 1993, 196-197.

³³² TBMM Tutanak Dergisi, 19. Dönem, 3. Cilt, 28. Birleşim, 1. Oturum, 21 Ocak 1992. 22-51.

³³³ TBMM Tutanak Dergisi, 19. Dönem, 2. Cilt, 2. Birleşim, 1. Oturum, 9 Ocak 1992. 582.

³³⁴ TBMM Tutanak Dergisi, 19. Dönem, 3. Cilt, 28. Birleşim, 1. Oturum, 21 Ocak 1992. 19-21

kapasitelerinin tespiti ve turizm sektörüne devredilmesi amacıyla Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi.³³⁵

5. Erzurum Milletvekili Rıza Müftüoğlu ve 11 arkadaşının, yurt dışındaki işçilerimizin ve diğer vatandaşlarımızın sorunlarını tespit etmek ve gerekli çözüm yollarını bulmak amacıyla genel görüşme açılmasına ilişkin önergesi.³³⁶

MÇP milletvekillerinin TBMM'ye vermiş olduğu genel görüşme önermeleri şunlardır:

1. Çorum Milletvekili Muharrem Şemsek ve 13 arkadaşının, öğretmenlerin toplum içinde layık oldukları yere oturtulması için çözülmesi gereken meseleleri konusunda bir genel görüşme açılmasına ilişkin önerge.³³⁷
2. Yozgat Milletvekili Alparslan Türkeş ve 16 arkadaşının, Türkiye Cumhuriyeti Devletinin, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliğindeki Türk Cumhuriyetleri ve muhtar bölgeleri ile ilişkileri konusunda genel görüşme açılmasına ilişkin önerge.³³⁸
3. Kahramanmaraş Milletvekili Ökkeş Şendiller ve 12 arkadaşının, toplumdaki ahlaki çöküntüye ve aile yapımızı tehdit eden sorunlar konusunda genel görüşme açılmasına ilişkin önerge.³³⁹
4. Erzurum Milletvekili Rıza Müftüoğlu ve 9 arkadaşının, güvenlik güçlerimize yönelik son olaylar ile güvenlik güçlerinin sorunları konusunda genel görüşme açılmasına ilişkin önerge.³⁴⁰
5. Kahramanmaraş Milletvekili Ökkeş Şendiller ve 10 arkadaşının, Türkiye Radyo-Televizyon Kurumunun yayınları konusunda genel görüşme açılmasına ilişkin önerge.³⁴¹

3.13. Muhsin Yazıcıoğlu ve Arkadaşlarının MÇP'den Ayrılışı

MÇP Sivas milletvekili Muhsin Yazıcıoğlu, Ülkücü Hareket içerisinde gençlik teşkilatlarının birçok kademesinde bulunduktan sonra 31 Temmuz 1977'de Ülkü

³³⁵ TBMM Tutanak Dergisi, 19. Dönem, 3. Cilt, 29. Birleşim, 1. Oturum, 22 Ocak 1992. 109.

³³⁶ TBMM Tutanak Dergisi, 19. Dönem, 19. Cilt.17. Birleşim,1. Oturum, 20 Ekim 1992. 278.

³³⁷ TBMM Tutanak Dergisi, 19. Dönem, 1. Cilt. 11. Birleşim, 1. Oturum, 4 Aralık 1991. 301

³³⁸ TBMM Tutanak Dergisi, 19. Dönem, 1. Cilt. 15. Birleşim, 1. Oturum, 12 Aralık 1991. 559.

³³⁹ TBMM Tutanak Dergisi, 19. Dönem, 2. Cilt. 26. Birleşim, 1. Oturum, 15 Ocak 1992. 672.

³⁴⁰ TBMM Tutanak Dergisi, 19. Dönem, 4. Cilt. 38. Birleşim, 1. Oturum, 19 Şubat 1992. 160

³⁴¹ TBMM Tutanak Dergisi, 19. Dönem, 5. Cilt. 48. Birleşim, 1. Oturum, 12 Mart 1992. 334.

Ocakları Derneğinin Altıncı Olağan Kongresinde Genel Başkanlığa seçilmiştir. 1978 yılına kadar bu görevi yürüten Muhsin Yazıcıoğlu, arkadaşları ile birlikte daha sonra Ülkücü Gençlik Derneği (ÜGD) adında yeni bir gençlik teşkilatı kurmuşlardır. 25 Mayıs 1978’de yapılan ÜGD’nin ilk kurultayında Muhsin Yazıcıoğlu, ÜGD Genel Başkanlığına seçilmiştir.³⁴² 12 Eylül Darbesinde tutuklanan Muhsin Yazıcıoğlu, MHP ve Ülkücü kuruluşlar davasında yargılanmıştır. Yedi buçuk yıl Mamak Cezaevinde tutuklu kalan Yazıcıoğlu, 1987 yılında yargılandığı davadan hiçbir ceza almadan cezaevinden çıkmıştır.³⁴³

Muhsin Yazıcıoğlu, gençlik teşkilatlarından itibaren ülkücü camiada, karizmatik kişiliğe ile nüfuz sahibi bir siyasetçiydi. Yazıcıoğlu, 1987 yılında hapisten çıktıktan sonra 12 Eylül Darbesinin mağdur ettiği ülkücülerin ve ailelerinin sorunları ile alakadar olmak maksadıyla “Sosyal Güvenlik ve Eğitim Vakfı” adında bir vakıf kurmuş ve ülkücülerin mağduriyetleri ile ilgilenmiştir. Yazıcıoğlu’nun bu faaliyetleri onun ülkücü camiadaki nüfuzunu daha da arttırmıştır. Hapishane sonrası dönemde ilk başlarda aktif siyasete soğuk duran Muhsin Yazıcıoğlu, etki alanının daha da genişlemesiyle birlikte kendilerine Türk-İslam ülkücülerini olarak adlandıran ekibi ile 17 Kasım 1988 tarihinde MÇP’ye üye olmuştur. 27 Kasım 1988 tarihinde yapılan MÇP’nin İkinci Olağan Kongresinde MYK üyesi seçilerek parti yönetimine girmiştir.³⁴⁴ Yazıcıoğlu, İkinci Olağan Kongreden yaklaşık bir ay sonra yapılan Divan Başkanlığı değişiminde Genel Sekreter Yardımcılığına getirilmiştir.³⁴⁵

Muhsin Yazıcıoğlu ekibi ile MÇP yönetimi arasında zamanla fikri ayrılık doğmakla birlikte Yazıcıoğlu ve ekibi mevcut MÇP yönetimini “İslami söylemi” terk ederek laik yapılı seküler milliyetçilik anlayışını benimsediğini ileri sürmüştür.³⁴⁶ MÇP yönetimi ise Yazıcıoğlu ve ekibince kendilerine yapılan İslam’ı dışlayıcı gibi ülkücü camia açısından ağır sayılacak olan bu itham karşısında bunun doğru olmadığını ve bu

³⁴² Kadir Tosun, **Milliyetçi Ülkücü Hareket**, 2. Baskı, Ankara: Berikan Yayınevi,2014,92-93.

³⁴³ <https://www.bbp.org.tr>, Erişim: 06.05.2019,00.19

³⁴⁴ Ömer Umur, **Türk Siyasi Tarihinde Büyük Birlik Partisi**, 1. Baskı, Muhsiyad Yayınları, 2017,68-72.

³⁴⁵ Bkz. 273 numaralı dipnot.

³⁴⁶ Umur, a.g.e,72.

ekibin bilerek veya bilmeyerek yeşil kuşak projesine alet olduklarını belirtmişlerdir.³⁴⁷

Fikri zemindeki bu ayrılık iki taraf arasında siyasi rekabeti beraberinde getirmiştir. Bu dönemde yapılan bazı il ve ilçe kongrelerinde Ülkücü Hareket'in geleneğinde ilk defa görülen biri Genel Merkezin diğeri ise başka bir hizibin olmak kaydıyla iki listeli il-ilçe kongreleri ortaya çıkmıştır. Bu kongrelerden en önemlisi 14 Temmuz 1991'de yapılan Ankara il kongresi olmuştur. Bu kongrede Genel Merkezin listesine karşın Yazıcıoğlu ekibi de liste çıkarmış ve kongre sonunda Yazıcıoğlu ekibi kazanmayı başarmıştır. Seçimi kazanan Basri Erdem daha sonra görevden alınsa da bu kongre Yazıcıoğlu ve ekibinin parti yönetimine karşı görünürde ilk çıkışı olmuştur.

Yazıcıoğlu ve ekibi bu dönem içerisinde Genel Merkeze karşı 22 il kongresinde başarı sağlamıştır. Yazıcıoğlu'nun ekibinin başarı sağladığı bu kongreler Yazıcıoğlu'nu parti içerisinde daha güçlü bir hale getirmiştir.³⁴⁸ Bu durum Ülkücü Hareket içerisinde katı çizgilerler muhafaza edilen "Lider, teşkilat, doktrin" anlayışını birincisi 12 Eylül Darbesinden sonra MHP tabanında görülen çözülmeye olmak üzere ikinci defa sarsmıştır.

Muhsin Yazıcıoğlu ve ekibi ile MÇP yönetimi arasında bir başka sorun ise 20 Ekim 1991 seçimlerinden sonra kurulan DYP-SHP hükümetine verilen güvenoyu olmuştur. Alparslan Türkeş kurulacak olan hükümete güvenoyu vereceğini belirtmesi ve partisine bu talimatı vermesi üzerine Muhsin Yazıcıoğlu ve arkadaşları bu durumun tamamen teslimiyetçi bir anlayış olduğunu ileri sürerek hükümete güvenoyu vermeyeceklerini açıklamışlardır. Nitekim 30 Kasım 1991 günü yapılan güvenoyu oylamasında Muhsin Yazıcıoğlu, birlikte hareket ettiği arkadaşları Ökkeş Şendiller, Esat Bütün ve Saffet Topaktaş'la birlikte oylamaya katılmamışlardır.³⁴⁹

Ülkücü Hareket içerisinde büyük tartışmaları sebep olan güvenoyu meselesine Alparslan Türkeş'in bu kararı vermesinde MÇP Erzurum milletvekili Rıza

³⁴⁷ Müftüoğlu, a.g.e, 102.

³⁴⁸ Özgür Bayraktar, Ülkücü Harekette Bölünme: Milliyetçi Hareket Partisi ve Büyük Birlik Partisi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2016, 89.

³⁴⁹ Umur, a.g.e,83-84.

Müftüoğlu'na göre şu iki düşünce etkili olmuştur. Birincisi, MÇP'nin sadece güvenoyu vererek sert muhalefet tarzı ve aynı zamanda teslimiyetçi bir anlayışın olmadığı bir yere konumlanmak istemesidir. Çünkü MÇP güvenoyu vermediği takdirde muhalefet bloğunda pozisyon almak mecburiyetinde kalacaktı böylelikle iktidarın yanı sıra diğer muhalefet partileri ile rekabete girmesi de kaçınılmaz olacaktı bu durumda ANAP'a göre milletvekili sayısı çok düşük olan MÇP'yi dezavantajlı duruma düşürecekti. Refah Partisi ile karşı karşıya kalması ise partiyi daha radikal bir noktaya getirebilirdi bu durumda yeşil kuşak projesi ile ülkücüleri radikalleştirmek isteyenlerin işine yarayacaktı. İkincisi, Türkeş'e göre MÇP gibi Türk milliyetçisi bir partinin DYP-SHP koalisyonuna destek vermesi SHP içerisinde bulunan HEP kökenli milletvekillerinin kafasını karıştıracaktı ve HEP'lilerin iktidar ortağı olan SHP'den kopmasını sağlayacaktır. Türkeş'in düşündüğü gibi MÇP desteği HEP'lilerin SHP'den istifa etmelerinde etkili olmuştur.³⁵⁰

İl kongrelerinde yaşanan gelişmeler ve güvenoyu yoklamasında parti yönetimine karşı daha doğrusu Alparslan Türkeş'e karşı alınan tavırdan sonra iki taraf arasında ipler gerilmiştir. Parti içerisindeki bu bölünme DHP'nin, MÇP'ye iltihak ettiği Üçüncü Olağan Kongrede tamamen ortaya çıkmış kongrede Alparslan Türkeş ve Muhsin Yazıcıoğlu lehine ayrı tezahüratlar yapılmıştır. Bu kongrede Ülkücü Hareket'in geleneği aykırı bir şekilde liste enflasyonu yaşanmıştır. Genel Merkezin çıkardığı listede Muhsin Yazıcıoğlu ve arkadaşları alt sıralara yazılarak parti yönetiminin dışına çıkarılmak istenmiştir. Bu gelişme üzerine Muhsin Yazıcıoğlu ve Muharrem Şemsek kendi listelerini çıkarmıştır. Listeler ortalıkta uçuşurken Alparslan Türkeş bu duruma daha fazla tahammül edememiş ve salonda “*Bu ne hal!*” diye bağırarak suretiyle tepki göstermiştir. Kongre sonucunda Muhsin Yazıcıoğlu ve ekibi Genel Merkezin listesini delerek yönetime girmeyi başarmışlardır.³⁵¹

1992 yılının ilk yarısında Muhsin Yazıcıoğlu'nun parti disiplinine uymayan fevri davranışları, iki taraf açısından gerginlik ortamını daha da tırmanmıştır. 1992 yılının yaz aylarına gelindiğinde Muhsin Yazıcıoğlu'na yakınlığıyla bilinen Bizim Dergâh dergisi, 12 Eylül Darbesi sonrasında Ülkü Ocaklarının devamı niteliğinde kurulan

³⁵⁰ Müftüoğlu, a.g.e, 97-98.

³⁵¹ Bayraktar, a.g.t, 90.

Gençlik Kültür ve Sanat Ocakları tarafından bir genelge yayınlanarak ikilik meydana getirdiği gerekçesiyle yasaklanmıştır. Genelgede Ülkü Ocaklarının tek resmi yayını Gençlik Kültür ve Sanat Ocaklarının çıkardığı Bizim Ocak dergisi olduğu vurgulanmıştır. Bu yasaklamaya rağmen yayınlarına devam eden Bizim Dergâh Dergisi bir grup ülkücü tarafından basılmıştır.³⁵² Bu baskın hadisesi MÇP içerisinde uzun zamandır gönüllerde ve zihinlerde meydana gelen bölünmenin fiili olarak gerçekleşmesini sağlamış ve 7 Temmuz 1992’de MÇP milletvekilleri Muhsin Yazıcıoğlu, Ökkeş Şendiller, Esat Bütün, Saffet Topaktaş, İsmet Gür ve Ahmet Özsoy istifa ettiklerini açıklamışlardır. Bu milletvekilleri ile birlikte MÇP yönetiminde bulunan Yaşar Yıldırım, Mehmet Ekici, Mahir Damatlar, Erol Dök, Hasan Çağlayan, Basri Yıldırım ve Sinan Ocak’ta MÇP’den istifa etmişlerdir. İstifalar üzerine değerlendirme yapan MÇP çevreleri istifaları 12 Eylül Darbesinden sonra Türk milliyetçilerine vurulan en büyük darbe olarak yorumlamışlar ancak istifaların tabanı etkilemeyeceğini il ve ilçe teşkilatlarının görevlerinin başında olduklarını dile getirmişlerdir. İl ve ilçe teşkilatları da ortak bir bildiri yayınlamışlar ve *“şahsiyetlerini bu davadan kazanan ve şahsiyetlerini kazandıkları harekete ihanet eden bu şahsiyetleri kınıyoruz ve lanet olsun diyoruz”* diyerek istifalara tepki göstermişlerdir.³⁵³ Yine istifalar üzerine MÇP, 19 Temmuz 1992’de Ankara’da geniş katılımlı bir istişare toplantısı gerçekleştirmiş ve yüzlerce ülkücü bu toplantıda Alparslan Türkeş’e bağlılık bildirmiş ve birlik yemini etmişlerdir.³⁵⁴

İstifa eden Muhsin Yazıcıoğlu ve ekibinin MÇP yönetimine karşı eleştirileri iki temel üzerinde oturmuştur. Birinci eleştiri partinin ideolojik kırılma yaşayarak İslam’ın arkana plana atıldığı ve seküler milliyetçilik anlayışına kaydığı şeklindeydi. İkinci eleştiri olarak ise Parti içerisinde oluşan tartışılmaz lider sultanı altında anti-demokratik bir yapının geliştiğini ileri sürmüşlerdir. Buna mukabil MÇP’liler bu iddiaları reddederek Yazıcıoğlu ve ekibinin Turgut Özal ile işbirliği yaptığını ve MÇP’ye alternatif bir parti oluşturmak için Turgut Özal’dan maddi destek aldıklarını ileri sürmüşlerdir.³⁵⁵ Muhsin Yazıcıoğlu ve arkadaşlarının istifası üzerine MÇP’nin 19 olan milletvekili sayısı 13’e düşmüştür. ANAP’tan istifa eden Ercüment

³⁵² Akpınar, a.g.e, 208-209.

³⁵³ Ortadoğu, Sayı 8326, 8 Temmuz 1992.

³⁵⁴ Ortadoğu, Sayı 8338, 20 Temmuz 1992.

³⁵⁵ Bayraktar, a.g.t,93.

Konukman, Osman Ceylan, Tunca Toskay ve Halil Şıvgın'ın MÇP'ye katılmasıyla birlikte bu sayı 17'ye çıkmıştır.³⁵⁶

3.14. MHP'nin Yeniden Açılma Tartışmaları

16 Ekim 1981 tarihinde kapatılan partilerin yeniden açılması 1992 yılında kamuoyunun gündemine gelince ülkücü camiada MHP'nin yeniden açılması tartışmaları başlamıştır. Bu tartışmalar eşliğinde 12 Eylül Darbesi öncesi MHP'de faaliyet göstermiş ancak sonrasında başta ANAP olmak üzere başka partilerde bulunmuş ve 12 Eylül Darbesi sonrası yeni dönemde ülkücü camianın parti çalışmalarında yer almamış bazı isimler MHP'nin yeniden açılmasına müdahil olmaya çalışmışlardır.³⁵⁷ MHP'nin, yeniden açılmasına müdahil olmak isteyenler MHP son GİK üyesi Sadi Somuncuoğlu'nun başını çektiği Ağâh Oktay Güney, Cengiz Gökçek ve İhsan Kabadayı gibi isimlerden oluşan bir ekipti. MHP'yi Alparslan Türkeş'in elinden almak ve Türkeş'i saf dışı bırakmak isteyen Somuncuoğlu ve ekibi MHP'nin yeniden açılmasını ve MÇP'den ayrı olarak müstakil bir şekilde devam ettirilmesi istemişlerdir.³⁵⁸ Bu ekibin Alparslan Türkeş'i saf dışı bırakmak için Dedeman Toplantıları olarak bildiğimiz toplantılarda Alparslan Türkeş'i partiler üstü kılmak süratıyla MÇP yönetimini ele geçirmek istediklerini ancak bu hedeflerini başaramadıklarına daha önce anlatmıştık.³⁵⁹ Bu ekip MHP'nin yeniden açılması tartışmaları ile bu amaçlarını gerçekleştirmek için yeniden harekete geçmişlerdir.

Ülkücü camia bu tartışmalar ile sancılı bir dönem yaşarken MÇP Genel Sekreteri Devlet Bahçeli'nin 19 Eylül 1992 tarihinde Yeni Düşünce gazetesinde "MHP Konusunda Türk Milliyetçilerinin Tavrı Ne Olmalıdır" başlıklı bir yazısı yayımlanmıştır. Devlet Bahçeli yazısında MÇP'nin 12 Eylül öncesi MHP'nin devamı olduğunu ve ülkücü kadroların MÇP'de toplanması gerektiğini belirterek şunları söylemiştir.

"Türk-İslam ülküsünde kaynağını bulan Türk milliyetçiliği davasının tek ve öz siyasi kuruluşu 12 Eylül öncesinde Milliyetçi Hareket Partisidir. Bu

³⁵⁶ Müftüoğlu, a.g.e,102.

³⁵⁷ Nihat, a.g.e, 116.

³⁵⁸ Pekmezci, a.g.e, 173.

³⁵⁹ Bkz. 189 numaralı dipnot.

partinin açılması her şeyden evvel bir adaletsizliğin, haksızlığın giderilmesi ve devletin varlığı, milletin birliği ve vatanın bölünmezliği mücadelesinde bir hakkın iadesidir. Bu düşünce ve fikrin 12 Eylül sonrasındaki siyasi kuruluşu ise Milliyetçi Çalışma Partisidir. Çünkü milliyetçi-ülkücü irade 12 Eylül felaketi sonrası yeniden siyasi yapılanma döneminde varlık sebebini sürdürme azim ve kararlılığını bağımsız bir siyasi kuruluş olarak Milliyetçi Çalışma Partisinde ortaya koymuştur. Başka bir ifadeyle milliyetçi ülkücü iradenin bir siyasi aksiyon olarak Milliyetçi Hareket Partisinde tecellisi 12 Eylül sonrasında onun izdüşümü olan Milliyetçi Çalışma Partisi'nde gerçekleşmiştir. "İki noktadan bir doğru geçer" hipotezine uygun bir mantık sürdürüldüğünde "lider ve fikir" gibi iki temel müessese, Milliyetçi Çalışma Partisinde varlığını gösterdiği içindir ki milliyetçi-ülkücü iradenin tercih odağı Milliyetçi Çalışma Partisi olmak gerekir."³⁶⁰

Bütün bu tartışmalar sürerken 3 Temmuz 1992 tarihinde yürürlüğe giren 3821 sayılı kanunla birlikte 16 Ekim 1981 tarih ve 2533 sayılı siyasî partilerin feshine dair kanun yürürlükten kaldırılmıştır. 3821 sayılı kanun ile 16 Ekim 1981 tarihinde fesih edilen partilerin hayatta kalan son büyük kurultay delegeleri tarafından aynı ad, amblem ve rumuzda tekrar açılabilmesine izin verilmiştir. Fesih edilen partinin son büyük kongre veya kurultay üyelerinin toplantıya çağırmak ve toplantı işlemlerini yürütmek için Çankaya 1 numaralı İlçe Seçim Kurulu tarafından fesih edilen partinin son MKYK veya GİK'in yedek üyeleri hariç hayatta olanları ile bir toplantı yürütme kurulunun oluşturulması kararlaştırılmıştır. Oluşturulan toplantı yürütme kurulunun görevi kurultay için gereken rutin iş ve işlemleri organize etmek ve son kurultay delegelerinin listesini hazırlayıp Çankaya 1 Numaralı İlçe Seçim Kuruluna sunmaktır.³⁶¹

Fesih edilen partilerin yeniden açılmasına izin verilmesiyle birlikte MHP, Alparslan Türkeş tarafından yeniden açılmış ve "Üç hilalli" parti tabelası sade bir törenle MÇP Genel Merkez binasının giriş katına asılmıştır. Türkeş törende yaptığını konuşmada Genel Başkan sıfatıyla MHP'yi açtığını ve MHP delegelerini toplantıya çağıracağını

³⁶⁰ Yeni Düşünce, Sayı 555, 19 Haziran 1992.

³⁶¹ Resmi Gazete, Sayı, 21273, 3 Temmuz 1992.

belirtmekle birlikte MHP fikriyatının MÇP’de yaşatıldığını ve sağduyulu her delegenin MHP’nin açılmasına ve MÇP’ye katılmasına karar vereceğini söylemiştir.³⁶²

İlçe Seçim Kurulu MHP’nin son GİK üyelerinden toplantı yürütme kurulu oluşturmak için toplantıya çağırdığı isimler şunlardır; Alparslan Türkeş, Sadi Somuncuoğlu, Agah Oktay Güney, Necati Gültekin, Nevzat Köseoğlu, Yaşar Okuyan, Avni Çarsancaklı, Mehmet Doğan, Ali Fuat Eyüboğlu, İhsan Kabadayı, Ahmet Er, Osman Albayrak, Turan Koçal, Mehmet Irmak, Faruk Demirtola, Cengiz Gökçek, Ömer Çakıroğlu, Ziya Derya, Mehmet Tahir Şaşmaz, Ali Gürbüz, Mehmet Yusuf Özbaş, Taha Akyol, Ahmet Hamdi Ayan. Bu isimlerden Taha Akyol ve Ahmet Hamdi Ayan hariç hepsi toplantıya iştirak etmişlerdir. Bu isimlerden çoğu Alparslan Türkeş’e muhalif isimlerdi ve Sadi Somuncuoğlu ile birlikte hareket ediyorlardı. Sadi Somuncuoğlu bu isimlere kendisini toplantı yürütme kurulu başkanı seçtirmeyi başarmıştır. Başkan seçilen Sadi Somuncuoğlu daha sonra kamuoyuna kongreyi kendilerinin yapacağına dair açıklamalarda bulunmuştur.³⁶³

Sadi Somuncuoğlu ve ekibi kendi çalışmalarını sürdürürken kullandıkları ana argüman MÇP’nin MHP’nin devamı olmadığı ayrı bir parti olduğu ve ayrı bir şekilde yoluna devam etmesi gerektiği olmuştur. Sadi Somuncuoğlu 6 Ekim 1992 tarihinde Tercüman gazetesine verdiği demeçte Türkeş’e ve MÇP yönetimine karşı şu eleştirilerde bulunmuştur.

“Türkiye’nin en güçlü kadrolarına sahipken, bunların küçük bir kısmını çatısı altında bulundurabilmek, sayıca üstün vasıfça yüksek değerde olan milliyetçi kadroların bir araya gelemeyeceği bir ortam yaratmak. Büyük kısmı siyasetin dışında kalmış olan milliyetçi kadroları, sırf kendileriyle beraber değil diye hain, satılmış, ajan, gibi haksız yakışıksız ve ağır sözlerle itham etmek, suçlamadan asılsız ithamda bulunmadan konuşamaz bir ruh halinde bulunmak. Yüzde 2,9’luk oy oranı ile Türkiye’nin en küçük partisi olmak.”

³⁶² Ortadoğu, Sayı 8341, 23 Temmuz 1992.

³⁶³ Müftüoğlu, a.g.e, 116.

Somuncuoğlu'nun bu eleştirilene MÇP Genel Sekreteri Devlet Bahçeli şu sözlerle cevap vermiştir. *“MÇP'nin oyları 1989 yerel seçimlerinde 4.1'e çıkmıştır. Hâlihazırda %7 ile 8 arasındadır. Somuncuoğlu ve arkadaşları mücadele azim ve kararlılığından yoksun kişilerdir.”*³⁶⁴

Somuncuoğlu ve ekibinin faaliyetleri karşısında Alparslan Türkeş'te MÇP ve MHP'nin birleşmesine yönelik faaliyetlerini arttırmıştır. Ankara'da yemekli bir toplantıda MHP son kurultay delegelerini toplayan Türkeş, burada yaptığı konuşmada *“MÇP bütün fikirleriyle, programıyla kadrolarıyla Milliyetçi hareket partisinin devamı olarak kurulmuş bir siyasi partidir”* demiş ve bir takım maksatlı çevrelerin MÇP ve MHP arasında bir devamlılık ilişkisinin olmadığını ileri sürdüklerini bunların komik iddialar olduğunu belirtmiştir. Toplantıya katılan yaklaşık 450 kişilik MHP son kurultay delegeleri de birlik ve bütünlük için MÇP'ye katılacakları yönünde görüş bildirmiştir.³⁶⁵

MHP'nin açılması konusunda Sadi Somuncuoğlu ve ekibinin MÇP yönetimine karşı izledikleri politikalara MÇP yönetimi de yoğun bir şekilde karşı strateji izlemiştir. Bu konuda MÇP milletvekilleri Rıza Müftüoğlu, Yaşar Erbaz, Muharrem Şemsek, Tuncay Şekercioğlu, Oktay Öztürk, Osman Sevimli, Mustafa Dağcı, Osman Develioğlu, Seyfi Şahin, Musa Eraracı, Servet Turgut ve Koray Aydın 24 Aralık 1992 tarihinde Mecliste basın toplantısı düzenlemişlerdir. Toplantıda MÇP milletvekilleri, Somuncuoğlu ve ekibine bazı sorular yönelterek şu eleştirileri yapmışlardır.

“MHP'nin devamı olduğunu açıkça ortaya koyup, MÇP'sini kuran ülkücüler aynı zamanda işkencelere ve ihtilalcilere 10 yıldır en büyük cevabı vermeye çalışırken, sizler ihtilalcilerin ve işkencecilerin gölgesinde hayat bulan siyasilere bir ve beraber değil miydiniz? Beraber değildiyse 10 yıldır sürdürülen bu kutlu mücadeleye niçin girmediniz?

³⁶⁴ Yalçın, a.g.e, 25.

³⁶⁵ Yeni Düşünce, Sayı 567, 11 Eylül 1992.

Ya da niçin destek vermediniz? Ve en önemlisiyle hep neden engel teşkil ettiniz?”³⁶⁶

Sadi Somuncuoğlu ve ekibine karşı MÇP milletvekillerince yöneltilen bu eleştiriler bu isimlerin 12 Eylül Darbesi sonrasında MHP’yi ve Alparslan Türkeş’i terk edişlerinin ve ANAP çatısı altına sığınmalarının Ülkücü Hareket’in hafızasında menfi yönde siperlenmiş bir vaka haline geldiğini ve unutulmadığını göstermektedir.

3.15. Dördüncü Olağanüstü Kongre ve MÇP’nin MHP’ye Dönüşümü

3821 sayılı kanunun tanıdığı hak ile kapatılan MHP’nin ismini ve amblemini almayı düşünen MÇP bu konuda yol haritasını şu şekilde planlamıştır; önce MHP kongresi yapılacak bu kongrede MHP kendini fesih edecek MÇP’ye katılacak bununla birlikte isminin ve ambleminin MÇP tarafından kullanılabilmesi kararı alınacaktır. MÇP’de adını MHP olarak değiştirecek ve “Üç hilali” yeniden amblemi yapacaktır. Böylelikle MÇP amblemiyle ve ismiyle birlikte 16 Ekim 1981’de kapatılan MHP’ye dönüşecektir.³⁶⁷

Yukarıda anlattığımız MÇP yönetimi ve Somuncuoğlu ekibi arasında yaşanan çekişmelerden sonra Somuncuoğlu başkanlığındaki toplantı yürütme kurulu delege listesini Çankaya 1 numaralı İlçe Seçim Kuruluna teslim etmiştir. Somuncuoğlu ve 9 arkadaşı tarafından verilen listeye Alparslan Türkeş ve arkadaşları eksikliklerin ve hataların olduğunu ileri sürerek itiraz etmişlerdir. İtirazları değerlendiren Çankaya İlçe Seçim Kurulu gerekli düzeltmeleri yaptıktan sonra listeleri kesinleştirmiştir. Kesinleşen delege listesini 10 Aralık 1992 tarihinde Resmi Gazetede yayınlayan Çankaya İlçe Seçim Kurulu MHP kurultayının 27 Aralık 1992 tarihinde Ankara Söğütözü Yükseliş Kolejinde yapılmasını kararlaştırmıştır.³⁶⁸ Kurultay tarihi belli olduktan sonra MÇP’nin yayın organı olan Yeni Düşünce gazetesi birleşmeye yönelik yoğun bir kampanya yürütmüştür. Gazetede sürekli olarak delegelere çağrı yapılmış ve “*Bölünmeye değil birliğe oy ver, dün MHP bugün MÇP*”, “*Dava aynı Dava, Lider aynı lider, milliyetçi hareket çizgisinde MÇP’de buluşalım...*” gibi

³⁶⁶ Erzurum Milletvekili Rıza Müftüoğlu’nun 19. Dönem 2 ve 3. Yasama Yılı Meclis Faaliyetleri 01.09.1992- 01.09.1994, hzl. İhsan Memiş, Ankara: Sistem Ofset Basım yayın Sanayi, 1994, 75-76.

³⁶⁷ Müftüoğlu, a.g.e, 115.

³⁶⁸ Resmi Gazete, Sayı 21431,10 Aralık 1992.

afişler yayınlanmıştır. Bununla birlikte birçok Ülkücü Kuruluş, MHP delegelerine MÇP’de birleşme çağrısı yapmıştır³⁶⁹ Ülkücü Kuruluşların birleşme çağrısı ülkücü camiada ekseriyetin bu görüştü olduğunun işareti olarak algılanmalıdır. Nitekim birleşme fikrine uzak duranlar küçük bir hizip olarak kalmışlardır.

MHP ve MÇP’nin birleştirilmesi için büyük bir çaba harcayan Alparslan Türkeş’in 26-27 Aralık 1992 tarihlerinde Ortadoğu gazetesinde yazı serisi yayınlamıştır. Alparslan Türkeş, 26 Aralık 1992 günü yayınlanan yazısında programı, kuruluş biçimi ve teşkilatlanma yapısıyla MÇP’nin, MHP’nin ta kendisi olduğunu vurgulamıştır.³⁷⁰ 27 Aralık 1992 günü yayınlanan yazısında ise “12 Eylülcülerin başardığı tek şey vardı oda partimizin adının MÇP oluşu ve ambleminin üç hilal yerine dokuz yıldızlı hilale dönüşmesiydi. Felsefemiz, ideallerimiz, ülkümüz yine aynı. Onun için bugünkü toplantı bir kanuni formalite. MHP, vicdanlarda kapatılmadığı gibi fikren hep yaşadı, yaşayacak. Partimizin adı dün MHP idi, bugün de MÇP... Dün MHP’liyiz diyorduk, Bugünde MÇP’liyiz diyoruz...” sözleri ile delegelere birleşme çağrısı yapmıştır.³⁷¹

27 Aralık 1992 tarihinde gerçekleştirilen MHP kurultayında, MÇP yönetimi ve Somuncuoğlu ekibi arasındaki çekişme devam etmiştir. Kurultayda divan başkanlığı seçimini Somuncuoğlu ekibinin adayına karşın MÇP yönetimi tarafından aday gösterilen Behçet Susmaz kazanmıştır. Daha sonra oylamaya geçilen kurultayda 132 delege MHP’nin ayrı bir parti olarak devam etmesini isterken, 404 delege MHP ve MÇP’nin birleşmesine yönelik oy kullanmıştır. Böylelikle MHP’nin isim ve amblem hakkı MÇP’ye devredilmiş ve 24 Ocak 1993 tarihinde yapılacak MÇP Dördüncü Olağanüstü kongresi ile MÇP’nin isminin MHP, ambleminde “Üç hilal” olarak değiştirilmesine karar verilmiştir.³⁷²

27 Aralık 1992 tarihinde yapılan MHP kurultayında alınan bu karar doğrultusunda MÇP’nin Dördüncü Olağanüstü Kongresi 24 Ocak 1993’de toplanmıştır. Kongrede MÇP’nin ismi MHP, “Dokuz yıldızlı amblemi” ise “Üç hilal” olarak değiştirilmiştir. Ülkücü Hareket’te MHP’nin ikinci doğuşu olarak görülen bu kongrede Genel

³⁶⁹ Yeni Düşünce, Sayı 581, 18 Aralık 1992.

³⁷⁰ Ortadoğu, Sayı 8507, 26 Aralık 1992.

³⁷¹ Ortadoğu, Sayı 8508, 27 Aralık 1992.

³⁷² Ortadoğu, Sayı 8509, 28 Aralık 1992.

Başkanlığa ise yeniden Alparslan Türkeş seçilmiştir. Alparslan Türkeş, 12 Eylül Darbesi sonrasında Ülkücü Hareket açısından muhasebesini yaptığı ve bu dönemde MÇP'nin önemini anlattığı kongre konuşmasında şu cümlelere yer vermiştir.

“...MÇP olmasaydı, 12 Eylül sonrasında Milliyetçi Hareket davasının yürütme ve temsil gayretinin isimsiz erleri olan MÇP'lilerin mücadeleleri olmasa idi, acaba ortada 27 Aralık evvelinde MHP açılsın mı kapatılsın mı tartışmalarının yapıldığı bir zemin kalabilir; milliyetçi hareketin bugününden yarınına hangi yolu takip edeceğinin münakaşaları yapılmıydı? Bu kişilerin 12 Eylül sonrasında milliyetçi hareket davasını kucaklayıp yürütenleri fanatiklikle sıfatlandırdıklarını bu gayretleri boş gayret diye diye anlattıkları günleri unutmadık. MÇP-MHP bütünleşmesi yolunda başlattığımız büyük ve önemli adım, tarihi kararın alınmasıyla 12 Eylül'ün Milliyetçi Hareket üzerindeki bütün tasarrufların yırtılıp atulmasını sağlamıştır. Milliyetçi Hareketin 12 Eylül'le vurulan kervanı ve engellenen kutlu yürüyüşünün yeniden iktidar yoluna düzülmesinin zamanı gelmiştir. Bu genel kurulun Türk Milliyetçiliği davası, partimiz, aziz milletimiz, Türk dünyası ve İslam âlemi için hayırlara vesile olmasını temenni ediyorum...”³⁷³

Dördüncü Olağanüstü Kongre ile birlikte MÇP, 12 Eylül'ün getirdiği şartlar altında Türk siyaset tarihinde ve Ülkücü Hareket'in tarihinde “geçiş dönemi partisi” olma misyonunu tamamlamıştır. Bununla birlikte 16 Ekim 1981 tarihinde MGK kararıyla kapatılan MHP, müstakil ismi ve “Üç hilalli” amblemi ile birlikte on bir yıl aradan sonra yeniden Türk siyasetinde yerini almıştır.

³⁷³ Yeni Düşünce, Sayı 587, 29 Ocak 1993.

SONUÇ

12 Eylül Darbesi sonrası dönemde Türk siyasi hayatında bir “geçiş dönemi” yaşanmıştır. Türk siyasetinin yaşadığı bu geçiş dönemi içerisinde MHP ve Ülkücü Hareket, kendisi için özel şartların oluştuğu ve gelişmelerin yaşandığı bir geçiş dönemini kendi pozisyonunda yaşamıştır. MHP ve Ülkücü Hareket için bu geçiş dönemi 12 Eylül 1980 Darbesi ile başlayıp ve 24 Ocak 1993 tarihinde MÇP’nin, MHP’ye dönüşümüyle tamamlanan yaklaşık on iki buçuk yıllık bir zaman dilimini kapsamaktadır. On iki buçuk yıllık bu geçiş dönemin ilk yıllarında MHP ve Ülkücü Hareket’in yaşadığı olayların ve gelişmelerin tamamen 12 Eylül Darbesinin etkisinde geliştiği ve darbenin çekim merkezinde kaldığı görülmektedir. Darbeden sonra Alparslan Türkeş dâhil olmak üzere ülkücü kadrolar büyük oranda tutuklanmışlar, uzun tutukluluk ve yargılanma dönemleri geçirmişlerdir. Sıkıyönetim Mahkemelerinde görülen davaların neticesinde Ülkücü Hareket’in dokuz mensubu idam edilmiştir. 12 Eylül Darbesinden sonra diğer bütün siyasi partiler gibi MHP’de 16 Ekim 1981 tarihinde kapatılmıştır.

Ülkücülerin idam edilmesi, Alparslan Türkeş’in tutuklanması ve ülkücü kadroların büyük çoğunluğunun tutuklanması ve MHP’nin kapatılması, MHP tabanında Ülkücü Hareket’in geleceğine ilişkin olarak bir belirsizlik algısının doğmasına neden olmuştur. Bütün bu durumlar büyük bir otorite boşluğuna neden olurken Ülkücü Hareket’te kalın çizgilerle muhafaza edilen “lider-teşkilat-doktrin” esasını sarsmış ve MHP tabanında çözülme yaşanmıştır. Çözülme yaşayan bu grupların kahir ekseri 12 Eylül Darbesi sonrası başlayan yeni siyasal dönemde Turgut Özal’ın kurduğu ANAP’a çatısı altında faaliyet göstermişlerdir. Ancak bir hususu önemle belirtmek gerekir ki MHP tabanında yaşanan bu çözülmeye karşın ülkücülüğe kutsallık addetmiş ve Alparslan Türkeş’in “Başbuğluk” otoritesini kutsamış “öz” diyebileceğimiz ana ülkücü kitlenin, yaşanan bütün zorluklara rağmen lider-teşkilat-doktrin esasını bozmadıkları görülmektedir. Lider-teşkilat-doktrin esasını bozmayan bu ülkücü kitle, geçiş dönemi içerisinde Ülkücü Hareket’in fikri çizgisini terk etmedikleri gibi Alparslan Türkeş’in liderlik otoritesine karşıda herhangi bir hilafatı bulunmamışlardır.

24 Nisan 1983’de siyasi partilerin kurulmasına izin verilmesiyle birlikte lider-teşkilat-doktrin esasını terk etmeyen bu öz kitlenin siyasi yasaklı bulunmayan

mensupları yeni siyasal dönemde MHP'nin temsilcisi konumunda kurulacak yeni bir parti için hazırlıklara başlamışlar ve bu çalışmaların neticesinde 7 Temmuz 1983'de Muhafazakâr Parti kurulmuştur. Böylelikle 16 Ekim 1981 tarihinde kapatılan MHP'nin yeniden inşa edilme çalışmaları başlamıştır. MP, 12 Eylül Darbesinden sonra oluşan zorlu şartlardan dolayı MHP'nin yeniden inşası ve Ülkücü Hareket'in geleceği için aktif bir rol oynayamamış ve siyaseten çokta etkili olamamıştır. Ancak 12 Eylül Darbesi sonrası yaşanan geçiş döneminin zorlu şartları içerisinde Ülkücü Hareket'in partililik çalışmaları açısından bir başlangıç oluşturması ve MÇP'nin temelini kurması MP'yi, MHP ve Ülkücü Hareket'in 12 Eylül Darbesi sonrası yaşadığı geçiş dönemi içerisinde anlamlı kılmaktadır.

MP, kuruluşunun akabinde yoğun iç çekişmeler ve teşkilatlanma hususunda zorluklar yaşamıştır. MP'nin yaşadığı en temel sorun ise Genel Başkanlık makamında istikrarın sağlanamaması olmuştur. Kurucu Genel Başkan Mehmet Pamak, MGK tarafından veto edilmiş bu durum üzerine Ahmet Özsoy Genel Başkanlığa getirilmiştir. Ancak çok kısa bir süre sonra yine Genel Başkanlık değişimi yaşanarak İsmail Hakkı Yılanlıoğlu, Genel Başkanlığa getirilirken Yılanlıoğlu'nun Genel Başkanlığı da kısa bir süre sonra GİK üyeleri tarafından düşürülmüş ve Ali Koç, Genel Başkanlığa getirilmiştir. Bu şekilde MP kuruluşundan itibaren bir yıl içerisinde 3 Genel Başkan değiştirmiştir.

Türkiye'de siyaset kurumu 12 Eylül Darbesinin çekim merkezinden uzaklaştıkça Ülkücü Hareket içerisinde MP'nin isminin ve ambleminin MHP'yi ve Ülkücü Hareket'i temsil etmekte yetersiz olduğu ve değiştirilmesi gerektiğine dair tartışmalar başlamıştır. Bu tartışmalar eşliğinde 30 Kasım 1985 tarihinde Birinci Olağan Kongresini gerçekleştiren MP, adını Milliyetçi Çalışma Partisi, "Çınar ağacı" olan amblemini de hilal etrafında sıralanmış "Dokuz yıldız" olarak değiştirmiştir. MÇP ambleminde kullanılan "Dokuz yıldız" MHP'nin ideolojik temelini ana unsurlarından olan "Dokuz Işık Doktrinini" temsilen kullanılmıştır. Böylelikle MÇP, MP'ye göre Ülkücü Hareket'i daha çok remiz eden müstakil ismi ve amblemiyle siyaset sahnesine çıkmıştır. MÇP'nin isminde "Milliyetçi" kelimesinin kullanılması ve MHP'nin ideolojik temelini ana unsurlarından olan "Dokuz Işık Doktrinini" MÇP ambleminde temsil edilmesi, geçiş dönemi içerisinde Ülkücü Hareket'in farklı bir aşamaya geçtiğini ve bu aşamada kendi öz değer ve sembollerine kavuşmak

gayretinde olduğunu göstermiştir. Ayrıca bu aşamada Türk siyaset kurumunun, 12 Eylül Darbesinin çekim merkezinden uzaklaşmaya başlanması Ülkücü Hareket'in geleceği açısından olumlu gelişmelere kapı aralamıştır.

MÇP, yapısı ve misyonu itibariyle bir "geçiş dönemi partisi" olma özelliği taşımaktaydı. Partinin ana gayesi ise 12 Eylül Darbesi ile birlikte çözülme yaşayan ve ANAP başta olmak üzere diğer partilere dağılan MHP tabanını derlemek, toplamak ve bir çatı altında buluşturmak olmuştur. Bu gaye bütün faaliyet ve yayınlarda MÇP'nin söylem ve politikalarının ana omurgasını oluşturmuş ve bu gaye gereği çözülen gruplara yapılan çağrılar MÇP'nin siyaset sahnesine çıkışından, MHP'ye dönüştüğü tarihe kadar aralıksız şekilde devam etmiştir. Ayrıca MÇP, isim ve amblem olarak ülkücü tabanda belli bir dinamizmin yakalanılmasını sağlamıştır. Bu dinamizm Alparslan Türkeş'in tahliye edilmesiyle birlikte giriştiği faaliyetlerle daha etkin bir hal almıştır. Ancak Alparslan Türkeş'in siyasi yasaklı bulunması kısıtlı ve temkinli hareket etmesine neden olurken bu durum MÇP'ye kattığı dinamizmin sınırlı kalmasına neden olmuştur.

Bütün bu gelişmelerle birlikte MÇP ilk seçim sınavını 28 Eylül 1986'da 10 ilde toplam 11 seçim bölgesinde yapılan ara seçimlerde vermiştir. Bu seçimlerde %2,2 oy alabilen MÇP için seçimler başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Bu seçimler sonucunda alınan başarısızlık tabanda MÇP yönetimine karşı daha önce oluşan tepkinin artmasına neden olmuştur. MÇP tabanından, yönetime karşı yükseltelen eleştirilerin başında ise parti yönetiminin dar kadro anlayışı ve kullandığı fanatik söylem gelmiştir. Parti yönetimine karşı bu eleştirilerin dozu iyice artınca Genel Başkan Ali Koç istifa etmiştir. Bunun üzerine MÇP, olağanüstü kongreye gitme kararı almıştır. 19 Nisan 1987'de gerçekleştirilen MÇP'nin Birinci Olağanüstü Kongresinde Alparslan Türkeş, partiye açıktan bir müdahale gerçekleştirmiş ve Türkeş'in isteği ile MÇP Genel Başkanlığına MSP kökenli Abdülkerim Doğru getirilmiştir. Alparslan Türkeş'in Ülkücü Hareket içerisinden bir isim yerine MSP kökenli bir ismi tercih etmesinin nedeni ise belli bir potansiyele sıkışan ve bu sıkışıklığı aşamayan MÇP'nin başka partilerin tabanlarına açılmasını sağlamak ve böylelikle MÇP'yi güçlendirmek istemesidir.

Birinci Olağanüstü Kongrenin neticesinde MÇP’de ekipler arasında güç değişimi yaşanmış, MP’nin kuruluşundan itibaren partide etkin olan Muharrem Şemsek ve Ali Koç ekibi pasifize edilmiş, bu ekibe karşı Devlet Bahçeli ve Ali Güngör ekibi etkin hale gelmiştir. Bahçeli ve Güngör ekibinin, Şemsek ve Koç ekibine göre daha profesyonel ve akademik bir özellik taşıması bununla birlikte Devlet Bahçeli’nin, Genel Sekreterlik görevine gelmesi ile bu makamı aktifleştirerek icra makamı haline getirmesi ve yapmış olduğu çalışmalar MÇP’nin profesyonel anlamda gelişmesine büyük katkı sunmuştur. Ayrıca bu kongre ile MÇP MKYK’sının sayısı 40’tan 100’e yükseltilmiş ve parti yönetimine karşı yapılan en büyük eleştiri olan dar kadro anlayışı terk edilmiştir.

Birinci Olağanüstü Kongrenin getirdiği bütün bu olumlu gelişmelere karşın Abdülkerim Doğru’nun MSP kökenli olması MÇP tabanında eksen kayması tartışmalarını başlatmış ve MP’nin kuruluşundan itibaren Ülkücü Hareket’in yaşadığı Genel Başkanlık bunalımını iyice tırmandırmıştır. Ülkücü Hareket içerisinde görünürde Genel Başkanlık bunalımı gibi duran bu sorun aslında Alparslan Türkeş’in tutuklanmasıyla başlayan bir liderlik sorunuuydu. Çünkü lider-teşkilat-doktrin esasına göre yetiştirilen ülkücü kadrolar için “karizmatik otorite” olan Alparslan Türkeş’in, tutuklanması ve siyasi yasaklı duruma düşmesi Ülkücü Hareket’te büyük bir otorite boşluğunun doğmasına neden olmuştur. Bununla birlikte hiçbir Genel Başkan bu otorite boşluğunu dolduramamış ve kendileri istemese bile ülkücü kadroların gözünde hepsi “Emanetçi Genel Başkan” kimliği ile görevlerini yürütmüşlerdir.

Genel Başkanlığı sorun olan Abdülkerim Doğru’nun görev süresi çok kısa sürmüştür. Bu kısa zaman içerisinde ise çalışmalarının ana eksenini Alparslan Türkeş’in farklı tabanlara açılma stratejisinin de bir gereği olarak RP, MÇP ve IDP’nin birleştirilmesi hususu olmuştur. Partilerin birleştirilme çalışmaları MÇP tarafından tek taraflı bir istek olmayıp aynı zamanda RP ve IDP’de bu konuda oldukça istekli davranmıştır. Parti tabanlarının birbiri içerisinde erimesi gibi bazı riskler taşıyan birleşme hususunda Türkeş’i rahatlatan en önemli koz ise kendi tabanının diğer iki partiye göre daha aksiyoner bir kimliği sahip olması ve olası bir birleşme içerisinde hâkim unsurun kendileri olacağı düşüncesi idi. Partilerin birleşme fikrine iten en önemli sebeplerden biriside 1982 Anayasası ile getirilen %10 seçim barajıdır. Bu dönem içerisinde bahsi geçen partiler %10 seçim barajını aşabilme gücünü kendilerinde

bulamadıkları için bir güç birliği yapmak zaruretinde kalmışlardır. Birleşme fikri bazen farklı, bazen ise aynı nedenlerle partilerin tabanlarında ve tavanlarında oldukça olumlu karşılanmasına rağmen RP'nin "gölge lideri" Necmettin Erbakan tarafından şiddetle reddedilmiştir. Erbakan'ın olumsuz tavrı ile RP, MÇP ve IDP'yi birleştirme çalışmaları sonuçsuz kalmıştır.

MÇP açısından bu gelişmeler yaşanırken ülke gündeminde siyasi yasakların kaldırılması tartışmaları başlamıştır. Yasakların kaldırılması hususunda isteksiz davranan Başbakan Turgut Özal, kamuoyu baskısına daha fazla dayanamamış ve yasakların kaldırılması meselesini referanduma sunmuştur. Özal'ın kaldırılmaması yönünde, muhalefetin ise kaldırılması yönünde propaganda yürüttükleri referandum 6 Eylül 1987'de yapılmış ve siyasi yasaklar kaldırılmıştır. Bununla birlikte diğer bütün liderler gibi Alparslan Türkeş'te siyaset yapma hakkını tekrar kazanmıştır. Alparslan Türkeş'in siyaset yapma engelini ortadan kalkmasıyla birlikte MÇP'de Türkeş'in, Genel Başkanlığı için bazı hazırlıklar başlamıştır. Bu durumdan rahatsız olan Abdülkerim Doğru duruma tepki göstererek istifa etmiştir. 4 Ekim 1987'de yapılan İkinci Olağanüstü Kongre ile birlikte Alparslan Türkeş MÇP Genel Başkanı seçilmiştir. Böylelikle MÇP'de "Emanetçi Genel Başkanlar" dönemi sona ermiş ve ülkücü kadrolar doğal liderleri olan Alparslan Türkeş'in "karizmatik liderliğine" kavuşmuştur.

MÇP, Alparslan Türkeş'in Genel Başkan olmasından yaklaşık iki ay sonra 29 Kasım 1987'de yapılan milletvekili genel seçimlerine katılmıştır. MÇP bu seçimlerde %2,9 oy alarak yine başarısız bir sonuç almıştır. Ancak seçimlerden alınan başarısız sonuçlara rağmen Alparslan Türkeş'in teşkilatlara hâkim olmasının sağladığı dinamizm ile MÇP, 12 Eylül 1980 öncesi MHP'ye daha çok benzemeye başlamıştır. MÇP'nin göstermeye gayret ettiği MHP'ye benzeyiş çalışmalarının en önemli girişimi 27 Kasım 1988'de yapılan İkinci Olağan Kongrede yeni parti programının kabul edilmesi olmuştur. 27 Kasım 1988'de kabul edilen yeni program, 1983 yılında 12 Eylül Darbesinin etkisinde kalarak oluşturulan ve MP'nin kuruluş programı olan eski programa göre daha profesyonel olmakla birlikte MHP değerlerini ve görüşlerine daha iyi yansıtmıştır. MÇP için İkinci Olağan Kongrenin başka bir özelliği de 12 Eylül Darbesi öncesinde Ülkü Ocakları'nda üst düzey yöneticilik yapan önemli isimlerin parti yönetimine girmesi olmuştur. Böylelikle MÇP "Ocak"

kökenli mensuplarını da yönetimine almakla tabanda ve yönetimde birlik ve beraberliği daha da arttırmıştır.

MÇP için bütün bu olumlu gelişmelere birlikte en önemli noksanlıkların başında 12 Eylül 1980 öncesi MHP'nin sahip olduğu oy potansiyelinin bir türlü sağlanamayan konsolidasyonu olmuştur. Bu oy konsolidasyonu ancak 29 Mart 1989 tarihinde yapılan yerel seçimlerde yeterli düzeyde olmasa da bir miktar sağlanabilmiştir. MÇP, 1989 yerel seçimlerinde 12 Eylül 1980'den önce MHP'nin yönettiği Yozgat, Elazığ ve Erzincan belediyelerini tekrar kazanmış ayrıca 10 ilçe belediye başkanlığı da kazanmayı başarmıştır. Ayrıca yerel seçimlerde, genel seçimlere nispetle en yakın sonucu veren İl Genel Meclisi oylarında %4,1 alan MÇP, MHP'nin geleneksel oy coğrafyası olan iç bölge illerinin çoğunda %10 barajını aşmış, bazılarında da %10 yakın oy almıştır. Böylelikle MÇP, MHP'nin geleneksel coğrafyasında yeniden var olarak hem ülkücü camiada hem de genel ülke siyasetinde kendisini ispat etmeyi başarmıştır.

1989 yerel seçimleri ile birlikte gerek tabanda gerek parti yönetiminde moral ve motivasyon seviyesini arttıran MÇP, kazanılan bu hızla birlikte gelişimini sürdürürken ANAP Genel Başkanı ve Başbakan Turgut Özal'ın Cumhurbaşkanı olmasından sonra ANAP Genel Başkanı seçilen Mesut Yılmaz'ın dayatmasıyla birlikte 1991 yılında diğer bütün partiler gibi erken bir seçimle karşı karşıya kalmıştır. Bu seçimlerde MÇP önemli bir stratejik hamle yaparak RP ve IDP ile birlikte seçim ittifakı gerçekleştirmiştir. Kamuoyunda "kutsal ittifak" olarak anılan RP-MÇP-IDP ittifakı RP çatısı altında gerçekleşmiş ve MÇP'nin milletvekili adayları RP listelerinden seçime katılmışlardır. 20 Ekim 1991 seçimlerinde üçlü ittifak %16 oy almış ve ittifak olarak meclise 62 milletvekilini taşımışlardır. RP'nin 40, IDP'nin 3 milletvekili kazandığı bu ittifakta MÇP ise 19 milletvekili kazanmıştır.

20 Ekim 1991 seçimleri sonrasında 1987'de olduğu gibi ittifakın tek çatı altında birleştirilmesi için bazı girişimler olmuş ancak 1987'de olduğu gibi Erbakan'ın bu konudaki isteksizliği partilerin birleştirilmesini olanaksız kılmıştır. Bu durum üzerine RP'den istifa eden Alparslan Türkeş dâhil 19 MÇP kökenli milletvekili MÇP'nin 29 Aralık 1991'de yapılan Üçüncü Olağan Kongresinde MÇP'ye katılmıştır. Böylelikle Ülkücü Hareket on bir yıl aradan sonra TBMM'de temsil hakkı kazanmıştır. MÇP'nin

12 Eylül Darbesi sonrası bütün bu zorlukları aşip TBMM’de temsil hakkı kazanması MÇP’li kadrolar için büyük bir moral kaynağı olmuştur. Ancak bu dönemde Muhsin Yazıcıoğlu’nun başını çektiği parti içi bir ekip, lider-teşkilat-doktrin esasını bozarak Alparslan Türkeş’e ve MÇP yönetimine karşı muhalif bir çizgi izlemeye başlamışlardır. Bu muhalif grubun MÇP yönetimine karşı itirazlarının ana dayanağı ise MÇP’nin seküler bir milliyetçilik anlayışını benimseyerek, parti ideolojisinde İslam olgusunun arka plana atılması şeklinde olmuştur. MÇP yönetimi ise muhalif ekibin bu iddiasını şiddetle reddederek bu ekibi “yeşil kuşak” projesini alet olmakla suçlamışlardır. MÇP yönetimi ve Muhsin Yazıcıoğlu ekibi arasında tartışmalar karşılıklı ithamlarla devam ederken Muhsin Yazıcıoğlu ve ekibi, Alparslan Türkeş’e karşı ilk çıkışını 1991 seçimleri sonucunda kurulan DYP-SHP hükümetinin güvenoyu yoklamasında göstermiş ve Türkeş’in oylamaya katılın talimatına rağmen güvenoyu yoklamasına katılmamışlardır. Bundan sonra bu ekip Ülkücü Hareket’in geleneklerine aykırı bir şekilde il kongrelerine müdahale etmeye başlamışlar ve kongrelerde MÇP Genel Merkezi’nin belirlediği adaylara karşı kendi listelerini çıkarmışlar bununla birlikte pek çok il kongresinde de kendi listelerinin kazanmasını sağlamışlardır. Bütün bu gelişmeler MÇP yönetimi ile Muhsin Yazıcıoğlu ekibinin arasındaki ilişkileri kopma noktasına getirmiştir. Bu durum Ülkücü Hareket’in geleneğinin de ana esaslardan olan lider-teşkilat-doktrin esasına tezat bir davranış oluşturmakla birlikte Ülkücü Hareket’te 12 Eylül Darbesi sonrasında ikinci defa bu temel kabul sarsılmıştır. Nitekim 1992 yılının Temmuz ayında Muhsin Yazıcıoğlu ve onunla birlikte hareket eden diğer 5 MÇP milletvekili ve bazı MÇP yöneticileri istifa etmişlerdir.

Muhsin Yazıcıoğlu ekibinin MÇP’den istifa etmelerinin tartışıldığı günlerde ülke gündeminde 12 Eylül Darbesi ile kapatılan partilerin yeniden açılması tartışmaları başlamış ve partilerin yeniden açılmasının önündeki yasal engel kaldırılmıştır. Bunun üzerine kapatılan MHP’nin hasretini duyan ülkücü kadrolar harekete geçmiş ve MHP’nin yeniden açılması için girişimlere başlamışlardır. Ancak 12 Eylül Darbesi sonrasında her fırsatta Alparslan Türkeş’i tasfiye etmek isteyen Sadi Somuncuoğlu, Yaşar Okuyan, Agah Oktay Günay, Nevzat Köseoğlu gibi 12 Eylül Darbesinden önce MHP’de sonrasında ise ANAP’ta faaliyet gösteren isimler yeniden Türkeş’in

karşısına çıkmışlar ve Türkeş'e muhalif bir çizgide MHP'nin yeniden açılmasına müdahil olmak istemişlerdir.

MHP'nin yeniden açılmasına müdahil olan bu isimler, MHP ve MÇP'nin ayrı bir parti olduklarına ve MHP'nin açılıp yoluna ayrı bir şekilde devam etmesi gerektiğini ileri sürmüşlerdir. Buna karşın Alparslan Türkeş ve MÇP yönetimi ise MHP ve MÇP'nin aynı parti olduklarını sadece yasal zorunluluktan ötürü isminin ve ambleminin değişik olduğunu söylemişler ve MÇP ile MHP'nin birleştirilmesi gerektiğini ileri sürmüşlerdir. Hem bu isimler hem de MÇP yönetimi kendi görüşlerini MHP'nin son kurultay delegelerine kabul ettirmek için yoğun bir çaba sarf etmişlerdir. Nihayetinde Alparslan Türkeş ve MÇP yönetimi bu mücadeleyi kazanmışlar ve 26 Aralık 1992 tarihinde yapılan MHP kurultayında delegeler MHP'nin isim ve amblemin kullanım hakkının MÇP'ye devredilmesine karar vermişlerdir. Bu gelişme MÇP ve MHP açısından önemli olduğu kadar aynı zamanda Alparslan Türkeş'in muhalifi olan bu isimlere karşı Türkeş'in galibiyetinin tescillenmesi bakımından da önemli bir gelişme olmuştur.

MHP'nin isim ve amblem hakkının kullanımının MÇP'ye devredilmesi üzerine MÇP Dördüncü Olağanüstü Kongresi 24 Ocak 1993 günü toplanmış ve MÇP ismini MHP, amblemini de "Üç hilal" olarak değiştirmiştir. Böylelikle MHP ve Ülkücü Hareket için 12 Eylül 1980 Darbesi başlayan geçiş dönemi içerisinde MÇP, 30 Kasım 1985 tarihinde MP'den aldığı Ülkücü Hareketi derlemek, toplamak ve bir çatı altında birleştirmek misyonunu büyük ölçüde başarmış ve maddi-manevi topladığı bütün unsurları MHP'ye devrederek MHP'nin yeniden inşasını sağlamış ve 12 Eylül Darbesi sonrası MHP ve Ülkücü Hareket'in yaşadığı geçiş dönemini tamamlamıştır.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

Ahmad F. (1992) Demokrasi Sürecinde Türkiye 1945-1980, çev. Ahmet Fethi. (Hil Yayınları, İstanbul).

Akçura Y. Türkçülüğün Tarihi, hzl. Sadık Perinçek, (Kaynak Yayınları, İstanbul).

Akpınar H. (2005) Kurtların Kardeşliği CKMP'den MHP'ye (1965-2005) (Birharf Yayınları, İstanbul).

Anadol C. (1995) Alparslan Türkeş Olaylar/Belgeler/Hatıralar MHP ve Bozkurtlar (Kemer Yayınları, İstanbul).

Arvasi S. A (2003) Türk İslam Ülküsü 1 (Bilgeoğuz, İstanbul).

Aydınlık Yayınları (1978) AP Hükümetinin 1970'te Hazırlattığı MHP Raporu (Aydınlık Yayınları, İstanbul).

Bice H. (2017) Türk Siyasetinde MHP Üzerine Notlar (Önder Yayıncılık, Ankara)

Birand A. M. (1987) Emret Komutanım (Milliyet Yayınları, İstanbul).

Bora T, Can K.(1991) Devlet, Ocak, Dergâh (İletişim Yayınları, İstanbul).

Çalışlar O. (2004) Ecevit, Türkeş ve Erbakan'la Cezaevi Günleri Liderler Hapishanesi (Gendaş Yayınları, İstanbul).

Doğan Y. (1985) Dar Sokakta Siyaset 1980-1983 (Tekin Yayınevi, İstanbul).

Erdoğan H. (2017) Türkiye Cumhuriyeti Tarihi (Not Yayınları, Kayseri).

Feyzioğlu T. (2003) Fırtınalı Yıllarda Ülkücü Hareket (Ozan Yayıncılık, İstanbul).

Güler K. K.(2017) Alparslan Türkeş, Türk Milliyetçiliği Fikri ve CKMP (Deli Dumrul Kitap, Ankara).

Güngör E. (1996) Türk Kültürü ve Milliyetçilik (Ötüken Neşriyat, İstanbul).

Gökalp Z. Türkleşmek İslamlaşmak, Muasırlaşmak, hzl. Mustafa Özsarı (Ötüken)

Kafesoğlu İ. (2014) Türk-İslam Sentezi (Ötüken Neşriyat, İstanbul).

Kalyoncu H. (1992) İttifakın Perde Arkası (Üç Gülün Hikâyesi) (Burak Yayınevi, İstanbul).

- Kapani M. (2007) Politika Bilimine Giriş (Bilgi Yayınevi, Ankara).
- Karpat K. (2010) Türk Demokrasi Tarihi (Timaş Yayınları, İstanbul).
- Kaynar K. M.(2007) Cumhuriyet Dönemi Siyasi Partiler (İmge Kitabevi Yayınları, Ankara).
- Keskin M. (1999) Atatürk'ün Millet ve Milliyetçilik Anlayışı (Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara).
- Kışlalı T. A. (1992) Siyaset Bilimi (İmge Yayıncılık, Ankara)
- Kongar E. (2000) 21. Yüzyılda Türkiye 2000'li Yıllarda Türkiye'nin Toplumsal Yapısı (Remzi Kitapevi, İstanbul).
- Milliyetçi Hareket Partisi Basın ve Propaganda Merkezi, Milliyetçi Hareket Partisi'nin TBMM Faaliyetleri.
- Milliyetçi Hareket Partisi Grup Başkanlığı. (2011) Milliyetçi Hareket Partisi TBMM Albümü 1965-2007 (Net Ofset Matbaacılık, Ankara).
- Memiş İ. (1994), Erzurum Milletvekili Rıza Müftüoğlu'nun 19. Dönem 2 ve 3. Yasama Yılı Meclis Faaliyetleri 01.09.1992- 01.09.1994 (Sistem Ofset Basım yayın Sanayi, Ankara).
- Müftüoğlu R. (2006) Derin Sayfalarıyla Milliyetçi Hareket (Akis Kitap, İstanbul).
- Nihat M., Cemiloğlu E. (1995) Türk Siyasi Hayatında Milliyetçi Hareket-Tarihi Gelişimi, Partileşme ve İdeoloji (Turkuaz Ajans Yayınları, Ankara).
- Özbudun E.(1979) Siyasal Partiler (Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara).
- Özgişi T. (2012) Türk Parlamento Tarihinde Cumhuriyet Senatosu, (TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, Ankara).
- Öznur H. (1999) Ülkücü Hareket 3. Cilt (Alternatif Yayınları, Ankara).
- Öznur H. (1999) Ülkücü Hareket 6. Cilt (Alternatif Yayınları, Ankara).
- Pekmezci N., Yıldız N. (1999) Ülkücüler, Öteki Devletin Şehitleri (Kaynak Yayınları, İstanbul)

Tanör B. (2014) Türkiye Tarihi 5. Bugünkü Türkiye 1980-2003 (Cem Yayınları, İstanbul).

Taylak M. (1977) 27 Mayıs ve Türkes (Ayyıldız Matbaası, Ankara)

TBMM Araştırma Merkezi (2010) Bir Doğrudan Demokrasi Aracı Olarak Referandum Uygulama Örnekleri Türkiye-ABD-Avrupa Ülkeleri (TBMM Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara).

Teziç E. (1976) 100 Soruda Siyasi Partiler (Gerçek Yayınevi, İstanbul).

Tosun K. (2014) Milliyetçi Ülkücü Hareket (Berikan Yayınevi, Ankara).

Tuncer E. (2002) Osmanlıdan Günümüze Seçimler (1877-1999) (TESAV Yayınları, Ankara).

Turgut H. (1986) 12 Eylül Partileri (ABC Ajansı Yayınları, İstanbul).

Türkes A. (1979) Temel Görüşler, (Dergâh Yayınları, İstanbul).

Türkes A. (2018) Savunma (Kamer Yayınları, İstanbul)201

Umur Ö. (2017) Türk Siyasi Tarihinde Büyük Birlik Partisi (Muhsiyad Yayınları,

Uzun T. (2005) Türk Milliyetçiliği ve MHP (Ebabel Yayıncılık, Ankara).

Üste B. (2016) Türkiye’de Siyaset- Dönemler / Etkileri ve Sonuçları (Beta Basım Yayım Dağıtım, İstanbul) .

Yalçın, E.S. (2019) Davaya Adanmış Bir Ömür Devlet Bahçeli, (Berikan Yayınevi, Ankara).

MAKALELER

Akın F. (2005) 12 Temmuz Beyannamesi’nin Türk Siyasi Tarihindeki Yeri ve Önemi. Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, sayfa 94-97, cilt 7, sayı 2: 92-109.

Akıncı A. (2013) Türk Siyasal Hayatında 1980 Sonrası Darbeler ve E-muhtıra. Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, sayfa, 41, cilt 15, sayı 25: 39-58.

Altan C.(2005) Genel Seçimler-Yerel Seçimler İlişkisi (1983-2004). Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, sayfa 182, cilt.3, sayı. 12: 174-190.

Âşık S. (2017) Turgut Özal'ın Cumhurbaşkanı Seçilmesi Sürecinde ve Sonrasında Yaşanan Bazı Gelişmeler. Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi, sayfa 455. cilt 17, sayı 34: 431-465.

Çaylak, A. (2007) 1946-50 Arası Dönemde Müfrit Muhafazakâr Demokratlar ve Türk Demokrasininin Almış Olduğu Biçim. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi, 62 (01):17-42.

Erkmen A. (2018) Türkiye'de 1950 ile 2002 Yılları Arasında Uygulanan Genel Seçim Sistemlerinin Halk İradesine Etkisi. Gaziantep University Journal of Social Sciences, sayfa 1237- 1238, sayı 18 (3): 1225-1247.

Erkek S. (2008) Hülle Partileri. Konya Ticaret Odası Etüt Araştırma Servisi, Bilgi Raporu, sayı 2008.12.105:1-6.

Kara Y. Şahin H. (2018) Türk Siyasal Yaşamında Milliyetçi Cephe Hükümetleri Dönemi. Uluslararası Tarih ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, sayfa 531, sayı 19: 515-540.

Yalçın K. A. (2018)Türk Siyasal Hayatında Muhafazakâr Parti Deneyimi, Sosyal Bilimler Dergisi, sayfa 377, yıl 5, Sayı 24: 369-385.

Onar E. Gönenç L. (2002) 1982 Anayasası'na Göre Ara Seçim. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, sayfa 11, cilt.51 sayı 4: 1-40.

Sunay C. (2019) Türk Siyasal Hayatında Danışma Meclisi. İnsan ve İnsan, sayfa 93-94, yıl 6, Sayı 19: 79-97.

Şeyhanlıoğlu H. (2012) 12 Temmuz Beyannamesi'nin Siyasal Etkileri ve Önemi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, sayfa 84-85, sayı 16: 77-100.

Türk V. (2011) İddianameden Hareketle 12 Eylül 1980 MHP ve Ülkücü Kuruluşlar Davası. Düşünce Dünyasında Türkiz Dergisi, Sayı 9: 49-62.

TEZLER

Ayhan E (2006) Osman Bölükbaşı'nın Siyasi Faaliyetleri. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Türk Tarihi Anabilim Dalı, İstanbul.

Bayraktar Ö (2016) Ülkücü Harekette Bölünme: Milliyetçi Hareket Partisi ve Büyük Birlik Partisi. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Ankara.

Çalık M. (1991) MHP Hareketinin Kaynakları ve Gelişimi. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Kamu Yönetimi ve Siyaset Anabilim Dalı, Ankara.

Eştürk Ö. (2006) Türkiye’de liberalizm: 1983 - 1989 Turgut Özal Dönemi Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Mustafa Kemal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Hatay.

Pancaroglu F. A. (2006) Yakın Tarihimizde Millet Partisi Olgusu. Yüksek Lisans Tezi, Afyonkarahisar Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Genel Türk Tarihi Anabilim Dalı, Afyon.

SÜRELİ YAYINLAR

Cumhuriyet, Sayı 10610, İstanbul 11 Şubat 1954.

Cumhuriyet, Sayı 12294, İstanbul 17 Ekim 1958.

Cumhuriyet, Sayı 12330, İstanbul 21 Kasım 1958.

Cumhuriyet, Sayı 12687, İstanbul 19 Kasım 1959.

Cumhuriyet, Sayı 12689, İstanbul 21 Kasım 1959.

Cumhuriyet, Sayı 12869, İstanbul 30 Mayıs 1960.

Cumhuriyet, Sayı 13061, İstanbul 11 Kasım 1960.

Cumhuriyet, Sayı 13087, İstanbul 6 Ocak 1961.

Cumhuriyet, Sayı 13584, İstanbul 31 Mayıs 1962.

Cumhuriyet, Sayı 13587, İstanbul 3 Haziran 1962.

Cumhuriyet, Sayı 13609, İstanbul 24 Haziran 1962.

Cumhuriyet, Sayı 13034, İstanbul 14 Kasım 1960.

Cumhuriyet, Sayı 14608, İstanbul 1 Nisan 1965.

Cumhuriyet, Sayı 14726, İstanbul 31 Temmuz 1965.

Cumhuriyet, Sayı 15999, İstanbul 10 Şubat 1969.

Cumhuriyet, Sayı 19861, İstanbul 13 Kasım 1979.
Cumhuriyet, Sayı 20163, İstanbul 12 Eylül 1980.
Cumhuriyet, Sayı 20166, İstanbul 15 Eylül 1980.
Cumhuriyet, Sayı 21070, İstanbul 25 Nisan 1983.
Cumhuriyet, Sayı 21075, İstanbul 30 Nisan 1983.
Cumhuriyet, Sayı 21096, İstanbul 21 Mayıs 1983.
Cumhuriyet, Sayı, 21107, İstanbul 1 Haziran 1983.
Cumhuriyet, Sayı, 21108, İstanbul 2 Haziran 1983.
Cumhuriyet, Sayı 21190, İstanbul 25 Ağustos 1983.
Cumhuriyet, Sayı 21199, İstanbul 3 Eylül 1983.
Cumhuriyet, Sayı 21215, İstanbul 22 Eylül 1983.
Cumhuriyet, Sayı 21224, İstanbul 1 Ekim 1983.
Cumhuriyet, Sayı 21144, İstanbul 8 Temmuz 1983.
Cumhuriyet, Sayı 22500, İstanbul 14 Nisan 1987.
Cumhuriyet, Sayı 22669, İstanbul 5 Ekim 1987.
Cumhuriyet, Sayı 22641, İstanbul 7 Eylül 1987.
Cumhuriyet, Sayı 22647, İstanbul 12 Eylül 1987.
Cumhuriyet, Sayı 22705, İstanbul 10 Kasım 1987.
Cumhuriyet, Sayı 22838, İstanbul 22 Mart 1988.
Cumhuriyet, Sayı, 22977, İstanbul 13 Ağustos 1988.
Cumhuriyet, Sayı 22978, İstanbul 14 Ağustos 1988.
Cumhuriyet, Sayı 23022, İstanbul 27 Eylül 1988.
Cumhuriyet, Sayı 23155, İstanbul 7 Şubat 1989.
Cumhuriyet, Sayı 23198, İstanbul 22 Mart 1988.
Cumhuriyet, Sayı 23205, İstanbul 29 Mart 1919.
Cumhuriyet, Sayı 24068, İstanbul 25 Ağustos 1991

Cumhuriyet, Sayı 24059, İstanbul 24 Kasım 1991,
Cumhuriyet, Sayı 24118, İstanbul 14 Ekim 1991.
Cumhuriyet, Sayı 24124, İstanbul 20 Ekim 1991.
Cumhuriyet, Sayı 24126, İstanbul 22 Ekim 1991.
Hamle Dergisi, Sayı 15, 18 Nisan 1983. 15.
Hamle Dergisi, Sayı 20, 23 Mayıs 1983. 20.
Hamle Dergisi, Sayı 27, 11 Temmuz 1983. 7.
Milli Hareket Dergisi, 14 Kasım 1967.
Milliyet, Sayı 4935, İstanbul 24 Şubat 1964.
Milliyet, Sayı 3767, İstanbul 17 Kasım 1960.
Milliyet, Sayı 6351, İstanbul 1 Ağustos 1965.
Milliyet, Sayı 7620, İstanbul 9 Şubat 1969.
Milliyet, Sayı 8387, İstanbul 13 Mart 1971
Milliyet, Sayı 9420, İstanbul 26 Ocak 1974.
Milliyet, Sayı 10657, İstanbul 4 Temmuz. 1977.
Milliyet, Sayı 10675, İstanbul 22 Temmuz 1977.
Milliyet, Sayı 11557, İstanbul 3 Ocak 1980.
Milliyet, Sayı 11558, İstanbul 4 Ocak 1980.
Milliyet, Sayı 11563, İstanbul 9 Ocak 1980.
Milliyet, Sayı 12196, İstanbul 16 Ekim 1981.
Milliyet, Sayı 12209, İstanbul 29 Ekim 1981.
Milliyet, Sayı 13444, İstanbul 10 Nisan 1985.
Milliyet, Sayı 12048, İstanbul 16 Mayıs 1981.
Milliyet, Sayı 13131, İstanbul 27 Mayıs 1984.
Milliyet, Sayı 13650, İstanbul 8 Kasım 1985.
Milliyet, Sayı 12840, İstanbul 27 Temmuz 1983.

Milliyet, Sayı 12493, İstanbul 11 Ağustos 1982.
Milliyet, Sayı 13673, İstanbul 1 Aralık 1985.
Milliyet, Sayı 13679, İstanbul 7 Aralık 1985.
Milliyet, Sayı 13891, İstanbul 11 Temmuz 1986.
Milliyet, Sayı 13966, İstanbul 28 Eylül 1986.
Milliyet, Sayı 14148, İstanbul 2 Nisan 1987.
Milliyet, Sayı 14124, İstanbul 9 Mart 1987.
Milliyet, Sayı 14160, İstanbul 14 Nisan 1987.
Milliyet, Sayı 14166, İstanbul 20 Nisan 1987.
Milliyet, Sayı 14181, İstanbul 5 Mayıs 1987.
Milliyet, Sayı 14170, İstanbul 24 Nisan 1987.
Milliyet, Sayı 14232, İstanbul 27 Haziran 1987.
Milliyet, Sayı 14203, İstanbul 27 Mayıs 1987.
Milliyet, Sayı 14253, İstanbul 18 Temmuz 1987.
Milliyet, Sayı 14311, İstanbul 17 Eylül 1987.
Milliyet, Sayı 14315, İstanbul 21 Eylül 1987.
Milliyet, Sayı 14329, İstanbul 5 Ekim 1987.
Milliyet, Sayı 14305, İstanbul 11 Eylül 1987.
Milliyet, Sayı 14356, İstanbul 1 Kasım 1987.
Milliyet, Sayı 14363, İstanbul 8 Kasım 1987.
Milliyet, Sayı 14567, İstanbul 5 Haziran 1988.
Milliyet, Sayı 14740, İstanbul 28 Kasım 1988.
Milliyet, Sayı 14604, İstanbul 12 Temmuz 1988.
Milliyet, Sayı 14600, İstanbul 8 Temmuz 1988.
Milliyet, Sayı 14839, İstanbul 7 Mart 1989.
Milliyet, Sayı 15661, İstanbul 17 Haziran 1991.

Milliyet, Sayı 15720, İstanbul 18 Ağustos 1991.
Milliyet, Sayı 15751, İstanbul 18 Eylül 1991.
Milliyet, Sayı 15785, İstanbul 22 Ekim 1991.
Milliyet, Sayı 15787, İstanbul 24 Ekim 1991.
Milliyet, Sayı 15814, İstanbul 20 Kasım 1991.
Milliyet, Sayı 15777, İstanbul 17 Ekim 1991.
Milliyet, Sayı 15854, İstanbul 30 Aralık 1991.
Ortadoğu, Sayı 8163, İstanbul 24 Ocak 1992.
Ortadoğu, Sayı 8326, İstanbul 8 Temmuz 1992.
Ortadoğu, Sayı 8338, İstanbul 20 Temmuz 1992.
Ortadoğu, Sayı 8341, İstanbul 23 Temmuz 1992.
Ortadoğu, Sayı 8507, İstanbul 26 Aralık 1992.
Ortadoğu, Sayı 8508, İstanbul 27 Aralık 1992.
Ortadoğu, Sayı 8509, İstanbul 28 Aralık 1992.
Yeni Düşünce, Sayı 411, İstanbul 15 Ekim 1989.
Yeni Düşünce, Sayı 214, İstanbul 6 Aralık 1985.
Yeni Düşünce, Sayı 216, İstanbul 20 Aralık 1985.
Yeni Düşünce, Sayı 229, İstanbul 21 Mart 1986.
Yeni Düşünce, Sayı 233, İstanbul 18 Nisan 1986.
Yeni Düşünce, Sayı 245, İstanbul 11 Temmuz 1986.
Yeni Düşünce, Sayı 246, İstanbul 18 Temmuz 1986.
Yeni Düşünce, Sayı 248, İstanbul 1 Ağustos 1986.
Yeni Düşünce, Sayı 250, İstanbul 15 Ağustos 1986.
Yeni Düşünce, Sayı 254, İstanbul 12 Eylül 1986.
Yeni Düşünce, Sayı 257, İstanbul 3 Ekim 1986.
Yeni Düşünce, Sayı 260, İstanbul 24 Ekim 1986.

Yeni Düşünce, Sayı 285, İstanbul 10 Nisan 1987.
Yeni Düşünce, Sayı 286, İstanbul 17 Nisan 1987.
Yeni Düşünce, Sayı 286, İstanbul 24 Nisan 1987.
Yeni Düşünce, Sayı 388, İstanbul 7 Nisan 1989.
Yeni Düşünce, Sayı 511, İstanbul 16 Ağustos 1991
Yeni Düşünce, Sayı 514, İstanbul 6 Eylül 1991.
Yeni Düşünce, Sayı 515, İstanbul 13 Eylül 1991.
Yeni Düşünce, Sayı 517, İstanbul 27 Eylül 1991.
Yeni Düşünce, Sayı 520, İstanbul 18 Ekim 1991.
Yeni Düşünce, Sayı 518, İstanbul 4 Ekim 1991.
Yeni Düşünce, Sayı 522, İstanbul 1 Kasım 1991.
Yeni düşünce, Sayı 524, İstanbul 15 Kasım 1991.
Yeni Düşünce, Sayı 530, İstanbul 27 Aralık 1991.
Yeni düşünce, Sayı 531, İstanbul 3 Ocak 1992.
Yeni Düşünce, Sayı 521, İstanbul 25 Ekim 1991
Yeni Düşünce, Sayı 555, İstanbul 19 Haziran 1992.
Yeni Düşünce, Sayı 567, İstanbul 11 Eylül 1992.
Yeni Düşünce, Sayı 581, İstanbul 18 Aralık 1992.
Yeni Düşünce, Sayı 587, İstanbul 29 Ocak 1993.

RESMİ YAYINLAR

Resmi Gazete, Sayı 10702, 9 Ocak 1961.
Resmi Gazete, Sayı 18027, 24 Nisan 1983
Resmi Gazete, Sayı 17105, 14 Eylül 1980.
Resmi Gazete, Sayı 17106, 15 Eylül 1980
Resmi Gazete, Sayı 17103 Mükerrer, 12 Eylül 1980.
Resmi Gazete, Sayı 17486 Mükerrer, 16 Ekim 1981.

Resmi Gazete, Sayı 17131, Mükerrer, 10 Ekim 1980

Resmi Gazete, Sayı 18076, 13 Haziran 1983.

Resmi Gazete, Sayı 17386 Mükerrer, 30 Haziran 1981.

Resmi Gazete, Sayı 17863 Mükerrer, 9 Kasım 1982.

Resmi Gazete, Sayı 19571 Mükerrer, 11 Eylül 1987.

Resmi Gazete, Sayı 19609, 19 Ekim 1987.

Resmi Gazete, Sayı 29292, 21 Haziran 1989.

Resmi Gazete, sayı 21431,10 Aralık 1992.

Resmi Gazete, Sayı 30442, 2. Mükerrer, 25 Nisan 2018.

TBMM Tutanak Dergisi, 10. Dönem, 1. Cilt, 15. Birleşim, 1.Oturum, 30 Haziran 1954.

TBMM Tutanak Dergisi, 19. Dönem, 1. Cilt. 11. Birleşim, 1. Oturum, 4 Aralık 1991.

TBMM Tutanak Dergisi, 19. Dönem, 1. Cilt. 15. Birleşim, 1. Oturum, 12 Aralık 1991.

TBMM Tutanak Dergisi, 19. Dönem, 2. Cilt, 2. Birleşim, 1. Oturum, 9 Ocak 1992.

TBMM Tutanak Dergisi, 19. Dönem, 2. Cilt. 26. Birleşim, 1. Oturum, 15 Ocak 1992.

TBMM Tutanak Dergisi, 19. Dönem, 3. Cilt, 28. Birleşim, 1. Oturum, 21 Ocak 1992.

TBMM Tutanak Dergisi, 19. Dönem, 3. Cilt, 29. Birleşim, 1. Oturum, 22 Ocak 1992.

TBMM Tutanak Dergisi, 19. Dönem, 4. Cilt. 38. Birleşim,1. Oturum, 19 Şubat 1992.

TBMM Tutanak Dergisi, 19. Dönem, 5. Cilt. 48. Birleşim, 1. Oturum, 12 Mart 1992.

TBMM Tutanak Dergisi, 19. Dönem, 19. Cilt.17. Birleşim,1. Oturum, 20 Ekim 1992.

ARŞİV KAYNAKLARI

TBMM Kütüphanesi, Cumhuriyetçi Millet Partisi Programı, yer 85-3151, dem 41-8999, 1954.

TBMM Kütüphanesi, Milliyetçi Hareket Partisi 1969 Seçim Bildirisi, yer 76-225, dem 76-472, 1969.

TBMM Kütüphanesi, 1977 MHP Seçim Beyannamesi, yer 85-3130, dem 79- 4005, 1977.

TBMM Kütüphanesi, Muhafazakâr Parti Programı, 84-1093, 1983.

TBMM Kütüphanesi, Milliyetçi Çalışma Partisi Programı, yer 90-167, dem. 87-270, 1986.

TBMM Kütüphanesi, Milliyetçi Çalışma Partisi 1987 Seçim Bildirisi, 88-703, 88-1693, 1987.

TBMM Kütüphanesi, Milliyetçi Çalışma Partisi Programı, yer 90-167, dem 95-1865, 1988.

T.C. Ankara, Çankırı, Kastamonu İleri Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Savcılığı, İddianame (MHP ve Ülkücü Kuruluşlar), Evrak No: 1980/7040, Esas No: 1980/7040, Karar No:1981/600, 1981.

İNTERNET

<https://www.bbp.org.tr>,

<http://www.gazetevatan.com>.

<https://www.mhp.org.tr>.

<http://rapory.tuik.gov.tr>

EKLER

EK-1

Muhafazakâr Parti ve Milliyetçi Çalışma Partisi Amblemleri
(Milliyetçi Hareket Partisi TBMM Albümü 1965-2007, s. 221.)

Muhafazakâr Parti Amblemi

Milliyetçi Çalışma Partisi Amblemi

EK-2**MP Birinci Büyük Olağan Kongresi Sonucu Oluşan Parti Yönetimi****(Milliyetçi Hareket Partisi TBMM Albümü 1965-2007, s.221.)**

Başkanlık Divanı Üyeleri					
Ali KOÇ		Genel Başkan			
İbrahim DÖNMEZ		Genel Başkan Yardımcısı			
Salih ÇELİK		Genel Başkan Yardımcısı			
Hasan TOKUŞLU		Genel Başkan Yardımcısı			
Fahrettin PİYADE		Genel Başkan Yardımcısı			
Mehmet ALANYUVA		Genel Sekreter			
İbrahim KOCAOĞLU		Genel Sekreter Yardımcısı			
H. Basri ÇINAR		Genel Sekreter Yardımcısı			
Naci KAMBUROĞLU		Genel Sekreter Yardımcısı			
İsmet ERGANİ		Genel Sekreter Yardımcısı			
Muzaffer TANER		Genel Sekreter Yardımcısı			
Osman TANER		Genel Muhasip			
Şeref ÇOBANOĞLU		Genel Muhasip Yardımcısı			
Fatih ŞÜKÜROĞLU		Genel Muhasip Yardımcısı			
Merkez Karar ve Yürütme Kurulu Üyeleri					
1	Ahmet ÖZSOY	13	Fahrettin PİYADE	25	Şefik DİRENOĞLU
2	İbrahim DÖNMEZ	14	Lokman TAŞARLI	26	Yusuf KIRKPINAR
3	Ünsal AKTAŞ	15	Hasan Basri Çınar	27	Selahattin AKBULUT
4	İsmet ERGANİ	16	Osman Şen	28	Mevlüt BÜYÜKESEN
5	Mehmet ALANYUVA	17	Hasan TOKUŞLU	29	Necdet Haluk GÜNEY
6	Muzaffer TANER	18	Sabahattin ÇANKAYA	30	Mehmet TANER
7	Fuat ÇAPANOĞLU	19	Metin ERGÜÇ	31	Recep BİNATLI
8	Yaşar ERBAZ	20	Bülent AKKAYA	32	Muzaffer KAYIHAN
9	Ergin BAYRAMCI	21	Salih EZER	33	Mehmet KIVRADAN
10	Şahin TÜRKBOYLARI	22	Zikri AKIN	34	Osman ÖZER
11	Naci KAMBUROĞLU	23	Abdullah ÇAKIR	35	Yaşar SARI
12	Şeref ÇABANOĞLU	24	Cihat GENÇ	36	Muharrem ŞEMSEK
Merkez Karar ve Yürütme Kurulu Yedek Üyeleri					
1	Ahmet Mithat ASLAN	4	Muhsin KOÇ	7	Ahmet KILIÇOĞLU
2	Hüseyin ÜNLÜEL	5	Mustafa Tunay ÇİFTER	8	Hüseyin ARPAGÖZÜ
3	Mesut TOPAL	6	Selim KOZAN	9	Necati VATANSEVER
Merkez Disiplin Kurulu					
1	Ömer İZGİ	4	Emsalettin CENGİZ	7	Muttalip POLAT
2	Hayati KARAYEL	5	Halit OCAK		
3	Ali ERDOĞAN	6	Mevlüt DEDEOĞLU		
Merkez Disiplin Kurulu Yedek Üyeleri					
1	Ünal SÜMER	2	Mehmet TOPÇU	3	Aziz MECİT

EK-3**MÇP Birinci Olağanüstü Kongresi Sonucu oluşan Parti Yönetimi****(Milliyetçi Hareket Partisi TBMM Albümü 1965-2007, s.224-225.)**

Başkanlık Divanı Üyeleri					
Abdülkerim DOĞRU	Genel Başkan				
Ali GÜNGÖR	Genel Başkan Yardımcısı				
Hüseyin ABBAS	Genel Başkan Yardımcısı				
Abdülhadi TOBLU	Genel Başkan Yardımcısı				
Muzaffer ERİŞ	Genel Başkan Yardımcısı				
Mehmet Refet EKE	Genel Başkan Yardımcısı				
Şevket Bülent YAHNİCİ	Genel Başkan Yardımcısı				
Yıldırım Tuğrul TÜRKEŞ	Genel Başkan Yardımcısı				
Devlet BAHÇELİ	Genel Sekreter				
Vedat ALAGÖZ	Genel Sekreter Yardımcısı				
Ömer Haluk PİRİMOĞLU	Genel Sekreter Yardımcısı				
Muzaffer KADER	Genel Sekreter Yardımcısı				
Bahattin ERGEZER	Genel Sekreter Yardımcısı				
Muharrem ŞEMSEK	Genel Sekreter Yardımcısı				
İsmail Hakkı Yılmaz	Genel Sekreter Yardımcısı				
Nihat KARAKURUM	Genel Sekreter Yardımcısı				
Naci KAMBUROĞLU	Genel Muhasip				
Bayram ÇAMKERTEN	Genel Muhasip Yardımcısı				
Koray AYDIN	Genel Muhasip Yardımcısı				
Merkez Karar ve Yürütme Kurulu Üyeleri					
1	Devlet BAHÇELİ	34	Abdülhadi TOPLU	67	Koray AYDIN
2	Ali GÜNGÖR	35	Adnan ÖZDERE	68	Muzaffer KARABIYIK
3	Mehmet Refet EKE	36	Kaya ALPKARTAL	69	İbrahim DÖNMEZ
4	Şevket Bülent YAHNİCİ	37	Mustafa ÖZTÜRK	70	İsmet ERGANİ
5	Y. Tuğrul TÜRKEŞ	38	İbrahim TERZİ	71	İbrahim KOCAOĞLU
6	Muharrem ŞEMSEK	39	Necati SARMAZ	72	Hasan ÖZARSLAN
7	Sabri AKDENİZ	40	M. Ali TANRIVERDİ	73	Rahmi KURTKAYA
8	Seyfi ŞAHİN	41	Sırrı ERKUŞ	74	Murat EFE
9	İsmail Hakkı YILMAZ	42	Nurettin TAŞAR	75	Emin BEKTAŞ
10	Bayram ÇAMKERTEN	43	Muzaffer ERİŞ	76	Hasan YILDIZHAN
11	Mehmet ERDEMİR	44	Rafet KÖRÜKLÜ	77	Celal BİÇER
12	Kemal ACI	45	İhsan SONKAYA	78	Selim KOZAN
13	Bahattin ERGEZER	46	Bahri ZORLU	79	Sami CEZAROĞLU
14	Abdurrahim KARAKOÇ	47	Suat SOYTÜRK	80	Raşit TABAK

15	Muzaffer KADER	48	Erol AKIN	81	Osman ÇEVİK
16	Vedat ALAGÖZ	49	M. YOĞURTÇUOĞLU	82	Muttalip POLAT
17	İbrahim CİHAN	50	Şahin DUMAN	83	Serdar ERBİL
18	İhsan DOĞAN	51	Semahat MÜFTÜOĞLU	84	Abdulkadir GİRGİN
19	Mevlüt BÜYÜKESEN	52	Fatih ŞÜKÜROĞLU	85	Halil HARMAN
20	Ö. Haluk PİRİMOĞLU	53	Sabri ÖZTEZCAN	86	Ahmet SARIKAYA
21	Hüseyin ABBAS	54	Mehmet TANIR	87	Mevlüt DEDEOĞLU
22	Mehmet Hulusi ÖZKÖK	55	Naci KAMBUROĞLU	88	Mustafa ULU
23	Vahittin KARAÇORLU	56	Yaşar ERBAZ	89	Vahdettin KILIÇ
24	M.Nihat KARAKURUM	57	Hasan AKGÜL	90	Basri ERDEM
25	Kamil Ahmet MUMCU	58	Ayhan ÖZER	91	Ergin BAYRAMCI
26	Nezir SAĞLAM	59	Muharrem BÜLBÜL	92	M. DAĞISTANLIOĞLU
27	M. Enver ÖZKAN	60	Abdullah DÖNER	93	Şükrü YURDAKÖK
28	M.Ziya YILMAZBİLEN	61	Fahrettin PİYADE	94	Recep BİNATLI
29	Osman Nuri BAHADIR	62	Ahmet YALAV	95	Emsalettin CENGİZ
30	Mehmet GÖKTOLGA	63	Mehmet ALANYUVA	96	Ahmet GÖKTAŞ
31	Ali KOÇ	64	Ahmet ÖZSOY	97	Hamdi İNANÇ
32	M. ALİMİRZAOĞLU	65	Talat ALTAYLI	98	Şahin TÜRKBOYLARI
33	Cengiz GENÇ	66	Sinan OCAK	99	Yakup GÜRKAYNAK
Merkez Karar ve Yürütme Kurulu Yedek Üyeleri					
1	Ahmet GÖKTAŞ	8	Cemal BAYATLI	15	İbrahim METEOĞLU
2	Olcayto TURHAN	9	Selman BAYATLI	16	Şekip ÖZKENAR
3	Osman SAĞLAM	10	Muzaffer KAYHAN	17	Avni KÜÇÜKECE
4	Mehmet ARICAN	11	Orhan KARAÇİN	18	Şeref ÇOBANOĞLU
5	Mehmet ERDEM	12	Yaşar SARI	19	Muammer KOCATEPE
6	Osman ALBAYRAK	13	Celal GENÇ		
7	Osman ERCİŞ	14	Fazıl KARAYA		
Merkez Disiplin Kurulu Üyeleri					
1	Salim DEBRE	4	Hüseyin ÜNLÜEL	7	Mustafa TOPAL
2	Muhlis ŞENSÖZ	5	Yaşar KILIÇ		
3	Yaşar PEKER	6	Seyfettin ERCAN		
Merkez Disiplin Kurulu Yedek Üyeleri					
1	Necmettin GÜLSEVEN	2	Cemil TÜYSÜZ	3	Yusuf KIRKPINAR

EK-4**MÇP İkinci Olağanüstü Kongresi Sonucu Oluşan Parti Yönetimi****(Milliyetçi Hareket Partisi TBMM Albümü 1965-2007, s.228-229.)**

Başkanlık Divanı					
Alparslan TÜRKEŞ		Genel Başkan			
Tahsin ÜNAL		Genel Başkan Yardımcısı			
Mehmet IRMAK		Genel Başkan Yardımcısı			
Metin ERGÜÇ		Genel Başkan Yardımcısı			
Ali GÜNGÖR		Genel Başkan Yardımcısı			
Yıldırım Tuğrul TÜRKEŞ		Genel Başkan Yardımcısı			
Şevket Bülent YAHNİCİ		Genel Başkan Yardımcısı			
Mehmet Refet EKE		Genel Başkan Yardımcısı			
Devlet BAHÇELİ		Genel Sekreter			
Vedat ALAGÖZ		Genel Sekreter Yardımcısı			
Muzaffer KADER		Genel Sekreter Yardımcısı			
İsmail Hakkı YILMAZ		Genel Sekreter Yardımcısı			
Ömer Haluk PİRİMOĞLU		Genel Sekreter Yardımcısı			
Bahattin ERGEZER		Genel Sekreter Yardımcısı			
Muharrem ŞEMSEK		Genel Sekreter Yardımcısı			
Hasan AKGÜL		Genel Sekreter Yardımcısı			
Kemal ACI		Genel Muhasip			
Koray AYDIN		Genel Muhasip Yardımcısı			
Bayram ÇAMKERTEN		Genel Muhasip Yardımcısı			
Merkez Karar ve Yürütme Kurulu Üyeleri					
1	Tahsin ÜNAL	34	Mehmet ALANYUVA	67	Osman ÇEVİK
2	Mehmet IRMAK	35	Ergin BAYRAMCI	68	Serdar ERDİL
3	Metin ERGÜÇ	36	Mevlüt BÜYÜKESEN	69	Halil HARMAN
4	Ali Güngör	37	İbrahim DÖNMEZ	70	H. Mehmet DAĞISTANLI
5	Y. Tuğrul TÜRKEŞ	38	Recep BİNATLI	71	Olcayto TURHAN
6	Ş. Bülent YAHNİCİ	39	İsmet ERGANİ	72	Hasan ÖZARSLAN
7	Mehmet Refet EKE	40	Yaşar ERBAZ	73	Osman SAĞLAM
8	Devlet BAHÇELİ	41	Naci KAMBUROĞLU	74	Refet KÖRÜKLÜ
9	Vedat ALAGÖZ	42	Ali KOÇ	75	İhsan SONKAYA
10	Muzaffer KADER	43	İbrahim KOCAOĞLU	76	Erol AKIN
11	İsmail Hakkı YILMAZ	44	Ahmet ÖZSOY	77	Suat SOYTÜRK
12	Ö.Haluk PİRİMOĞLU	45	Fahrettin PİYADE	78	MehmetYOĞURTÇUOĞLU
13	Bahattin ERGEZER	46	Şahin TÜRKBÖYLARI	79	Sabri ÖZTEZCAN
14	Muharrem ŞEMSEK	47	Mehmet TANIR	80	Muharrem BÜLBÜL

15	Hasan AKGÜL	48	Selim KOZAN	81	Abdullah DÖNER
16	Kemal ACI	49	Emsalettin CENGİZ	82	Talat ALTAYLI
17	Koray AYDIN	50	Muttalip POLAT	83	Muzaffer KARABIYIK
18	Bayram ÇAMKERTEN	51	Fethi ŞÜKÜROĞLU	84	Rahmi KURTKAYA
19	Muzaffer ERİŞ	52	Sabri AKDENİZ	85	Osman ÖZER
20	Abdulahdi TOPLU	53	Seyfi ŞAHİN	86	Ahmet SARIKAYA
21	Cengiz GENÇ	54	Mehmet ERDEMİR	87	Mustafa ULU
22	Ahmet YALAV	55	İbrahim CİHAN	88	Şükrü YURDAKÖK
23	M. Ali TANRIVERDİ	56	İhsan DOĞAN	89	Ahmet GÖKTAŞ
24	Nurettin TAŞER	57	Osman Nuri BAHADIR	90	Faruk DEMİRTOLA
25	M.Ziya YILMAZBİLEN	58	Mehmet GÖKTOLGA	91	Hüseyin ÜNLÜEL
26	İbrahim TERZİ	59	M. Ali MİRZALI	92	Selim KAPTANOĞLU
27	Ayhan ÖZER	60	Adnan ÖZDERE	93	Süleyman SOYSAL
28	Kaya ALPKARTAL	61	Şefik YAZGI	94	LeventŞAHSUVAROĞLU
29	Sırrı ERKUŞ	62	Mustafa ÖZTÜRK	95	Ömer İZGİ
30	Celal BİÇER	63	Emin BEKTAŞ	96	Muzaffer KAYHAN
31	Semahat MÜFTÜOĞLU	64	Basri ERDEM	97	Hasan TOKUŞLU
32	AbdurrahimKARAKOÇ	65	Sami CEZAROĞLU	98	Faruk KESKİNKILIÇ
33	Sinan OCAK	66	Raşit TABAK	99	Mehmet PAK
Merkez Karar ve Yürütme Kurulu Yedek Üyeleri					
1	Selim BUDAK	8	Osman ALBAYRAK	15	İbrahim METEOĞLU
2	H. İbrahim ATMACA	9	Osman ERCİŞ	16	Şekip ÖZKENAR
3	Abdulkadir GİRGİN	10	Cemal BAYATLI	17	Şeref ÇOBANOĞLU
4	Yusuf KIRKPINAR	11	Orhan KARAÇİN	18	Muammer KOCATEPE
5	Osman ŞEN	12	Yaşar SARI	19	Selman BAYATLI
6	Mehmet ARICAN	13	Celal GENÇ		
7	Mehmet ERDEM	14	Fazıl KARAYA		
Merkez Disiplin Kurulu Üyeleri					
1	Selim DEBRE	4	Yaşar KILIÇ	7	Necmettin GÜLSEVEN
2	Muhlis ŞENSÖZ	5	Seyfettin ERCAN		
3	Yaşar PEKER	6	Mustafa TOPAL		
Merkez Disiplin Kurulu Yedek Üyeleri					
1	Yusuf DEMİRCİOĞLU	2	Selami AKPINAR	3	Cemil TÜYSÜZ

EK-5**MÇP İkinci Olağan Kongresi Sonucu Oluşan Parti Yönetimi****(Milliyetçi Hareket Partisi TBMM Albümü 1965-2007, s.232-233-234.)**

Başkanlık Divanı Üyeleri					
Alparslan TÜRKEŞ			Genel Başkan		
Mehmet IRMAK			Genel Başkan Yardımcısı		
Kaya ALPKARTAL			Genel Başkan Yardımcısı		
Mehmet Refet EKE			Genel Başkan Yardımcısı		
Şevket Bülent YAHNİCİ			Genel Başkan Yardımcısı		
Metin ERGÜÇ			Genel Başkan Yardımcısı		
Ali Fuat EYÜPOĞLU			Genel Başkan Yardımcısı		
Ferruh SEZGİN			Genel Başkan Yardımcısı		
Devlet BAHÇELİ			Genel Sekreter		
Ömer Haluk PİRİMOĞLU			Genel Sekreter Yardımcısı		
Koray AYDIN			Genel Sekreter Yardımcısı		
Olcayto TURHAN			Genel Sekreter Yardımcısı		
İbrahim KOCAOĞLU			Genel Sekreter Yardımcısı		
Turgut NEŞELİ			Genel Sekreter Yardımcısı		
Osman DEVELİOĞLU			Genel Sekreter Yardımcısı		
Zeki BAYIN			Genel Sekreter Yardımcısı		
Kemal AVCI			Genel Muhasip		
Sırrı ERKUŞ			Genel Muhasip Yardımcısı		
Sacit SÖNMEZ			Genel Muhasip Yardımcısı		
Merkez Karar Kurulu Üyeleri					
1	Ali GÜNGÖR	34	Naci KAMBUROĞLU	67	Abdullah CAN
2	Abdulahdi TOPLU	35	Recep BİNATLI	68	Cemil DURMAZ
3	Emsalettin CENGİZ	36	İsmet ERGANİ	69	Mehmet TAYTAK
4	M.Ziya YILMAZBİLEN	37	Sami CEZAROĞLU	70	Hidayet YÜCELER
5	Aysel İZGİ	38	Raşit TABAK	71	Ali UZUN
6	Mustafa ULU	39	İbrahim CİHAN	72	Mustafa YILMAZER
7	Mehmet ALANYUVA	40	Osman ÇEVİK	73	Kaya ŞENYÜZLÜ
8	İbrahim DÖNMEZ	41	Emin BEKTAŞ	74	Musa ERARICI
9	Ahmet ÖZSOY	42	Sabri ÖZTEZCAN	75	Vahap ATLI
10	Adnan ÖZDERE	43	Mevlüt BÜYÜKESEN	76	Muharrem BÜLBÜL
11	Serdar ERDİL	44	Hilmi KARAKULAK	77	Mehmet YÖNET
12	Sabri AKDENİZ	45	Turgut YÜCEER	78	M. Tekin OKTAY
13	Vasfi KALENDER	46	O.Nuri BAHADIR	79	Ökkeş ARSLAN
14	Abdullah DÖNER	47	Mehmet AYDENİZ	80	Necdet ŞİBİL

15	Emin EMİR	48	Ali Osman SAĞLAM	81	Nihat ÖZCAN
16	Mehmet ATIKCAN	49	Ahmet SARIKAYA	82	Kutluk İMER
17	Aysel IRMAK	50	Abdulkadir GİRĞİN	83	Zafer GÜLER
18	Münir ÖZKAN	51	Hayrettin ATASEVER	84	CevatKARAMEHETOĞLU
19	Kazım AYAYDIN	52	Hayri ARIKAN	85	Fikri AK
20	Fahrettin PİYADE	53	N. SÖYLEMEZOĞLU	86	Kemal PARILTI
21	Ali AKTÜRK	54	Cemil ORHAN	87	Ali MERT
22	Mehmet TANIR	55	Mehmet ÇALIŞKAN	88	Adnan UÇAŞ
23	Rafet KÖRÜKLÜ	56	Halil SEPKİN	89	Muzaffer ONÜÇYILDIZ
24	Muzaffer ERİŞ	57	Mehmet AKYILDIZ	90	Ali KUYU
25	Şükrü YURDAKÖK	58	Mehmet PAK	91	Necati ŞENTÜRK
26	Osman ÖZER	59	Şefik YAZGI	92	Kenan ERTAN
27	Muzaffer KAYIHAN	60	Selman BUDAK	93	Yusuf DEMİRCİOĞLU
28	H. İbrahim ATMACA	61	Şeref ÇOBANOĞLU	94	Mehmet SANDIKKAYA
29	Osman ŞEN	62	Zeki LORASLI	95	Aydemir KARABATAK
30	Ergin BAYRAMCI	63	Ali İhsan EMİROĞLU	96	Mürsel YERTAŞI
31	Arif ŞENER	64	Muzaffer TÜTÜNCÜ	97	Cengiz GENÇ
32	Hamza GEBELİOĞLU	65	Asım ABAY	98	Abdulkadir YAZAR
33	İrfan BÜYÜKBAŞ	66	Satılmış KARA	99	İsmail BEKAR
Merkez Yürütme Kurulu Üyeleri					
1	Mehmet IRMAK	21	Mahir DAMATLAR	41	Olcayto TURHAN
2	Devlet BAHÇELİ	22	Ali KOÇ	42	Muzaffer ŞAHİN
3	Mehmet Refet EKE	23	Kaya ALPKARTAL	43	Esat BÜTÜN
4	Ali Fuat EYÜBOĞLU	24	Faruk KESKİNKILIÇ	44	Mehmet ERDEMİR
5	Şevket Bülent YAHNİCİ	25	Sırrı ERKUŞ	45	Gültekin ÇAVUŞOĞLU
6	Metin ERGÜÇ	26	Mustafa ÖZTÜRK	46	Turgut NEŞELİ
7	Muharrem ŞEMSEK	27	İhsan DOĞAN	47	Hasan TOKUŞLU
8	Kemal ACI	28	Y. Tuğrul TÜRKEŞ	48	Süleyman SOYSAL
9	Koyar AYDIN	29	Hüseyin ZAYIFOĞLU	49	Ferruh SEZGİN
10	Mustafa MİT	30	Hayrettin BAŞEĞMEZ	50	Muammer KOCATEPE
11	Mehmet EKİCİ	31	Recep YETİM	51	Aslan ATLI
12	Muhsin YAZICIOĞLU	32	Aydın ÇETİNKAYA	52	Selim MISIROĞLU
13	Şefkat ÇETİN	33	MeralHACIEMİNOĞLU	53	Erdal DEMİRPOLAT
14	Abdurrahim KARAKOÇ	34	İbrahim KOCAOĞLU	54	Fevzi KOCAOĞLU
15	Semahat MÜFTÜOĞLU	35	ÖHaluk PİRİMOĞLU	55	Şinasi ÇAĞATAY
16	Orhan TACİROĞLU	36	Bayram ÇAMKERTEN	56	Salih GÖKÇE
17	Hasan ÇAĞLAYAN	37	Muzaffer KADER	57	Zeki BAYIN
18	Yaşar YILDIRIM	38	Vedat ALAGÖZ	58	Sacit SÖNMEZ

19	Sinan OCAK	39	Faruk DEMİRTOLA	59	Osman DEVELİOĞLU
20	Hasan AKGÜL	40	Yaşar ERBAZ	60	Vecdi VERİT
Merkez Disiplin Kurulu Üyeleri					
1	Selim DEBRE	4	Muhlis ŞENSÖZ	7	Halil SELVİ
2	İbrahim Etem ATALAY	5	Hüseyin ÜNLÜEL	8	Salih ÇELİK
3	Günay ARSLAN	6	Salim KOZAN	9	Muzaffer ALTINOK
Merkez Disiplin Kurulu Yedek Üyeleri					
1	İsmet TUNCA	3	Mehmet ZEYBEK	5	Emrullah BALÇI
2	Bekir ÇAKIR	4	Mehmet AYPAK	6	Emin ÖZKAN

EK-6

20 EKİM 1991 Seçimlerinde RP Listelerinden Milletvekili Seçilen MÇP'li İsimlerin Fotoğraf ve Öz Geçmişleri (TBMM Meclis Albümü 1920-2010, 3. Cilt.)

YOZGAT	 <p>Alparslan TÜRKES RP/Bağımsız/DHP/Bağımsız/MÇP/MHP Kıbrıs – 1917¹⁵, Ahmet Hamdi – Zehra – Harp Okulu, Harp Akademisi, ABD’de Piyade Okulu, ABD’de Uluslararası Ekonomi ve İngilizce Kompozisyonu Eğitimi, Almanya Atom ve Nükleer Okulu – İngilizce – Askerlik, Kurmay Albay - Piyade Okulu Taktik Öğretmeni, Genelkurmay Yayın Şubesi Subayı ve Ordu Dergisi Yazarı, Washington NATO Daimi Komitesi Türk Genelkurmayı Temsil Heyeti Üyesi, Başbakanlık Müsteşarı, Hindistan Yeni Delhi Büyükelçilik Müşaviri, Huzur ve Yükseliş Derneği Kurucusu, Yazar – Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi, Demokratik Hareket Partisi, Milliyetçi Çalışma Partisi ve Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkanı - Milli Birlik Komitesi Üyesi (27.05.1960 – 13.11.1960) - II., (XIII) Dönem Ankara, III. (XIV), IV. (XV) ve V. (XVII) Dönem Adana, XIX. Dönem Yozgat Milletvekili – 39. ve 41. Hükümet Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı – Evli, 7 Çocuk. Ölüm Tarihi: 04.04.1997</p>
AKSARAY	 <p>İsmet GÜR RP/Bağımsız/DHP/Bağımsız/MÇP/Bağımsız/BBP/Bağımsız Aksaray – 1952, Dursun – Zekiye – Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi – İngilizce – Serbest Veteriner Hekim – XIX. Dönem Aksaray Milletvekili – Evli, 4 Çocuk.</p>
ÇORUM	 <p>Muharrem ŞEMSEK RP/Bağımsız/DHP/Bağımsız/MÇP/MHP Çorum – 1949, Osman – Ayşe – Ankara Yüksek Öğretmen Okulu, Ankara Üniversitesi Fen Fakültesi Botanik Jeoloji Bölümü – İngilizce – Eğitim, Botanik, Jeoloji – Hasanoğlan Öğretmen Lisesi ve Gazi Eğitim Enstitüsü Öğretmeni, Başbakanlık Atom Enerjisi Kurumu Ankara Nükleer Araştırma Merkezi Uzmanı, Milli Eğitim ve Kültür Dergisi Sahibi ve Yazarı, Ülkü Ocakları Derneği Genel Başkanı – Milliyetçi Çalışma Partisi Kurucu Üyesi – XIX. Dönem Çorum Milletvekili – Evli.</p>

ELAZIĞ

Tuncay ŞEKERCİOĞLU

RP/Bağımsız/DHP/Bağımsız/MÇP/MHP

Elazığ – 1947, Mustafa Sabri – Nuriye – İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Mühendislik Fakültesi – Almanca – Mimar – Bayındırlık Bakanlığı Yapı İşleri 10. Bölge Müdürlüğü Mimar, Serbest Mimar, Müteahhit – XIX. Dönem Elazığ Milletvekili – Evli, 3 Çocuk.

ERZURUM

RIZA MÜFTÜOĞLU

RP/Bağımsız/DHP/Bağımsız/MÇP/MHP

Pazar – 1949, Hamit – Selime – Atatürk Üniversitesi İşletme Fakültesi – Orta düzey Fransızca – İktisat, Gazetecilik – Etibank Genel Müdürlüğü Küre Bakır İşletmeleri Müessesesi, Keban Simli Kurşun İşletmeleri Muhasebe Memuru ve Müdürü, Ticaret Bakanlığı Teşkilatlandırma Genel Müdür Yardımcısı, Özel Sektör Yöneticisi, Yeni Düşünce Gazetesi Sahibi, Maliyeci ve İktisatçılar Derneği Genel Başkanı, Erzurum Atatürk Üniversitesi Mezunlar Derneği Kurucusu – XIX. Dönem Erzurum Milletvekili – 50. Hükümet Devlet Bakanı – Evli, 3 Çocuk.

ERZURUM

Oktay ÖZTÜRK

RP/Bağımsız/DHP/Bağımsız/MÇP/MHP

Sarıçam – 1951, Mevlüt – Leman – Ankara Yüksek Öğretmen Okulu, Ankara Üniversitesi Fen Fakültesi, Hukuk Fakültesi – İngilizce – Hukuk, Eğitim – Serbest Avukat – XIX. Dönem Erzurum Milletvekili – Evli, 2 Çocuk.

KAHRAMANMARAŞ

Ökkeş ŞENDİLLER

RP/Bağımsız/DHP/Bağımsız/MÇP/Bağımsız/BBP/Bağımsız

Kahramanmaraş – 1956, Durdu Mehmet – İmami – Konya Selçuk Eğitim Enstitüsü Matematik Bölümü – Eğitim – Gaziantep Eğitim Enstitüsü Öğrenci Derneği ve Ülkü Ocakları Üyesi, Öğretmen, Serbest Ticaret, Yazar – XIX. Dönem Kahramanmaraş Milletvekili – Evli, 3 Çocuk.

KAHRAMANMARAŞ

Esat BÜTÜN

**RP/Bağımsız/DHP/Bağımsız/MÇP/Bağımsız/BBP/
Bağımsız**

Elbistan – 1955, Ömer – Meryem – Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-
Coğrafya Fakültesi Eski Türk Edebiyatı Bölümü – Fransızca – Edebi-
yat – Serbest Ticaret, Yurt – Kur Yönetim Kurulu Üyesi – XIX. Dönem
Kahramanmaraş Milletvekili – Evli, 3 Çocuk.

KAHRAMANMARAŞ

Saffet TOPAKTAŞ

**RP/Bağımsız/DHP/Bağımsız/MÇP/Bağımsız/BBP/
Bağımsız**

Afşın – 1953, Durdu – Döndü – Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü – Fransızca – Eğitim – Toprak Tanım
Reformu Memuru, Sağlık Meslek Liseleri Öğretmeni ve Müdürü,
Keçören Çevre Sağlık Meslek Lisesi Müdürü – XIX. Dönem Kahra-
manmaraş Milletvekili – Evli.

KARAMAN

Seyit Osman SEVİMLİ

RP/Bağımsız/DHP/Bağımsız/MÇP/MHP

Eğilmez – 1952, Hasan Ali – Hatice Duda – Ankara Devlet Mü-
hendislik Mimarlık Yüksekokulu – Orta düzey Fransızca ve İngilizce
– Makine Mühendisi – Karaman Yem ve Un Gıda Sanayii Makine
Mühendisi ve İşletme Müdürü, Özel Sektör Yöneticisi – XIX. Dönem
Karaman Milletvekili – Evli, 3 Çocuk.

KAYSERİ

Mustafa DAĞCI

RP/Bağımsız/DHP/Bağımsız/MÇP/MHP

Hisarlık – 1954, Hacı – Vesile – Öğretmen Okulu, Ankara Ticaret
Turizm Yüksek Öğretmen Okulu – İngilizce – İşletme, Muhasebe –
Ticaret Lisesi Öğretmeni, Serbest Mürteahhit, Kayak Hakemi – XIX.
Dönem Kayseri Milletvekili – Evli, 3 Çocuk.

KAYSERİ

Seyfi ŞAHİN

RP/Bağımsız/DHP/Bağımsız/MÇP/MHP

Gülşehir – 1948, İbrahim – Gülizar – Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi, Erciyes Üniversitesi Tıp Fakültesi Kulak Burun Boğaz Hastalıkları İhtisası – İngilizce, Fransızca – Kulak Burun Boğaz Hastalıkları Müttehassısı – Ergani Sağlık Ocağı Tabibi, Nevşehir Sosyal Sigortalar Kurumu Tabibi, Erciyes Üniversitesi Tıp Fakültesi Kulak Burun Boğaz Uzmanı ve Öğretim Görevlisi, Kayseri Tabip Odası Başkanı, Serbest Hekim, Yazar – XIX. Dönem Kayseri Milletvekili – Evli, 2 Çocuk.

KAYSERİ

Osman DEVELİOĞLU

RP/Bağımsız/DHP/Bağımsız/MÇP/MHP

Yahyalı – 1953, Ali – Fatma – Gazi Üniversitesi Eczacılık Fakültesi – Fransızca – Eczacılık – Serbest Eczacı, Maden İşletmecisi, Çiftçi – XIX. Dönem Kayseri Milletvekili – Evli.

KONYA

Musa ERARICI

RP/Bağımsız/DHP/Bağımsız/MÇP/MHP

Keçimuhsine – 1951, Halil İbrahim – Ayşe – Konya Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademisi İnşaat Bölümü – Fransızca – İnşaat Mühendisi – Serbest İnşaat Mühendis Müteahhit – XIX. Dönem Konya Milletvekili – Evli, 3 Çocuk.

KONYA

Servet TURGUT

RP/Bağımsız/DHP/Bağımsız/MÇP/MHP

Dere – 1957, Hasan Ali – Ayşe – Ege Üniversitesi İşletme Fakültesi Maliye Bölümü – İngilizce – Maliye – Serbest Ticaret – XIX. Dönem Konya Milletvekili – Evli, 1 Çocuk.

SİVAS

Muhsin YAZICIOĞLU

**RP/Bağımsız/DHP/Bağımsız/MÇP/Bağımsız/BBP/
Bağımsız**

Şarkışla/Elmalı – 1954, Halit – Fidan – Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi – Fransızca – Veteriner Hekim – Ülkü Ocakları Derneği ve Ülkücü Gençlik Derneği Genel Başkanı, Selçuklu Sosyal Güvenlik ve Eğitim Vakfı Genel Başkanı – Büyük Birlik Partisi Kurucu Üyesi ve Kurucu Genel Başkanı – XIX. Dönem Sivas Milletvekili – Evli, 2 Çocuk.

Ölüm Tarihi: 25.03.2009

TOKAT

Ahmet ÖZDEMİR

RP/Bağımsız/DHP/Bağımsız/MÇP/Bağımsız/BBP

Akbelen – 1943, Durmuş – Fatma – Tokat Öğretmen Okulu – Fransızca – Eğitim – Öğretmen, Tüccar, Belediye Meclis Üyesi ve Başkanvekili – XXX. Dönem Tokat Milletvekili – Evli, 4 Çocuk.

TRABZON

Koray AYDIN

RP/Bağımsız/DHP/Bağımsız/MÇP/MHP

Trabzon – 1955, Halilbrahim – Sebahat – Karadeniz Teknik Üniversitesi Makine Mühendisliği Fakültesi, İdari Bilimler Master – İngilizce – Makine Mühendisi – Serbest Mühendis, Müteahhit – XXX. Dönem Trabzon Milletvekili – Evli, 3 Çocuk.

YOZGAT

Yaşar ERBAZ

RP/Bağımsız/DHP/Bağımsız/MÇP/MHP

Yozgat – 1938, Necip – Mürşide – Ankara Üniversitesi Fen Fakültesi, Devlet Lisan Okulu – İngilizce – Meteoroloji, Fizik Yüksek Mühendisi – Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü Şube Müdür Muavini, Bölge Müdürü ve Genel Müdür Başyardımcısı, Yozgat Belediye Başkanı – XXX. Dönem Yozgat Milletvekili – Evli, 3 Çocuk.

EK-7**MÇP Üçüncü Olağan Kongresi Sonucu Oluşan Parti Yönetimi****(Milliyetçi Hareket Partisi TBMM Albümü 1965-2007, s.238-239-240.)**

Başkanlık Divanı üyeleri					
Alparslan TÜRKEŞ			Genel Başkan		
Rıza MÜFTÜOĞLU			Genel Başkan Yardımcısı		
Ömer Haluk PİRİMOĞLU			Genel Başkan Yardımcısı		
Mustafa MİT			Genel Başkan Yardımcısı		
Şevket Bülent YAHNİCİ			Genel Başkan Yardımcısı		
Hüseyin CEVİZOĞLU			Genel Başkan Yardımcısı		
Turgut NASÜN			Genel Başkan Yardımcısı		
Mehmet Refet EKE			Genel Başkan Yardımcısı		
Ferruh SEZGİN			Genel Başkan Yardımcısı		
Mehmet IRMAK			Genel Başkan Yardımcısı		
Devlet BAHÇELİ			Genel Sekreter		
Koray AYDIN			Genel Sekreter Yardımcısı		
Mustafa DAĞCI			Genel Sekreter Yardımcısı		
Yaşar YILDIRIM			Genel Sekreter Yardımcısı		
Şefkat ÇETİN			Genel Sekreter Yardımcısı		
Tuncay ŞEKERCİOĞLU			Genel Sekreter Yardımcısı		
İsmet GÜR			Genel Sekreter Yardımcısı		
Mehmet EKİCİ			Genel Sekreter Yardımcısı		
Adnan UÇAŞ			Genel Sekreter Yardımcısı		
Ömer İZGİ			Genel Sekreter Yardımcısı		
Musa ERARICI			Genel Muhasip		
Olcayto TURHAN			Genel Muhasip Yardımcısı		
Saffet TOPAKTAŞ			Genel Muhasip Yardımcısı		
Merkez Karar Kurulu Üyeleri					
1	Abdulahdi TOPLU	34	Erol DOK	67	Bülent ELEN
2	Mehmet ERDEMİR	35	İbrahim SARI	68	Abdurrahim KARAKOÇ
3	Ali İhsan EMİROĞLU	36	Hasan GÜZEL	69	Aslan ATLI
4	Aysel IRMAK	37	Sacit SÖNMEZ	70	Selim MISIROĞLU
5	Aysel İZGİ	38	Murat ŞEFKATLİ	71	İbrahim DÖNMEZ
6	Cengiz GENÇ	39	Hüseyin ÜNLÜER	72	Ali MERT
7	Recep YETİM	40	Peyman ÇELİK	73	Ali UZUN
8	Hüseyin ZAYIFOĞLU	41	Musa DÜNDAR	74	Asım ABAY
9	Mahir DAMATLAR	42	Emine YILDIZ	75	Cemil ORHAN
10	Hasan ÇAĞLAYAN	43	Ömer DEMİREL	76	Emsalettin CENGİZ

11	Vecdi VERİT	44	Alim GERÇEL	77	Halil SEPKİN
12	Halil İbrahim ATMACA	45	İbrahim ÖZBEKAR	78	Hayri ARIKAN
13	Adnan ÖZDERE	46	Hediye AKDERE	79	Kazım AYAYDIN
14	Türken KARAYOL	47	Kamil KANTARCI	80	Mehmet PAK
15	Kemal PARILTI	48	Remzi ÖNDER	81	Mehmet TAYTAK
16	Mehmet ATIKCAN	49	Hamdi İNANÇ	82	Mehmet ÇALIŞKAN
17	Muzaffer ONÜÇYILDIZ	50	Şinasi APAYDIN	83	Mustafa YILMAZER
18	Adnan SERBES	51	Mehmet KÖROĞLU	84	Naci Gavremoğlu
19	H. Mehmet AĞAOĞLU	52	Şükrü YAZIRDAĞ	85	Necati Şentürk
20	Celal BİÇER	53	Enver YALÇIN	86	Osman Nuri Bahadır
21	MeralHACIEMİNOĞLU	54	A.Dursun KALELİ	87	Osman Nuri ŞEN
22	Turgut NEŞELİ	55	Günaydın ÇALIŞKAN	88	Sabri AKDENİZ
23	İbrahim KOCAOĞLU	56	Atilla Taşdemir	89	Sabri ÖZTEZCAN
24	Erdal Demirpolat	57	Caiz Yurtsever	90	İrfan BÜYÜKBAŞ
25	Hayrettin BAŞEĞMEZ	58	M. Ali TANRIVERDİ	91	Ökkeş ARSLAN
26	A Osman SAĞLAM	59	Ahmet YILMAZEL	92	Şefik Yazgı
27	Abdullah DÖNER	60	Orhan TEKELİ	93	İsmet Ergani
28	Ahmet SARIKAYA	61	Cevat SEYLAN	94	İsmet Bekar
29	Ali AKTÜRK	62	Selim KAPTANOĞLU	95	Bozkurt Yaşar Öztürk
30	Ali KUYU	63	Veysel GANİ	96	Yusuf Tanrıverdi
31	Atıf ŞENEL	64	MehmetKARAOSMANOĞLU	97	Bedri Seçkin
32	Timuçin ÖZKAN	65	Mehmet Turan TİRKEŞ	98	Oktay Demir
33	Vecdet ŞENDİL	66	Necati ÖZEN	99	Hüseyin Ceylan
Merkez Yürütme Kurulu Üyeleri					
1	Mehmet IRMAK	21	Oktay ÖZTÜRK	41	H. Hamit HOMRİŞ
2	Mustafa MİT	22	Tuncay ŞEKERCİOĞLU	42	Hüseyin CEVİZOĞLU
3	Şevket Bülent YAHNİCİ	23	Mustafa DAĞCI	43	Turgut NASÜN
4	Devlet BAHÇELİ	24	Servet TURGUT	44	N. Sevim ÜNLÜ
5	Koray AYDIN	25	Musa ERARICI	45	Ömer BAĞCI
6	Ferruh SEZGİN	26	Ahmet ÖZDEMİR	46	Süleyman Turan ÇİRKİN
7	Ömer Haluk PİRİMOĞLU	27	Seyit Osman SEVİMLİ	47	Şevki GÖĞÜSGER
8	Faruk DEMİRTOLA	28	Mehmet Refet EKE	48	Ömer İZGİ
9	Faruk KESKİNKILIÇ	29	Mehmet EKİCİ	49	Turgut ALTINOK
10	Kaya ALPKARTAL	30	Osman DEVELİOĞLU	50	Burhanettin BAKIR
11	M. Ziya BİLEN	31	Aydın ÇETİNKAYA	51	Zekeriya ÖZTÜRK
12	Muzaffer ŞAHİN	32	Gültekin ÇAVUŞOĞLU	52	İsmet GÜR
13	Salih GÖKÇE	33	Hasan AKGÜL	53	Ahmet BUKAN
14	Süleyman SOYSAL	34	Mehmet TANIR	54	Ökkeş ŞENDİLLER

15	Y. Tuğrul TÜRKEŞ	35	Olcayto TURHAN	55	Muhsin YAZICIOĞLU
16	Yaşar ERBAZ	36	Sırrı AKKUŞ	56	Esat BÜTÜN
17	Yaşar YILDIRIM	37	Sinan OCAK	57	Saffet TOPAKTAŞ
18	Şefkat ÇETİN	38	Kemal ACI	58	Mahir ÖZUZUN
19	Seyfi ŞAHİN	39	Adnan UÇAŞ	59	Zihni ŞAHİN
20	Rıza MÜFTÜOĞLU	40	Sami CEZAROĞLU	60	Meral HACIEMİNOĞLU
Merkez Yürütme Kurulu Yedek Üyeleri					
1	İsmail ASLAN	11	Aysel İZGİ	21	Erol DOK
2	Zeki BAYIN	12	Altan ATEŞ	22	Vecdet ŞENDİLLİ
3	İhsan DOĞAN	13	Orhan ÇAKIROĞLU	23	Muharrem BÜLBÜL
4	Ali Fuat EYÜBOĞLU	14	Mahir DAMATLAR	24	Muharrem BÜLBÜL
5	Mahmut ÇOPUR	15	Naci MEMİŞ	25	Hüseyin ÜNLÜEL
6	Mustafa POLAT	16	Ali KARAGÖZ	26	Hediye AKDEMİR
7	Metin ERGÜÇ	17	Bahri ZORLU	27	Azmi ERSİN
8	Yılmaz ŞENYÜZ	18	Hüseyin ZAYIFOĞLU	28	Levent SÜKAN
9	Necati KARABAY	19	Muharrem ŞEMSEK	29	Suat ERCAN
10	Mithat ALTIN	20	Fevzi KOCAOĞLU	30	Halit DOĞRUYOL
Merkez Disiplin Kurulu Üyeleri					
1	Selim DEBRE	4	H. İbrahim TURANBOY	7	Şükrü YURDAKÖK
2	Aydemir KARATABAK	5	İbrahim Etem ATALAY	8	Hasan GÜNEŞ
3	Mürsel YERTAŞI	6	Cemil DURMAZ	9	Mehmet AYDENİZ
Merkez Disiplin Kurulu Yedek Üyeleri					
1	Yaşar KILIÇ	3	Satılmış KARA	5	Mehmet SANDIKKAYA
2	Ergin BAYRAMCI	4	Hamza GEBELOĞLU	6	Nazım SÖYLEMEZOĞLU

EK-8

20 Ekim 1991 Milletvekili Genel Seçimlerinde RP Listelerinden Seçilen MÇP'li
Milletvekillerinin Tercüme-i Hal Örnekleri.

(<https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/mazbatalar.>)

443

**T. B. M. M. ÜYELERİNE AIT
ALBÜMDE YER ALACAK BİLGİ FORMU**

Adı ve Soyadı : Alparslan TÜRKES
Seçim Bölgesi : Yozgat
Mensup olduğu parti : RP-Bağımsız
Doğum yeri ve tarihi : LEFKÖSE - 1917
Baba adı : Ahmet Hamdi
Ana adı : Zehra
Öğrenim durumu
(Okul ve Fakülte adı) : Kara Harb Okulu
Akademik Kariyeri
(Master, Doktora,
Doçent, Profesör) : Kurmay Albay
Uzmanlık dalı :
Bildiği yabancı diller : İngilizce
Daha öncesi yasama görevi,
seçim bölgesi ve dönemi : Ankara 1965-69, Adana 1969-77, 77- 12 Eylül 1980
Bakanlık yapmışsa adı : Başbakan Yardımcısı
Bulunduğu son görev :
Varsa, Siyasal Parti
Kurucu Üyeliği :
Medenî durumu,
varsa çocukları : Eyili-7 çocuk babası
Diğer Bilgiler : 1948'de Amerikan Piyade Okulu ve Amerikan Harb
Akademisinde de tahsil yaptım. 1955-1957 tarihlerinde ABD'de
Türk Genel Kurmayının Temsil Heyeti üyeliğinde bulundum. Bu
süreler içerisinde Amerikan Üniversitesinde Uluslararası Eko-
nomi ve 1959'da Almanya'da "Atom ve Nükleer Okulunda" tahsilimi
tamamladım.

Tarih : 6. Kasım 1991

İmza :

30

**T. B. M. M. ÜYELERİNE AIT
ALBÜMDE YER ALACAK BİLGİ FORMU**

Adı ve Soyadı : İsmet Gür
Seçildiği İl : AKSARAY
Menzup olduğu parti : Refah Partisi
Doğum yeri ve tarihi : F.K.L. Aksaray 1952
Baba adı : Dursun
Ana adı : Fatiye
Öğrenim durumu
(Okul ve Fakülte adı) : A.Ü. Veteriner Fakültesi
Akademik Kariyeri
(Master, Doktora,
Doçent, Profesör) :
Uzmanlık dalı :
Bildiği yabancı diller : İngilizce
Varsa daha önceki yazama
görevi,
Seçildiği il ve dönemi
Bakanlık yapmışsa adı :
Bulunduğu son görev : Serbest Veteriner Hekimlik Aksaray
Varsa, Siyasal Parti
Kurucu Üyeliği :
Medeni durumu,
varsa çocukları : Evli üç çocuk
Diğer Bilgiler :

Tarih : 30.10.1991

İmza :

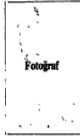

Empty form area for additional information or notes.

T. B. M. M. ÜYELERİNE AIT
ÖZGEÇMİŞ BİLDİRİMİ

Adı ve Soyadı : Seyfi Şahin
Seçildiği İl : KAYSERİ

Kütük Sıra No. : 2340

DÖNEMİ : 19

ADI VE SOYADI SEYFİ ŞAHİN	SEÇİM BÖLGESİ KAYSERİ-1	PARTİSİ
DOĞUM YERİ VE TARİHİ Gölschir 1948	BABA VE ANNE ADI Mehmet - Gulistan	MEDENİ DURUMU VE ÇOCUK SAYISI Evi 2 çocuk
ÖĞRENİM DURUMU (Okul ve Fakülte Adı) ANKARA TIP FAKÜLTESİ	BİLDİĞİ YABANCI DİLLER İngilizce Fransızca	
UZMANLIK DALI Etilah Burun Boğaz		
ESERLERİ		
SEÇİM ÖNCESİ BULUNDUĞU SON GÖREVI VE KURUMU Serbest Tabip		
DAHA ÖNCE YASAMA ORGANLARINDA GÖREV YAPMIŞA DÖNEMİ, SEÇİM BÖLGESİ		BAKANLAR KURULU ÜYELİĞİ VARSA ADI

ÖZGEÇMİŞİ

1948 yılında Nevşehir ili - Gölschir İlçesi - Hacihalili Köyünde doğdum. Çocukluğum köyünde çobanlı ve öğrencilikle geçti. Çiftçilikte babama yardımcı oldum. İlk okulu köyde orta okulu ilçemde ve Lisesi de Ankara Gazi Lisesinde bitirdim. 1974 yılında Tıp Fakültesini bitirdim.

Öğrenimiyle yıllarımda çeşitli gençlik derneklerinde yöneticilik yaptım.

Diğer batur-ergan Başbuğ Öçge Tabipliği İzmirde Aşkerlik ve Nevşehirde SSK Tabipliği yaptım. 1978 de Erçişer Üniversitesi Tıp Fakültesinde K.B.B. İhtisasına başladım. 1981 de Uzman ve Öğretim görevliliği, Kayseri Tabip Odası başkanlığı, M.C.P. M.K.Y.K. üyeliği ve M.C.P. Kayseri il başkanlığı yaptım. 20. Ekim 1991 de Kayseri Milletvekili seçildim.

Birçok gazete ve dergide, Fihra mahale ve Sigari fileri yazılar yazdım.

İlmi, Tıbbi yazılar ve araştırmalar yaptım.

Evlü 2 çocukluğum İngilizce ve Fransızca biliyorum.

28/11/1991

İmza : [Signature]

Empty lined area for additional information or notes.

T. B. M. M. ÜYELERİNE AIT
ÖZGEÇMİŞ BİLDİRİMİ

Adı ve Soyadı : MUSA FERRİCİ
Seçildiği İl : KONYA İ. Bölge

Kütük Sıra No. : 2368

DÖNEMİ :

ADI VE SOYADI <u>MUSA FERRİCİ</u>	SEÇİM BÖLGESİ <u>KONYA İ. Bölge</u>	PARTİSİ <u>R.P. (Refah Partisi)</u> <u>dan, ilerde M.G.P. M. Veli</u>
DOĞUM YERİ VE TARİHİ <u>Küçükhanlı 05.01.1951</u>	BABA VE ANNE ADI <u>Habib İbrahim Ayşe</u>	MEDENİ DURUMU VE ÇOCUK SAYISI <u>Evlü 3 çocuk</u>
ÖĞRENİM DURUMU (Okul ve Fıkülte Adı) <u>Konya Devlet Min. Müh. Akademisi İnşaat Böl.</u>	BİLDİĞİ YABANCI DİLLER <u>Fransızca</u>	
UZMANLIK DALI <u>İnşaat</u>		
ESERLERİ <u>-</u>		
SEÇİM ÖNCESİ BULUNDUĞU SON GÖREVİ VE KURUMU <u>Devlet Mülk - Mülkçülük</u>		
DAHA ÖNCE YASAMA ORGANLARINDA GÖREV YAPMIŞA DÖNEMİ, SEÇİM BÖLGESİ <u>-</u>	BAKANLAR KURULU ÜYELİĞİ VARSAM ADI <u>-</u>	

Yaptım 1978 yılında işleri olarak şirket çalışmaya başladım. ^{Mühür ve Mühür} Başlangıçta İnşaat Mühür ve Mühür yaptım.

ÖZGEÇMİŞİ
1951 yılında Konya'da Küçükhanlı'da doğdum. İlkokulu Konya'da bitirdim. 1958 yılında 1966 yılında da Konya Kurum Orta Okulunu 1969 yılında ise Konya Teknik Lisesini bitirdim. 1970 yılında Konya Akademisi'ne girdim. 1974 yılında İnşaat Müh. olarak mezun oldum. 1975-1976 yılları arasında Akademi görevini yaptım. 1977-78 yılları arasında Devlet Mülkçülük Konya'da çalıştım.

18/12/1996

M. Ferrici

ÖZ GEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı-Soyadı: Ziya BÖLÜK

Uyruğu: T.C

Doğum Yeri ve Tarihi: Çarşamba/ 05.01.1991.

E-Posta: bolukziya@gmail.com

Yazışma Adresi: Samsun/Çarşamba Porsuk Mah. No: 30

